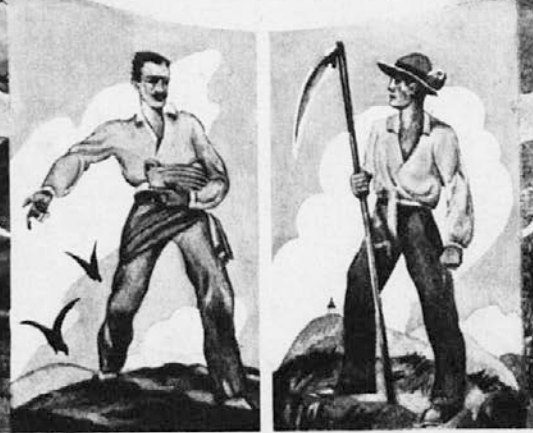

1

9

VODNIKOVA

PRATIKA

3

Schichtov

RADION

pere sam

hitrejša in belejša
in preprosto kakor A-B-C

- A. Raztopi Radion v mrzli vodi.
- B. Kuhaj v raztopini perilo 20—30 minut.
- C. Izpiraj perilo najprej v gorki, potem v mrzli vodi.

JR 2/32

in... hitrejša

„BUDDHA“

čajne mešanice so najboljše.

TEA IMPORT, Ljubljana, Večna pot 15. Telefon 2626.

Velika izbira najnovejših damskih klobukov po najnižjih cenah. Preoblikujem in popravljam v najkrajšem času

IDA ŠKOF-WANEK

Eksportna hiša „LUNA“, Maribor, Aleksandrova cesta št. 19

trgovina z galanterijo, drobnarijami, pleteninami in igračkami. Iz lastne pletarne: nogavice za deo in moške od Din 4'— navzgor, nogavice za ženske od Din 7'— navzgor, volnene majice za deo od Din 19'— navzgor, ženske ma'e od Din 45'— navzgor, moške ma'e od Din 55'— navzgor, pletene oblike (krilo plisirano) od Din 55'— navzgor (po velikosti). Naročila po meri se izvršujejo točno! Sprejemam tudi poštna naročila po meri. Lastna predtiskarija, prevzamam dela za ažuriranje in entlanje. Kemično čiščeno perje kg Din 15'—, 25'—, 35'—, 55'—, polpuh bel kg Din 90'—.

Najfinejši puh bel kg Din 220'—.

L E K A R N A

Dr. G. PICCOLI

„PRI ANGELU“

LJUBLJANA

Dunajska cesta št. 6

Telefon 28-35

Velika zaloga tu- in inozemskih specijalitet. Zdravila se oddajajo na recepte za vse bolniške blagajne.

Priporoča: MALINOVEC, pristen, naraven, na malo in veliko.

NORVEŠKO RIBJE OLJE, najfinejše, sveže, vedno v zalogi.

Naročila točno proti povzetju.

„Naš pravi domači izdelek“

Kuhinjska sreča!

DE

OETKER

MARIBOR

Trstenjakova
ulica 21

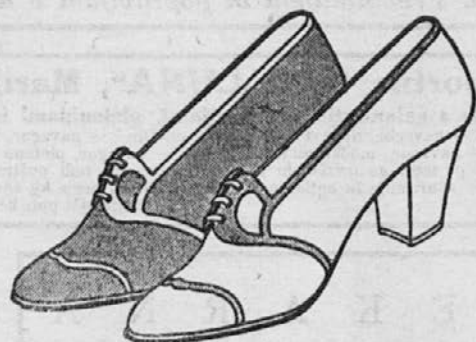
Telefon 23-07

pecilni prašek, zmes za šartelj, vanilinov sladkor, prašek za puding

POZNANO DOBRI ČEVLJI!

MODERNE
KOMBINACIJE

●
CENENI ČEVLJI

HUMANIK

LJUBLJANA, Dunajska cesta 1a.

CELJE, Aleksandrova cesta

MARIBOR, Gosposka ulica 17.

PTUJ, Slovenski trg

UPORABLJAJTE
PRI ŽIVINOREJI
REDILNI PRAŠEK

MASTIN

L E K A R N A
T R N K Ó C Z Y

LJUBLJANA, MESTNI TRG 4

PREJ

SEDAJ

Prava tolažba za živčno bolne

Je moje ravno kar izšlo razjasnenje! V njem se obravnavajo dolgoletne izkušnje o vzroku, nastanku in zdravljenju živčno bolnih. Ta evangelij zdravja pošljemo vsakemu

povsem brezplačno

ki pismeno zahteva od spodnjega naslova. Tisočera zahvalna pisma dokazujejo o stvarnem uspehu v dobiti trpečega človeštva. Kdor pripada k tej

veliki množini živčno bolnih

kdor trpi na raztresenosti, tesnobnem čutu, slabemu spominu, nervoznemu glavobolu, nespečnosti, pokvarjenemu želodcu, preveliki občutljivosti, bolečinah v udih, splošni ali delni telesni slabosti ali pa na drugih neštetihi pojavih

naj zahteva mojo knjižico tolažbe.

Kdor jo pazljivo prečita, bo prišel do mirnega prepričanja, da je pot do zdravja in veselja do življenja popolnoma enostavna. — Ne čakajte in pišite še danes!

Poštno zbiralno mesto:

ERNEST PASTERNAK
Berlin SO.

Michaelkirchplatz Nr. 13.

Abt. K.

Zakaj iz tovarne?

Ker je iz tovarne iz prve roke in radi tega dosti cenejše kot drugod.

Fantovska obleka . . .	Din	80.—
Moška obleka	"	240.—
Moška kratka suknja . . .	"	280.—
Moška dolga suknja . . .	"	380.—
Hlače iz hlačevine . . .	"	43.—
Hlače iz sukna	"	80.—

Moderne
pum-
parce
Din 150.—

*
Cenik
z več
tisoč
alikami in
vzorei
zastonj!

*
Tovarna
oblek

IZ TOVARNE DIREKTNO
NA TELO
TO JE POCENI, NAJ
VSI VEDO!

STERMECKI, Celje št. 304.

L J U D S K A SAMOPOMOČ

V MARIBORU

USTANOVLJENA 1927.

*

Zavaruje vse zdrave osebe
od 1. do 80. leta
za Din 1000.— do 20.000.—.

Šteje danes nad 35.000 članov.

Izplačane podpore
nad 5 milijonov.

Zahtevajte brezplačno in brezobvezno
prospekt.

Srečko Potnik in drug v Ljubljani

Metelkova ulica 13

n u d i :

*Ia malinovec, limonado,
orangeado,
vse vrste marmelade,
razne esence
za likerje,
esence za rum,
komp. itd.*

Telefon 21-10

Hranilnica Dravske banovine, Ljubljana

prej

Kranjska hranilnica

Hranilnica Dravske banovine, Maribor

Hranilnica Dravske banovine,

podružnica Celje

prej

Južnoštajerska hranilnica
v Celju.

Pri njih **naložite**, najvarneje in najplodonosneje svoje prihranke **na knjižico** in **tekoči račun**. Vlagate lahko tudi po pošti.

Pri njih **dobite posojila** vsake vrste pod najugodnejšimi pogoji.

Posojiljemalec jamči samo za svoje posojilo, kajti za obveznosti hranilnic **jamči Dravska banovina** z vsem premoženjem in davčno močjo.

Najvarnejša naložba prihrankov.

Najcenejša posojila.

KMETSKA POSOJILNICA LJUBLJANSKE OKOLICE

r. z. z n. z.

v LJUBLJANI

obrestuje hranilne vloge brez odbitka rentnega davka.

S t a n j e v l o g

220,000.000 Din

(Dve sto dvajset milijonov)

U S T A N O V L J E N A L E T A 1 8 8 1

Prava metoda za negovanje lepote in zdravja.

Proti vsem napakam kože služi **Fellerjeva kavačka Elsa-pomada**, ki ščiti lice in kožo, ker ne pokriva kakor običajna krema samo površine kože, temveč jo koža vpija in tako deluje nanjo s svojimi dobrimi sredstvi. Ona hrani, obnavlja, pomlajuje staro, nagubano in hrapovo kožo lice, vratu in rok. Kožo napravi gladko, mehko, čisto in elastično, odstranjuje gube, brazgotine, mozolje. Veselje je videti, kako enostavno in hitro izginejo solnčne pege. Lonček Din 12.—. Zavojnina in poštnina posebej.

Za nego las, za krepcanje in ohranjanje kože se uporablja **Fellerjeva močna Elsapomada za rast las** (Tanochina-pomada), ki dovaja nove hrane lastnim koreninam, dosega bujnejšo rast las in preprečuje prhljaj, izpadanje las in prezgodnjo osivlost; nevoljne lase vzdržuje mehke in gibke. Lonček Din 12.—. Zavojnina in poštnina posebej.

Za poskušnjo staneta 2 lončka pomade z zavojnino in poštnino vred Din 40.—, ako se pošlje denar naprej, zakaj po povzetju stane poštnina Din 10.— več.

„Elsa“ tekoče liližno mleko, idealno sredstvo za lepoto, steklenica stane Din 13.—20.

Elsa-Shampoo za izmivanje glave in las, jako prijetnega duha, zavitek Din 3.—30.

Za barvanje las, razne barve, Din 65.—.

Za odstranjenje las „Depilatorium“ odstranjuje neljube dlake z vsakega dela telesa, Din 34.—.

Fellerjeva Elsa mila so divnega vonja, štedljiva v porabi; plemenitijo kožo in vsebujejo dobro delujoče sestavine, zdravju in lepoti potrebne. Obstoji 7 vrst mil:

Elsa-lilijno mlečno milo in Elsa milo liližno kreme.

Elsa-rumenjakovo milo.

Elsa-glicerino milo.

Elsa-borakovo milo.

Elsa-katranovo milo.

Elsa-milo za britje.

Za poskušnjo po pošti 5 kosov Elsa-mila v poljubni izbiri z omotom in poštnino Din 52.—.

Elasdent-krema za zobe izvrstno čisti zobe. Tuba stane Din 8.—80.

Elsa-ustna voda, osvežuje in desinficira. Steklenica Din 16.—50.

Elsa-zobni prašek samo Din 6.—60, **dr. Heiderjev** zobni prašek v skatlicah po Din 6.—60, v vrečkah po Din 4.—40.

Zoper kurja očesa, žulje itd. Vam pomaga brez bolečin, brez noža, brez nevarnosti zastrupljenja krvi hitro in zanesljivo delujoči **Fellerjev Elsa-turistovski obliž**. Mali karton Din 4.—40, veliki Din 6.—60.

Dalje: tekoča turistovska **Elsa-tinktura**, steklenica s čopičem Din 11.—.

Elsa-Sachet dišeča blazinca za omaro s perilom, vir trajnega duha, ki prodre vsak kos perila. Cena Din 6.—.

Svetujemo, da pošljete denar naprej, ker znaša poštnina po povzetju 10 Din več. Če se ti preparati prilože k Elsa-pomad ali Elsa-milu, se poštnina prihrani, sicer se stroški zaračunavajo najceneje posebej.

Naročila naslavljajte točno na:

EVGEN V. FELLER, lekarnar
STUBICA DONJA 726 (Savska banovina).

K I P I
RELIJEFI
ORNAMENTI
CERKVENA IN
STAVBNA DELA
UMETNI KAMEN
OKVIRI ITD.

MAVZOLEJI
GROBNICE
NAGROBNI
JAVNI
SPOMENIKI
OGRAJICE
VAZE ITD.

UKLESAVANJE
IN ZLATENJE
NAPISOV
PORCELANSKE
SLIKE
SVETILJKE
POPRAVE ITD.

FRANJO KUNOVAR

KAMNOSEŠKO-KIPARSKO PODJETJE
POKOPALIŠČE SV. KRIŽ
L J U B L J A N A
TELEFON 27-87

NARODNA TISKARNA

V L J U B L J A N I

Knafljeva ulica št. 5

Telefon števil. 23-04

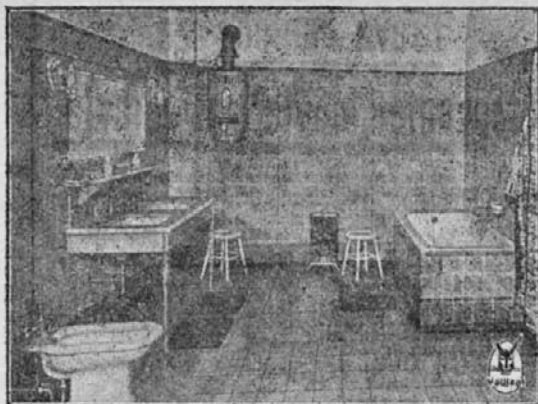

Izdeluje vsakovrstne tiskovine
v vsaki množini, in sicer:

vizitke, kuverte, cenike, račune, memo-
rande, okrožnice, lepake, letake, osmrtnice,
hranilne in zadržne knjižice kakor
tudi vse uradne in bančne tiskovine

Izvršitev tiskovin točna in
po najnižjih cenah

Štedilnike, kopalne peči,
peči za ogrevanje sob
kakor tudi vse druge na-
prave za plinsko kurjavo
montira in dobavlja

MESTNA PLINARNA LJUBLJANSKA

Priporočamo tudi koks iz angleškega pre-
moga za kovače in centralne kurjave.

M E S T N A H R A N I L N I C A L J U B L J A N S K A

je največja regulativna

Ima vlog nad
430,000.000 Din

Telefon št. 20-16 in 26-16.
Poštni čekovni račun št. 10.533.

L J U B L J A N A

Prešernova ulica št. 3

hranilnica v Jugoslaviji.

Za vse vloge jamči ljubljanska
mestna občina z vsem svojim
premoženjem in z davčno močjo.

Za male trgovce in obrtnike obstoji pri hranil-
nici kreditno društvo, za pupilne naložbe pa
sodni depozitni oddelek. Za varčevanje
mladine izdaja domače hranilnilke, za
pošiljanje denarja po pošti pa svoje položnice.

Uradne ure za stranke so od 8. do 12. in pol.

A.
GOREC

d. z o. z.

LJUBLJANA

Palača Ljubljanske kreditne banke

Delavnica:

Gospodsvetska cesta št. 14

vam nudi najceneje:

najboljša **kolesa** in vse potrebsčine zanje

najboljše **šivalne stroje** in njih dele

najboljšo **pnevmatiko** za avto in motor

največjo izbiro **avtomateriala**, naj-novejšega in najboljšega **zimskosportno blago** domače in norveško.

*

Bencinski avtomat

*

Avtoolje

Zakon varčevanja

nam pravi, da naj se ogiblujemo nepotrebnim stroškom in si nabavimo trajno in zanesljivo, obenem pa jako ceneno pravo švicarsko uro od tvorniške tvrdke H. Suttner v Ljubljani št. 627, ki Vam na zahtevo popolnoma zastonj pošlje svoj veliki ilustrirani cenovnik. Suttnerjeve ure uživajo že 35 let svetovni sloves, zlasti pa njegove znamke „IKO“, „OMIKO“ in „AXO“.

Evo Vam majhnega izvlečka iz cenovnika:

Že od
35.—

počeni prodaja tvrdka Suttner dobre žepne ure, kar dela samo zaradi reklame. Okoristite se s tem!

Samo
44.—

stane prava švicarska remontoarka na sidro št. 120, ki jo zaradi svoje odpornosti imenujejo nepokončljivo.

Prav dobre ure po Din 58.—, 64.— itd. najdete v velikem ilustriranem cenovniku.

Samo Din **98.—** stane zapesna ura št. 3720 z usnjatim jermenom, prav dobrim kolesjem, dobre kakovosti.

Prave budilke na sidro z dobrim kolesjem že od Din **45.—** navzgor. Boljša vrsta št. 125 stane samo Din **49.—**.

Din **24.—**.

Prstan št. 6836, ameriškansko double-zlato

Ogromno izbiro ur, verižic, prstanov, zapesnic, uhanov itd. iz zlata, srebra po vseh cenah dobite v cenovniku.

Zahtevajte ga od tvrdke

H. SUTTNER, Ljubljana št. 627.

Kar ne ustreza, se zamenja ali denar vrne. Lastna tvornica ur v Švici.

Kolinska voda
Lavendel-Orangen

Vsaka kapljica ima čudežno moč.

Osveži in krepí živce, zato jo zdravniki prav pogosto priporočajo.

Ne obupajte, če Vam živci odpovedo, le nekaj kapljic „Lavendel-Orangen“ kolinske vode Vam jih zopet osveži in okrepiča.

Prijetno osvežujoči duh „Lavendel-Orangen“ kolinske vode vpliva blagodejno in osvežujoče na Vašo okolico.

„Lavendel-Orangen“
 kolinska voda

v osmerokotnih steklenicah z brizgalno napravo in kovinskim pokrivalom.

št. 2270	približno	10 g	Din 10'—
„ 2271	„	50 „	„ 28'—
„ 2272	„	100 „	„ 50'—
„ 2286	„	150 „	„ 72'—

„Lavendel-Orangen“
 luksuzne kasete kot darila.

„Lavendel-Orangen“
 kolinska voda
 in 2 kosa mila
 v okusni kaseti
 št. 2156 Din 25'—.

„Lavendel-Orangen“
 kolinska voda
 in 1 kos mila
 v krasni kaseti
 št. 1300 Din 38'—.

Drogerija - fotomanufaktura, koncesijonirana prodaja strupov

Drogerija GREGORIČ, Ljubljana

Prešernova ulica števil. 5.

Evo veselija tudi v Vašem domu.

Ako si zaželite dobro glasbilo, se obrnite direktno na največjo in edino strokovno odpremno tvrdko v Jugoslaviji, ki po neverjetno nizkih cenah izdeluje, popravlja in dobavlja vse vrste glasbil.

Kraljevski dvorski dobavitelj

FRANJO SCHNEIDER

izdelovanje glasbil in potrebščin

ZAGREB, Nikolićeva 12/17

Dobavitelj Narodnega gledališča
Drž. glasbene akademije
Glasbenega zavoda
Vojne glasbe
Sokolskih društev
Učiteljskih itd.

Zahtevajte takoj bogato ilustrirani strokovni CENIK, ki ga dostavljam brezplačno. Presenetile Vas bodo nizke cene za izvrstna glasbila.

Vijoline	od Din	71—	navzgor
Kitare	"	168—	"
Mandoline	"	108—	"
Tamburice	"	85—	"
Harmonike	"	75—	"
Trobente	"	460—	"
Kromatične harmonike	"	960—	"

Havajske kitare, klavirske harmonike, saksofoni in vsa ostala glasbila v največji izbori.

Vsako glasbilo dajemo 10 dni na poskušnjo.

Zakaj ravno iz Celja?

Ker je v Celju trgovski dom Stermečki, ki ima dobro blago, nizke cene in ogromno izbiro ter pošlje na zahtevo vsaki

dami, gospodinjini in kmetici novo, veliko kolekcijo vzorcev sukna, volnene in svilene tkanine, barhenta in raznega manufakturnega blaga za obleke, plašče in razno perilo.

TRGOVSKI DOM

Stermečki, Celje štev. 304.

V ZORCI IN CENIK ZASTONJI!

Največja priznanja poudarjajo

Ali Vam jed ne diši? Nimate teka! Uredite želo-dec in čreva. Fellerjeve Elsa-pilule, šest škatlic Din 30—, in Elsa-švedske kapljice, dve steklenici za Din 50—, vse z omotom in poštnino vred, Vam nudi lekarnar Eugen V. Feller, Stubica Donja št. 726 (savska banovina), zoper kašelj in bolečine v prsih pa pravi Zagorski sok «Elsa», dve steklenici dinarjev 50—.

Pokrajinske razglednice, povečane slike, filme, plošče, vse vrste fotografskih aparatov kakor vsa amaterska dela najceneje in najbolje pri

FOTO-TOURIST

Ljubljana, Šelenburgova ul. 6

podružnica KRANJSKA GORA

RADIO je najčudovitejši izum 20. stoletja.

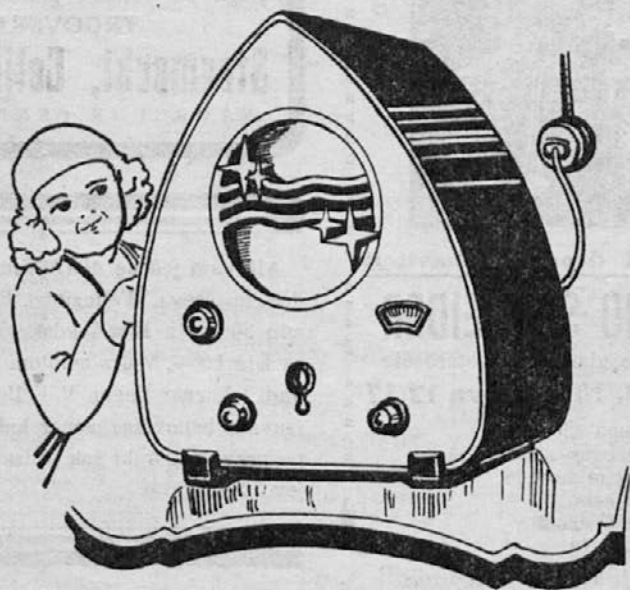
Nabavite si radio-aparat!

Vaša soba bo polna godbe, petja, govorov in poročil od vseh strani sveta!

PHILIPS

največja in najslavitejša evropska tovarna radio-aparatov Vam priporoča svoj izborni aparat

Moderen
do naj-
manjšega
dela.

tipa
930
za elek-
trični tok
vsake
napetosti.

Najboljši aparat za tako majhen denar in pod ugodnimi plačilnimi pogoji. Zahtevajte opis in ponudbo pri

RADIO LJUBLJANA

Miklošičeva cesta 5 (poleg Uniona).

„BUDDHA“

čajne mešanice so najboljše.

TEA IMPORT, Ljubljana, Večna pot 15. Telefon 2626.

OGLAŠUJTE V VODNIKOVI PRATIKI

Ob svojem prihodu v Ljubljano ne pozabite posetiti avtomatski bufet

„DAJ — DAM“ Aleksandrova cesta št. 4

kjer si z dobrim, pristinim vincom poživate dušo in telo in pokrepčate svoj želodček s svežimi, izbranimi jedili. Na svidenje!

Mestna hranilnica Novo mesto

pupilarno varen denarni zavod.

Ustanovljena leta 1894.

Pod trajnim državnim nadzorstvom.

Sprejema hranilne vloge na hranilne knjižice in tekoči račun.

Za hranilne vloge jamči mestna občina Novo mesto z vsem svojim premoženjem in z vso svojo davčno močjo.

KUVERTE

vseh vrst nudi najugodnejše

Kuvarta

družba z o. z.

L J U B L J A N A

Poslovalnica BEOGRAD, Rajičeva ulica 10.

Telefon interurb. 23-07.

Damsko in moško perilo

bluze, damske torbice, razne nogavice, rokavice, kravate, naramnice, listnice, pletenine in kopalne potrebščine kupite dobro in najceneje pri turdki

Miloš Karničnik, Ljubljana, Stari trg 18

Vsak Slovenec obiskuje rad prireditve Ljubljanskega velesejma. Zakaj? Ker mu velesejem nudi največji pregled vseh potrebščin v gospodarstvu in njih cen. Najceneje in najboljše boste kupili le, če morete primerjati blago in cene raznih turdk. Na prostoru velesejma, ki obsega 40.000 m², razstavlja čez 700 turdk iz sedemnajstih držav. Obiskovalci plačajo polovično vozmino na železnici.

Prireditve v letu 1933.:

XIII. mednarodni vzorčni velesejem bo od 3. do 12. junija.

Kmetijska in kulturna razstava od 2. do 11. septembra.

ELEKTRIČNE NAPRAVE

in inštalacije vsake vrste izvršuje

Mestno električno podjetje

Prodaja: motorje, ventilatorje, kuhalnike, žarnice, likalnike, ogrevalne blazine, moderne lestence in svetilke ter ves elektroinštalacijski material-

MARIBOR, Frančiškanska ulica 8. -- Telefon 23-23.

MARIBORSKA TISKARNA

TISKARNA
LITOGRAFIJA
KAMENOTISK
OFFSETNI TISK
KNJIGOVEZNICA
PLAKATERSTVO
REKLAMNI ZAVOD

MARIBOR, Jurčičeva ulica št. 4.
Telefoni št. 20-24, 26-70, 21-72.

**ki krepi
in zdravi
želodec**

Edini proizvajalec

LOVRO SEBENIK
LJUBLJANA VII

Priporoča
se modna trgovina

T. EGER
LJUBLJANA

Sv. Petra cesta števil. 2

IVAN BIZOVIČAR

umetni in trgovski vrtnar

Ljubljana, Kolezijska ulica št. 16

priporoča cenjenemu občinstvu svojo bogato opremljeno
vrtnarstvo kakor tudi vence, šopke in trakove.

Dalje ima na razpolago: Magnolije in Klematis v raznih
barvah kakor tudi večjo množino dekoracijskih dreves za
dvorane in balkone. V zalogi so tudi cepljene vrtnice, visoko-
kostebelne in nizke, v raznih barvah. — Imam tudi vsako-
vrstne sadike najzlahnejših evetlie in zelenjadi. Vsa naročila za Ljubljano in izven nje se izvrše točno in solidno.

Brzjavke: Bizovičar, vrtnar, Ljubljana.
Telefon 26-68.

Tvrdka I. C. MAYER

*

priporoča svojo veliko zalogo
manufakturnega blaga in lepo
izbiro damskih, moških in otroških
čevljev tvrdke J. L. Popper

LUTZ PEČ KRALJUJE POVSOD JUGO-LUTZ

družba z o. z.

LJUBLJANA VII, Beljaška ul. 4

Telefon 32-52

KREDITNI ZAVOD ZA TRGOVINO IN INDUSTRIJO

LJUBLJANA

Prešernova ulica št. 50
(v lastnem poslopiju)

Obrestovanje vlog, nakup in prodaja vsakovrstnih vrednostnih papirjev, deviz in valut, borzna naročila, predujmi in krediti vsake vrste, eskompt in inkaso menic, nakazila v tu- in inozemstvo, safe-deposits itd.

Naslov za brzojavke: Kredit Ljubljana
Telefonske številke:
2040, 2457, 2548; interurban 2706, 2806

AKO NISTE MUZIKANT

boste
odslej
igrali!

AKO S T E MUZIKANT

boste
bolje
igrali!

Vse to zavisi od močne volje ter od dobrega instrumenta, ker talent za glasbo ima skoro vsakdo. Odkar se pri nas nabaja prodajna podružnica velike svetovne tvornice glasbil MEINEL & HEROLD iz Klingenthala v Nemčiji, si lahko tudi mi nabavimo dobro glasbilo po zelo nizki ceni, ker kupimo direktno iz tvornice oz. tvorniškega skladišča.

Semkaj kratek primer:

1. Tamburice	od Din	65—	navz.
2. Gitare	"	149—	"
3. Gosli	"	69—	"
4. Mandoline	"	119—	"
5. Klarineti	"	108—	"
6. Trombe	"	480—	"
7. Gramofoni	"	345—	"
8. Ročne harmonike
(nemške)	od Din	69—	"
9. Ročne harmonike
(dunajske)	od Din	159—	"
10. Kromatične
harmonike " "	"	895—	"

Nikdar se niste mogli tako poceni nakupovati kakor danes pri nas!

Vsako glasbilo 8 dni na poskušnjo!

POPOLNO JAMSTVO! Do sedaj preko **1 milijon odjemalcev!**

POPOLNOMA BREZPLAČNO prejmete bogato ilustrirani najnovejši cenik, ako se sklicujete na naš koledar in ga zahtevate od:

MEINEL & HEROLD

tvornica glasbenih instrumentov in harmonik

prodajna podružnica **Maribor, št. 220.**

Največja odprta tržnica glasbenih instrumentov v Jugoslaviji! Zahtevajte brezplačni cenik!

MESTNA ELEKTRARNA LJUBLJANSKA

izvršuje vse električne instalacije za luč in moč naj-solidnejše in po najnižjih cenah. V svoji prodajalni, Mestni trg št. 2, ima bogato zalogo lestencev, namiznih svetilk, grelnih aparatov, likalnikov, motorjev, električnih štedilnikov, žarnic in sploh ves električni material.

Za popolnoma elektrificirana gospodinjstva nudi električni tok po izredno nizkih cenah.

Posebno ceno za ogrejevalce vode na nočni tok (60 para za kilovatsko uro).

Ravnateljstvo mestne elektrarne
Ljubljana, Krekov trg št. 10.
(Mahrova hiša.)

Prodajalna mestne elektrarne
Ljubljana, Mestni trg št. 2.
(Magistratno poslopie.)

SPLOŠNO TESARSTVO

MIHOR ROBERT

mestni tesarski mojster

LJUBLJANA

Devinska ulica št. 5 (Trnovo)

se priporoča za vsa pod tesarsko stroko spadajoča dela.

Izdelava lesenih hišic in streh,
po danih in lastnih načrtih.

D e l o s o l i d n o . * C e n e p r i m e r n e .

100 in 100 poskusov
široj Sloveniji je do-
kazalo, da se doseže
najboljši uspeh pri
vseh kulturah z
Nitrofoskalom — Ruše.

Kmetovalci, ne pozabite
pred setvijo gnojiti s
tem umetnim gnojilom!

20% POZOR! 20%

Ali že veste, da se je preselila

MANUFAKTURNA TRGOVINA

„PRI ZVONU“
IVAN STROJANŠEK

LJUBLJANA, sedaj

PRED ŠKOFIJO šte. 21

(poleg magistrata)

„PRI ZVONU“ kupite najceneje vse vrste
 manufakturnega blaga, kakor: barhent, flanelo, odeje, flanelaste rjuhe, garniture in damsko volneno glago, popelin, rips za moške obleke in suknje, angleški kamgarn, ševijot, double, palmerston, doskin, fini šifon à Din 5—, trpežni oksford à Din 5-50, modro tiskano za predpasnike od Din 5— navzgor.

Ker smo v svoji hiši, nam je mogoče nuditi
 vključno z nizkimi cenami še

20% popusta.

SE PRIPOROČAMO!

Kje je vzrok bolečin?

To je najvažnejše vprašanje, ako nas kaj boli, ker je uspeh lečenja v prvi vrsti odvisen od spoznanja pravega vzroka, ker tudi narava sama, ko nas opozarja na bolečine, hoče prav za prav opomniti nas na tisti del telesa, kjer je zdravje oškodovano, da se o pravem času obrnemo na zdravnika.

Vsekakor pa je prav dobro, ako imamo le vedno pri roki zdravniško priznano domače zdravilo, kakršen je pravi Fellerjev Elsafluid, ki ga že nad 35 let rabijo za nego telesa in za obrambo proti mnogim obolenjem.

Fellerjev Elsafluid koristi zlasti tistim, ki so preobčutljivi za hladen zrak, ki se brž prehlade, imajo neprestano hladne noge, se nagibljejo k nahodu in vratobolju, jih rada boli glava, imajo migreno in slabo spe.

Mnogo hvalijo tudi vteranje s Fellerjevim Elsafluidom, ko človek zaznava znake slabosti in slabega obtoka krvi, ko oslabša živčevje in mišičevje.

Ko je človek daševno in telesno utrujen ali se sicer počuti slabo, použije nekoliko kapljic blagodišečega Elsafluida na sladkorju, v mleku, čaju ali kavi — takoj boste sveži in okrepcani.

Tisti, ki ga rabijo za vteranje pri revmatizmu, trganju v sklepih, bolečinah v križu, v obrazu in po vsem telesu, imajo radi Fellerjev Elsafluid stalno pri hiši.

Zunaj ali znotraj porabljen Fellerjev Elsafluid izborna služi za razkužilo in lepilo za roke, obraz, zobe, usta in dihala in je zato potreben pri hripi. Zahtevajo ga zlasti za obkladke za vrat ter za oteklino zaradi padca, udara itd.

Pomešanega z vodo porablamo za grgranje, ker razkrajja slez in tako odstranjuje povode kašlja in hripavosti kakor tudi prav ugodno deluje pri bolečinah v prsih.

Zaradi mnogih njegovih prednosti ljudje radi jemljejo Fellerjev Elsafluid tudi na potovanja z železnico ali ladjo, da ga imajo vedno s seboj proti raznim boleznim.

Fellerjev Elsafluid se dobiva po lekarnah in zavednih trgovinah v poskusnih steklenicah po Din 6—, dvojnih steklenicah po Din 9— ali velikih specialnih steklenicah po Din 26—. Po pošti pride ceneje, ako naročite več naskrat, ker en zavoj z 9 poskusnimi ali s 6 dvojnimi ali z 2 specialnimi steklenicami že skupaj z zavojnico in poštino stane samo Din 62—, dva taka zavoja samo Din 102—, 6 takih zavojev samo Din 250— (namesto 6krat 62— Din). Naročila točno naslovite na lekarnarja

EVGEN V. FELLER

STUBICA DONJA št. 726, Savska banovina.

Odobreno od ministratva za socialno politiko in narodno zdravje Sp. br. 509 z dne 24. marca 1932.

Kaj me briga ves svet,

samo da imam svojo cigareto, prepojeno z „Nicotlessom“. Dobra cigareta mi pomiri živce in me razvedri, mi prežene raztresenost in mi dá veselje do dela, mi poživi fantazijo in naredi, da je duh bistrejši in misli ostrejše. Ta ugodni vpliv tobaka izvira iz aromatičnih snovi, ki niso strupene. Na žalost pa je v tobaku strup nikotin. Uživanje tega strupa pa pokaže tele hibe: pomanjkanje teka in prebavne motnje, neredno utripanje srca, pljučni katar, težko dihanje, kašelj, pospešitev tuberkuloze, oslabiljenje vida, negotovo hojo, hitro utrujenost, omrtvelost živcev, duševno depresijo, izgubo telesnih oblik in ostre poteze na obrazu, ki delajo človeka starega. Zato uničim v cigareti se nahajajoči strup — nikotin s preparatom „Nicotless“. Konec cigarete, ki jo hočem prižgati, namočim z dvema kapljicama „Nicotlessa“. „Nicotless“ ne pokvari aromatičnih substanc in napravi zato kajenje prijetno. „Nicotless“ je učinkovito sredstvo

za odstranjevanje strupov iz tobaka in je velik dobrotnik za še zdravega in rešitelj bolnega kadilca. Zato uporabljajte pri kajenju vedno „Nicotless“, da boste ostali zdravi in da Vam bo kajenje resničen užitek. Aparat, ki ga boste imeli za vse življenje, stane 10 Din, stekleničke „Nicotlessa“ 10 Din in poštnina 2 Din. Nakažite nam torej

22 Din in v dveh dneh dobite „Nicotless“ za uničevanje škodljivega nikotina. Popis o uporabi „Nicotlessa“ Vam pošljemo brezplačno. Preparat „Nicotless“ dobite v vsaki lekarni in trafiki ali pa pri

„NICOTLESS“ Ljubljana

D A L M A T I N O V A U L I C A 10/7.

VODNIKOVA PRATIKA

1933

44197

030024152

IZDALA IN ZALOŽILA VODNIKOVA DRUŽBA V LJUBLJANI
NATISNILA DELNIŠKA TISKARNA D. D. V LJUBLJANI. PREDSTAVNIK MIROSLAV AMBROŽIČ

RODOVNIK KRALJEVSKEGA DOMA.

Njegovo Vel. kralj Aleksander I., rojen dne 17. (4.) decembra 1888. na Cetinju. Prestol je zasedel dne 17. (4.) avgusta 1921.

Njeno Vel. kraljica Marija, rojena dne 9. januarja 1900. (27. decembra 1899.) v Goti, je bila poročena v Beogradu dne 8. junija (26. maja) 1922.

Njeg. Visoč. prestolonaslednik Peter, rojen dne 6. septembra (24. avgusta) 1923. v Beogradu.

Njeg. Visoč. kraljevič Tomislav, rojen dne 19. (6.) januarja 1928. v Beogradu.

Njeg. Visoč. kraljevič Andrej, rojen dne 28. (15.) junija 1929. na Bledu.

Njegovo Visočanstvo kraljevič Jurij, brat Njeg. Vel. kralja, rojen dne 8. septembra (26. avgusta) 1887. na Cetinju.

Njeno kralj. Visočanstvo kneginja Jelena, rojena dne 5. novembra (23. oktobra) 1884. na Reki. Poročila se je z Njegovim Visočanstvom knezom Ivanom Konstantinovičem dne 3. septembra (21. avgusta) 1911. v Peterhofu.

Njeg. Visoč. knez Arsenije Karagjorgjević, stric Njeg. Vel. kralja, rojen dne 16. (3.) aprila 1859. v Temišvaru.

Njeg. Visoč. knez Pavle, sin kneza Arsenija, bratranec Njeg. Veličanstva kralja, rojen dne 27. (14.) aprila 1893. v Petrogradu.

Njeno Visoč. kneginja Olga, hči grškega kneza Nikole, rojena dne 29. (16.) maja 1903. v Tatoju. Poročena je bila dne 22. (9.) oktobra 1923. v Beogradu z Njeg. Visoč. knezom Pavlom.

Njeg. Visoč. knez Aleksander, sin kneza Pavla, rojen dne 13. avgusta (31. julija) 1924.

Domnevno vreme leta 1933. po stoletnem koledarju.

Leto 1933., ki ga bo vladalo Sonce, bo povprečno suho in zmerno toplo. Predvsem bo pomlad mila in začetkoma vlažna, maj bo lep in suh, toda noči bodo po večini hladne. Tudi poletje ne bo brez srena, prinesiti utegne neugodno, popolnoma suho vreme. Jesen in zima bosta suhi in lepi, da bomo lažje pozabili na ne baš prijetno poletje.

Dozdevno vreme v posameznih mesecih.

Januar.

Od 1. do 3. oblačno in zmerno mrzlo vreme; od 4. do 6. močni nalivi; od 7. do 10. zmerno mrzlo; 11. hud dež; od 23. do konca meseca nestanovitno z vetrovi, snegom in meglo.

Februar.

Od 1. do 6. oblačno, megla in veter; 8. jasno in mrzlo; od 9. do 12. oblačno, dež in sneg; od 13. do 16. jasno in mrzlo; 18. dež in sneg; 19. in 20. mrzel veter; od 22. do 26. jasno z zelo mrzlimi nočmi, nato leden dež.

Marec.

Od 1. do 6. ostro, mrzlo in vetrovno vreme; od 8. do 17. suho in mrzlo; 19. veter, sneg in dež; od 20. do 23. dež in mraz, popoldne jasno; od 26. do konca meseca vsako jutro poledica.

April.

Do 6. mrzlo in ostro; 7. lepo toplo; 8. vetrovno in kratek naliv; od 9. do 11. lepo toplo; 16. nevihte in nalivi; 19. lepo, nato nevihte z grmenjem do 23.; potem ostro in nestanovitno vreme do 25.; mrzlo in megleno do konca meseca.

Maj.

1. in 2. ostro, vetrovno in mrzlo; od 4. do 15. lepo, toplo vreme, vmes grmenje in dež; 24. zjutraj poledica; 27. lepo; 28. in 29. mrzlo in dež; 30. in 31. slana, dež in sneg.

Junij.

2. lepo; 3. hud dež; 4. in 5. ostro vreme; 9. lepo toplo; od 11. do 14. hladno, zvečer toplejše; 15. dež; 19. slana; 22. in 23. lepo toplo; 24. hud dež; 25. zelo mraz; od 26. do konca meseca deževno in neprijetno vreme.

Julij.

Od 1. do 3. mrzlo, oblačno, babje pšeno; 4. toplo; 6. zelo mrzlo; od 7. do 18. lepo toplo; od 19. do 21. dež; od 23. do konca meseca lepo toplo in vroče.

Avgust.

Od 1. do 6. lepo toplo; 8. hud dež; od 9. do 11. oblačno in nekaj dežja; 13. lepo; od 15. do 17. mrzel dež; od 18. do 25. lepo in toplo; od 26. do 28. vsak dan grmenje s hudim dežjem; 30. in 31. zdržema dež.

September.

Od 1. do 4. toplo, potem huda nevihta; od 5. do 9. jasno in lepo; 11. nekoliko dežja; od 18. do 25. nestanovitno, vetrovno, dež s snežinkami; 26. lepo in toplo; od 28. do konca meseca dež.

Oktober.

1. lepo; 2. in 3. jasno, toda mrzlo; 4. in 5. lepo toplo; 7. hud dež in veter; 15. vetrovno, oblačno in dež; 16. vihar in sneg; 19. nestanovitno; 24. in 25. hud dež s snegom; 29. lepo; 30. megleno in mrzlo.

Od 1. do 4. dež in mraz; v noči od 16. na 17. sneg; od 17. do 20. dež; od 21. pa do konca meseca lepo in toplo kakor poleti.

2. sneg; od 3. do 8. nestanovitno; 10. hud mraz, naslednjo noč mnogo snega; 11. in 12. oster mraz; 13. in 14. milo vreme in sneg; od 16. do 20. jasno, malo snega in zelo mraz do konca meseca.

Navadno leto 1933.

ima 365 dni, se prične z nedeljo in konča z nedeljo.

Astronomski letni časi.

Pomlad se prične dne 21. marca ob 2. uri 43 min.
Poletje se prične dne 21. junija ob 22. uri 12 min.
Jesen se prične dne 23. septembra ob 13. uri 1 min.
Zima se prične dne 22. decembra ob 7. uri 58 min.
Ure se štejejo od 1 do 24, t. j. od polnoči do polnoči po srednjeevropskem času.

Godovinsko število.

Zlato število	15
Epakta ali lunino kazalo	III
Sončni krog	10
Rimsko število	1
Nedeljska črka	A
Značaj leta ali praznično število	26
Nedelj in zapovedanih praznikov	61
Letni vladar	Sonce

Nebesna znamenja.

Pomlad:		Jesen:	
 oven	♈	 tehtnica	♎
 bik	♉	 škorpion	♏
 dvojčka	♊	 strelec	♐
Poletje:		Zima:	
 rak	♋	 kozel	♈
 lev	♌	 vodnar	♒
 devica	♍	 ribi	♓

Znaki za mesečne spremene.

Mlaj ☾ Ščip ali polna luna . . . ☽
Prvi krajec . . . ☾ Zadnji krajec . . . ☾

Znamenja za dni v tednu.

Nedelja ☸ Postni dan . . . ☸
Praznik ▲ Delavnik ▲

Kvaterni dnevi.

8. marec, 7. junij, 20. september, 20. december.

Državni prazniki.

Vidovdan 28. junija.
Ciril in Metod 5. julija.
Ujedinjenje Srbov, Hrvatov in Slovencev 1. decembra.
Rejstni dan Njegovega Veličanstva kralja Aleksandra I. 17. decembra.

Premakljivi prazniki.

Sedemdesetnica 12. febr. Binkošti 4. junija.
Pepelnična sreda 1. marca. Sv. Trojica 11. junija.
Velika noč 16. aprila. Telovo 15. junija.
Križevo 22., 23., 24. maja. Srce Jezusovo 23. junija.
Vnebohod 25. maja. Prva adv. nedelja 3. dec.

Mrki sonca in lune leta 1933.

Sonce mrkne dvakrat, toda v Srednji Evropi bo viden le drugi mrk in še ta le delno. Luna to leto ne mrkne.

1.) Obročast sončni mrk dne 24. februarja: pričetek mrka ob 10. uri 56 min. Mrk bo viden v južni polovici Južne Amerike, na južnem Atlantskem oceanu, v Afriki, Mali Aziji, Arabiji, Perziji in zapadnih delih Indijskega oceana.

2.) Obročast sončni mrk dne 21. avgusta: pričetek mrka ob 3. uri 52 min., konec ob 9. uri 45 min. Mrk bo viden v Evropi (razen v Angliji, južnozpadni Franciji in Španiji), severnovzhodni Afriki, Aziji, na Indijskem oceanu, v Avstraliji in Oceaniji.

Vremenski ključ

po zvezdoslovcu J. W. Herschlu.

Kadar se spremeni mesec, pomeni:

ob uri	poleti	pozimi
od 24. do 2.	lepo	mrzlo, če ni jugozapadnik
od 2. do 4.	mrzlo in dež	sneg in vihar
od 4. do 6.	dež	sneg in vihar
od 6. do 10.	spremenljivo	sneg ob severozapadniku, sneg ob vzhodniku
od 10. do 12.	veliko dežja	mrzlo in mrzel veter
od 12. do 14.	mного dežja	sneg in dež
od 14. do 16.	spremenljivo	lepo in prijetno
od 16. do 18.	lepo	lepo
od 18. do 22.	lepo ob severu ali zapadniku, dež ob jugu ali jugozapadniku	dež in sneg ob jugu ali zapadniku
od 22. do 24.	lepo	lepo

Opomba. Vse leto se razdeli na dva dela: poletje in zimo. Za poletje velja čas od 15. aprila do 16. oktobra, ostali čas pa za zimo.

PROSINEC

JANUAR

*Zvezda sije na snežene ceste ...
Sveti trije kralji, kam pa greste?
Srečo voščit se pri vas ustavimo,
bob, kolače v cekarje pospravimo.*

Novo leto

1

2

Genovefa

3

3

4

Sv. 3 kralji

6

5

6

Valentin

7

7

8

Pavel, p.

10

9

10

Ernest

12

11

12

Veronika

13

13

14

Hilarij

14

15

16

Anton, p.

17

17

18

Sebastijan

20

19

20

Neža

21

21

Vincenc

22

22

Spreob. Pavla

25

25

Franč. Sal.

29

28

Peter Nol.

31

30

31

1	N	Novo leto. Obrezov. Gospodovo
2	P	Makarij; Miljeva
3	T	Genovefa, Slavimir
4	S	Tit; Angela
5	Č	Telesfor; Grozdana
6	P	3 kralji ali razgl. G.; Darinka
7	S	Valentin, šk.; Svetoslav

8	N	1. po razgl. G.; Severin, op.
9	P	Julijan
10	T	Pavel I., p.; Agaton, p.
11	S	Higin, p. m.; Božidar, op.
12	Č	Ernest, šk.; Blagoje
13	P	Veronika, d.; Zorislava
14	S	Feliks (Srečko); Neda

15	N	2. po razgl. G.; Mavrij, op.
16	P	Marcel, p.
17	T	Anton, pušč.
18	S	Sv. Petra stol; Priska, d. m.
19	Č	Kanut, kr.; Hranimir
20	P	Fabijan in Sebastijan, m.
21	S	Neža, d. m.; Janja

22	N	3. po razgl. G.; Vincenc, m.
23	P	Alfonz; Zaroka M. D.
24	T	Timotej, šk.; Evgenij, m.
25	S	Spreob. Pavla; Kosava
26	Č	Polikarp, šk.; Vsevlad
27	P	Janez Zlatoust; Slavoja
28	S	Egidij; Julijan, šk.

29	N	4. po razgl. G.; Frančišek Sal.
30	P	Martina, d. m.; Hiacinta, d.
31	T	Peter Nolaški, sp.; Julij, sp.

Beležke.

Dan je dolg od 8^h 26' do 9^h 27'.Dan zraste za 1^h 1'.Solnce stopi v znamenje vodnarja dne 20. ob 12^h 52'.
 Prvi krajec dne 3. ob 17^h 24'.

 Ščip dne 11. ob 21^h 36'.

 Zadnji krajec dne 19. ob 7^h 15'.

 Mlaj dne 26. ob 0^h 20'.

SVETČAN FEBRUAR

*Ples in smeh, šegávi dirindaj ...
Krepke roke, ljubezniv smehlaj ...
Kaj od srca se do srca spleta,
očka, mamca zvedeti ne smeta.*

Ignacij

1

1

2

Svečnica

2

3

4

Blaž

3

5

6

Agata

5

7

8

Apolonija

9

9

10

Katarina

13

11

12

Valentin

14

13

14

Julijana

16

15

16

Simeon

18

17

18

Konrad

19

19

20

Aleksander

Maksimilijan

Stol sv. Petra

Matija

Pust

20

21

22

24

28

1	S	Ignacij (Igo); Budimil
2	Č	Svečnica; Dobrošin
3	P	Blaž, šk.; Oskar
4	S	Andrej (Hrabroslav); Daroslav

5	N	5. po razgl. G.; Agata, dev.
6	P	Doroteja; Amand
7	T	Romuald, op.
8	S	Janez Matajski; Zvezdodrag
9	Č	Apolonija
10	P	Sholastika, dev.
11	S	Deziderij; Adolf, šk.

12	N	1. predpepel.; Evlalija
13	P	Katarina, dev.; Vrativoj
14	T	Valentin (Zdravko)
15	S	Favstin; Ljuboslava
16	Č	Julijana, d. m.; Agaton, pap.
17	P	Kristijan, m.; Vesela
18	S	Simeon; Dobrana

19	N	2. predpepel.; Konrad, pušč.
20	P	Aleksander (Šaša)
21	T	Maksimilijan
22	S	Stol sv. Petra v A.
23	Č	Peter Damj., šk., Romana
24	P	Matija, ap.; (Bogdan)
25	S	Valburga, dev.

26	N	3. predpepel.; Matilda, dev.
27	P	Viktor; Leander
28	T	Pust; Roman, op.

Beleške.

Dan je dolg od 9^h 30' do 10^h 58'.

Dan zraste za 1^h 28'.

Solnce stopi v znamenje rib dne 19. ob 3^h 16'.

☾ Prvi krajec dne 2. ob 14^h 16'.

☀ Ščip dne 10. ob 14^h 1'.

☾ Zadnji krajec dne 17. ob 15^h 8'.

☀ Mlaj dne 24. ob 13^h 44'.

SUŠEC

MAREC

*Vedi, sinček, za bodoča leta:
Zemlja skrbna je in dobra mati;
kar ji daš, stotero ti povrne —
ali treba težko je dajati.*

Albin

Kunigunda

Evzebij

Janez od Boga

40 mučencev

1

3

6

8

10

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

Gregor

Matilda

Jedert

Edvard

Jožef

12

14

17

18

19

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

Benedikt

Mar. oznanjenje

Rupert, šk.

Janez Kap.

Benjamin

21

25

27

28

31

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

1	S	Pepelnica; Albin (Belko), šk.;
2	Č	Simplicij, p.; Milena
3	P	Kunigunda, ces.; Ticijan, šk.
4	S	Kazimir, spoz.

5	N	1. postna; Janez Jožef od križa
6	P	Evzebij; Danica
7	T	Tomaž Akvinski, c. uč.
8	S	Janez od Boga sp.; Bodin
9	Č	Frančiška Rim.; Danimir
10	P	40 mučencev; Viktor, m.
11	S	Sofronij, šk.; Heraklij

12	N	2. postna; Gregor I, p.; Božana
13	P	Rozina, vd.; Teodora, muč.
14	T	Matilda; Desimir
15	S	Klemen; M. D., sp.
16	Č	Hilarij, m.; Ljubislava
17	P	Jedert, dev.; Patricij
18	S	Edvard; Ciril, c. uč.

19	N	3. postna; Jožef, ženin M. D.
20	P	Aleksandra, muč.; Joahim
21	T	Benedikt, op.
22	S	Katarina, Lea
23	Č	Jožef Oriol; Pelagija
24	P	Gabrijel, nadangel
25	S	Marijino oznanjenje

26	N	4. postna (sredpost.); Emanuel
27	P	Rupert, šk.; Janez Dam, c. uč.
28	T	Janez Kapistran; Sikst, p.
29	S	Ciril, m.
30	Č	Janez Kl.; Radivoj
31	P	Benjamin; Modest

Beleške.

Dan je dolg od 11^h 2' do 12^h 47'.
 Dan zraste za 1^h 45'.
 Solnce stopi v znamenje ovna dne 21.
 ob 2^h 45'.

Začetek pomladi.

- Prvi krajec dne 4. ob 11^h 23'.
- Ščip dne 12. ob 3^h 46'.
- Zadnji krajec dne 18 ob. 22^h 5'.
- Mlaj dne 26. ob 4^h 20'.

MALI TRAVEN

APRIL

*V prožnem loku se vihti desnica:
„Daj nam, oče, naš vsakdanji kruh;
v bajti čaka nanj otrok kopica
in spet nova pride k nam sestrica.“*

Hugon

1

1

2

Rihard

3

3

4

Vincencij Fer.

5

5

6

Viljem, op.

6

7

8

Albert

8

9

10

Viktor

12

11

12

Justin

14

13

14

Velika noč

16

15

16

Rudolf

17

17

18

Ema

19

19

20

Simeon

21

21

Adalbert

23

22

Jurij

24

24

Marko

25

27

Peregrin

27

29

30

1	S	Hugon
2	N	Tiha ned.; Frančišek Pavl.
3	P	Rihard, šk.
4	T	Izidor, šk.; Dušica
5	S	Vincencij F.; Irena
6	Č	Viljem, op.; Sikst, op.
7	P	Herman Jožef; Helena, kr.
8	S	Albert, šk.
9	N	Cvetna ned.; Marija Kleofova
10	P	Ezekijel, pr.; Mehtilda
11	T	Lev I., p.; Rada
12	S	Viktor; Julij I.
13	Č	Vel. četrtek; Ida d.; Milutina
14	P	Vel. petek; Justin
15	S	Vel. sobota; Helena, kr.; Teod.
16	N	Vel. noč; Benedikt; Turibij
17	P	Vel. ponedeljek; Rudolf, m.
18	T	Apolonij, m.; Gradislava
19	S	Ema, vd; Leo IX., p.
20	Č	Sulpicij; Neža Mont.
21	P	Simeon
22	S	Soter in Kajetan
23	N	1. povel. (bela); Adalbert
24	P	Jurij, m.
25	T	Marko, ev.; Tugomir
26	S	Klet in Marcellin
27	Č	Peregrin, sp.; Peter K.
28	P	Pavel od kr.; Vital, m.
29	S	Robert, op.; Peter m.
30	N	2. povel.; Katarina Sienska, d.

Beleške.

Dan je dolg od 12^h 50' do 14^h 29'.

Dan zraste za 1^h 39'.

Solnce stopi v znamenje bika dne 20.
ob 14^h 19'.

☾ Prvi krajec dne 3. ob 6^h 56'.

☼ Ščip dne 10. ob 14^h 38'.

☾ Zadnji krajec dne 17. ob 5^h 17'.

☼ Mlaj dne 24. ob 19^h 38'.

VELIKI TRAVEN

MAJ

*Spominčice že sanjajo kraj brega,
pesem slavca se v večer preliva,
vsa skrivnostna, sladka, zapeljiva ...
če ni še slajša — fantova prisega.*

Filip in Jakob

Najdenje sv. križa

Florijan

Stanislav

Gregorij N.

1

3

4

7

9

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

Antonin

Servacij

Izidor

Janez Nep.

Pashal, sp.

10

13

15

16

17

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

Julija

22

Urban

25

Vnebohod

25

Magdalena

29

Angela Mer.

31

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

1	P	Filip in Jakob, ml. ap.
2	T	Atanazij, šk.; Živana
3	S	Najdenje sv. križa
4	Č	Florijan (Cvetko)
5	P	Irenej, šk.; Pij, p.
6	S	Benedikta; Janez Ev.
7	N	3. povel.; Stanislav, šk. m.
8	P	Prikazen sv. Mihaela
9	T	Gregorij Nacijan
10	S	Antonin, šk.
11	Č	Frančišek; Mamert
12	P	Pankracij, m.; Ahilej in Nerej
13	S	Servacij, m.
14	N	4. povel.; Bonifacij, šk.
15	P	Izidor; Zofija
16	T	Janez Nepomuk, muč.
17	S	Pašhal, sp.
18	Č	Erik, kr.; Venancij
19	P	Celestin, pr.; Ivo, sp.
20	S	Bernardin, sp.
21	N	5. povel.; Feliks (Srečko), sp.
22	P	Julija; Emil
23	T	Deziderij, šk.
24	S	Mar. Dev., pom. kr.
25	Č	Vnebohod; Urban I.
26	P	Filip Nerij
27	S	Janez, p.; Beda Čast.
28	N	6. povel.; Avguštin, šk.
29	P	Magdalena, p.
30	T	Ferdinand, kr.;
31	S	Angela, Mer., d.

Beleške.

Dan je dolg od 14^h 32' do 15^h 47'.Dan zraste za 1^h 15'.Solnce stopi v znamenje dvojčkov dne 21. ob 15^h 56'.Prvi krajec dne 2. ob 23^h 39'.Ščip dne 9. ob 23^h 4'.Zadnji krajec dne 16. ob 13^h 50'.Mlaj dne 24. ob 11^h 7'.

ROŽNIK

JUNIJ

*Kam pa s panji v mlado zarjo, mož?
Ej, s čebelami na letovanje,
treba pašo bo dobiti zanje.
Dal obilne jim, svetnik Ambrož!*

Klotilda

3

1

2

Binkošti

4

3

4

Norbert

6

5

6

Medard Primož in Felicijan

8

7

8

9

9

10

Ant. Pad.

13

11

12

Bazilij

14

13

14

Telovo

15

15

16

Gervazij in Protazij

19

17

18

Alozij

21

19

20

Ahac

Janez Krstnik

Ladislav

Vidov dan

Peter in Pavel

22

24

27

28

29

1389

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

- 1 Č Fortunat; Radovan
2 P Erazem, šk., m.
3 S Klotilda, kr.

Beleške.

- 4 N **Binkošti (Duhovo)**; Franč. Kar.
5 P **Bink. poned.**; Bonifacij, šk. m.
6 T Norbert; Pavlina
7 S Pavel, šk.; Robert
8 Č Medard, šk.
9 P Primož in Felicijan
10 S Marjeta, kr.

- 11 N **1. pobink.**; Barnaba, ap.
12 P Janez Fakund, spoz.
13 T Anton Padovanski, sp.
14 S Bazilij, šk.
15 Č **Telovo**; Vid, muč.; Sv. Trojica
16 P Janez; Franc; Jošt
17 S Adolf, šk.

- 18 N **2. pobink.**; Efrem Sirski, c, uč.
19 P Gervazij in Protazij
20 T Silverij, p.; Milava
21 S Alojzij, Vekoslav
22 Č Ahac, m.; Pavlin; Miloš
23 P Agripina
24 S Janez Krstnik

- 25 N **3. pobink.**; Viljem, op.
26 P Rudolf, šk.; Janez in Pavel
27 T Ladislav; Hema, vd.
28 S **Vidov dan**; Leon, šk.
29 Č **Peter in Pavel**, ap.
30 P Spomin sv. Pavla

Dan je dolg od 15^h 48' do 16^h 2'.
Dan zraste do 20. za 18' in se potem skrči do 30. za 4'.
Solnce stopi v znamenje raka dne 21. ob 22^h 12'.

Začetek poletja.

- ☾ Prvi krajec dne 1. ob 12^h 55'.
☾ Ščip dne 8. ob 6^h 5'.
☾ Zadnji krajec dne 15. ob 0^h 26'.
☾ Mlaj dne 23. ob 2^h 22'.
☾ Prvi krajec dne 30. ob 22^h 40'.

MALI SRPAN

JULIJ

*Zlatolasa, polna je pšenica,
rdečelična, brhka je ženjica,
koscu v solncu kosa se blešči,
škrjanček poje himno dobrih dni.*

Obiskovanje M. D.

Urh

Ciril in Metod

Vilibald

Elizabeta

2

4

5

7

8

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

Moh. in Fort.

Marjeta

Aleš

Vincenc Pavl.

Elija

12

13

17

19

20

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

Magdalena

22

Apolinarij

23

Jakob

25

Ana

26

Ignacij

31

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

1	S	Teobald, pušč.
2	N	4. pobink.; Obisk Mar. Dev.
3	P	Lev II., p.
4	T	Urh, šk.; Berta, dev.
5	S	Ciril in Metod, šk.
6	Č	Izaija, pr.; Bogomila
7	P	Vilibald, šk.
8	S	Elizabeta (Špela), kr.
9	N	5. pobink.; Veronika Jul., dev.
10	P	Amalija, d.; Ljubica
11	T	Pij I., p.
12	S	Mohor in Fortunat
13	Č	Marjeta, d. m.; Dragan
14	P	Bonaventura; Just, m.
15	S	Vladimir, kr.; Henrik, kr.
16	N	6. pobink.; Dev. Mar. Karm.
17	P	Aleš, sp.
18	T	Miroslav (Friderik)
19	S	Vincenc; Avrelija
20	Č	Elija, pr.; Hieronim
21	P	Olga, Danijel
22	S	Magdalena, spok.
23	N	7. pobink.; Apolinarij, šk.
24	P	Kristina, dev.
25	T	Jakob (Radoslav)
26	S	Ana, mati D. M.
27	Č	Natalija (Božena), m.
28	P	Peregrin, sp.; Viktor, m.
29	S	Marta, dev.
30	N	8. pobink.; Abdon in Senen, m.
31	P	Ignacij (Ognjeslav)

Beleške.

Dan je dolg od 16^h 2' do 15^h 6'.

Dan se skrči za 56'.

Solnce stopi v znamenje leva dne 23. ob 9^h 6'.

Začetek pasjih dni.

Ščip dne 7. ob 12^h 51'.

Zadnji krajec dne 14. ob 13^h 24'.

Mlaj dne 22. ob 17^h 3'.

Prvi krajec dne 30. ob 5^h 44'.

VELIKI SRPAN AVGUST

*Trudno, zlato klasje je požeto
in v bahave, težke snope speto.
Zdaj se cepec v pesem bo pognal,
za življenje naše bo koval.*

Petra vezi

Alfonz Lig.

Dominik

Marija Snežnica

Lovrenc

1

2

4

5

10

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

Klara

Veliki Šmaren

Rok

Bernard

Ivana Fr. Š.

12

15

16

20

21

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

Timotej, muč.

Filip Benicij

Jernej

Avguštin

Obgl. Janeza

22

23

24

28

29

▲
21▲
22▲
23▲
24▲
25▲
26▲
27▲
28▲
29▲
30▲
31

1	T	Vezi Petra, ap.
2	S	Porciunkula; Alfonz Lig.
3	Č	Najdenje sv. Štefana
4	P	Dominik, spoz.
5	S	Marija Snežnica; Ožbolt, kr. m.

6	N	9. pobink.; Sikst, p.
7	P	Kajetan, sp.; Donat
8	T	Cirijak in tov., muč.
9	S	Afra, m.; Emigdig
10	Č	Lovrenc, m.; Jurica
11	P	Tiburcij in Suzana, m.
12	S	Klara, dev.; Hilarija, m.

13	N	10. pobink.; Kasijan in Hipolit
14	P	Anastazija, dev.
15	T	Vnebovz. Mar. Dev. (Vel. Gosp.)
16	S	Rok, sp.
17	Č	Emilija (Milica)
18	P	Helena; Agapit (Ljubo)
19	S	Ludovik Tol., šk.

20	N	11. pobink.; Bernard, opat
21	P	Ivana Fr. Šantalska
22	T	Timotej, m.
23	S	Filip Benicij (Zdenko)
24	Č	Jernej, ap.; Borivoj
25	P	Ludovik, kr.
26	S	Zefirin I., pap.

27	N	12. pobink.; Jožef Kalasan, sp.
28	P	Avguštin
29	T	Obglav. Janeza Krstnika
30	S	Roža Limanska, d.; Milka
31	Č	Izabela, d.

B e l e ž k e.

Dan je dolg od 15^h 3' do 15^h 30'.
Dan se skrči za 1^h 33'.
Solnce stopi v znamenje device dne 25.
ob 15^h 53'.

Konec pasjih dni.

Ščip dne 5. ob 20^h 32'.Zadnji krajec dne 15. ob 4^h 49'.Mlaj dne 21. ob 6^h 48'.Prvi krajec dne 28. ob 11^h 15'.

KIMAVEC

SEPTEMBER

*Ded starina drevje je sadil,
cepil, čakal, a sadu ni vžil ...
Glej ga, svoji deci vnuk njegov
težko nosi sadni blagoslov.*

Egidij

1

1

Rozalija

4

3

4

Regina

7

5

6

Rojstvo M. D.

8

7

8

Nikolaj Tol.

10

9

10

Ime Marijino

12

11

12

Notburga

18

13

14

Pov. sv. Križa

14

15

16

Ljudmila

16

17

18

Evstahij

20

19

20

Matevž

Emeran

Kozma in Damijan

Mihael

Hijeronim

21

22

27

29

30

▲
21⊕
22▲
23⊕
24▲
25▲
26▲
27▲
28⊕
29▲
30

1	P	Egidij; Ana, prev.
2	S	Štefan, kr.; Antonin
3	N	13. pobink.; Doroteja, d. m.
4	P	Rozalija
5	T	Lovrencij Just., šk.
6	S	Caharija, pr.
7	Č	Regina; Bronislava
8	P	Rojstvo Mar. Dev. (Mala Gosp.)
9	S	Peter Klaver, spoz.
10	N	14. pobink.; Nikolaj Toledski
11	P	Erna, d.; Prot in Hiacint
12	T	Ime Marijino; Gvido, spoz.
13	S	Notburga, dev.
14	Č	Povišanje sv. Križa; Ciprijan
15	P	Nikomed, m.
16	S	Ljudmila, vd.
17	N	15. pobink.; Hildegarda, ap.
18	P	Irena, muč.
19	T	Januvarij, m.
20	Š	Evstahij; Morana
21	Č	Matevž, ap. in ev.; Jona
22	P	Emeran (Jerko)
23	S	Tekla, muč.; Linus, p.
24	N	16. pobink.; Mar. Dev., ujet.
25	P	Kamil in tov., muč.
26	T	Ciprijan in Justina
27	S	Kozma in Damijan
28	Č	Venčeslav, kr.
29	P	Mihael, arh.
30	S	Hijeronim, c. uč.

B e l e ž k e.

Dan je dolg od 13^h 26' do 11^h 46'.Dan se skrči za 1^h 40'.Solnce stopi v znamenje tehtnice dne 23.
ob 13^h 1'.

Začetek jeseni.

Ščip dne 4. ob 6^h 4'.Zadnji krajec dne 11. ob 22^h 30'.Mlaj dne 19. ob 19^h 20'.Prvi krajec dne 26. ob 16^h 36'.

VINOTOK OKTOBER

*Solnce v gorice razsipa zlatá,
grozdje se s trte prepolne smehlja.
Čriček o vinski dobroti drobi,
kdor ne verjameš mu, vina ne pij!*

Remigij

1

1

2

Rožnenska

1

3

4

Frančišek Ser.

4

5

6

Brigita

8

7

8

Dionizij

9

9

10

Kalist

14

11

12

Terezija

15

13

14

Gal

16

15

16

Luka

18

17

18

Uršula

21

19

20

Klotilda

23

Rafael

24

Evarist

26

Simon in Juda

28

Volbenk

31

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

1	N	17. pobink.; Remigij, šk.
2	P	Angeli varuhi; Miran
3	T	Kandid, m.; Vitomir
4	S	Frančišek Serafinski
5	Č	Placid in tov., m.
6	P	Brunon, sp.
7	S	Sergij, muč.

Beleške.

8	N	18. pobink.; Brigita, vd.
9	P	Dionizij; Svetina
10	T	Frančišek Borgia, sp.
11	S	Aleksander Sauli
12	Č	Maksimilijan, šk., m.
13	P	Edvard, kr. angl.
14	S	Kalist, pap. muč.

15	N	19. pobink.; Terezija, d.
16	P	Gal, op.; Florentin, šk.
17	T	Jadviga, kr.; Mira
18	S	Luka, ev.
19	Č	Peter Alkantarski
20	P	Janez Kancijan
21	S	Uršula in tov., dev. muč.

22	N	20. pobink.; Kordula, d. m.
23	P	Klotilda, dev. muč.; Živka
24	T	Rafael, arhangel
25	S	Krizant in Darija
26	Č	Amand; Evarist, p. m.
27	P	Frumencij
28	S	Simon in Juda, ap.

29	N	21. pobink.; Narcis; Ida, d.
30	P	Alfonz Rodriguez, sp.
31	T	Volbenk, šk.;

Dan je dolg od 11^h 45' do 10^h 0'.
 Dan se skrči za 1^h 43'.
 Solnce stopi v znamenje škorpijona dne
 23. ob 21^h 48'.

Ščip dne 3. ob 18^h 8'.

Zadnji krajec dne 11. ob 17^h 46'.

Mlaj dne 19. ob 6^h 45'.

Prvi krajec dne 25. ob 23^h 21'.

LISTOPAD + NOVEMBER

*Tu našli so poslednji mirni dom,
v naročju matere jim je topló.
Kako so srečni, da nič več
za naše težke boje ne vedo.*

Vsi svetniki

1

1

2

Verne duše

2

3

4

Karol Bor.

4

5

6

Lenart

6

7

8

Bogomir

8

9

10

Martin

11

11

12

Stanislav Kostka

18

13

14

Leopold

15

15

16

Gregorij Čudod.

17

17

18

Elizabeta

19

19

20

Dar. Marijino

Cecilija

Katarina

Virgilij

Andrej

21

22

25

27

30

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1	S	God vseh svetnikov
2	Č	Spomin vernih duš
3	P	Viktorin, šk., m.
4	S	Karol Boromej, šk. (Dragotin)
5	N	22. pobink.; Emerik, Caharija
6	P	Lenart, o.; Ratislav
7	T	Engelbert; Zdenka
8	S	Bogomir, šk.
9	Č	Božidar (Teodor), m.
10	P	Andrej A., sp.
11	S	Martin (Davorin), škof
12	N	23. pobink.; Martin, pap. muč.
13	P	Stanislav Kostka
14	T	Jozafat, šk. m.; Borislava
15	S	Leopold (Levko), kr.
16	Č	Otmar, o.; Edmund
17	P	Gregorij Čudod., šk.
18	S	Hilda; Odon, op.
19	N	24. pobink.; Elizabeta, kr.;
20	P	Feliks (Srečko) Val.
21	T	Darovanje Mar. Dev.
22	S	Cecilija, d. m.
23	Č	Klemen, p. m.; Felicita, m.
24	P	Janez od Križa
25	S	Katarina, dev. muč.
26	N	25. pobink.; Konrad
27	P	Virgilij, škof
28	T	Eberhart, škof
29	S	Saturnin, m.
30	Č	Andrej (Hrabroslav), p.

Beleške.

Dan je dolg od 9^h 57' do 8^h 41'.
 Dan se skrči za 1^h 16'.
 Solnce stopi v znamenje strelca dne 22.
 ob 18^h 54'.

Ščip dne 2. ob 8^h 59'.

Zadnji krajec dne 10. ob 13^h 18'.

Mlaj dne 17. ob 17^h 24'.

Prvi krajec dne 24. ob 8^h 38'.

GRUDEN

DECEMBER

*Daljne zvezde svetijo na vas
in na trudno, tiho, zasneženo polje ...
S cerkvice samotne vabi glas:
Mir ljudem na zemlji, ki so dobre volje.*

Ujedinjenje

Frančišek Ks.

Barbara

Miklavž

Ambrož

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

Br. spoč. D. M.

Lucija

Spiridion

Lazar

Tomaž

8

13

14

17

21

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

Božič

25

21

22

Štefan

26

23

24

Janez Evang. Ned. otročiči

27

25

26

27

28

28

29

Silvester

31

30

31

B e l e ž k e.

1	P	Narodno ujedinjenje
2	S	Bibijana, dev. muč.
3	N	1. adv.; Frančišek Ksaverij
4	P	Barbara (Bara), d. m.
5	T	Saba, op.; Stojana
6	S	Miklavž (Nikolaj), šk.
7	Č	Ambrož, škof
8	P	Brezmadežno sp. M. D.
9	S	Peter Fourier, šk.
10	N	2. adv.; Lavret. Mati božja
11	P	Damaz, p.
12	T	Maksencij
13	S	Lucija, d. m.; Otilija
14	Č	Spiridion (Dušan), op.
15	P	Kristina, dekl.
16	S	Albina, dev. muč.
17	N	3. adv.; kraljev rojstni dan
18	P	Gracijan, škof
19	T	Urban V., pap.
20	S	Evgenij in Makarij, m.
21	Č	Tomaž, ap.
22	P	Demetrij, m.
23	S	Viktorija, dev. m.
24	N	4. adv.; Adam in Eva; sv. večer
25	P	Božič; Rojstvo Gospodovo
26	T	Štefan, m.; Zlatka
27	S	Janez Evangelist, ap.
28	Č	Nedolžni otročiči; Zorica
29	P	Tomaž, šk., m.
30	S	Evgenij, škof
31	N	1. ned. po bož.; Silvester, p.

Dan je dolg od 8^h 39' do 8^h 24'.
 Dan se skrči do 23. za 19', potem zraste do konca meseca za 4'.
 Solnce stopi v znamenje kozla dne 22. ob 7^h 58'.

Začetek zime.

Ščip dne 2. ob 2^h 31' in 31. ob 21^h 54'.

Zadnji krajec dne 10. ob 7^h 24'.

Mlaj dne 17. ob 3^h 53'.

Prvi krajec dne 23. ob 21^h 9'.

Pošne pristojbine.

Pisemske pošiljke. a) Redne pristojbine.

Vrsta pošiljk	V tuzemstvu				V inozemstvu ¹					
	v krajevnem prometu ¹		v medkrajevnem prometu ¹		Din	p				
1. Pisma. Teža je v tuzemskem prometu omejena na 1 kg, razen za službena pisma, za katera se ne plača pristojbina in ki so dovoljena do 2 kg. V inozemskem prometu je največja teža 2 kg. Razsežnost ne sme v nobeni smeri presegati 45 cm. Pisma v obliki zvitka so dovoljena v razmerju 10 × 75 cm.	do 20 g	1	—	do 20 g			1	50	do 20 g ²	3
	" 50 "	2	—	" 50 "	2	—	" 40 "	4	50	
	" 250 "	3	50	" 250 "	3	50	" 60 "	6	—	
	" 500 "	5	—	" 500 "	5	—	" 80 "	7	50	
	" 1000 "	10	—	" 1000 "	10	—	" 100 "	9	—	
							itd., za vsakih 20 g 1:50 Din več.			
2. Dopisnice, izdane po poštni upravi ali zasebniku, morajo biti iz trdega papirja. Dolžina 15—10 cm, širina 10:5—7 cm.			navadne z odgovorom	—	75		navadne ⁴ z odgovorom ⁴	1	50	
					1	50			3	—
3. Tiskovine. Največja teža 2 kg, v inozemskem prometu 3 kg za knjige, ki se odpravljajo posebej, razsežnost 45 × 45 cm, v obliki zvitka 10 × 75 cm. Proste in nezložene v obliki dopisnice 12 × 18 cm. Se pošiljajo odprte. Pristojbina za «knjižne oglase» in «cenike (kataloge)» je znižana na 5 p za vsak posamezni izvod do 100 g. Če je izvod težji, se plača za vsakih nadaljnjih 100 g ali za del te teže še po 5 p. Noben izvod ne sme presegati 500 g. Ta pristojbina se plačuje ne glede na to, ali ima vsak izvod svoj poseben naslov ali pa gre več izvodov pod enim naslovom. Velikost teh pošiljk: kakor tiskovine. Pristojbine se plačujejo in zaračunavajo, kakor za časnike in časopise, v gotovini. Za dovoljenje, da se smejo razpošiljati knjižni oglasi in ceniki po znižanih pristojbinah, je potrebna kolkovana prošnja na pošto ravnateljstvo. Naslovna stran oglasov in cenikov z znižano pristojbino mora imeti na levi zgornji strani opombo: «Knjižni oglas», na desni strani pa: «Pristojbina plačana v gotovini».	do 50 g	—	25	do 50 g ⁴	—	50				
	" 100 "	—	50	" 100 "	1	—	" 150 "	1	50	
	" 150 "	—	75	" 150 "	1	50	" 200 "	2	—	
	" 200 "	1	—	" 200 "	1	25	" 250 "	2	50	
	" 250 "	1	25	" 250 "	1	50	" 300 "	3	—	
	" 300 "	1	50	" 300 "	1	75	" 350 "	3	50	
	" 350 "	1	75	" 350 "	2	—	" 400 "	4	—	
	" 400 "	2	—	" 400 "	2	25	" 450 "	4	50	
	" 450 "	2	25	" 450 "	2	50	" 500 "	5	—	
	" 500 "	2	50	itd., za vsakih 50 g 25 par več.		itd., za vsakih 50 g 50 par več.				
4. Vzorci brez vrednosti. Vsečina: blago brez prodajne vrednosti. Tuzemstvo: največja teža 500 g. Razsežnost 30 × 20 × 10 cm, v obliki zvitka 30 × 15 cm. Zaviti morajo biti tako, da se vsečina lahko pregleda. Inozemstvo: največja teža 500 g. Razsežnost 45 × 20 × 10 cm, v zvitku 45 × 15 cm. Vanje ne sme biti vloženo pismo, spis ali dokument, ki bi imel značaj stvarnega in osebnega dopisovanja, niti ne smejo imeti nobenih drugih z roko zapisanih podatkov razen naslova pošiljatelja in naslovnika, tvorniške ali trgovske znamke, zaporednih števil in opomb, ki se nanašajo na ceno, težo, mero, obseg, količino, izvor, kakovost ali kemično analizo.	do 100 g	—	50	do 100 g	1	—				
	" 150 "	—	75	" 150 "	1	50	" 200 "	2	—	
	" 200 "	1	—	" 200 "	1	25	" 250 "	2	50	
	" 250 "	1	25	" 250 "	1	50	" 300 "	3	—	
	" 300 "	1	50	" 300 "	1	75	" 350 "	3	50	
	" 350 "	1	75	" 350 "	2	—	" 400 "	4	—	
	" 400 "	2	—	" 400 "	2	25	" 450 "	3	50	
	" 450 "	2	25	" 450 "	2	50	" 500 "	5	—	

¹ V krajevni promet vsake pošte spada celo njeno ožje in širše dostavno področje. Ako je v kakšnem kraju več pošt, ki dostavljajo pošiljke na dom, se smatrajo pošiljke, ki so predane pri eni izmed pošt v tem kraju, kot pošiljke krajevnega prometa, četudi jih dostavlja kaka druga pošta istega kraja.

² Za tiskovine v republiko Češkoslovaško velja pristojbenik za tuzemstvo.

³ V prometu z Italijo znaša pristojbina za pisma do 20 g 2 Din 50 par, za vsakih 20 g pa 150 par več.

⁴ V prometu z Italijo znaša pristojbina za navadne dopisnice 1 Din 25 par, z odgovorom 2 Din 50 par.

⁵ Za časopise in druge periodične publikacije in za pošiljke s knjigami, kadar jih pošiljajo izdajatelj ali knjigotrtec in ki gredo v Italijo, se plača za vsakih 50 g 25 par. Teža pošiljk s knjigami je dovoljena do 3 kg.

Vrsta pošiljk	V tuzemstvu		V inozemstvu	
	Din	p	Din	p
<p>5. Tiskovine za slepce (izboklo tiskane).</p> <p>Največja teža 5 kg. Napis, ime založnika in druge oznacbe, ki se ne smatrajo za pismeno sporočilo, smejo biti pisane ali tiskane z navadnimi črkami. Takisto tudi označba na napisni strani («Tiskovina za slepce») in naslov. Se pošiljajo odprte.</p>	do 1000 g	— 25	do 1000 g	— 25
	„ 2000 „	— 50	„ 2000 „	— 50
	„ 3000 „	— 75	„ 3000 „	— 75
	„ 4000 „	1 —	„ 4000 „	1 —
	„ 5000 „	1 25	„ 5000 „	1 25
<p>6. Mali paketi.¹</p> <p>Največja teža 1 kg. Razsežnost 45×20×10 cm, v obliki zvitka 45×15 cm. Vsebina: blago s prodajno vrednostjo razen dragocenosti. Zaviti morajo biti tako, da se lahko pregleda vsebina. Priložen sme biti račun in seznam blaga.</p>	v tuzemskem prometu niso dovoljeni.		do 200 g	6 —
			„ 250 „	7 50
			„ 300 „	9 —
			„ 400 „	10 50
			„ 450 „	12 —
			„ 500 „	13 50
			itd., za vsakih 50 g 1:50 Din več	15 —
<p>7. Poslovni papirji.</p> <p>Največja teža 2 kg. Razsežnost v ploščatem ovitku 45×45 cm, v obliki zvitka 10×75 cm. Za poslovne papirje se smatrajo spisi in listine, ki so docela ali deloma pisani ali risani z roko in nimajo značaja osebnih dopisov, n. pr. pravdni spisi, tovarni listi, nakladnice, računi, poslovni papirji zavarovalnic, rokopisne partiture, delavske knjižice itd. Pošiljajo se odprti.</p>	do 200 g	1 —	do 300 g	3 —
	„ 250 „	1 25	„ 350 „	3 50
	„ 300 „	1 50	„ 400 „	4 —
	„ 350 „	1 75	„ 450 „	4 50
	„ 400 „	2 —	„ 500 „	5 —
	„ 450 „	2 25	„ 550 „	5 50
	„ 500 „	2 50	„ 600 „	6 —
	itd. za vsakih 50 g 25 par več.		itd., za vsakih 50 g 50 par več.	
<p>8. Mešane pošiljke.</p> <p>Tiskovine (razen tiskovin za slepce), vzorci in poslovni papirji od istega pošiljatelja na istega naslovnika se lahko skupaj zavijajo in odpošiljajo. Največja teža 2 kg. Vzorec v tako mešani pošiljki ne sme biti težji od 500 g.</p>	kakor za vzorce; če so pa poslovni papirji vmes, kakor za poslovne papirje.		kakor za vzorce; če so pa poslovni papirji vmes, kakor za poslovne papirje.	

¹ Mali paketi se lahko pošiljajo v te-le države: Alžir, Argentinijo, Avstralijo, Avstrijo, Belgijo, Brazilijo, Ceylon, Ciper, Češkoslovaško, Dansko, Estonijo, Etiopijo, Francijo, Gdansk, Gibraltar, Grško, nizozemsko Indijo, Indokino, Japonsko, Korejo, Liban, Luksemburg, Madžarsko, Malto, Maroko (francoski pas), Mehiko, Nemčijo, Nizozemsko, Novo Gvinejo, Palestino, Perzijo, Sriljo, Švedsko, Svico, Transjordanijo, Tunis, Turčijo, Veliko Britanijo, Zedinjene ameriške države in njene kolonije.

b) Slučajne pristojbine:

Vrsta pošiljk	P r i s t o j b i n a	V tuzemstvu		V inozemstvu	
		Din	p	Din	p
Pisma, dopisnice, tiskovine, vzorci brez vrednosti, poslovni papirji, mešane pošiljke in mali paketi	Priporočaina:				
	a) v krajevnem prometu	2	—	—	—
	b) v medkrajevnem prometu	3	—	4	—
	Povratnica:				
	a) ako jo zahteva pošiljatelj ob predaji	3	—	3	—
	b) ako jo zahteva pošiljatelj po predaji	6	—	6	—
	Ekspresnina	3	—	6	—
	Poisvednica	3	—	6	—
	Preklie pošiljke, izprememba naslova in znižanje ali črtanje odkupnine:				
	a) v krajevnem prometu	3	—	—	—
b) v medkrajevnem prometu	4	50	7	—	
Pristojbina za ocarinjenje inozemskih pisemskih pošiljk	—	—	3	—	
Mali paketi	Dostavnina za male pakete	—	—	3	—

Opombe:

Pisemske pristojbine

za izterjavanje denarnih zneskov do 5000 dinarjev.

a) Odkupne pošiljke. — b) Poštni nalogi.

Odkupne pošiljke:

1. *Tuzemske*: pristojbine pri predaji: 1.) kakor za priporočene pošiljke brez odkupnine; 2.) pristojbina za pokaz 1 Din. — Dovoljene so samo priporočene pisemske pošiljke.

Pristojbine pri izdaji: Od izterjane odkupnine se odbije nakaznina za dotični znesek in cena nakaznišne golice.

2. *Inozemske*: pristojbine pri predaji: 1.) kakor za priporočeno pošiljko brez odkupnine; 2.) stalna pristojbina 4 Din in 3.) nakaznična pristojbina, in sicer do 100 Din 50 par, do 200 Din 1 Din itd. za vsakih 100 Din ali del tega zneska po 50 par.

Pristojbine pri izročitvi: odkupnina, preračunana v dinarje, in 1% tega zneska za ažlo.

Odkupne pisemske pošiljke so v mednarodnem prometu dovoljene s temi državami: Avstrijo, Belgijo, Českoslovaško, Francijo, Italijo, Madžarsko, Marokom, Nemčijo, Rumunijo, Švico in Tunisom.

Poštni nalogi:

1.) Pristojbine pri predaji: za pismo s poštnim nalogom pristojbina za priporočeno pismo in pristojbina za pokaz 1 Din.

2.) pristojbine pri izdaji: kakor pri odkupnih pisemskih pošiljkah in eventualna finančna kolkovina.

Poštni nalogi v prometu z inozemstvom še niso uvedeni.

Pisemske pošiljke se *ekspresno* dostavljajo le v kraju, kjer je pošta, odkupne pošiljke in *poštni nalogi* pa se dostavljajo *ekspresno* samo tam, kjer izplačuje pošta nakaznice na domu, sicer se samo obveste. Ekspresno se dostavlja, oziroma obvešča samo med 6. in 9. uro. če je pa pošiljka odkupna, samo med uradnimi urami.

Za *poštno ležeča* (poste-restante) pisma in dopisnice plača pošiljatelj poleg običajnih pristojbin še 50 par. Če ta pristojbina pri izročitvi pošiljke naslovniku še ni plačana, se v tuzemskem prometu izterja v dvakratnem, pri pošiljkah iz inozemstva pa v enkratnem znesku od naslovnika.

Predalnika:

za navadne in priporočene pisemske pošiljke za predal brez ključa po 15 Din, s ključem po 20 Din na mesec. — Za pošiljanje za naslovnikom ali za vračanje pisemskih pošiljk se ne zaračunava nobena pristojbina.

Kot *porto* se zaračuni dvakratni manjkajoči del franka. Pisemske pošiljke pod tek. št. 3 do 8 se morajo oddajati vsaj doloma frankirane, sicer se sploh ne odpravijo, v prometu z inozemstvom pa morajo biti popolnoma frankirane.

Za nefrankirane ali premalo frankirane pisemske pošiljke iz inozemstva plača naslovnik *dvojno* manjkajočo pristojbino, a *najmanj* 100 par.

Za pravilno frankirane pisemske pošiljke, ki se pošljejo za naslovnikom iz notranjosti kake države v drugo državo (inozemstvo), se plača samo čista razlika med tuzemsko in inozemsko pristojbino.

Kazen za *poštno-dohodarsveni prestop* znaša 20kratni znesek predpisane pristojbine.

List za odgovor (coupon réponse) velja 5 Din. Iz inozemstva došli «listi za odgovor» se zamenjajo za znamko 300 par (pred potekom šestih mesecev).

Poštna pooblastila:

Za poštna pooblastila se plača razen kolkovine za prošnjo po tarifni postavki 1. zakona o taksah (sedaj 5 Din) in razen kolkovine po tarifni postavki 16. zakona o taksah (10 Din) še poštna pristojbina za hranitev, ki znaša za pooblastila, ki veljajo samo za enkrat ali za dobo do 15 dni, 1 Din, za pooblastila, ki veljajo za več ko 15 dni, pa 5 Din za vsako koledarsko leto.

Nakaznice

Za tuzemstvo:

Navadne do 5000 Din.

Navadne pristojbine:

Nakaznina za znesek do		2000 Din . . . 8 Din	
50 Din . . . 2 Din		3000 " . . . 9 "	
100 " . . . 3 "		4000 " . . . 10 "	
300 " . . . 4 "		5000 " . . . 12 "	
500 " . . . 5 "			
1000 " . . . 6 "			

Slučajne pristojbine:

Ekspresnina	3 Din
Poizvednica	3 "
Izplačilno obvestilo	{ pri predaji 3 "
	{ po " 6 "

Preklic nakaznice, izprememba naslova:

(Za tako zahtevo se plača pristojbina za priporočeno pismo, eventualno tudi še za brzojavko.)

Opomba:

Ekspresne nakaznice. Pošte, ki izplačujejo na domu, morajo po posebnem slu dostavljati tudi ekspresne nakazniške zneske, druge pošte pa samo obvestilo. Ekspresne nakaznice dostavlja, oziroma obvešča sel samo med uradnimi urami.

Če se izvorna nakaznica izgubi, uniči ali pri prejemniku, oziroma (vrnjena nakaznica) pri pošiljatelju poškočuje, se plača za napravo *izplačilnega pooblastila* (dvojnika nakaznice) razen pristojbin za prošnjo (v kolkih) še 4 Din v poštnih znamkah. Iste pristojbine se plačajo tudi za podaljšanje roka za izplačilo privatnih nakaznic.

Za pošiljanje za naslovnikom ali za vračanje nakaznic se ne zaračunava nobena pristojbina.

Predalnika za nakaznice znaša v krajih, kjer se izplačujejo zneski na domu, 15 Din na mesec.

Brzojavne do 5000 Din.

Pristojbine:

- a) nakaznina kakor pri navadnih nakaznicah;
- b) brzojavna pristojbina;
- c) ekspresnina 3 Din, tudi tedaj, če gre brzojavna nakaznica v kraj, kjer ni pošte.

Opomba:

Brzojavna nakaznica se lahko pošlje tudi v kraj, kjer ni pošte, oziroma brzojava.

Če v naslovem kraju ni brzojava, ampak samo pošta, pošlje zadnji brzojavni urad brzojavno nakaznico pošti kot ekspresno priporočeno pismo. Če pa gre brzojavna nakaznica v kraj, kjer ni pošte, se ne dostavi, oziroma ne obvesti po posebnem slu, ampak tako, kakor vse druge pošne pošiljke.

Pristojbine se plačajo pri predaji.

Za inozemstvo:

Navadne pristojbine:

Nakaznina do 100 Din	3— Din
od 100 " 200 "	3:50 "
" 200 " 300 "	4— "
" 300 " 400 "	4:50 "
" 400 " 500 "	5— "

potem pa za vsakih 100 Din ali del te vsote še po 0:50 Din.

Slučajne pristojbine:

Izplačnina se pobira pri izplačilu nakaznice od naslovnika, in sicer

do zneska 50 Din	50 par
do 1000 Din	1 Din
do 5000 Din pa	2 "
Ekspresnina	6 "
Izplačilno obvestilo	3 "

Pristojbina za poizvednico, izplačilno pooblastilo in podaljšanje izplačilnega roka 6 "

Opomba:

Dovoljene so samo navadne pošne nakaznice do najvišjega zneska 3000 Din. Brzojavne niso dovoljene. V Francijo tudi ekspresne niso dopustne. Za sedaj je otvorjen nakazniški promet z Avstrijo, Nemčijo, Francijo, Českoslovaško, Švico, Madžarsko, Italijo, Belgijo, Rumunijo, Alžirrom, Tunisom, Marokom, Bolgarijo in Poljsko.

Poleg nakazanega zneska, ki se preračuna v dinarsko valuto, mora pošiljatelj plačati še 1% tega zneska za ažlo in nakaznično pristojbino. Znesek mora biti napisan na nakaznici v valuti naslovne dežele, z besedami pa v francoščini.

Z Veliko Britanijo, Kanado in Zedinjenimi ameriškimi državami je uvedena nakazniška služba preko pošne hranilnice. Znesek, ki v prometu z Veliko Britanijo ne sme presegati 3000 dinarjev, v prometu z Zedinjenimi ameriškimi državami in Kanado pa ne 100 ameriških, oziroma kanadskih dolarjev. se vplača po poštni položnici na ček. račun št. 56.020.

Pristojbina za pošiljanje denarja v Veliko Britanijo znaša do zneska 500 dinarjev 5 dinarjev, za vsakih začeti nadaljnjih 100 dinarjev pa po 1 dinar. V prometu s Kanado in Zedinjenimi ameriškim državam znaša pristojbina za vsakih 1000 dinarjev ali del tega zneska po 10 dinarjev. Položnica velja 25 par.

Pristojbina za čekovna vplačila.

Za vplačila po čekovnih položnicah se plača do zneska 500 dinarjev 50 par preko 500 dinarjev pa 1 Din

To pristojbino plača vplačnik v gotovini. Za pisma poročila na zadnji strani položnic se ne plača nobena pristojbina.

Vrednostna (denarna) pisma za tuzemstvo.

Pristojbina								
težna						vrednostna		
v krajevnom prometu			v medkrajevnom prometu					
do g	Din	p	do g	Din	p	do Din	Din	p
20	3	—	20	4	50	100	1	—
50	4	—	50	5	—	500	2	—
250	5	50	250	6	50	1000	5	—
500	7	—	500	8	—	5000	10	—
1000	12	—	1000	13	—	potem pa za vsakih 1000 Din ali del te vrednosti še po 1 Din.		

Dostavnina 1 Din, če je naslovljeno pismo v kraj, kjer pošta vrednostna pisma dostavlja na dom.

Obvestnina 50 par, če je naslovljeno pismo v kraj, kjer se pismo na dom ne dostavi.

Poizvednica 3 Din. Ekspresnina 3 Din.

Pristojbina za pokaz 1 Din, če je pismo obremenjeno z odkupnino.

Povratnica ob predaji 3 Din, po predaji 6 Din.

Za preklic pisma, za izpremembo naslova in za znižanje ali črtanje odkupnine se plača pristojbina za priporočeno pismo in eventualno tudi za brzojavko.

Opomba:

Teža 1 kg, vrednost neomejena.

Sprejemajo se samo zaprta pisma.

Ekspresno denarno pismo se dostavlja po posebnem slu in tedaj, če naslovna pošta poštna nakaznica izplačuje na domu, sicer se dostavi samo obvestilo. Ekspresno denarno pismo z označeno vrednostjo preko 250 Din se nikdar ne dostavi po posebnem slu, ampak se samo obvesti. Prejemnik obvestila o taki pošiljki pa sme zahtevati, da se mu obveščeno pismo dostavi pri naslednjem rednem obhodu, če se take pošiljke sploh dostavljajo na dom in če plača dostavnino. — Ekspresno se denarna pisma dostavljajo ali obveščajo samo od 6. do 21. ure, če je pa pismo odkupno, samo med uradnimi urami. — Za ekspresno denarno pismo se ne plača niti dostavnina niti obvestnina. Pri odkupnih denarnih pismih odbije naslovna pošta od izterjane odkupnine nakaznino za dotični znesek in ceno nakazniške goliče.

Če se pošlje vrednostno pismo drugam ali pa vrne sprejemni pošti, se zaračunajo samo dostavnina ali obvestnina.

Za denarne pošiljke (pošiljke z denarjem ali vrednostnimi papirji), ki so zavite v obliki paketa se plača pristojbina kakor pri paketih.

Za denarna pisma, naslovljena poste restante ali na vojake, se ne plača dostavnina, ampak samo obvestnina.

Vrednostna pisma (lettres de valeur) za inozemstvo.

Promet z vrednostnimi pismi je dovoljen za sedaj z Albanijo, Argentinijo, Avstrijo, Belgijo, Brazilijo, Bolgarijo, s Ceylonom, Češkoslovaško, Čile, z Dansko, Egiptom, Estonijo, Etiopijo, s Finsko, Francosko z Alžiro, Korzikom in Monakom, z Grško, s

Hedjazom, Holandijo, z Gdanskim, Indijo, Indokino, Irsko, Italijo, Japonsko s Korejo, Letonijo, Litvanijo, Luksemburgom, Madžarsko, Marokom, Nemčijo, Norveško, Novo Zelandijo, s Palestino, Perzijo, Poljsko, Portugalsko, z Rumunijo, Rusijo, s Saarsko oblastjo, Siamom, Sirijo in Libanom, Španijo, Švico, Švedsko, Tunisom, Turčijo in z Veliko Britanijo.

Teža 2 kg, največja vrednost 3000 Din.

Pristojbina kakor za priporočene pošiljke iste teže in vrednostna pristojbina 5 Din za vsakih 300 frankov (= 3600 Din) ali del te vrednosti. Odkupna vrednostna pisma so dovoljena v prometu z Italijo, s Švico, z Madžarsko, Nemčijo, s Tunisom, z Marokom, Belgijo in Rumunijo.

Opomba:

Posiljatelj mora izpolniti pri predaji brezplačni obrazec «Jamstvo pošiljatelja», v katerem izjavlja, da v pismu ni večje vrednosti od 3000 Din in da jamči za vse posledice napačne vrednostne napovedi. — Vrednost je treba označiti razen v dinarski veljavi tudi v frankih in centimih po relaciji (sedaj 1 : 12).

Vrednostne škatle (boîtes avec valeur déclarée) za inozemstvo.

Promet je dovoljen z Albanijo, Argentinijo, Avstrijo, Belgijo, Bolgarijo, s Češkoslovaško, Čile, z Dansko, Gdanskim, Egiptom, Estonijo, Etiopijo, s Francijo z Alžiro, Korzikom in Monakom, Hedjazom, Holandijo, z Indokino, Irsko, Italijo, Japonsko, s Kitajsko, Ciprom, Korejo, z Libijo, Eritrejo, Litvanijo, Luksemburgom, Madžarsko, Marokom, Nemčijo, s Palestino, Portugalsko, Saarsko oblastjo, Sirijo in Libanom, Somalijem, Švico, Švedsko, Tunisom in z Veliko Britanijo.

Pristojbine:

- težna pristojbina za vsakih 50 gramov po 2 Din, najmanj pa 10 Din;
- priporočnina 4 Din;
- vrednostna pristojbina za vsakih 300 frs (3600 dinarjev) ali del tega zneska po 5 Din.

Opomba:

Za izvoz nakitov, dragocenih predmetov, zlata, srebra, drugega kamenja in kovanege denarja je potrebno dovoljenje generalne direkcije carin v Beogradu.

Izkaznica o istovetnosti (identiteti)

je veljavna tri leta in stane 10 Din.

Za čekovne nakaznice

plača naslovnik izplačnino kakor pri inozemskih poštnih nakaznicah, če gredo v kraj, kjer jih pošta dostavlja na dom.

Zaklenjene torbe.

Prejemniki, ki ne stanujejo v kraju, kjer je pošta, lahko zahtevajo, da se jim navadne pisemske pošiljke in obvestila o drugih pošiljkah pošiljajo po lastnem slu ali po obstoječi poštni zvezi v zaklenjeni torbi, od katere se en ključ hrani na pošti. Torbo si mora prejemnik sam navesti. Pošta jo odpira in zapira. Za opravljanje tega dela se plača po 15 Din na mesec.

Časniki in časopisi.

Za vsak izvod časnikov in časopisov, ki jih oddajajo na pošto časopisna upravnništva, se plača od vsakih 100g ali del te teže po 5 par, če ima vsak izvod svoj posebni naslov, če je pa naslov skupen, pa po 2 pari. Za časopisne priloge, ki so

dovoljene do 30 g (za posamezno prilogo), se plača po 2 Din za vsakih 100 kosov, oziroma za del tega števila. Za vse časopise, dnevnike in nednevnikje je uvedeno plačevanje poštinih pristojbin v gotovini.

Casniki in časopisi, ki jih pošiljajo z a s s b n i k i, se morajo frankirati kot tiskovine po pristojbeniku za tiskovine. Prodajalci časopisov plačajo za časopise, ki jih vračajo neprodane upravnistvom, po 2 pari za vsak izvod do 100 g teže. Za težje izvode se plača za vsakih nadaljnjih 100 g ali del te teže zopet

po 2 pari. Najmanjša pristojbina takih pošiljk je 50 par, največja teža je dovoljena do 10 kg.

Casopisi za in o z e m s t v o se morajo frankirati s frankovnimi znamkami po pristojbeniku za tiskovine. Za časnike in časopise, ki gredo v Alžir, Argentinijo, Avstrijo, Belgijo, Bolgarijo, Češkoslovaško, Francijo in kolonije, Grčijo, Letonijo, Luksemburg, Madžarsko, Maroko, Nemčijo, Paragvaj, Poljsko, Portugalako in kolonije, Rumunijo, Rusijo, Saro, Sirijo-Liban, Spanijo, Tunis in Urugvaj in ki jih pošiljajo časopisna upravnistva, znaša pristojbina 25 par za vsakih 50 g ali del te teže.

Paketi za tuzemstvo.

P r i s t o j b i n e																		
t e ž n o s t				vrednostna			obvestnina			dostavnina			nakaznina					
do kg	I. zona		II. zona		III. zona		do Din	Din	p	do kg	Din	p	do kg	Din	p			
	Din	p	Din	p	Din	p										za odkupnino	Din	p
1	3	—	3	—	3	—	100	1	—	20	—	50	5	2	—	do 50 Din	2	—
5	8	—	8	—	8	—	500	2	—				20	5	—	" 100 "	3	—
10	10	—	15	—	20	—	1000	5	—	če je paket naslovljen v kraj, kjer pošta ne dostavlja na dom.			če je paket naslovljen v kraj, kjer pošta dostavlja pakete na dom.			" 300 "	4	—
15	15	—	22	—	30	—	5000	10	—							" 500 "	5	—
20	20	—	30	—	40	—	potem pa za vsakih 1000 Din ali del te vrednosti še po 1 Din.									" 1000 "	6	—
Za ločenko (t. j. obsežnejši paket ali paket, ki zahteva večjo opreznost) se plača dvakratna težna pristojbina.																" 2000 "	8	—
																" 3000 "	9	—
																" 4000 "	10	—
																" 5000 "	12	—

Ekspressina 6 Din. — Povratnica: ob predaji 3 Din, po predaji 6 Din. — Poizvednica 3 Din. — Za preklic paketa, za izpremembo naslova in za znižanje ali črtanje odkupnine se plača pristojbina za pripošeno pismo in eventualno tudi za brzojavko.

Opombe:

Največja teža 20 kg, vrednost neomejena.

Za pakete, ki so naslovljeni poste restante ali na vojake, se plača vedno samo obvestnina. Za vse druge pakete, tudi za tiste, ki so naslovljeni na imetnike predalov, se mora plačati dostavnina, oziroma obvestnina.

Za ekspressni paket se ne plača niti dostavnina niti obvestnina. Paketi se ekspressno dostavljajo samo v krajih, kjer je pošta. Ekspressne odkupne pakete dostavljajo po posebnem sluz samo pošte, ki nakazniške zneske izplačujejo na domu, druge jih samo obveščajo. Ekspressni paketi, katerih teža presega 5 kg, se nikdar ne dostavijo po posebnem sluz, ampak se samo obveščajo. Prejemnik obvestila o takem paketu pa sme zahtevati, da se mu paket dostavi pri naslednjem rednem obhodu, če se take pošiljke sploh dostavljajo na dom in če plača dostavnino. — Ekspressno se dostavlja, oziroma obvešča samo med 6. in 21. uro, ekspressne pakete z odkupnino pa dostavlja poseben sel le med uradnimi urami.

Za paket z odkupnino se plača ob predaji tudi še nakaznina za odkupni znesek. Tudi ta pristojbina se naleplja v znamkah na spremnico. Pristojbina za pokaz se pri odkupnih paketih ne plačuje, a od isterjane odkupnine se nikakršne pristojbine ne odbijajo.

Predaltnina za pakete znaša v krajih, kjer se paketi dostavljajo, po 15 Din na mesec.

Obvestilo o nedostavljivem paketu se izroči zaprt pošiljatelju, ki plača zanj 1 Din 50 p, za inozemski paket pa 3 Din.

Ležnina za pakete znaša 1 Din za vsak dan, za katerega se ležnina zaračunava.

Za pošiljanje paketov za naslovnikom in za vračanje paketov se zaračunava težna pristojbina, vrednostna pristojbina (če je vrednost označena) in dostavnina, oziroma obvestnina.

Glede paketov z denarjem in vrednostnimi papirji glej opombo k pregledu pristojbin za vrednostna pisma.

Odkupni zneski preko 1000 do 5000 Din se izplačujejo na domu samo v ožjem (krajevnem) dostavnem okraju pošte.

Paketi za inozemstvo.

V katere države in do katere teže se pošiljajo paketi v inozemstvo in kakšne so pristojbine, se lahko poizve na vsaki pošti.

Vsaka pošiljka mora biti frankirana še pri predaji. Izvozne pošiljke se lahko predajajo na vseh poštah. V krajih, kjer so carinarnice, skrbe za ocarinjenje pošiljatelj sam, ki potem

pošti predajajo že ocarinjene in plombirane pošiljke. Kjer ni carinarnice, sprejemajo izvozne pakete ondodne pošte in jih odpravljajo na najbližjo pošto, kjer je carinarnica.

Zavoj izvoznih paketov naj bo iz močne lepenke, zavite v platno (če mogoče vošeno), ali pa iz močnih lesenih ali pločevinastih zabojev. Naslov naj bo napisan na pošiljki sami, ne s svinčnikom in samo v latinici. Vrednost mora biti označena v frankih z besedami (v latinici) in s številčkami.

Stvar pošiljateljeva je, da poizve, ali je uvoz predmetov v naslovno državo dovoljen ali ne. Prav tako si mora pošiljatelj sam preskrbeti razna potrebna izvozna in uvozna dovoljenja.

Pošiljatelj mora na spremnici označiti, kaj naj se s paketom zgodi, ako bi se naslovniku ne mogel izročiti.

V prometu z Avstrijo, Belgijo, s Češkoslovaško, Francijo, z Italijo, Madžarsko, Marokom, Nemčijo, Rumunijo, s Švicco in Tunisom so dovoljeni tudi odkupni paketi.

Kolki za listine.

- Listine o jamstvu in kavcijah 0-1 % polistinjenega zneska.
- Zadolžnice in pobotnice 0-5 % polistinjenega zneska.
- Odstopnice 2 % polistinjenega zneska.
- Pogodbe 2 Din.
- Oporoke 3 "
- Izpričevala 20 "
- Mojstrsko izpričevalo 60 "
- Pomočniško izpričevalo 5 "
- Izpričevalo osnovnih šol 5 "
- Izpričevalo srednjih šol 10 in 20 "
- Zrelotna izpričevala:
 - meščanska, strok. obrtna 50 "
 - nižji tečajni izpit 100 "
 - višji tečajni izpit 250 "
- Računi trgovcev in obrtnikov 25 par,
- Lepaki 25 "
- Menice, tuzemske, se ne smejo kolkovati, temveč se morajo kupiti znesku primerne gollce.
- Zastavne listine denarnih zavodov se morajo kolkovati.

Novo leto.

*Da bilo bi pestro tkano
ko preproga iz Pirota,*

*da ležišče toplo stlano
našla vsaka bi sirota,*

*s pravim zlatom okovano:
skrinja, v njej kraljevska dota.*

*da bilo bi kaznovano
zlo in odpuščena zmota,*

*Da bilo poslej pregnano
izdajalstvo bi Iškarjota,*

*da bi v muziko ubrano
izzvenela vsaka nota,*

*da bi tiho, drugu vdano
slehernik šel svoja pota . . .*

Pavel Karlin.

«ZADOVOLJNI KRANJEC» NEKDAJ IN SEDAJ.

Kaj maram, se kruha
zasluži zadost',
ni sile trebuha
po svetu mi nosť.

V. Vodnik.

Tako je pel «Zadovoljni Kranjec» pred sto in petdesetimi leti. To je bila prva Vodnikova pesem, zapeta v pravem narodnem duhu. Kakor vidimo, je imela naša domovina takrat dovolj dela in kruha za vsakogar. Iz pesmi «Zadovoljnega Kranjca» se kaže življenje našega kmeta v tedanji dobi. Če pomislimo, da je bilo to okoli leta 1780., torej ob času, ko je šele cesar Jožef II. zasedel prestol po svoji materi, cesarici Mariji Tereziji, in skušal olajšati tlačansko življenje kmečkega ljudstva, se moramo naravnost čuditi sreči in veselju zadovoljnega Kranjca. Seveda je njegova sreča baš v tej zadovoljnosti. Le poslušajmo, kako nam zadovoljni Kranjec popisuje samega sebe.

Mi brazd'jo konjiči
za hajdo, pšenico,
nevtrudni dekliči
pa bel'jo tančico.

Poljedelstvo in platno sta dva glavna dohodka, da mu ni treba s trebuhom za kruhom. Celo baha se s svojo zunanostjo in veselostjo:

Imam oblačilo
'z domač'ga pad'vana,
ženica pa krilo
iz prav'ga mezlana,
se sveti na lice
ko pir'h moj škrlat,
nje šapelj, iglice,
nje modrc je zlat.

Rad plešem okrogle
s petama glas dajam,
premetem vse vogle,
se v cepa dva majam,
nožica pa Min'ce
za mano drobni,
pobira stopinj'ce,
se v kroge vrti.

To je prav lep par, poln gorenjske prešernosti. Vsa obleka je iz domačega blaga in tudi tale ples v «dva cepa» se nam zdi čudno znan. Zdaj ga že redko srečamo po kmetih. Primerjajmo tega Kranjca z današnjim Slovencem in opazili bomo veliko razliko ne le v obleki,

ampak tudi v plesu. Moda je že davno vse izpremenila.

Kakor je Kranjec zadovoljen z obleko iz domačega blaga, tako je tudi njegova hrana brez vse tuje primesi:

Na žgancih tropine
pa kislega zelja,
bob, kaša, vse mine,
ko pridem od dela,
al' bodi pogača,
klobasa al' sok,
al' kar se obrača
na ražnju okrog.

Tudi naša kuhinja se je v 150 letih močno izpremenila, čeprav bi lahko rekli, da je ohranila še do danes v sebi največ domačega in se je le malo približala mestni hrani.

Vesetje do dela in življenja, ki odseva iz pesmi «Zadovoljnega Kranjca», skromnost in ljubezen do svojega in domačega, to so vzroki in pogoji tiste sreče, ki je dandanes na kmetih tako redka.

V «Dramilu mojih rojakov» je Vodnik s kratkimi besedami označil vse one vire narodnega blagostanja, ki jih je takrat poznala naša domovina.

Polje, vinograd,
gora, morje,
ruda, kupčija
tebe rede.

Poleg poljedelstva torej tudi vinogradništvo, mornarstvo — ne pozabimo, da je takrat Istra z Reko veljala za del Kranjske —, planšarstvo in živinoreja, plavži in fužine, železo in jeklo, trgovina in obrt, ki je bila združena z živahnim prometom in kupčijskimi središči — vse to je prinašalo ljudstvu denarja, da ni bilo «sile trebuha po svetu mu nosť!» Vodnik je v tej pesmi, ki pomeni pravi delovni in gospodarski program našega naroda, v prvi kitici poudaril tudi važnost lege, ki jo ima naša domovina; saj smo ležali na križišču sveta, v zemljepisnem kotu, kjer so se stekale svetovne ceste, ki so čimdalje bolj iskale zveze z morjem... Zato ni nič čudnega, da se tu stikajo trije največji evropski narodi: germanski, romanski in slovanski. Nemci, Italijani in Slovenci so se nagnetli v tem svetovnem kotu; borba za prvenstvo se je takrat šele začela in

se je nadaljevala do svetovne vojne. O taki domovini je lahko rekel pesnik, da je «za pridne nje lega najprava...» Pa ne le po legi, ampak tudi po bogastvu je bila slovenska zemlja tedaj zmožna, da je nudila vsakomur vsega dovolj:

«Glej, stvarnica vse ti ponudi...», pravi Vodnik. V «Popisovanju kranjske dežele» v «Veliki pratiki» za leto 1795. piše Vodnik o bogastvu naše domovine sledeče:

«Največje bogastvo kranjske dežele so rude in platno. Rude se v več krajih dobe, plavijo in v platno podelajo. Živo srebro, železo, jeklo in svinec se na tuje prodaja in denar notri vleče. Platno Kranjcem okoli štiri sto tavžent goldinarjev iz drugih dežel prinese. Pa tudi v dosti krajih tako pridno pozimi predejo, da komaj štiri ure spe. Zraven tega se veliko vina, olja, živine, mezlana, blejskega sukna, usnja, polhovih kožic, medu, voska, lesnine, skled, loncev, lesa za barke, sit na druge dežele proda. Ker dežela dvojno žetev, ajdovo in strno, ima, je z ljudmi silno napolnjena in jih lahko redi.»

Taka je bila torej naša domovina za Vodnikovih časov. Poleg platna in rud je bilo važen vir dohodkov tudi čebelarstvo.

«Kranjci so imenitni čebelarji», piše Vodnik; «čebele njim posebno vržejo zato, ker ajdo sejejo in se s čebelami tako dobro pečati znajo, da so drugih dežel učeniki v čebelarstvu postali...»

Če pogledamo vso to obilico domačih pridelkov in izdelkov, ki so dajali narodu ne le kruha in zasluzka, ampak celo neko stopnjo blagostanja, ki ga drugod ob tem času ni bilo, potem se ne bomo čudili pesmi «Zadovoljnega Kranjca».

«Lanovi Slovencem cekine neso», je pisal Vodnik. Če pomislimo na vsoto 400.000 goldinarjev, ki ga je platno «noter neslo», rude, oziroma jeklo in železo, ki niso dale dela in zasluzka le delavcem in rudarjem, ampak tudi voznikom in obrtnikom, in končno še med, katerega slava je že takrat segla preko slovenskih mej, potem vidimo, da je prišlo med ljudi precej denarja, ki so ga le malo rabili, ker so pridelali vse doma in razen soli in tobaka ni bilo treba ničesar kupovati. Zato pa Vodnik ničesar ne ve o izseljevanju. V «Povedanju od slovenskega jezika» pravi:

«Noben Slovenec ne zapusti rad teh svojih, rajši je doma; težko ga je spraviti, da bi šel na tuje prebivat; slovenska ljubezen proti domu je dostikrat prevelika, da neradi gredo v

žold (t. j. služiti k vojakom), ne kakor Nemci, kateri na leta v soldate hodijo pod tuje kralje. Kranjec pa ne gre drugam pod orožje, kakor le samo za domače dežele.»

V Ameriki ...

Izseljevanje in preseljevanje v Evropi se je takrat že vršilo, a še ne iz gospodarskih vzrokov. Večinoma so ljudje zapuščali svoje domove zaradi vojn ali sovražnega nasilja (na primer na Balkanu) ali zaradi verskih sporov (evangeliki). Amerika je bila iz početka samo «eldorado» ali obljubljen dežela za klaviteze, ki jim ni bilo mar težjih žrtev, če so mogli z zlatom napolniti svoje žepe; ob tem času (okoli leta 1780.) pa so se tja preseljevali večinoma ljudje, ki so bili v Evropi nezadovoljni: tam je bila obljubljen dežela svobode, po kateri so hrepeneli tako mnogi iz izprijene in zasužnjene Evrope. Saj se je prav v tej dobi iz naselniških kolonij oblikovala vzorna svobodna Zveza združenih držav ameriških. O preobljudenosti bi se moglo tedaj govoriti samo pri skrajnih zapadnih evropskih državah, a le-te so imele svoje kolonije. Zato so se v Ameriki začeli v tem času naseljevati Angleži, Irci, Francozi — sploh narodi ob Atlantskem oceanu, ki so iskali sreče onstran morja. Zadovoljnemu Kranjcu je bila to popolnoma neznan dežela; slišal je o nji kvečjemu v pridigi ali v razgovoru s tujci, ki so prišli skozi vas. On sam ni hodil «v fremd», kakor se je takrat reklo. «V fremd» je moral iti mladi vajenec, čevljar ali krojač, da si je ogledal svet. Na Gorenjskem je bila navada, da so pošiljali sinove na izmeno onstran Karavank, v nemške koroške vasi, da so se nemški naučili; drugače je naš človek le redkokdaj prišel pre-

ko svojih domačih mejá. Videli smo, da je bilo to nepotrebno, ker je bilo doma dovolj kruha in zaslúžka. In tudi dežela ni bila preobljúdena, čeprav pravi Vodnik, da je «z ljudmi silno napolnjena».

«Na Kranjskem prebiva okoli štiri sto tavežent duš,» pravi Vodnik, «tedaj pride na vsako miljo 1869 ljudi.»

Ce primerjamo to število 400.000 s številom prebivalstva pred vojno, vidimo, da je v 100 letih kranjsko prebivalstvo naraslo za 100.000 duš. Isti prirastek so izkazovale tudi druge naše pokrajine. Ker so se medtem tudi druge razmere izpremenile, je začelo nedostajati kruha. In prav sto let po pesmi «Zadovoljnega Kranjca» se je začelo veliko izseljevanje v Ameriko, ki je tako naraslo, da je ob koncu stoletja vzkliknil pesnik Župančič:

«Kje, domovina, si? Ali na poljih teh?
Še pod Triglavom, okrog Karavank?
Ali po plavžih si, ali po rudnikih?
Tu? Preko mórja? In ni ti mejá?»

In Cankar, ki je bil prišel s klanca na Vrhnik, kjer so bili doma tisti Amerikanci, ki jih je tako lepo popisal v «Zgodbi o dveh mladih ljudeh», je zagledal vse izgnance na tej poti v tujino. Tako-le jih popisuje v «Kurentu»:

V Franciji ...

«Došel jih je na prašni cesti že blizu kraj mesta. Težke cule so nosili, život je klonil v pas. Obrazi so bili opaljeni od sonca, nobeno oko bi ne razložilo, če so mladi ali stari, zakaj temni in grenki so bili vsi do zadnjega. Debel prah je bil na suknjah, na licih, na očeh ...

Kurent je pogledal vso procesijo od začetka do konca; videl je starše in otroke, fante in dekleta; in na vseh obrazih je bilo napisano: «Le odtod, le iz ječe, pa kamorkoli.»

«V Ameriko», je rekel stavec.

«Na Nemško», je rekel fant.

«Kamorkoli», je reklo dekle.

Pa je stavec govoril, kakor da bi prepeval žalostno pesem:

«Šestdeset let življenja, šestdeset let trpljenja, vedro je polno. Gnojil sem to zemljo s krvjo iz svojih ust, s solzami iz svojih oči, s potom od svojega čela, pa mi ni rodila kruha. Morda je dežela na svetu, ki je bolj blagoslovljena; ali če je ni — smrt je tolažnica doma in drugod.»

Rekel je fant:

«Zbogom, ti črna domovina, ti lačna in žejna mati, ki stojiš na pragu, gledaš za svojimi sinovi in si ne upaš, da bi jih klicala! Nate bom mislil, dokler bo še v srcu kaplja krvi. Če umreš, bom za mašo dal in te bom hranil v zvestem spominu; če pa se kdaj povrne, ti prinesem kruha in vina in mašne bukve in pisano ruto. Vse sem ti dal in vse bi ti dal, le svoje mladosti ti dati ne smem.»

Dekle je reklo:

«Ne glej me tako žalostno, ti lepa domovina, nikar se ne jokaj ob slovesu. Dala sem ti srce in vse najmilejše misli, — zakaj bi tirjala, o domovina, še moja rdeča lica in moja mlada leta? Kakor zadnja postelja si, domovina, in kakor pokopališče: v daljne kraje se napoti romar, da užije življenje; povrne se k tebi; kadar je bolan, večnega počitka željan ...»

Kakšna razlika med pesmijo «Zadovoljnega Kranjca» in to žalostno pesmijo v začetku stoletja! Vse je odhajalo na tuje. Rude in platno in drugi pridelki, ki so bili nekdaj bogastvo kranjske dežele, so izgubili svojo vrednost. Nadomestili so jih tuji izdelki.

Ne samo mi, vsa Evropa je doživela to veliko izpremembo. Največje preseljevanje narodov. Pri velikih narodih se odtok ni tako poznal; kar je šlo v svet, je bil samo prebitek. Pri nas je bilo drugače. Nas je bilo samo poldrugi milijon ... Na meji so nas potujčevali — v notranjosti smo se izseljevali. Kaj bo z nami? Toda pomoči ni bilo. Tri desetletja so polnili naši izseljenci vsa pota, ki vodijo v tujino.

Danes je položaj takle: Ljudsko štetje leta 1930. izkazuje v Ameriki 187.594 Jugoslovancev, od teh 77.971 Slovencev. To je premalo, saj ima Cleveland do 50.000 naših ljudi.

Zato se moramo držati naše statistike, ki pravi, da je samo v naših podpornih organizacijah 185.000 odraslih članov in da to ni niti polovica naših izseljencev. Iz tega sledi, da je samo v ameriških Združenih državah daleko čez pol milijona naših ljudi; štejejo jih do 670.000 duš. Med temi je skoraj četrt milijona Slovencev. Ker so Združene države zaprle dovoz ljudi, so naši izseljenci pot v druge države: tako jih je v Kanadi 12.000, v Argentini 150.000, v Braziliji in Chileu 50.000. Med temi je mnogo naših nesrečnih Primorcev, ki jih fašistična vlada preganja z njih rodne zemlje. Prav ti izseljenci pa prinašajo med naše ljudi mnogo odpornega narodnega duha. Kako se godi tem našim bratom ob času velike krize in brezposelnosti v Ameriki, nam pričajo naši jugoslovanski ameriški časopisi, ki jih je precej (v Združenih državah 56, v Kanadi 1, v Argentini 5). «Oni, ki so si prihranili nekaj stotakov v dobrih časih, imajo danes še nekaj za pod zob», piše «Ameriška domovina». Toda kaj pa drugi? Res je, da je zbralo na primer samo mesto Cleveland lani pet milijonov dolarjev za podporni sklad in da si naši rojaki po možnosti med seboj pomagajo, a stiska je vedno hujša. Kako je v Argentini, vidimo iz članka «Domovina, čuj našo tožbo», ki jo je prinesel «Slovenski tednik»: «Čujte naš glas in pomagajte nam odpreti Beogradu oči, da bodo tamošnji vodilni krogi spoznali naš obupni položaj in dalekosežen pomen tesne zveze med domovino in naselbino, kot je naša, ki šteje samo v Argentini s Primorci in Istrani 150.000 ljudi...» Lahko bi naštevali še podobne glasove iz listov in zasebnih pism. Nad četrt milijona naših ljudi onkraj morja išče danes kruha po tuji zemlji. Med malimi narodi smo dali morda Slovenci in Slovaki (Slovakov je dva milijona) razmeroma največje kolonije v Ameriki, kar je dokaz, kako je pred vojno na nas in na Slovake pritisnala tuja gospodarska sila. Četrt ali pol milijona je že precejšnje število pri takem malem narodu. Edino, kar nas tolaži, je to, da so naši ljudje tudi tam ohranili svojo narodno zavest, da imajo Narodne domove, pevsko in druga društva, slovenske šole, ki jih sami vzdržujejo, sploh organizacijo, ki priča o njih narodnem življenju in ki vzgaja tudi naraščaj.

Druga naša skrb so westfalske kolonije in one najnovejše, ki so nastale zadnje čase po Franciji in Nizozemski. Daleč so časi, ko so bili naši plavži in naše fužine še največje bogastvo

kranjske dežele. Tudi naši knapi v Zagorju in Trbovljah, ki so dolga leta mirno kopali črni diamant, so počasi morali iskati kruha drugod. Pred 50 leti so se začele prve naselbine na Westfalskem... Narasle so do danes na 58.000 ljudi... Tudi oni so ohranili spomin na domovino, ki je tako malo mislila nanje. Zadnja leta je bolje, a svetovna kriza je zajela tudi nje. Imajo svoja društva, šole, družbe... Del našega naroda so. Gospod Pavel Bolha in drugi skrbe, da se Jugoslavija bolj zanima zanje, kakor se je Avstrija. Oni to čutijo in so hvaležni domovini, ki misli nanje.

Kakor je moral Kranjec na tuje, tako se je godilo tudi Štajercu. Odhajal je v gorenještajerske rudnike, kjer je izginjal v nemškem življu. Koliko so jih ponemčili Gradec in druga mesta...

V Nemčiji ...

Skoraj najmanj izseljevanja je izkazovala Goriška. Rastoča mesta, posebno Trst, so nudila marljivemu narodu dovolj dela in kruha. Tu pa je postalo važno vprašanje naših služkinj, ki so prišle v Trst in iz Trsta tudi preko morja — v Aleksandrijo. Mnoge so se vrnille bogate, mnoge so se izgubile v svetu.

Ce vzamemo vse kraje, kamor je zaneslo naše ljudi (Amerika, Westfalsko, Francija, Egipt), se nam zdi, da je od našega poldruga milijona skoraj pol milijona izginilo v tujino.

In če pogledamo naš današnji položaj? V Jugoslaviji nas je ostal milijon, pol milijona je ostalo izven naših državnih mej v Primorju in na Koroškem. In drugi so ostali v Ameriki, na Westfalskem in drugod. Tak je videti danes rod «Zadovoljnega Kranjca». Ali se tega

v polni meri zavedamo? Roko na srce in odgovorimo: ali čutijo naši ljudje to resnico?! Ali čuti naš tudi najpreprostejši človek neko dolžnost do tistih, ki niso v mejah domovine? Ali ni pri tej slovenski boleti nekaj še bolj boleznega, da hočejo izigravati nekateri ljudje slovensko ime proti jugoslovenstvu, namesto da bi vsa našo pozornost posvetili usodi tistih, ki niso tako srečni, kakor smo mi!

Tako je sedaj z nami in misliti je treba na bodočnost. IZSELJENSKI kongres, ki se je vršil letos v Splitu, se je pečal tudi s temile vprašanji: Kako je našim ljudem v tujini? Kako se jim dá pomagati? Kako jim poskrbeti za kruh, če se vrnejo v domovino?

Naravno je, da se je izseljevanje poznalo tudi v našem slovstvu. Kakor je «Zadovoljni Kranjec» vesel prepeval o svojem bogastvu in posestvu, tako so prve povesti popisovale življenje nesrečnih izseljencev. (N. pr.: Aleševčeva povest «Ne v Ameriko», Pavline Pajkove «Domačija nad vse».) Pozneje je nastala dolga vrsta «ameriških povesti», kakor svoj čas slavne «Kalifornijske povesti». Le pogledite knjige Mohorjeve družbe iz onih let ali pa letnike «Doma in sveta»! Amerika je postala nekak del našega narodnega življenja, kakor je del našega naroda postal Amerika. Skoraj se je zdela Amerika bliže in bolj so jo ljudje poznali kakor Dunaj ali Zagreb. «Ali ste kaj videli naše?» so vpraševali Američana, ki je imel do «naših» morda več dni vožnje. In vendar je res, da so se naši Američani mnogo poznali med seboj. Zato je bila kmalu mogoča organizacija, ki je začela graditi novo slovensko kulturo v Ameriki. Tako sta v teku desetletij nastali dve kulturi: domača in ameriška. Kakor je bil dvojen denar! A o ameriškem so

rekli, da je samo za eno leto... Prava narodna kultura se more razvijati samo na domačih tleh. Ameriška se je morala prilagoditi ameriškim razmeram. Nastala je tam lepa prosvetna organizacija. Mnogo duševnih delavcev se je trudilo na tem polju. Danes imamo tam n. pr. pesnika Ivana Zorman in celo Američanom smo dali pisatelja Louisa Adamiča, ki je letos obiskal domovino. Saj danes Amerika ni več daleč: zrakoplovstvo in radio sta jo zelo zblížala z Evropo. Zato se tudi obe kulturi zblížujeta...

Nič ni torej čudnega, da sta tudi obe letošnji povesti Vodnikove družbe iz življenja naših izseljencev. «Žerjavi» vežejo domovino z Aleksandrijo, «Tulipan» z Westfalsko.

Meje tujine se zapirajo in zdi se, da bo bližnja bodočnost dala narodu kruha doma. Jugoslavija je velika in bogata, treba je samo dvigati njene zaklade in dati narodu dela in kruha. Mi pa, ki ostanemo na svoji zemlji, mislimo na vse, ki so del nas, saj smo ena družina, in kulturne vezi, ki nas vežejo, so tista srčna vez narave in jezika, ki veže raztreseni in razsekani narod Slovencev v eno narodno celoto, katere središče je naša narodna država Jugoslavija. Ako je odšel Slovenec v svet za časa «Zadovoljnega Kranjca», so ga vezale na dom le misli in spomini, a danes imamo druga srčna sredstva, ki nas vežejo križem sveta, in sicer so to naša pesem, naš jezik in naša knjiga, ki veže prav z našimi književnimi družbami vse dele našega naroda med seboj. In zdi se, da je rešilna misel za ves naš rod baš ljubezen in vrnitev k onemu kmečkemu stanu, o katerem je tako navdušeno pel svojo prvo pesem «Zadovoljni Kranjec» — Valentin Vodnik.

Dipl. agr. A. JAMNIK:

NAŠI PLANINSKI PAŠNIKI.

Čitatelje povedem na gospodarski izlet v Zlatogorovo kraljestvo.

V hribovitih krajih Gorenjske in pa v Savinjski dolini bi bilo živinorejo po obsegu žalostno videti, če ne bi imelo ljudstvo planin. Za prekrmljenje živine v hlevu imajo ti kraji pač premalo sena in zato zaleže planinska paša izredno veliko.

Pravi visokoplaninski planšarski obrat ima dve stopnji paše, t. j. najprej pašo na nižji, prej zelenični planini, tako zvani predplanini, in pa visoko planino.

V naših krajih je povprečna doba planinske paše okoli 93, v posameznih primerih celo 127 dni. Ob

zgodnjem nastopu pomladi odhaja ponekod živina že od srede do konca meseca maja na pašo in ostane tam do dne 8. septembra ali celo še nekaj dlje.

Površina vseh planin ni točno ugotovljena, mnogo jih je zarasel gozd. Posebno veleposestva izpodrivajo planine in jih korakoma pogozdujejo nekako na korist lova in tudi zato, da bi kmeta, zlasti sedaj ob izvajanju agrarne reforme, izrinila z njih. Površina naših planin kot pašnikov se ceni na kakih 30.000 do 40.000 hektarov. Mnogo površinski jako razsežnih planin je takih, ki le na razmeroma malem delu omogočajo pašo, drugo je kamenje,

prava nerodovitna pušča. Tako je predvsem v Gorenjskih alpah.

Vendar pa se na vseh naših planinah vsako leto prepase okoli 12.000 glav normalne (velike) živine; ves pašni donos se more, preračunjeno na seno, ceniti na več ko 100.000 q ali 1000 desetonskih vagonov sena.

Precej naših planin leži onstran državne meje na italijanskem ozemlju, kjer jih morejo naši ljudje le zelo težko ukoriščati. Veliko je sitnosti tudi s pregonom živine, ko se mora zdravstveno pregledati v smislu veterinarske konvencije, sklenjene med našo državo in Italijo. Italijani nimajo razloga, iti našim ljudem na roko. Neke planine hočejo tudi pogozditi in jih bodo najbrže razlastili. Nevšečnosti imajo lastniki tudi na naši strani, posebno v obmejnem pasu, kjer se sto metrov od meje navznotraj v državo ne smejo niti postavljati ograje ali druge stavbe niti se ne sme pasti tam živina. S tem gredo precejšnje pašne površine v izgubo.

Planine so ali zasebna (privatna) last posameznikov ali skupna last nekaj gospodarjev, ali skupna (srenjska) last velikega števila živinorejcev ali pa imajo le-ti na nekaterih služnostno pravico paše. Ta pravica določa natančno čas prigona in odgona, število in tudi vrsto živine. Na marsikateri taki planini ni dovoljeno pasti konj. Te pravice so po večini zapisane v odveznih listinah izza časa, ko je prestalo tlačanstvo. Navedene so za cele srenje po

razmerju velikosti posestva tedanjih hišnih števil. Veliko take služnostne paše imajo gorenjske srenje v gozdih (kranjskega) verskega zaklada.

O vseh planinah se vodijo uradni seznamki in statistika. V predvojnem času poslednja ni bila dosti prida, v povojnem pa se obdeluje sistematično (se sestavlja po določenem načrtu), vendar bo še mnogo težav, preden bo res popolnoma točna. Prireja se tudi planinska kot javna knjiga (nekaj sličnega, kot je zemljiška knjiga), ki bo obzela vložne številke, parcelne številke in njih velikost, kulturno vrsto, opis lege, pedološke in klimatske podatke, potem podatke o prepaši in številu živine, planinskih potih in stavbah, vodni preskrbi, ograjah, gospodarstvu s senom, mlekom in njegovi količini, odnosno količini napravljenega masla in sira, melioracijskih delih, čiščenju planin, vodnih razmerah, studencih, nesrečah, odnosno nezgodah in boleznih pri domači živini, pašni dobi, planšarskem osebju itd.

V zadnjem času se je z državnimi in banovinskimi prispevki postavilo dokajšnje število modernih planšarskih stanov, hlevov in vodnih preskrb, t. j. zajetij studencev in ustrežajočih cistern (kapnic).

Oblastva store dosti za naše planine v pravnem in melioracijsko (poboljševalno)-tehničnem smislu. Potrebno pa je tudi, da se začne sistematično uvažati racionalno, moderno pašno obratovanje in ekonomski urejati planine.

Sodni okraj	Število pasočje se živine								Donos paše, cenjen v q sena	Število planin			Od zasebnih planin je		Število planin s služnostno pravico na zemljiščih		Število		
	krav	volov	mlade živine	konj	ovac	koz	prašičev	skupno normalne živine		splošno	od katerih je		maloposestniških	veleposestniških	zasebnih	državnih	koč	hlevov	sirn
											skupnih	zasebnih							
Kranjska gora	272	380	729	55	3.453	32	2	1.806	16.786	39	32	7	2	5	9	3	20	20	3
Radovljica . .	2.398	425	2.624	344	1.370	281	531	5.244	43.604	88	66	22	13	9	5	21	480	500	30
Tržič	164	199	418	75	467	1	32	833	8.947	16	7	9	7	2	6	1	47	50	3
Kranj	96	108	285	7	—	—	36	369	4.014	10	4	6	2	4	2	—	12	12	—
Škofja Loka .	178	96	247	25	162	86	—	500	8.052	12	8	4	1	3	2	—	1	1	—
Kamnik	530	369	933	33	294	—	59	1.438	14.788	23	13	10	2	8	8	—	120	120	1
Gornji grad .	105	620	618	70	2.127	201	101	1.669	18.806	60	2	58	31	27	—	—	50	40	—
Marenberk . .	2	4	20	—	10	1	—	18	172	6	—	6	3	3	—	—	—	—	—
Slovenjgradec	2	—	46	—	—	—	—	25	396	1	1	—	—	—	—	—	—	2	—
Skupaj	3.747	2.201	5.920	609	7.883	602	761	11.902	115.565	255	133	122	61	61	32	25	730	745	37

Statistična razpredelnica kaže, koliko živine se je leta 1931. prepaslo na naših planinah. Podatki so urejeni po sodnih okrajih. Ločeno je navedeno, koliko krav, volov, mlade živine, konj, ovac, koz in prašičev se je prepaslo, za koliko stotov sena je paša zalegla, koliko je v dotičnem sodnem okraju planin vobče, koliko skupnih (skupna last) in koliko čisto zasebnih ali državnih, nadalje, koliko izmed čisto zasebnih je kmetskih (individualna kmet-

ska last) in koliko veleposestniških in državnih. Le približno je navedeno število planin, ki imajo služnostno pravico na raznih veleposestniških in državnih kompleksih (površinah), t. j. popolno ali delno pašo, pravico zgonskih potov, pravico do napajanja živine in slično.

Največ se prepase na planinah jalove goveje živine, po številu sicer tudi veliko ovac, nekaj koz, prašičev in konj. Mlečne živine se največ prepase

v radovljiškem, kamniškem, kranjskogorskem in tržiškem sodnem okraju. Seveda prednjači Bohinj, kjer je največ planinskih sirarn, zaradi katerih reče tu tudi največ prašičev v planini. Koz prepasejo največ v radovljiškem in gornjegrajskem sodnem okraju.

Medtem ko je pri nas v ravnini ovca skoraj popolnoma izginila, jo planinci še goje, da z njo popasejo marsikateri pašni predel, na katerega večja živina ne more in ki bi sicer ostal neizrabljen. Ovc se prepase na planini največ v kranjskogorskem in gornjegrajskem, precej v radovljiškem, manj pa v tržiškem in kamniškem sodnem okraju.

Ko je začel izpodrivati bombaž volno, je ovčarstvo v Evropi vobče silno nazadovalo. V stari Avstriji n. pr. je padlo od leta 1850., ko je bilo v državi še 6.000.000 ovc, do leta 1910. njih število na 2.400.000. V števnem letu 1910. je bilo na Kranjskem okoli 24.000 ovc. Lakatoš jih navaja v letu 1919. v vsi Sloveniji okoli 81.000 in toliko jih je morda še sedaj. Približno enajstinka njih se prepase na naših planinskih pašnikih.

V zadnjem času je videti, kakor da začenja ovčarstvo zopet pridobivati pomen. Zato bi bilo umestno, posvečati mu več pažnje. V pogorju ob levem dravskem bregu, med Dravogradom in Mariborom, je do 200 km² zemlje, ki je spričo svoje lege in ugodnega podnebja poleg drugega kakor nalašč ustvarjena za ovčjerejo. To ozemlje je sedaj kaj slabo gospodarski izrabljeno. Mislim, da se dajo tu prav znatni predeli tudi v višjih legah za ovčarstvo jako dobro izrabit. V jezerski in solčavski ovcu imamo ohranjeno prav dobro žival kot produkt naših razmer; z njenim izboljšanjem bi se dalo našemu kmetijskemu gospodarstvu in morebiti tudi industriji veliko.

Na Menini planini nad Tuhinjsko dolino je nanovo urejena planina «Biba», ki ima po bližnjem «jezercu» svoje ime. Ta planina, ki meri nad 111 hektarov, se postopno meliorira. Pred melioracijo je preračunjeno, da znaša donos paše tu približno 200 q sena, po njeni popolni izvršitvi pa se ga bo dobilo nad 1000 q. Planina je namenjena samo mladi živini in prepaša se dovoljuje pred melioracijo za 24 glav (polovica mlade živine računena po pol,

druga polovica po tri četrtine glave normalne živine), po njej pa za 145 glav mlade živine skozi 124 dni. Poleg tega ostane še primerna zaloga suhega sena za čas slabega vremena ali bolezni za suho krmljenje v hlevu. Postavljen je moderen planšarski stan z več sobami in posteljami kakor tudi hlev za 57 glav živine, predviden pa je še drug hlev za 88 glav. Urejeni so nadalje gnojišče, gnojnična jama in preskrbovališče za 33.000 litrov vode z napajališčem. Hlev za bolno živino se zgradi postopno. Za to moderno urejeno planino je izdelan točen planšarski red, ki določa vse poslovanje in obratovanje. Najvišji vrh na tej planini meri 1439 m nad morjem.

Planina je kot vzoren, moderen planšarski obrat namenjena, da bo istočasno na njej tudi planšarska šola, prva te vrste v naši državi. Škoda, da se šola letos še ni pričela, kajti prav mnogo bo pripomogla k izboljšanju splošnega našega planšarskega gospodarstva. Tudi za turista je ta planina vredna pogleda. Zdi se, da se razvije na njej tudi smučarski sport, ker je zanj zelo pripravna že zbog svoje lege, poslopje pa more služiti vsaj za zasilno restavracijo in hotel. Planina je najlaže dostopna iz Tuhinjske doline preko Češnjice in Okroga. Na njo vodi žična vzpenjača, ki pa sedaj ni v najboljšem redu.

Naposled še teoretski račun o gospodarskem pomenu našega planšarstva! Končna številka bo v resnici narodnogospodarski sploh večja, kot jo izkazuje nastopni račun.

V letu 1931. je zalagla paša na vseh planinah za 115.562 q suhega sena. Vrednost sena znaša, če računamo kilogram po 75 par, 8.667.375 Din. Ta vrednost kapitalizirana ($8.667.375 \times 100 : 4$) predstavlja vrednost 216.684.375 Din. Ako odbijemo od zneska 20 odstotkov za odpadek na gnoju, 30 odstotkov za plače pastirjem in druge režijske stroške, dobimo uporabnostno vrednost naših planin v znesku 108.342.187 Din 50 par.

Postavka je pač tolikšna, da je vredna vsega vpoštevanja, čeprav je po predvojnih formulah vzeta prenziko, kajti navedeni odbitek dejanski niti zdaleka ne more biti tako velik.

PROF. S. R.:

PESTRE ŠTEVILKE IZ JUGOSLAVIJE.

Jugoslavija je med srednjevelikimi državami v Evropi. Glede obsega površja je med njimi dvanajsta, po številu prebivalstva pa deseta. Naša država obsega štiridesetino Evrope; meri 249.000 km² in šteje 14 milijonov prebivalcev; meji na sedem držav, ki so razen Italije in Romunije vse manjše. Kopna meja Jugoslavije je še enkrat daljša od morske. Najdaljšo mejo imamo proti Madžarski in Romuniji, najkrajšo proti Italiji.

Jadransko morje, ki obliva našo državo, je na severu vobče prav plitvo, globlje je le na jugu: zahodno od Kotorskega zaliva je najgloblja točka v morju (1228 m pod vodno gladino). Naše morsko obrežje je med najbolj členovitimi na vsem svetu. Spremlja ga mnogo otokov, med katerimi pa prevladujejo prav mali. Ker so nekateri le povsem puste gole skale, ki se komaj vidno dvigajo iz morja, je njihovo število težko točno dognati. Vseh oto-

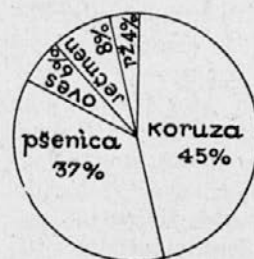
kov, v številni tudi manjše pečine, utegne biti približno tisoč; ti zavzemajo skupaj komaj 2500 km² površine, štejejo pa 160.000 prebivalcev. Samo 51 otokov je naseljenih in le 30 otokov meri najmanj 10 km². Največji otok je Krk (410 km²), najbolj naseljen pa je drugi otok po velikosti, Brač. Le-tá je tudi najvišji jugoslovanski otok, vendar se najvišje, v Sutvidu, dviga le do 778 m visoko. Kajti drugod v državi se dvigajo še do 2000 m višje vzpevine. Vse prekaša Triglav (2863 m), že druga najvišja gora v Jugoslaviji je od njega kar sto metrov nižja (Korab 2764 m). Toda obe najvišji gori sta naši le deloma: preko Triglava se vije meja z Italijo, preko Koraba z Albanijo.

Kopnih vodá je v državi obilo, toda Jadransko morje sprejema le krajše reke. Naše vode se odteka pretežno proti Črnemu morju, na jugu države tudi proti Egejskemu morju. Najdaljša jugoslovanska reka je Sava (800 km), daleč za njo so glede dolžine Donava — seveda kolikor teče po naši državi —, Morava, Drina, Drava in Vardar. Same največje reke, po katerih se nazivajo banovine! Vendar so razen Donave plovne le na krajšo razdaljo. Za parniški promet ne prihaja v državi v poštev niti 3000 kopnih vodnih potov. Večji pomen ima ukoriščenje vodnih sil v industrijske svrhe; vendar so v tem oziru storjeni šele prvi početki. Sedaj izrabljajo vodne sile v večji meri le v dravski in primorski banovini, kjer sta na Dravi pri Fali in na Cetini pri Omišu največji elektrarni v državi.

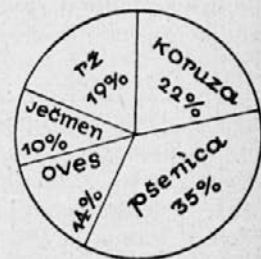
Obilo je v državi tudi jezer, ki leže v nizinah in v visokem planinskem svetu, daleč od morja, a tudi v njegovi neposredni bližini. Toda kakor naše najvišje gore, so tudi največja jezera ob meji. Površinski največje je Skadarsko jezero (360 km²), zaradi obsežnih plitvin bolje Skadarsko blato imenovano, še več vode pa je v malo manjšem Ohridskem jezeru, ki je med vsemi jezeri Balkanskega polotoka najbolj globoko (286 m). Naša slovenska jezera so v primeri z njim vprav neznatna. Bohinjsko jezero n. pr., ki je trikrat večje od Blejskega jezera, je v primeri z Ohridskim jezerom šestdesetkrat manjše in sedemkrat bolj plitvo.

Naša država je izrazito agrarna. Relativno največji del površja (30 %) pokrivajo v njej gozdi, dobro četrtino tal polja, ostalo ozemlje pa zavzemajo travniki in pašniki, kolikor se med njimi ne razprostirajo nerodovitna, skalovita ali preveč močvirna tla. To

odstotno razmerje med posameznimi kulturami se polagoma spreminja. Gozdi se polagoma krčijo, tu in tam se širijo pašniki ali se umikajo travniki novim poljem. Predvsem se opaža večanje z žitom zasejanega ozemlja, ki je merilo leta 1920. 48.400 km², a leta 1930. že 59.000 km². V desetih letih so se torej žitna polja pomnožila kar za tretjino. Danes pa se že čuti vpliv svetovne gospodarske krize. Lanskó leto je obdelano ozemlje le še malenkostno naraslo, letos pa se že občutno krči. Toda proizvodnja poljskih pridelkov po letu 1920. ni stalno napredovala. Letine so pač zelo odvisne od vsakokratnih vremenskih prilik. Vendar pridelamo največ koruze in pšenice, mnogo manj ječmena, rži in ovsá. V vseh banovinah se prideluje več koruze kakor pšenice. Edina izjema je dravska banovina. Za močnejše (intenzivnejše) gojenje koruze je tu podnebje mnogokje neprikladno, a tudi prebivalstvo samo uživa koruzno hrano le v manjši meri. Sicer pa omejuje prevladovanje goratih tal na Slovenskem tako zelo razprostranjenost žitnih polj, da pokrivajo le-tá samo 1800 km², t. j. komaj desetino površja dravske banovine. Prav poučno je primerjati, v kakšnem razmerju so posejane poljske površine s posameznimi žiti v vsej Jugoslaviji in posebej v dravski banovini.

Žitarice v Jugoslaviji :
površina polj 57.000 km².

Žitarice v dravski banovini
površina polj 1.800 km².

V dravski banovini prevladujejo tedaj pšenična polja, a tudi rž, ječmen in oves so razmeroma močno zastopani. Tu znaša vsakoletni pridelek pšenice povprečno 600.000 metrskih stotov, vendar je v primeri z ostalo državo vprav malenkosten (znaša komaj štiridesetino proizvodnje pšenice v državi).

Jugoslavija ima pa prav bogate sadovnjake. Skupno število sadnega drevja se ceni na 65 milijonov dreves. Daleko največ je sliv (72 %), precej so razširjene jabolane (11 %), oljke (6 %) in hruške (6 %), manj je orehov (3 %), fig, kostanja in raznega drugega južnega sadja pa sta komaj 2 % sad-

42
nega drevja. Številčno razmerje med sadnim drevjem je v raznih pokrajinah lahko prav različno. Dravska banovina ima blizu pet milijonov sadnih dreves. Med njimi je dobra polovica (51 %) jablan, od njih je še enkrat manj sliv (27 %), izredno mnogo pa je hrušk (16 %), ki jih je sicer sorazmerno tako malo v državi.

Skoraj v vseh delih države uspeva vinogradništvo. Vinogradi zavzemajo krog 1800 km² površine. Razprostirajo se največ v primorskih pokrajinah in po ravninah in gričih na severu. Vinski pridelek je zelo spremenljiv. Povprečno pridelamo v državi vsako leto tri in pol milijona hektolitrov vina (v Italiji 40 milijonov hektolitrov!) V dravski banovini pokrivajo vinogradi 200 km² površja. Vinogradi so pri nas najbolj razširjeni v tehle srezih: ptujskem (20 %), krškem (15 %), šmarnskem (12 %), mariborskem (levi breg) (11 %), novomeškem (11 %), ljubotomskem (9 %), brežiškem (9 %). V Sloveniji se pridelata na leto 250.000 hl vina, vendar je povprečni donos na hektar zelo različen. Le tako je razumljivo, da je po pridelku vina na prvem mestu običajno krški srez, ki mu sledi šmarnski in šele nato ptujski.

Jugoslavija ima tudi zelo razvito živinorejo. V kraških in drugih siromašnejših predelih prevladujeta ovčarstvo in kozjereja, bolj na ravninskem severu pa sta osredotočeni govedoreja in svinjereja. Konje rede povsod, razen v primorskih krajih, kjer jih navadno nadomeščajo osli, mule in mezgi. Vseh omenjenih domačih živali je v državi krog 17 milijonov. Med njimi je največ ovac (7.7 milijona), še enkrat manj je goveje živine (3.7 milijona), potem je 2.7 milijona svinj, 1.8 milijona koz, 1.1 milijona konj in okrog četrt milijona oslov, mul in mezgov. Povsod, seveda v večji meri v rodovitnih pokrajinah na severu, goje perutninarstvo. Perutnine imamo približno toliko (17 milijonov) kakor vseh ostalih domačih živali skupaj. V dravski banovini se goji živinoreja najbolj smotreno in najmočneje. Tu je drobnice komaj 60.000 glav, še manj je celo konj (56.000), zato pa tembolj napreduje govedoreja (380.000 glav), a tudi svinjereja (290.000 glav) je prav pomembna, čeprav zadnja leta polagoma nazaduje. Razveseljivo je tudi trgovanje z jajci, kajti število perutnine v dravski banovini presega milijon.

Naše morje, naše reke in naša jezera imajo obilo rib. Najizdatnejši ribolov je v Primorju, kjer ujamejo vsako leto pet do sedem milijo-

nov kilogramov rib, kar predstavlja vrednost 40 do 50 milijonov dinarjev. Z ribolovom je zaposlenih okrog 20.000 prebivalcev.

Poleg poljedelstva in živinoreje je gozdarstvo najvažnejši vir dohodkov prebivalstva. Največ je listnatih gozdov (70 %), iglastih je 12 %, ostali gozdi (18 %) pa so mešani. Najbolj razširjeno drevo je bukev (23 %), še enkrat manj je hrastov (12 %). Glede na to, ker prevladujejo listnati, posebno hrastovi gozdi v nižavju, se v razprostranjenosti gozdnega drevja vidno odraža pretežno hriboviti značaj slovenske zemlje. V dravski banovini imamo čistih hrastovih gozdov komaj 1 %, bukovih 21 % in mešanih listnatih 10 %. Približno tretjino naših gozdov torej tvori listnato drevje, prav toliko je tudi iglastih gozdov, dočim odpade zopet tretjina gozdne površine na mešane listnate in iglaste gozde.

Rudniki za kladu naše države so še malo izrabljeni in celo neodkriti. Največ je premogovnikov. Črni premog pridobivamo v 15 (največ v moravski banovini), rjavi premog v 121 (največ v dravski in drinski banovini) in lesni premog (lignit) v 87 rudnikih. Največ nakopljemo rjavega premoga (na leto povprečno 3.5 milijona ton), manj lignita (okoli 1 milijon ton), produkcija črnega premoga je mnogo manjša (400.000 ton). Ostalih rudnikov je v državi okoli 100; največ je še ležišče svinčene (23) in železne rude (22). V ostalem kopljemo bakreno rudo (13 rudnikov), kromovo rudo (12 rudnikov), boksit za pridobivanje aluminija (11 rudnikov), antimon (8 rudnikov), asfalt (7 rudnikov), živo srebro (3 rudniki) in cinkovo rudo (2 rudnika). Naposled pridobivamo tudi kameno in morsko sol kakor tudi nekaj nafte, srebra in zlata. Vendar vsi rudniki ne obratujejo. V dravski banovini n. pr. je 100 rudnikov (med njimi 67 premogovnikov), izmed katerih pa obratuje le 28 premogovnikov in dva svinčena rudnika.

Zaradi agrarnega značaja države prevladuje podeželnost prebivalstva nad mestnim. Vseh mest je 208; v njih živi 2.600.000 ljudi, t. j. 18.5 % vsega prebivalstva Jugoslavije. Toda tudi ta mesta imajo mnogo ljudi, ki jih preživlja kmetiško delo. To velja zlasti za mesta v donavski banovini in še za mnoge manjše kraje drugod. Tudi v dravski banovini imamo več mestnih občin, h katerim spada razen mesta samega še širša kmetijska okolica. Za zgled naj služijo mesta Krško, Radeče in Kostanjevica. Le tri mesta v državi štejejo nad 100.000 prebivalcev, in sicer Beograd (242.000), Za-

greb (186.000) in Subotica (100.000). Nad petdeset tisoč ljudi imajo Sarajevo (78.000 preb.), Skoplje (65.000 preb.), Novi Sad (64.000 preb.) in Ljubljana (60.000 preb.). Nadaljnjih devet mest šteje manj kot 50.000 in več kot 30.000 ljudi; ta so: Split (44.000 preb.), Osijek (40.000 preb.), Šibenik (37.000 preb.), Niš (35.000 prebivalcev), Maribor (34.000 preb.), Veliki Bečkerek in Bitolj (po 33.000 preb.), Sombor in Senta (po 32.000 preb.). Ljubljana (brez okolice [drugod so okoliške kraje mestom upravno že pridružili]) je torej po številu ljudi sedmo, a Maribor dvanajsto mesto v državi.

V Jugoslaviji prevladujejo mala mesta. To velja zlasti za dravsko banovino s 27 mesti, ki so — razen Ljubljane in Maribora — glede prebivalstva precej maloštevilna. Ta mesta imajo (po lanskem ljudskem štetju) prebivalcev:

Celje	7602	Kranj	4191
Jesenice	6383	Novo mesto	4045
Krško	5473	Radeče	3938
Ptuj	4261	Tržič	3244

Dipl. agr. A. JAMNIK:

O BORZI.

Zakaj baš jaz pišem o borzi? Ali ni poklicanejših? So, pa ne pišejo. Kot bivšemu prostovoljnemu tajniku pripravljalnega odbora za ustanovitev borze v Ljubljani mi je bilo na tem, da narod spozna, kaj je borza. Zategadelj sem že leta 1924. po dr. iur. & dr. phil. & dr. rer. pol. Granichstaeden-Czervi priredil in dopolnil knjižico tudi srednjemu in malemu kapitalistu potrebnih naukov pod naslovom: «Osnovni pojmi modernega bančništva in borzništva». Do takrat je pri nas malokdo kaj več vedel o borzi, narodu pa je ta ustanova bila nekaj popolnoma neznanega. Borzo in menico je smatral za sredstvo, s katerim se vsakdo najlaže uniči. Bal se ju je ko hudič križa. Dostikrat pač v svojo škodo. Oboji sta potrebni, posluževati pa se ju je po pameti.

Od časa do časa zakrožijo med narodom vesti, kako je ta in ta bogataš na borzi zaspekuliral vse svoje premoženje in v nekaj minutah postal berač, drugič zopet se raznesejo vesti, da je prispekuliral ta in ta nemanč debele milijone na borzi. Menda je tu možno nekakšno igranje, hazardiranje kakor v Monte Carlu! Kdo ve? Biti mora že nekaj groznega in bedak ali lakomnik je, kdor se spušča v borzne posle. In vendar ni tako!

Najbolj priprosto povedano bi se reklo, da je borza — sejem. Tam se ob določenem času in na določenem kraju shajajo ljudje, da prodajajo in kupujejo. Ta sejem pa je urejen po strogih pravi-

Kočevje	3079	Slovenjgradec	1309
Kostanjevica	2693	Ormož	1276
Kamnik	2548	Brežice	1229
Škofja Loka	2400	Laško	1084
Slov. Bistrica	1773	Radovljica	836
Šoštanj	1735	Gornji grad	756
Ljutomer	1480	Lož	621
Metlika	1426	Višnja gora	363
Črnomelj	1400		

Že tretje največje mesto v dravski banovini — Celje — je po številu prebivalstva v državi kar 87. Štiri mesta — Radovljica, Gornji grad, Lož in Višnja gora — nimajo niti 1000 ljudi. Ti kraji pa niso le najmanjša mesta na Slovenskem, temveč vobče v vsej državi. Vzrok temu, da so naša mesta tako neznatna, je predvsem v veliki razdrobljenosti prebivalstva na občine, ki je ostale pokrajine v Jugoslaviji ne poznajo. V vsej državi je skupaj 4673 občin, zgolj v dravski banovini pa jih je skoraj četrtnina (1065 občin). V državi štejejo občine povprečno po 3000, a v dravski banovini komaj po dobrih tisoč duš.

lih, za vsako blago so določeni točni pogoji, kako se z njim trguje. Večino borznih poslov posredujejo posebni zapriseženi organi — borzni senzali (mešetarji), ki dobivajo za svoj posel nekakšno provizijo ali senzalnino po strogo določeni izmeri. Na velikih borzah z jakim prometom so senzalska mesta jako poželjena, ker donašajo zelo, zelo velik zaslužek. V sporih, ki nastanejo iz borznih trgovanj, ne odločajo redna sodišča, ampak borzna rzsodišča; ta postopek je mnogo enostavnejši in mnogo hitrejši od običajnega, t. j. od postopka rednih sodišč. Seveda je borza pod kontrolo državnega oblastva.

S čim se trguje na borzi? Z efekti ali vrednotami in z blagom v pravem pomenu besede. Zaradi tega ločimo borze v fondne ali vrednostne borze, odnosno borze za vrednote (valute, devize, akcije [delnice], srečke in druge vrednostne papirje), in v produktne (blagovne) borze, na katerih trgujejo n. pr. z moko, žitom, raznim kolonialnim blagom, sladkorjem, oljem, lesom, živino, živinorejskimi izdelki in predelki, krompirjem, vinom, rudami; industrijskimi izdelki itd.

Ljubljanska borza za blago in vrednote je popolna, torej fondna in produktna.

Delovanje borze je narodnogospodarsko važno zaradi posla pri določanju kurzov ali tečajev.

Oglejmo si nekoliko fondno borzo!

Osebe, ki določajo kurze, hočemo razvrstiti v dve skupini, t. j. v poklicne spekulante in v veliko

publiko, ki jo predstavljajo veliki in manjši kapitalisti. Poklicni spekulanti nikoli ne urejajo svojega delovanja po splošnih gospodarskih načelih. Njim so ime, vrednost, donosnost, razvojna možnost podjetja, o katerega akcijah (delnicah) spekulirajo, čisto postranska stvar, pač pa hočejo le hitro in čim masneje zaslužiti, največkrat na stroške velike publike. Tem profitašem gre samo za diferenčno igro (za dobiček pri dražji prodaji ceno kupljenega vrednostnega papirja).

Utegnilo bi se misliti, da ti spekulanti niso potrebni in da bi jih bilo treba odstraniti in zapreti, toda so potrebni kot protiutež drugim velespekulantom in v nekem zmislu regulativno (uravnavaajoče) vplivajo na kurze.

Velike banke delajo tako rekoč na debelo. V terminkih poslih delajo velikanski promet. Njihov dobiček jim priteka šele po nekaj mesecih, a obilno.

Poklicnim spekulantom nasproti stoji velika množica privatne publike (zasebema občinstva), ki se udeležuje borznih poslov deloma iz dobičkaželjnosti, deloma pa zato, ker ga premoženjske prilike in razmere dovajajo do tega.

Prodaje in nakupi efektov s strani privatne publike so na veliko bolj solidni podstavi. Povod za nakup kakega vrednostnega papirja (n. pr. akcij) ji je dobro uspevanje dotičnega podjetja, izgled o bodočih dividendah, hipno nastala potreba po izdelkih dotičnega podjetja, torej nekak interes (zanimanje) na udeležbi pri dotičnem podjetju.

Na borzi trgujejo direktno (neposredno) samo njeni člani, predvsem protokolirani (pri trgovinskem sodišču vpisani) trgovci, industrijci, veleposestniki, banke in slični. Nečlan ne more direktno trgovati na borzi, zato se poslužuje bodisi banke, bodisi pisarne borznega senzala, ki naj opravlja zanj posle.

Kakor na vsakem tržišču in sejmu, tako je tudi na borzi vsekakor odločilen naravni zakon o povpraševanju (t. j. kadar je veliko blaga na ponudbo [naprodaj] in malo kupcev ali povpraševanja — se cene znižujejo, kadar pa je malo ponudbe in mnogo povpraševanja — se cene dvigajo [dražijo]). Kako pa se od raznih strani na ta dva činitelja vpliva, bomo še videli v nadaljnjem.

Kot kupci pa se ne pojavljajo na borzi vedno samo tisti, ki kakršnekoli vrednote res potrebujejo, in prav tako ne prodajalci, ki bi vrednote, katere prodajajo, res imeli. Ti (spekulanti) se pod krinko resnih kupcev ali prodajalcev ženejo zgolj za dobičkom. Resni kupci (publika) n. pr. potrebujejo vrednostne papirje deloma za naložbo kapitala, deloma za fruktificiranje (koristonosno nalaganje) tekočega denarja. Spekulanti papirjev ne potrebujejo, pač pa jih kupujejo in prodajajo zato, da z razlikami med nakupom in prodajo hitro zaslužijo. Gospodarska funkcija spekulantova ima borznotehniški vendarle svoj pomen v tem, ker ob zmanjšani ponudbi nastopa kot prodajalec papirjev (ki jih niti nima), pri živahnem povpraševanju pa kot

kupec, ki tako onemogoča preveliko naraščanje ali padanje kurzov.

Ljudi, ki spekulirajo na dviganje kurzov, imenujemo haussiers ali hozjeje (spekulirajo alla hausse, t. j. po francoskem izrazu — na visoko), tiste, ki spekulirajo na padanje kurzov, pa baissiers ali besjeje (spekulirajo alla baisse, t. j. po francoskem izrazu — na nizko).

Umetnost, kako na borzi dobičkonosno delati, kako vse trenutne ugodnosti ukoristiti, kako se varovati izgub, imenujemo borzno tehniko. Borznotehnični momenti so tisto, kar danes vpliva na borzno delovanje.

Čeprav so šanse (splošni izgledi) kakega podjetja ugodni, izgled na dobro dividendo viden in vesti o uspevanju podjetja in o možnosti nadaljnega razvoja še tako dobre, vendar kurzi akcij dotičnega podjetja — delniške družbe — padajo, ako jih je na borzi preveč na ponudbo in je povpraševanje po njih slabo. Take, nekako prisiljene prodaje dobrih delnic se rade pojavijo ob likvidacijah, zapuščinah ali kadar lastniki delnic (delničarji) hitro potrebujejo tekoč denar in realizirajo (spremenijo v denar) v ta namen svoje delnice. Nasprotno pa raste kurz tudi slabih papirjev, če je povpraševanje veliko, n. pr. če hoče kapitalist dobiti v posest večino delnic, da doseže večino tudi na občnem zboru, in če se mora kontremina kriti, t. j. da oni, ki so ob času najvišjih kurzov komu z dobavnim rokom, n. pr. 30 dni, v nadi, da kurz kmalu pade, prodali vrednostne papirje, ki jih niso niti imeli, a jih kupujejo morda 29. dan tega roka, še vedno ceneje, kot so jih pred 30 dnevi prodali. Da jih naslednji dan dejanski dobavijo kupcu; tedaj njihov nakup pomore, da nizki kurz zopet poraste, ker morajo kupiti (se morajo kriti), in s tem pomnožijo povpraševanje.

Borznotehnični momenti močno vplivajo na gibanje kurza, vendar ostanejo ta dejstva opazovalčevim očem nevidna. Tudi borzni poročevalci o njih ne poročajo v listih. 90 odstotkov vseh borznih poročil je nepravih. Poročevalec skuša po navadi padanje ali naraščanje kurzov obrazložiti. Ako gre za padanje, se hote in umetno iz političnega položaja kar za lase privlečejo momenti, ki so «najbrže» slabo vplivali na kurz, dočim borza tega položaja najbrže tedaj niti poznala ni. Ako se dá pri tem kdo zmotiti, je to morda občinstvo, nikoli pa ne spekulant, ki borze nikoli ne gleda politično, marveč samo borznotehnično.

Priznati moramo, da je borza za gospodarsko življenje naroda nepogrešljiv činitelj. Imetniku vrednostnih papirjev ne moremo ukazovati, naj išče, če želi prodati vrednostne papirje, od hiše do hiše kupca, ki bi mu bil izročen na milost in nemilost, nego mu moramo dopustiti, da jih prodaja na borzi takrat, ko meni, da je zanj najbolje.

Z borzo so razni vrednostni papirji postali predmet, pri katerem se more zaslužiti ali pa v katerega se more nalagati denar in postajati lastnik realnih, stvarnih vrednot kot solastnik dotičnih

podjetij. Dandanes, ko se zaradi grde hujskarije veliko ljudi boji za denar, češ, da bo propadel, in ga tudi denarnim zavodom mnogi ne zaupajo, pač pa ga zaupajo «nogavici», ga brezkoristno hranijo in odtegujejo prometu, bi taki plašljivci in nezaupneži vendar mogli svoj denar nalagati v delnice raznih podjetij in postati njih solastniki, torej solastniki podjetij, ki bodo nedvomno še ostala in obratovala, čeprav bi prišel od hujskačev napovedani denarni polom. Taka podjetja bi vendar v vsakem primeru imela svojo stvarno vrednost, denar, založen v njih, ne bi bil izgubljen, donašal bi obresti in še nekaj več (dividendo). Ako pa bi kdo medtem le potreboval denar, lahko od teh delnic s prodajo na borzi (ali tudi izven nje) vsak čas realizira vse delnice ali samo njihov del.

Tako prihaja preostajajoči denar k produktivnim (plodnim) namenom, opravlja gospodarsko delo in pospešuje ljudsko blagostanje. Do gotove stopnje utrjena javnost cen (kurznih objav) omogoča kupecu kontrolo cen in ga varuje škode. Internacionalnost borznega prometa pa po arbitraži* omogoča nekako izenačevanje cen, tako da more imetnik svoje papirje vsaj teoretično prodati skoraj na vseh borzah po približno enaki ceni (ako kotirajo). O papirju, ki je na kaki borzi pripuščen v trgovanje, pravimo, da na njej kotira; notira (objavlja se njegov kurz) da šele tedaj, kadar se z njim res trguje, torej kadar so se res izvršili nakupi in prodaje ter nastali kurzi.

Mnogo ljudi je, ki zanikajo upravičenost obstoja borz, ker vidijo v vsem borznem poslovanju samo spekulantsko borzno ali diferenčno igro. Pri nas se sploh o vsakomur, ki se poslužuje borze, govori, da na borzi «igra». Igra samo pravi spekulant pri diferenčnih poslih, za vse druge pa se mora reči, da na borzi «delajo» ali vsaj «trgujejo». Kolikor pa hodijo izrodki na borzah v škodo državni gospodarski politiki, je naloga državnega oblastva, da poseže vmes.

Vsekako bi moral veljati za državne rente uradni kurz, strogo bi bilo treba nadzirati privatne papirje, nekako omejiti pripuščanje (kotacijo) privatnih vrednot na borzo, prepovedati pripust dvomljivih papirjev in kredit za borzno igranje, izključiti izvestne gospodarske enote od pravega borznega trgovanja, uvesti stroge kazni za diferenčno igro, zelo visoko obdavčiti zgolj spekulacijske dobičke, prepovedati «navidezne sklepe» i. dr.

Vrednost kakega papirja in stanje tovrstnega premoženja posameznika in podjetij se ne določa niti po nakupni vrednosti niti po notranji vrednosti kakega papirja, ampak samo po vsakdanjem kurzu. Tudi oblastva ocenjajo samo tako (celo davkarija),

* Neki vrednostni (internacionalni) papir doseza n. pr. pri nas kurz 200 Din, v Parizu pa 210 Din. Arbitražer bo pri nas nakupoval in s tem množil povpraševanje, torej delal v tem zmislu, da kurz poraste. V Parizu pa bo prodajal, torej množil ponudbo in s tem tako vplival na kurz v smeri za padanje. V splešnem torej arbitraža izenačuje.

in ker določa borza kurze, torej tudi globoko posega v posameznikovo premoženje. Stanje kurzov z dne 31. decembra je odločilno za oceno vrednostnega (efektnega) stanja vsakega podjetja.

Žalibog je v povojni dobi postala borza marsikje preveč le igralnica, posebno še tam, kjer narod ne pozna ustroja in poslovanja borze — na njegovo škodo zbirajo neupravičeno milijone mnogi obrezani kristjani in mnogi krščeni židje.

Pa pojdemo v Merkurjev tempelj, pojdemo v borzno dvorano!

S stopnišča pridemo v nekako večje predsobje. Tam je shranjevalnica obleke, dežnikov i. dr. Za to se vrste navadno stranske sobe s telefonskimi celicami, skozi široka, visoka, lepa vrata pa stopimo v borzno dvorano. V njej je že hrušč kakor na sejmu. Sluge švigajo sem in tja, borzijanci krilijo z rokami. To so čudni ljudje. Čudovito hitro znajo računati in misliti, izurjeni so v svojem poslu, pri sklepanju kupčij (borznih poslov) se poslužujejo zelo kratkih, a jako točnih izrazov.

V sredini dvorane je običajno ograjen prostor, kjer poslujejo senzali, ki smejo kupčije samo posredovati, a na svoj račun ne smejo delati. Njihovo delovanje je točno urejeno po trgovinskem zakonu. Odgovorni so za razne škode in prestopke.

Takoj ob ograji sedijo zastopniki velikih tvrdk. Ti se agitacije le malo ali prav nič ne udeležujejo, pač pa izročijo senzalom svoje naloge takoj ob pričetku borznega časa, ki ne traja dolgo (pol ure, ponekod eno uro, drugod n. pr. od 11 do pol 12, od 12 do pol 13, od 13 do pol 14). Začetek borznega časa naznani zvonec. V ostalem delu dvorane (kulisi) stoje pravi borzijanci v več gručah, v katerih vsaki trgujejo z drugim vrednostnim papirjem.

V eni takih gruč trgujejo n. pr. z nekimi izvestnimi delnicami. Tu vpije eden: «Vzamem po 650», drugi: «Dajem po 652». Ko ponudnik zavpije: «Dam po 650» in se kupec oglasi: «Vzamem (prevzamem)», tedaj si zapišeta imena in kupec prejme naslednji dan (en) paket dotičnih delnic po ceni 650 Din, ki mu jih mora takoj v gotovini plačati.

Vrednote se trgujejo samo v celotnih «sklepih» ali paketih, a cena se javlja za en kos. En paket ali en sklep obsega običajno 25 kosov, včasih tudi samo 20, 15, 10, 5 ali 1. To število se določa glede na njih «težo» in borzni svet ga za stalno določi za vsako vrsto delnic posebej.

Po sklepu borznega časa sestavijo senzali spisek poslovnih sklepov (izvršenih kupčij), iz katerega se določijo in objavijo kurzi. Ako so neki dan izvestne akcije prodane po 650 Din, je tisti dan kurz dotičnih akcij pač 650 Din za eno.

Med ogrado in kuliso je ta razlika, da smejo v kulisi trgovati samo v papirjih, ki jih določi borzni svet. Tam brez senzala storjeni sklepi se tudi objavijo v kurzem listu, a z označbo «kulisne cene».

Dalje dospemo v kadilnico in čitalnico, kjer se v udobnih naslanjačih od borznih razburjenj utrujeni borzijanci odpočivajo ali pa preračunavajo svoj do-

biček ali pa svojo izgubo. Potem sledijo razne pi-sarne, dvorana borznega razsodišča i. dr.

Vstop na borzo je dovoljen samo članom in po njih uvedenim gostom, le-tem proti plačilu vstopnine.

Na kurze je poleg naravnih možen tudi umeten vpliv. Naravni vzrok je n. pr. dobro uspevanje nekega delniškega podjetja. Neko tako podjetje je n. pr. osnovano z akcijami nominalne vrednosti po 400 Din. Dividenda se izplačuje na delnico n. pr. po 30 Din. Petodstotno obrestovanje (to se smatra za običajno višino) znači, kakor da se delnica obrestuje od 600 Din ($600 \text{ Din} \times 5\% = 30 \text{ Din}$). Zato se giblje njen kurz navadno okoli 600 Din. Znesek, za kolikor je kurz višji od 600 Din (petodstotna pariteta), imenujemo kurzni ažijo. Ta je posledica domišljije, ki jo ima publika glede na izgleda dotičnega papirja za bodočnost. Kadar se zvišujejo za-sluzki podjetja, se zvišuje tudi dividenda in seveda temu primerno tudi kurz.

Tudi hote se more vplivati na kurz. Sredstva za to so moralna in nemoralna. Primer: Dne 16. junija 1910. se je pojavilo na dunajski borzi nenavadno močno povpraševanje po «Donavskih regulacijskih srečkah», kar je naglano kurz s prejšnjih K 288-60 na K 296.—. Kako je bil možen tak porast? Mnoge menjalnice in bančne filialke (podružnice) so dobile nekaj časa prej iz Znojma na Moravskem dopise, s katerimi je pisec naročal, naj kupijo zanj nekoliko imenovanih srečk. Te srečke pa so bile skoraj vse v trdnih rokah, posamezni zavodi so jih imeli redko-kdaj v zalogi več kot 4 do 5. Tako je premeteni pisec dobil več sto teh srečk po običajnem kurzu. Zavodi, ki so mu postregli, so mislili, da bodo mogli zalogo srečk obnoviti kakor običajno zopet z nakupom na borzi brez posebnih razlik v kurzu. Ko pa so jih hoteli kupovati (nekateri zavodi so bili prodali srečke celo, ne da bi jih sploh imeli), teh srečk ni bilo na ponudbo. Ponujati so morali vedno višje cene, dokler se premetenec ni odločil, prodajati jim srečke nazaj z dobičkom K 9-40 za kos. Ako je tako vnovič 500 srečk, je pri tem zaslužil 4700 K (okoli današnjih 60.000 Din).

Hote se vpliva na kurze tudi s fingiranimi (navidezni) nakupi. Neko podjetje ima n. pr. precej veliko zalogo izvestne malo trgovane delnice. Vodilni krogi podjetja že vidijo neugodno letno bilanco. Letni zaključek bo izkazal izgubo, kar bi jim bilo zaradi javnosti zelo neljubo. Zato hočejo umetno zvišati kurz delnic, ki jih imajo v zalogi, in tako podjetju omogočiti, da izkaže dobiček namesto izgube. Z nekom se dogovore, da bodo na dan zaključevanja svojih računov «navidezno» prodali in da bo dogovorjenec na borzi navidezno kupil n. pr. paket teh delnic po ceni, kakor to dotičnemu podjetju ugaja. To se zgodi in borzna uprava objavi iz borznega sklepa takratni (umetno in nepošteno zvišani) kurz te delnice. Po tem kurzu podjetje oceni svojo zalogo delnic in doseže tako toliko večja aktiva, da izkazuje bilanco dobiček.

Leta 1919. so budimpeštanski spekulantii po telefonu sporočili dunajski borzi vest, da so komunisti v Budimpešti porušili borzo in izropali banke. Na Dunaju je zato kurz madžarskih vrednostnih papirjev zelo padel, madžarski spekulantii pa so jih poceni pokupili. Vest se je kmalu izkazala za neresnično, kurzi so se zopet popravili, manever pa se je spekulantom posrečil in so imenitno zaslužili.

Sedaj še k blagovni ali produktni borzi!

Na tej se more s pridom trgovati samo s standardiziranim, t. j. točno obeleženim blagom. Že borzne usance za vsak tak predmet določajo točen opis. Blago, ki tem predpisom ne ustreza, ne more na borzo.

Blagovne borze so ali splošne, t. j. take, na katerih se more trgovati z raznim blagom, ali specialne (posebne), t. j. take, na katerih se posluje samo v določenih stvarih, n. pr. samo v sladkorju ali samo v hmelju ali samo v lesu itd. Pri nas so hmeljska borza prav za prav do neke meje dejanski razna hmeljarska združenja, a ker ne znajo le-tá stvari prav prijeti in o njej več odločati kot doslej, so hmeljske borze v več krajih kar po kavarnah in krčmah. V teh kar kratko malo odločajo kupci-židje, pridelovalec pa zaradi svoje neorganiziranosti trpi škodo.

Tudi večina naših drugih, zlasti kmetijskih pridelkov ni sposobna za trgovanje na borzi. Ni standardizirana. Posameznik skoraj nikoli nima enega ali drugega blaga toliko, da bi z njim stopil na borzo (da bi mogel trgovati na debelo). Ako pa se združno ali kako drugačno blago zbira, je to blago neenotno, neenako in se je treba z njim prej še precej ukvarjati, preden deli sposobnost borznega blaga. Tudi to dejstvo je velikanska škoda za našega pridelovalca. Lahko pa bi bilo marsikaj drugače, če ne bi pri pridelovalcu bilo toliko nerazumevanja in — pri njem in še pri marsikom — toliko komodnosti in oboževanja starega kopita. Naša vina menda ne bodo nikoli borzno blago. Pridelovalec toži nad slabimi uspehi, dasi jih je tudi sam precej kriv, in žudno bi bilo, če ne bi bilo treba jadikovati.

Na blagovni borzi posredujejo posle prav tako senzali kakor pri fondni borzi in tudi glede stvarjanja kurzov velja vse tisto, kar za fondno borzo. Za sklepe so predpisane posebne tiskovine in ob sporih odloča seveda borzno razsodišče.

Efektivni posli (kupčije) se zaključujejo na podstavi vzorcev, tipov, standarda. Kakovost dogovorita pogodnika po svoje. Prodajalec prodano blago res dobavi in kupec ga res prejme. Ti posli gredo v promptnem blagu in se izvrši dobava takoj (odnosno v nekaj dneh), v kakršnem stanju se blago pač nahaja: ali je v skladišču (loko), ali je še med vožnjo, bodisi na suhem, bodisi na vodi, ali šele v nakladanju, ali tako, da se dobava izvrši v več določenih krajših rokih in končno proti dobavi ali na čas, t. j. blago se dobavi, kakor je s kupcem izrečno dogovorjeno, a proti gotovi, vnaprej dogovorjeni ceni. Ti posli se realizirajo na določene mesece, dele meseca (1. ali 10., ali 15., ali 20., ali

30. dne v mesecu) ali tudi na letne čase. Preden naj prodajalec blago odpremi, mu mora kupec javiti čas odpreme z odpoklicem. Vse to je točneje urejeno z borznimi predpisi, ki jih mora točno poznati vsakdo, kdor se poslužuje borze, ker utegne drugače z vsakim korakom stopati v novo škodo. Je pa še mnogo drugih spekulacijskih fines, trikov in možnosti, ki jih tu zaradi pičlo odmerjenega prostora ni moči navajati.

Terminski posli so take narave, da se prav lahko razvijajo v diferenčno igró, kakor smo videli že pri fondni borzi. Te vrste kupčij v žitu in mlevskih izdelkih mnoge države sploh prepovedujejo.

Borzni predpisi tudi čisto točno urejajo dogovore, kako je s stroški za tovorjenje, razkladanje, prevažanje, zavarovanje, embalažo i. dr. in kdaj jih trpi prodajalec, odnosno kako se je treba dogovoriti, da jih nosi kupec.

V kurzem listu notirajo (se zaznamenujejo) kurzi v valuti dotične države za določeno težinsko ali mersko ali števno enoto. Te notacije se vrše na raznih borzah različno. Tako velja n. pr. za žito

kurz: v Nemčiji za 1000 kg, v Nizozemski za 2400 kg, pri nas in na mnogih drugih borzah pa za 100 kg. Istočasno se navaja tudi kakovost in pri nekaterih predmetih še provenienca (izvor blaga), n. pr. bačka pšenica, potiska pšenica i. sl.

Glavni temelj za tvorbo kurzov sta tudi tu ponudba in povpraševanje. Včasi sta zabeležena v kurzni notici prav posebno. Tako pomeni: če je pri ceni zabeležena črka «d» ali beseda «denar», da so bili navzočni kupci, ki so toliko ponujali za dotično blago, če pa je za števliko, ki označuje kurz, pristavljena črka «p» ali beseda «pismo», da so prodajalci po tej ceni ponudili dotično blago v nakup, a kupecv ni bilo.

Najvažnejša produktna ali blagovna borza v naši državi je novosadska, ki ima največji promet.

S temi vrsticami, mislim, sem ustregel široki javnosti in ji nanizal nekaj najvažnejših podatkov za boljše razumevanje borze in njenega pomena. Kdor se pa hoče s temi vprašanji podrobneje baviti, naj izvoli čitati knjižico, omenjeno v začetku tega spisa.

JOSIP ŠTREKELJ:

NEKAJ O SADNIH PRITLIKAVCIH.

Poleg najrazličnejših rastlin, ki jih radi gojimo na vrtu, določimo tudi sadnemu drevju primerno mesto. Posadimo ga na obrobkih, na koncih gred, če je pa zemljišče večje, na posebnem delu vrta. Ker vemo, da v senci ne uspevajo drugi sadeži, moramo za vrt odbrati drevesa, ki se ne razrastejo v višino in širino, to je pritlikavce. Pod tem imenom razumemo jablane, cepljene na paradiževce ali na dusenec, in hruške, cepljene na kutino. Tudi breskve in nešplje lahko imenujemo pritlikavce, ker ne zrastejo v velika in košata drevesa.

Pritlikavci rode že v mladosti ter donašajo lepše in boljše sadje kakor visoka drevesa. Vzgamajo jih v različnih oblikah, zlasti hruške in jablane. Izmed vseh oblik sta grmič in piramida najrodovitnejša. Ker vidimo na vrtilih največ takih oblik, zato podajamo samo o njih nekaj navodil. Da pa bodo drevesa uspešno rasla in rodila, morajo biti pravilno vsajena in v kesnejših letih razumno oskrbovana.

Zemljišče, določeno za nasad pritlikavcev, moramo 50 do 60 cm globoko rigolati. Kadar namerjamo vsaditi posamezno drevo, tedaj izkopljemo jamo, 60 cm globoko in 150 cm široko v kvadratu. Jamo zasujemo tako, da pride vrhnja zemlja na dno, na vrh pa spodnja plast zemlje. Ko se po prvem dežju zemlja nekoliko sesede in osuši, da ni blatna, začnemo saditi. Najprej narežemo gladko na zdravem mestu pretrgane in polomljene korenine tako, da je rana obrnjena navzdol. Potem okrajšamo veje v kroni tik ob popkih, ki so na spodnji strani mladik. Pri tem postopamo takole: Pri enoletnem drevescu, ki nima še krone, okrajšamo njegovo edino mladiko, ki ji pravimo vodil-

nica, prilično 55 cm nad koreninskim vratom. Pri dvoletnem drevescu, ki ima že krono ali prvi vejni venec, sestojč iz štirih do šestih mladik (vejic), obrežemo gorenjo mladiko — vodilnico na 55 cm dolžine, ostale stranske mladike pa približno na 30 cm. Obrezani konci mladik morajo biti prilično vsi v isti ravnini; zato so višje rastoče mladike nekoliko krajše, nižje rastoče pa nekoliko daljše. Tako obrezana drevesa postavimo nemudoma v škač, v katerem imamo pripravljeno zmes zemlje, kravjeka in vode, da obvarujemo zlasti najvažnejše tanke korenine pred osušenjem. Sprijeta zmes na koreninah pospešuje tudi rast novih korenin.

Najbolje uspeva drevo, če raste na novem mestu tako globoko v zemlji, kakor je raslo na prejšnjem mestu. Jako slabe posledice se pokažejo, če je drevo pregloboko vsajeno.

Ker se zrahljana zemlja sesede za kakih 10 cm, a ilovnata še več, in z njo drevesce, zato ga vsadimo za toliko višje. To določimo tako, da položimo preko jame na tla raven kol in ob njem drevesce. Ko mu je določena lega, porazdelimo enakomerno korenine poševno navzdol ter jih zasujemo z dobro zemljo. Najboljša je mešanica vrhnje rodne zemlje in komposta. Mešanico potlačimo v vse praznine med koreninami. Ko so korenine pokrite z zemljo, potlačimo prostor okrog drevesa še nekoliko z nogo. Ako imamo še star, podelan gnoj pri rokah, ga nasujemo po vrhu potlačene zemlje male vile ter pokrijemo z ostalo zemljo. Vrhnjega gnoja in vrhnje zemlje ne smemo tlačiti, ker zabranimo s tem sicer zraku dostop. Okrog debelca naredimo še plitvi skledi podobno kotanjo, da ne odteka voda.

Drevesa takoj po vsaditvi, zlasti če jih sadimo spomladi, dobro zalijemo, da naplavi voda zemljo v vse praznine med koreninami in da ima drevo za rast potrebno vlago.

Drevo, pravilno vsajeno in poleti obvarovano škode po listnih ušeh, odžene še precej. Na spodnjem vejnem vencu odženejo najbolj končni popki, zgoraj na 55 cm okrajšani vodilnici pa rasto najbolj končne in bližnjih štiri do pet nižjih mladik. Le-te tvorijo nov, drugi vejni venec. Če raste drevo neenakomerno, t. j. če raste katera izmed mladik v spodnjem ali zgornjem vejnem vencu premočno, druge pa prešibko, preščipnemo meseca junija konce premočno rastočih mladik, kadar so 30 cm dolge. S tem pomoremo šibkejšim do boljše rasti. Prav tako pospešimo šibkim rast, če jih v istem mesecu privežemo navzgor. Ko se šibke mladike okrepe, jih meseca avgusta ali spomladi priprnemo v prvotno lego. To delo opravljamo vsako leto, v naslednjih pomladih, zlasti kadar so drevesa starejša, pa redčimo veje, t. j. odstranjamo manj vredne veje, ki so drugim v napotje in delajo nerodovitno goščo v kroni.

V drugem letu po vsaditvi odžene navadno vodilnica tako močno, da jo je treba spet skrajšati v naslednji pomladi na 55 cm, da odžene nov tretji vejni venec. Ko pa začne drevo roditi, začne tudi zaostajati v rasti. Zato je prirastek višjih vejnih vencev počasnejši.

Drevesa, ki rasto prosto brez posebnega oblikovanja, imenujemo grmičje; ti so v novejšem času čimdalje bolj cenjeni.

Ako namerjamo vzgojiti lepo oblikovano piramido, ki je najbolj prikladna za hruške in tudi nekatere sorte jablan, je postopanje nekoliko natančnejše. Še bolj kakor pri grmičih pazimo pri piramidah na enakomerno rast vej v vejnih venci in vodilnice, zato tudi uravnavamo pri njih rast tako, kakor prva leta pri grmiču, meseca junija. Od konca meseca julija do konca meseca avgusta pa imamo pri piramidi še trojno rez, in sicer:

1.) Če zraste do konca meseca julija na vejnem vencu mladika do svinčnikove debelosti, jo skrajšamo na kratak, 2 do 3 cm dolg čep.

2.) Sredi meseca avgusta skrajšamo prav tako še druge mladike, ki so zrasle do tistega časa do svinčnikove debelosti.

3.) Ob koncu meseca avgusta skrajšamo vse ostale mladike na osem popkov, ne glede na njihovo debelost. Krajše od osmih popkov pustimo nedotaknjene.

Naravno je, da pustimo končne mladike na vejah v vencu in vrhno vodilnico neprikrajšane. Le takrat, kadar raste kaka mladika, zlasti v vrhnjem novem vejnem vencu — kakor je že spredaj povedano —, prebujno na škodo tovarišice, ji konec preščipnemo, ko je dolga 30 cm.

Kadar nima ob koncu meseca julija ali morda tudi sredi meseca avgusta še nobena mladika svinčnikove debelosti, kar se običajno pripeti tisto leto, ko je drevo vsajeno, tedaj odpade ta rez.

V naslednji pomladi je obrezovanje enostavno in obseza tole:

1.) Mladike, ki smo jih ob koncu meseca avgusta skrajšali na osem popkov, skrajšamo v tem času na štiri.

2.) Končne mladike v zgornjem vejnem vencu skrajšamo na 30 cm, pazeč pri tem, da stoje vsi konci skrajšanih mladik v isti ravnini in da so končni popki na spodnji strani. Na vsakem nižjem vejnem vencu pustimo končne mladike le po 30 cm dolge. Tudi tu pazimo, da tvorijo konci vsakega vejnega venca ravnino zase in da so končni popki na spodnji strani.

3.) Končno vodilnico skrajšamo na 55 cm. To dolgo odmerimo od bližnje veje spodaj ob njej.

Posebno opozarjamo na gladko režnjo, ki obstoji v tem, da režemo pri krajšanju mladik tik nad popkom in če je treba kako vejico odstraniti, da jo tudi odrežemo tik ob izrastku. Puščanje šteljev ovira zaraščenje, zaradi česar se izcimi nevarna gniloba v veji.

Ako vidimo spomladi, da niso zrasle končne mladike na vejah 30 ali več centimetrov, jih pustimo in počakamo še eno leto. Ako je vodilnica, ki po navadi najmočnejše raste, krepko odgnala, mladike ob njej pa šibko, jo skrajšamo na dva do tri popke, da ojačimo rast slabotnejših vejic v vencu. Med poletjem odžene nova vodilnica in ojačijo se tudi veje v vencu ob njej.

Tako obrezovanje piramid meseca avgusta in spomladi, ki se stalno ponavlja in vedno po podanih navodilih, pospešuje tvorenje cvetnih popkov, rodovitnost in lepo obliko drevesa.

Nesmotreno kratko obrezovanje pritlikavcev samo spomladi ovira rodovitnost ter pospešuje le rast dreves v goščo. Da bodo drevesa na vrtu v prijetno veselje in korist, naj rasto v grmič, ki ne potrebuje skoraj nikakega obrezovanja, če nima kdo časa in volje, vzgajati piramido.

IZ ŽIVALSTVA.

Golob-pismonoša preleti v eni uri 187 km.

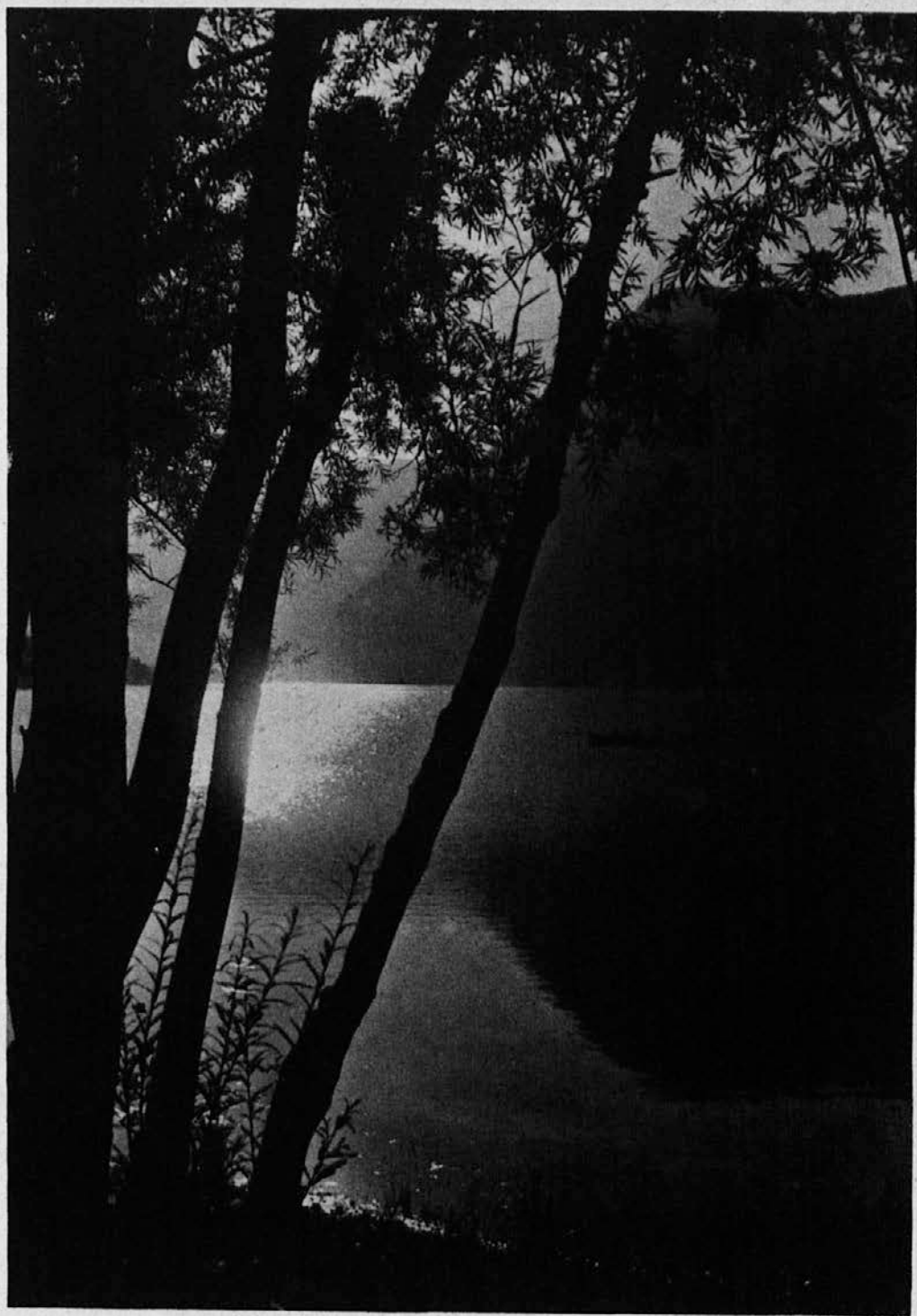
Za pridobivanje krzna ubijejo na leto 315.000.000 živali. Od teh odpade na domače in divje zajce 184.000.000, na krte 10.000.000 in na lisice okrog 3.000.000.

Trakulja zleže, kolikor se je moglo dognati, do 64.000.000 jajčec, od katerih se pa razvije samo ne-

znaten del. Teža vseh v enem letu znesenih jajčec je 1740krat večja kakor teža živalice same.

Rogač (Lucanus cervus) lahko premakne breme 84 g, ki je enako 54kratni teži njegovega telesa. Moč tega hrošča je v razmerju z njegovim telesom tako velika, kakor moč 100 kg težkega človeka, ki bi dvignil z eno samo roko 1000 kg.

Moč tigra primerjajo moči devetih mož, levjo moč pa sili samo petih mož.

Motiv z Bohinjskega jezera

PESTRA KRONIKA V SLIKAH

Grobnica dr. Gregorja Zerjava na pokopališču pri Sv. Križu v Ljubljani.

Množica se klanja manom nepozabnega politika in organizatorja.

Spominska svečanost za umorjenim francoskim predsednikom Doumerjem pred ilirskim stebrom v Ljubljani.

Pravoslavna cerkev sv. Save v Ceiju.

Njegova Svetost patriarh Varnava polaga temeljni kamen za pravoslavno cerkev sv. Cirila in Metoda v Ljubljani.

V dneh ljubljanskega glasbenega festivala so v parku pred obnovljeno hišo Glasbene Matice odkrili spomenike osmim jugoslovenskim skladateljem.

Pevski zbori pred nunsko cerkvijo na Kongresnem trgu v Ljubljani.

Prizor s kongresa slovanskih noš v Ljubljani: Čehinje v sprevedu.

O priliki državnih strelskih tekem v Ljubljani je Njegovo Veličanstvo kralj poklonil strelskim družinam krasen prapor.

Društvo naših Primorcev «Soča» je razvilo v Ljubljani ob svoji dvanajstletnici umetniško vezeno simbolično zastavo.

Mednarodne državne smuške tekme v Kranjski gori.

Pritrkovalci tekmujejo na ljubljanskem velesejmu.

Tekma žanjic na Igu.

Tekma koscev v Šentvidu nad Ljubljano.

Državne juniorske plavalne tekme v Ljubljani.

Prizor s telovadnega nastopa ljubljanskih srednješolcev.

Dr. ST. L.:

POZABLJENI SLOVENSKI PREGOVORI.

Nemški pisani «Ilirski list» z dne 17. marca 1832. je natisnil v svoji prilogi 500 slovenskih pregovorov, od katerih so danes mnogi že pozabljeni. Ker vsebujejo obilico narodnega blaga, marsikako modrost in pouk, predvsem pa pričajo o točnem opazovanju življenja, ne bo napak, če jih ob stoletnici prve objave ponatisnemo v Vodnikovi pratiki. Veliko jih je v vezi z besedi. Hkrati opozarjamo na sočni jezik in tiste besede, ki so se tudi že zgubile iz vsakdanje rabe:

Ak' družina ne bode besna, gostom ne bo hiša tesna.

Ako ne teče, pa kaplje.

Ako ravno sva brata, mošnji niste sestre.

Ako te jedro mika, zgriži lupino.

Bil bi hleb, zobje se dobe.

Blago gre gori po niti, doli po vrvi.

Blago odide, um tebi pride.

Bodi v družbi, bodi sam, — bodi sramnega te sram.

Bog oblači, Bog prevedri.

Bog visoko, cesar daleč.

Bolje biti nesrečen, kakor neumen.

Bolje danes kos, kakor jutri gos.

Bolje poštenje, kakor življenje.

Bolje prihranjeno jajce, ko snedena puta.

Bolje samemu biti, kakor poštenje zgubiti.

Bolji dober beg od boja slabega.

Brez denarja do solarja, brez soli domu.

Brez glave storjeno, gotovo skaženo.

Brez gnoja ni prosa.

Brez potu ni medu.

Če ne moreš pomagati, vsaj ne odmaguj.

Česar Ivče se navadi — se Ivanec ne odvadi.

Česar se Anžek uči, Anže stori.

Če več bab okoli otroka hodi, bolj je kilov.

Denar železna vrata prebije.

Dober prijatelj bolji ko denar.

Dokler konja love, ovsu mole.

Dosti prijateljev, dokler jedo.

Dva loša (= slaba), izbila Miloša.

Dvoje psov na koste eno — koljeta se med sebo.

Glad se obešala ne boji.

Gladna muha huje pika.

Glas rase grede.

Gospoda si oči ne skljuje.

Gre skoz les, ne vidi dreves.

Hribe hvali, v dol se vali.

Iz luže v mlako.

Iz pevnice (= cerkveni kôr) v pivnico.

Kadar zlato govori, vsaka beseda slabi.

Kakor gospodar, taki posli.

Kakor matka, taka Katka.

Kakor ogovor, tako odgovor.

Kakor preja, tako platno.

Kakor prišlo, tako prešlo.

Kar omili, ne omirzne.

Kar se pri igri dobí, to se pri igri zgubi.

Karkol' od loze, je bolj' od vode.

Kdor maže, mu kaže.

Kdor se enkrat venča, on se ne razvenča.

Kdor se na vročem opeče, na mrzlo piha.

Kdor tepe, ga tepo.

Kdor vpraša, ne zaide.

Kdor za tuje prime, ob svoje pride.

Kjer miši, tam tatje.

Kjer mrha, tam orli.

Kjer slama, tam slava.

Kogar ljubim, tega bijem.

Kogar piči kača, se boji martinca.

Kopito po nogi, ne nog po kopifu.

Krotkih ovac mnogo v hlevac.

Ljubim tebe, toda ne ko sebe.

Ložje pero, kakor drevo.

Majhen sem tiček, toda slaviček.

Mlad mesec ne sveti vso noč.

Mlad zna, star mora umreti.

Mošnja zgine, moč mine.

Mrtvih zob ne boli.

Na lice priljuden, narobe ostuden.

Ne stoji na zemlji dom, stoji na ženi.

Ne vsakemu verjeti, krepčeje dvor zapreti.

Ni nesreče brez sreče.

Ni prav, da medved kravo sne, — ne prav, da krava v goro gre.

Ni zlato, vse svitlo.
 Odkladki odpadki.
 Orel orla plodi, sova sovo rodi.
 Pavo lepša perje, ženo mož.
 Prav reci, pa teci.
 Pravic veliko, pravice malo.
 Pravico vsaki hvali, pa vsak' ne brani.
 Raje junaško umreti, kakor babinsko živeti.
 Razvaline življenja novine.
 Se nosi ko srna, pa nima ne zrna.
 Siromaštvo mati zdravja.
 Siti miši moka greni.

Stoječ malen, molčeč jezik, ne hasneta nič.
 Tatiče obešajo, tatove izpuščajo.
 Trebuhi so gluhi.
 Tudi modri možje včasih greše.
 Veleva, kdor more, uboga, kdor mora.
 Vzemi ženico, sebi vrstnico.
 Zakon brez otrok — brez sonca dan.
 Zložneje ideš, daljeje prideš.
 Zunaj lepota, znotraj praznота.
 Ženi sine, kadar hočeš, — ženi hčere, kadar moreš.
 Življenje žaljenje.

MARA NOVAKOVA:

PRANJE V SODOBNEM GOSPODINJSTVU.

Vedeti moramo najprej, kaj je prav za prav pranje. Perilo in obleka se umažeta predvsem pri delu, saj je treba le pogledati gospodinjo ali pa razne rokodelce (kovača, vrtnarja, čevljarja itd.), kakšni so, če nekaj časa opravljajo svoje delo. Pa ne samo pri delu, ampak tudi od samega prahu, ki je v zraku, postaneta perilo in obleka umazana, kar nam dokazuje umazanost na obleki tistih, ki telesno nič ne delajo ali ki vsaj nimajo opraviti z umazaniam delom. Práhu v zraku se pa pridružijo še saje. Oboje bi se pa ne prišlo perila v toliki meri, če bi ne bilo nekega sredstva, ki drobne delce teh snovi nekako pritrudi na tkanino. To «vezalno» sredstvo sta maščoba in beljakovina, ki ju izloča telo s potom in z obnavljanjem (luščenjem) kože in ki se združi s finimi delci nesnage in tako zaje v tkanino. Zato so tudi na perilu najbolj umazana tista mesta, ki se največ dotikajo potne kože (ovratniki itd.). Umazanost, pomešana in vezana po maščobi, se torej bistveno razlikuje od one nesnage, ki pride iz zraka (prah), n. pr. na zastore. Če namočimo zastore v mlačno vodo, se izloči iz njih mnogo več

nesnage kakor pa iz životnega perila. In to zato, ker na zastorih nesnaga ni vezana kot na perilu. Kakor iz tega razvidimo, je nesnage več vrst, zato tudi različno umazano perilo različno peremo. Umazano perilo, pri katerem drže nesnago maščoba in druge težje topljive snovi, je težje oprati kakor pa samo od prahu i. dr. umazano. Zato naj podam o tem perilu nekaj natančnejših navodil.

Ves potek pranja je sestavljen iz dolge vrste posameznih opravil, ki jih je v celoti okrog dvanajst, a ne spadajo vsa k pranju v ožjem pomenu. Vsekako pa je zelo važno namakanje, kuhanje in končno izplakovanje perila. Preden preidemo k pranju v ožjem pomenu, moramo vedeti, kako shranjumo umazano perilo pred pranjem. Najbolje je spravljeno perilo v košarah iz vrbovine, ki pa ne smejo biti podložene, ali pa v vrečicah iz redkega blaga; ene ali druge pa naj bodo na suhem in zračnem prostoru. Kopalnica ali pralnica ni dober prostor za to, ker je bolj ali manj vlažna. Praktično je, če devamo perilo sproti v več vrečic, ker odpade potem sortiranje (prebiranje) perila pred namakanjem. Slaba navada je, prati perilo samo trikrat do štirikrat na leto, kajti v takem primeru leži perilo dolgo časa umazano in se potem seveda težje opere. Perilo je treba prati vsaj vsak mesec enkrat, sicer se kvari. Dobra pa je navada, prati perilo vsak teden ali vsakih štirinajst dni.

Znamakanje hočemo zrahljati nesnago na perilu, jo pustiti, da se nekako napoji, da jo potem pri pranju s pralnimi sredstvi in mehničnim trenjem lažje odstranimo. Pri namakanju pa se morajo zmehčati tudi beljakovinski delci nesnage; zato je potrebna mlačna voda, da se beljakovinske snovi stopo. Velika napaka pa je, če vzamemo za namakanje perila prevročo vodo, ker te snovi (nesnaga) zakrknjejo in se s tem še bolj ujejo v perilo. Ker pa sama voda za namakanje navadno ne zadošča, zato ji prišesajmo razne dodatke, da z njimi zmeh-

Priprava za ovijanje perila.

čamo trdo vodo ter se tako bolje tope maščoba in beljakovinate snovi. Za ta namen je pripravila tehnika izvrstno sredstvo za namakanje, «burnus». Le-tá prodre skozi vlakna, prebavi vsako nesnago, ki jo potem z malenkostnim trenjem odstranimo. Ta prašek pa je občutljiv proti vročini in ostrim sredstvom. Zato voda za namakanje ne sme imeti več nego 43 stopinj Celzija ter se ji tudi ne sme pridejati nobena soda ali kakšno milo. Ker se pa pri nas ta prašek za enkrat še ne dobiva, pridevamo vodi sodo; še boljši, a zato tudi dražji, je boraks. Razen teh dveh so napredaj razni dobri praški za namakanje. V krajih, kjer je mehka voda, rajši ne pridevamo sode. Posebej namakajmo robce in nogavice. Robce namočimo, vodo večkrat menjajmo, prej pa vsakokrat pomešajmo z leseno palico, da se loči sluz od tkanine. Nogavice pred namakanjem temeljito iztepimo in izkrtačimo. V umazanih je namreč tudi polno drobnih peščenih zrn, ki bi sicer pri pranju razdejala nežno tkanino. (Nato pa nogavice operimo v topli vodi z milom ali v gotovi milnici na prvi in na narobni strani. Oprane pa zelo dolgo splakujemo in čim manj ovijajmo.)

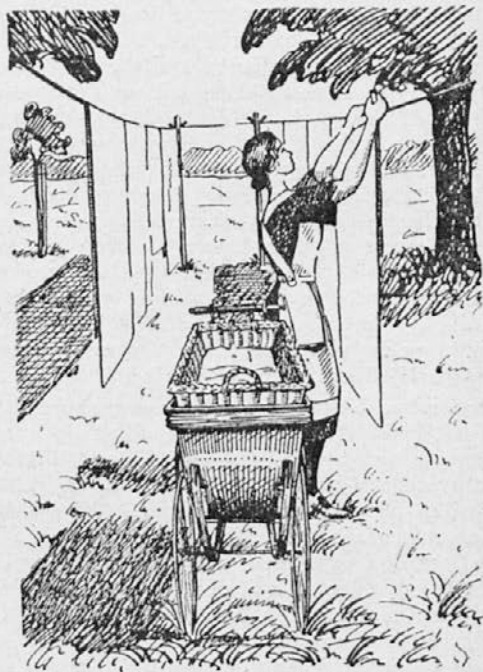
Ko se je perilo namočilo, ga moramo izprati. Vodo od namakanja odlijmo, nalijmo na perilo čisto mlačno vodo in perilo izperimo. Nato ga skuhamo, da se raztope še tiste snovi nesnage, ki so ostale od namakanja.

Kuhanje perila ni samo za to, da se perilo razkuži, kakor marsikdo misli. Kuhanje je važno iz vzroka, ker se pri tem raztope vse maščobne snovi. Obenem se perilo že med kuhanjem deloma tudi mehanično drgne s tem, da ga večkrat premešamo in da vrel lug valoví med njim. Zato ne sme biti kotel ali lonec nikoli preveč poln, da se voda lahko giblje med perilom in da ga lahko mešamo, odnosno obračamo. Isto je tudi pri kuhanju perila v pralnih strojih, ki imajo vsi v notranjosti kotel, v katerem je kovinski stožec s cevjo. Lug se v kotlu, odnosno v stožcu segreje, začne vreti in se požene skozi cev na vrh, kjer se na razpršilcu (odprtinah nastavka) raztrosi preko perila. To se potem ponavlja; lug se pretaka stalno skozi perilo in izloči brez trenja vso nesnago iz perila. Da se nesnaga bolj odstrani, denemo v vodo za kuhanje dobro milo ali pralni prašek. Dober za to je tudi terpentin in za zelo umazano perilo malo salmiaka. Najbolj umazana mesta na perilu posebej namilimo, nato pa kuhajmo tako perilo še četrť ure.

Kakor vidimo, nam pravilno namakanje in kuhanje odvezmeta prejšnje naporno mehanično ročno trenje (mencanje), in to posebno, če uporabljamo dobre pralne pripomočke. Razen stroja za pranje, ki pa ni nujno potreben, moramo izbrati za pranje le najboljše vrste mila in drugih pralnih sredstev. Dober pralni prašek, odnosno dobro milo naredi ročno trenje nepotrebno, kar je za gospodinjstvo naravnost velikega pomena, ker štedi čas, moči in perilo. Dobro milo mora biti učinkovito, a ne škodljivo. Sedaj se dobivajo že mila, ki imajo poleg brezhibne sestave še dodatke takih snovi, ki tope

maščobe. Dobro je terpentinovo milo, ki močno raztaplja nesnago in zato lepo pere. Kadar hočemo, da se nam perilo pri pranju tudi obeli, tedaj si izberimo pralno sredstvo, ki ima v sebi kisik.

Ker pri pravilnem pranju mehanično drgnjenje odpade, ostane od vsega pralnega postopka samo še izplakovanje perila. To delo pa je zelo važno, ker moramo ob tej priliki še dostikrat odstraniti kakšen madež, ki je ostal pri kuhanju.

Obešanje perila na dve vrvi vzporedno.
Perilo je v starem otroškem vozičku.

Skuhano perilo pustimo v isti vodi lahko eno uro, nato pa ga vzemimo iz kotla, ga izplaknimo najprej v vroči, potem pa še v topli vodi. Če se pokaže še kje kakšen madež, ga z ročnim trenjem odstranimo. Naposled izplaknimo perilo do črčnega. Kakor pranje, tako je tudi izplakovanje v trdi vodi težavno in je v njej težko dobiti lepo perilo. Zato bodi prva voda za izplakovanje zelo vroča in dodajmo ji tudi prav malo sode. Vode naj ne bo preveč. Perilo v njej krepko premikajmo, da gre milo, odnosno lug iz njega. Druga voda je lahko manj topla in je je tudi lahko več kakor prve.

Izplaknjeno perilo ovijmo, obesimo in pustimo posušiti. Za ovijanje imamo dobro in ceno pripravo, da sicer težko delo igranje opravimo. Perila ne smemo nikoli preveč ovijati, ker se s tem pokvari. Rajši obesimo malo bolj mokrega in ga pustimo dlje časa na soncu, ker se nam pri tem tudi bolj obeli. Pri obešanju perila nam lepo služi star otroški voziček, na katerem perilo lahko prepeljavamo, namesto da ga nosimo. Obešajmo pa perilo na dve vzporedni vrvi hkrati.

NAŠ ŽEPNI ROBEC.

O vseh stvarih, ki so podvržene modi, lahko mislimo, da jih nekoč ni bilo na svetu in da bodo enkrat izginile v pozabljivosti, dokler jih ne bo slučaj zopet priklical nazaj v življenje. Ne moremo si pa predstavljati, da ni že pred davnim časom živetaril v našem življenju žepni robec, in tudi težko si je misliti, da ga nekoč ne bo več. Pa je vendar ta potrební košček blaga, v kakršni obliki ga poznamo dandanes, še zelo mlad. Bolje je, da ne razmišljamo in ne ugibamo, kako so delale gospe in gospodične v preteklih časih, da so si ohranile svoje noske vedno čiste. Vsekovanje so prištevale n. pr. Rimljanke k opravilom, ki jih je bilo treba skrbno skrivati pred možmi, pa tudi pred drugimi ljudmi. Nosile so s seboj sicer rute, s katerimi so si brisale vrat in obraz, kadar je močno pripekalo sonce, da bi jih pa uporabljale v namen, za katerega služijo robci dandanes, jim ni prišlo nikdar na misel. V srednjem veku so prav tako nosili duhovniki velike robce za brisanje potnega obraza, ki so jih imeli spravljene v širokih rokavih.

Prvi robec, ki ga je uporabljaj elegantni svet, je bil italijanski «fazzoletto», ki je dospel iz Benetk v Francijo na dvor Henrika II. (1133—1189). Tu je kmalu prišlo v navado, da je vsakdo, ki je hotel veljati za plemenitega človeka, nosil tak svilen, z zlatom vezen robček v roki, kajti žepov takrat še niso poznali. Le gospe so ga lahko nosile v velikih torbah, kamor so spravljale tudi svoje rokavice. Kraljica Ana, žena Henrika VIII. (1491—1547), je dobila od svojega moža kot poročno darilo štiri ducate robcev in je smatrala to darilo za najlepše v svoji bogati bali. Takrat so si lahko dovolili razkošje v žepnih robcih le dvorni dostojanstveniki in plemenitaši, kajti njihova nabavna cena je šla v tisoče, ker so znali v tistih časih napraviti iz posameznega žepnega robca dragocenost, za katero so uporabljali samo najdražjo svilo in najizbranejšo vezanine. Ti robčki, služeci bolj razkošju kakor uporabi, so bili takrat znaki njihove visoke kulture!

Za vladarja Ludovika XVI. (1754—1792) je dobil robec današnjo štirioglató obliko. Te oblike ni spremenila niti velika francoska revolucija, čeprav je tako globoko posegla v najneznatnejše kotičke takratnega življa. Marija Medicejska (1573—1642), mati Ludovika XIII., je uvedla med elegantni svet s čipkami obrobljeni robec, za katerega je bil pogoj, da je bil ročno delo in izdelan v Genovi ali v Benetkah. Zelo majhne oblike so bile te stvarce, zato pa tem močnejše parfimirane. Posebnost teh robcev je bila tudi ta, da so imeli v vsakem oglu prišit majhen gumb; bogati lastniki so imeli seveda gumbe iz zlata ali bisere. Za vladanja Ludovika XIV. (1643—1715) so si pripenjale dame robce v lase. — Ni trajalo dolgo, ko so končno pričeli izdelovati robce iz holandskega platna, ki jih je ženski svet nosil okoli vratu. Vsi veliki ovratniki, ki so jih

nosile gospe takratnega stoletja, imajo baje svoj izvor v žepni rutici.

Odkod prihaja beseda «mouchoir», ki je običajen naziv robca v Franciji, ne vemo prav za prav natančno. Nekateri trdijo, da ima svoje ime od «mouches», od muh, katere so z njegovo pomočjo odganjali.

Kako so se takrat vsekovali, kaj so delali z robcem in kako so se pri tem obnašali, o tem so takratni učitelji dobrih navad in lepega vedenja pisali v vsaki dobi drugače. Še ob koncu 15. stoletja je bil običaj, da so se vsekovali z roko, toda uporabljati so smeli po pravilih za to opravilo le levico, ker jim je desnica služila pri jedi namesto vilic. Petdeset let pozneje predpisuje takratna «knjiga o lepem vedenju», da je treba opustiti navado, vsekovati se z roko, ter uporabljati le žepni robec: «... vsekovati se v čepico ali ob rokav, je kmečka razvada; kdor se vsekuje v roko ali laketa, ta ni plemenitega rodu, to naj delajo le sladčičarji (?). Uporabljati je treba žepno rutico, ki naj bo vedno čista in bela, in pri tem opravilu se odvrniti od osebe, s katero govorimo, v stran. To je zelo dostojno.» Pravi namen robca pa s tem še vendarle ni bil dosežen, ker so gledali le preveč na to, kako bi ga olepšali. Vsekovanje je postalo po takih in podobnih nasvetih v knjigah celo sport. Prav nič se ljudje niso potrudili, da bi skrivaj in brez šuma vršili to opravilo, nasprotno, trobentali so v robce, da jih je bilo veselite poslušati.

Lepoto in umetno izdelavo je ohranil robec do leta 1870., predvsem v Franciji, ki je vedno kraljevala v modi nad vsemi ostalimi državami, kakor kraljuje še dandanes. Pravijo, da se je celo veliki Napoleon zanimal za te male umetne izdelke ročnega dela, katere je njegova žena Jožefina venomer držala pred ustí. Revica je namreč imela slabe zobe, katere je hotela tako skriti pred ljudmi. Daš so poznali na dvoru dobro vzrok njene navade, so pričeli kmalu njeno početje posnemati, kar je seveda storila nato tudi ostala družba. Cesarica Jožefina je bila tudi prva, ki je dala uveziti v rutice svoje začetnice s krono. — V času empira je bilo v vsaki boljši družbi strogo zahtevano, da je imel vsakdo pri sebi robec. — Da so smatrali žepno rutico za resnično merilo dobre vzgoje, lahko izprevidimo tudi iz tega, da so Napoleonovi sovražniki govorili poniževalno o ženah njegovih maršalov, češ, da se vsekujejo z rokami.

Cene robcev so bile takrat še vedno zelo visoke in deloma pretirane. Pripoveduje se, da je stal robec za nosljanje, ki ga je imela poljska grofica Walewska, Napoleonova prijateljica in občudovalka, in s katerim si je brisala solze, ko je bil veliki vojskovodja izgnan na otok Elbo, približno 600 frankov, kar je pomenilo v takratni veljavi že lepo premoženje.

Drugače pa so si ljudje brisali nosove kar ob rokave. Znana je n. pr. nagajivost, s katero so v bivši Avstriji dražili ogrske vojake, ki so imeli na rokavih ostre našitke iz tenke žice, prepletene z blagom. Pravijo, da so jih morali nositi na povelje cesarice Marije Terezije, ki jih je hotela s tem prisiliti, da opuste razvado, brisati se pod nosom z rokavom.

Okoli robca se sučejo tudi intrige velikih gledaliških tragedij, dram in ljubavnih komedij. Po-

mislimo samo na Desdemonin robec, ki ji je prinesel smrt od Otelove roke. Rutica razstresenega profesorja, katere konci mole iz suknje, je bila včasih nešteto krat povod za šale, ki so jih pričevali dolga desetletja humoristični časopisi vseh dežel.

Dandanes pa je robec zopet velikega pomena ne le v modi, temveč tudi v zdravstvenem oziru; težko si je misliti brez njega olikanega in izobraženega človeka.

DR. ROMAN SAVNIK:

SVETOVNA GOSPODARSKA KRIZA.

V političnem in gospodarskem življenju venomer slede dobe procvita, zastoja in propada. Gospodarska kriza ni produkt današnjega časa, temveč je prav star pojav. Kot večina kriz je sprva izšla tudi današnja iz nepovoljnega gospodarskega položaja v poljedelstvu. Splošno iščejo vzroke krize v svetovni vojni in njenih posledicah. Pač dajo ti momenti krizi svojevrsten značaj, vendar se je pripravljala že več desetletij pred vojno. Uresničevanje neslutnih tehničnih in gospodarskih možnosti je bistrim očem pokazalo že takrat, da je potek naglega razvoja nezdrav, kajti rušil je ravnotežje med proizvodnjo in prodajno možnostjo. Vojna je nastop krize le pospešila in poostrila.

Sedanji gospodarski položaj je sličen položaju po vseh vojnah, le merilo je mnogo večje. Nedostajanje živil in v zvezi s tem naraščanje cen med vojno je povzročilo, da so se obdelana zemljišča silno povečala in da je poljedelska produkcija narasla zlasti v prekomorskih deželah. Tako je proizvodnja nakrat znatno preseгла prodajno možnost. Že tri leta po svetovni vojni so silno padle cene poljedelskih proizvodov na vsem svetu. To so najbolj bolesto občutile evropske države, ki so bile zapletene v svetovno vojno, zakaj že itak so močno obubožale pod bremenom vojnih dolgov in denarne inflacije, ki je povzročila propadanje denarne vrednosti.

Kmalu pa se je iz sličnih vzrokov pojavila kriza tudi v industriji. Ogromne nemške reparacije, gospodarska obnova med vojno opustošenih pokrajin, ustanavljanje raznih industrijskih panog v novonastalih evropskih državah so bili navidezni znaki, da je možnost prodaje industrijskih izdelkov neizčrpna. Tako je bil polet industrije zelo nagel, a najhitrejši pač v Ameriški Uniji, ki se je po svetovni

vojni kar kopala v zlatu. Tu se je celo prešlo k industrijalizaciji poljedelstva. Nastopil je odločilen pokret: «žitne tovarne» so pričele izpodrivati in nadomeščati dotedanje farme, traktorji so zamenjavali vprežno živino, mineralno olje oves in seno. Velikost obdelanih zemljišč se je zdaj skoraj podvojila, s čimer se je podvojila tudi poljedelska proizvodnja. Če je ta že prej presežala potrebe, se je zdaj razmerje med pridelovanjem in porabo zemeljskih dobrin še poostrilo. Posledice so bile pogubne. Industrijalizacija poljedelstva ni povzročila le ponovnega padanja žitnih cen, ampak zdaj je padala tudi kupna vrednost živine in živinorejskih proizvodov. Ameriški farmarji so bili v živo zadeti, grozilo jim je popolno obubožanje. Trumoma so začeli ostavljati podeželje ter se zatekati v mesta. Zdaj se je poslabšanje položaja v poljedelstvu očitno pojavilo tudi v Evropi.

Toda polet industrije se še vedno nekaj časa ni zmanjšal. Kakor da bi mogla industrijska proizvodnja uspevati povsem neodvisno od katastrofe, ki je zadela poljedelstvo! A prekmalu se izkaže, da potrebuje industrija tržišča, da potrebuje kupce, ki jih pa med kmeti več ni. Tedaj se je zamajalo tudi industrijsko gospodarstvo. Kjer so bili njegovi izgledi najvišji, tam se množe danes armade brezposelnega delavstva. Tako stoji človeštvo pred ruševinami lastnih nad in ciljev.

Sedanja kriza nas uči, da je človeštvo nerazdružljiva celota. Socialni problem je vseplošen, kajti enako so prizadete tako poljedelske kakor industrijske dežele. Poljedelske pokrajine imajo prepolne kleti in skednje. Ali to njihovo bogastvo znači uboštvo lastnikov, zakaj nihče ne mara prebitka dežele. Živinski sejmi so brez kupcev, marsikje je že kisla voda dražja od najboljšega vina. Nihče

ne ve, kako naj spravi blago v denar. Kmet vidi nad seboj Damoklejev meč, kajti ko je treba plačati davek, ga more odšteti komaj še iz izkupička žetve, ob kateri naj živi družina, a ko potrka upnik, se nad njim zamaje tudi streha. Prej je imel kmet, ki ga je z rodne grude pognala beda, vsaj možnost, da se je z malo denarja odselil preko morja ali pa krenil med delavstvo. Obrtnik je imel isti poti na izbero. Danes to skoraj več ni mogoče, kajti vsi izhodi so zapahnjeni. V temi pa tava tudi kapitalist. Milijardni kapital, naložen v raznih podjetjih, je mrtev. Velepodjetnost, ta od vsakogar občudovana dika in ponos Amerike, je na tleh. Izkazalo se je, da Unija brez zdrave Evrope ne more uspevati. Krčijo se obrati, zapirajo se tovarne. Samo nekaj primerov! Svilarska industrija Francije in Italije je od leta 1928. nazadovala za četrtno; gradbena podjetnost v Nemčiji je povsem zastala; avstrijske tovarne so brez naročil, kovinska industrija dela tu komaj še z dvanajstodstotno kapaciteto; na Madžarskem so povsem prestali izdelovati poljedelske stroje, ker jih prodajo letos petdesetkrat manj kot predlanskim; v Veliki Britaniji stalno nazaduje produkcija premoga; na Poljskem se krči pridobivanje nafte; v Jugoslaviji je mlinarstvo skoro povsem zastalo, kajti dela le še z dvajsetodstotno kapacitetno možnostjo.

Dasi delavske mezde padajo, vendar tare dela vca venomer skrb, da dobi delo. Število brezposelnih ljudi strahotno narašča in znaša sedaj po vsem svetu že krog 25 milijonov. Največ brezposelnih delavcev imata Nemčija in Ameriška Unija. V Nemčiji je povsem brez dela 10 odstotkov prebivalstva (nad šest milijonov), sorazmerno le malo manj ga je v Ameriški Uniji (8 odstotkov prebivalstva, t. j. nad 11 milijonov ljudi). In tudi v drugih industrijskih državah vlada vedno večja stiska. V Veliki Britaniji je brez zaslužka šest odstotkov, v Franciji in Italiji dva do trije odstotki prebivalstva. Na Češkoslovaškem je brezposelnih pol milijona, v Avstriji 300.000 ljudi.

Negotov položaj v Vzhodni Aziji, kjer prebiva skoraj četrtnina vsega človeštva, vedno se ponavljajoča vojna nevarnost, zdaj na Kitajskem, zdaj zopet v Južni Ameriki, in v zvezi s tem slabljenje in krčenje svetovnih tržišč pa so poleg previška sirovin in industrijskih izdelkov polagoma povzročili tudi zastajanje svetovne trgovine. Simbol današnje dobe je usihanje izmenjave blaga med drža-

vami, ker se ob mejah dvigajo carinske meje, ki liki kitajsko obzidje ločijo narode med seboj. Vrednost uvoza in izvoza pada v vseh državah. Izvoz iz Velike Britanije je za četrtno manjši, kakor je bil leta 1913., Italija je lansko leto uvozila za 14 odstotkov manj premoga kakor leta 1930., uvoz v Poljsko se je znižal v zadnjem letu skoraj za polovico, prav za toliko i uvoz i izvoz iz Madžarske. Jasno je, da pada tudi jugoslovanska izvozna trgovina, saj našega žita skoraj nihče več ne kupuje, druge države pa tudi mnogo manj uvažajo lesa. Le v enem letu je padel uvoz lesa v Italijo za četrtno, v Veliko Britanijo za tretjino, v Nemčijo celo za polovico. Izvoz blaga iz velikih držav je tako nazadoval, da je danes na svetu največji izvoznik Nemčija, torej država, ki je obenem največji brezposelnež. Res prav čudno nasprotje! Ni potem čuda, da se je od leta 1929. do danes svetovni promet skrčil že za polovico.

Nazadovanje svetovne trgovine občuti predvsem morski promet. Nad 5000 ladij, t. j. desetina svetovne tonaže, rjavi in propada v pristaniščih ali pa zahteva ogromno denarja za vzdrževanje. Še najmanj ladij je vzela iz prometa Japonska, največ pa Nemčija. Zgolj v angleških lukah počiva nad 800 ladij. Zelo je prizadeta tudi Italija. Pod vplivom nazadovanja morskega prometa (samo v zadnjem letu je padel za 10 do 20 odstotkov) je prišlo do združitve paroplovnih družb; medtem pa, ko je tu gradnja trgovinskih ladij povsem prestala, izdelujejo namesto njih vojne. Zlasti občutno hira paroplovba preko Atlantskega oceana. V največjih treh evropskih pristaniščih — Anversu, Rotterdamu in Hamburgu — je nazadoval parniški promet proti lanskemu letu za 15 odstotkov. Predvsem je opazati stalno padanje števila tistih, ki potujejo v Ameriko. Nasprotno pa se od tam vedno bolj vračajo izseljenci v staro domovino. Samo v Italijo se je lansko leto vrnilo preko 100.000 delavskih izseljencev, za katere se je država prizadevala, da jih zaposli. Več ko polovica jih je prispela iz Ameriške Unije.

Krizo čutijo tudi železnice. Zaradi nazadovanja prometa je gradnja novih prog zastala, v Ameriški Uniji so lani celo že razdrli 400 km železniškega tira. V nekaterih državah pa ne nazaduje zgolj tovorni, temveč tudi potniški promet. To se čuti zlasti v Švici, tej klasični deželi tujskega prometa, kjer so železnice lani prepeljale za blizu štiri milijone potnikov manj ko leta 1930.

Evropa, ki je še nedavno kot upnik in prodajalec blaga obvladovala svetovna tržišča, je danes dolžnik in kupovalec. Trajno tega evropska gospodarska struktura ne bo prenesla, zakaj s padanjem izvoza raste brezposelnost. Le prevelik del prebivalstva je življenski navezan na izvoz. Pa tudi Amerika je v krizi, saj je njen izvoz v Evropo v zadnjih dveh letih padel kar na tretjino. Kako najti izhod iz krize in spraviti zopet v ravnovesje agrarno in indu-

strijsko proizvodnjo z dejanskimi potrebami? Zato je pač treba medsebojnega sodelovanja, da se uredi smotreno gospodarstvo. Predvsem je najbolj nujno obnoviti plačilno možnost kmetov, kajti če ne more kmet plačevati davkov in vračati posojil niti kupovati industrijskih proizvodov, ne morejo svojih plačilnih obveznosti izpolnjevati ne banke ne tovarne ne trgovci in tudi nikakor ne more prosperovati država.

MARKO VEDEŽ:

NA NOSU SE VAM POZNA!

Gotovo je nekaj resnice na izreku, da se vsakomur že na nosu pozna, kakšen človek je. Toda s takimi sodbami ali obsodbami na prvi pogled se pa le ne smemo prenačljiti, ker nas mnogokrat močno varajo. Bolje je, se zaradi spoznavanja človeških lastnosti, da ne delamo nikomur krivice, z vneto lotiti študija tipov, to se pravi, sistematično študirati ljudi po izvestnih činjenicah.

Ta sistem je tako lahek in preprost, da ga sploh ne moremo smatrati za umetnost ali talent, temveč le za veliko pridnost in dolgostrajno vajo. Obraz sam je namreč velik izdajalec vseh človeških notranjih dogodkov. Vse vidimo v njem, posebno če ga primerjamo z obrazi drugih ljudi, katerih lastnosti dobro poznamo, in če sklepamo potem po naših dasi skromnih izkustvih. Če sta si namreč dva človeka po obrazu zelo podobna, si slišijo skoraj vedno tudi njihovo posebnosti.

Ime: **Zaranič**
Starost: **25**

Razmerje

- do **žen**: razuzdan;
- do **jedi, pijače**: pojé velike množine;
- do **uživanja**: pivo, mnogo cigaret;
- do **narave**: zelo dovzeten;
- do **telesne nege**: nepretirano;
- do **športa**: gledalec;
- do **živali in rastlin**: po poklicu;
- do **umetnosti**: samo ples, ljubi le koračnice;
- do **poklica**: temeljit in marljivo;
- do **predstojnikov**: zelo samostojen;

do **podložnih**: strog, toda pravičen;
do **kolegov**: dober, toda prepirljiv.

Obraz, priimek in govornica so torej jako govorča svojstva vsakega zemljana kakor tudi izodišče in podstava vsega podrobnega tolmačenja. Iz priimka je kaj lahko z nekoliko vaje spoznati, iz katere pokrajine ali celo dežele je nekdo, iz govornice, oziroma narečja pa pazljivo uho kaj kmalu zazna, kje dotičnik prebiva ali kje je živel v mladosti. Tako je človek samo po obrazu, imenu in

govorici v najkrajšem času uganjen (pogruntan) v večjih obrisih, ki postanejo veliko natančnejši, čim pazljiveje in podrobneje ga obdela opazovalec.

Razmerje

- do **žen**: brutalen, toda dober;
- do **jedi, pijače**: ima rad mastno;
- do **uživanja**: pivo, žgane pijače in cigare;
- do **narave**: izleti z moško družbo;
- do **telesne nege**: obraz in roke čiste;
- do **športa**: včasi telovadi z ročkami;
- do **živali in rastlin**: precej zanimanja;
- do **umetnosti**: igra flavto;
- do **poklica**: diplomatičen;
- do **predstojnikov**: se lahko prilagodi, zahrbtn;
- do **podložnih**: vedno zabavlja;
- do **kolegov**: dober.

Ime: **Zajec**
Starost: **47**

Zato moramo svoje opazovanje razčleniti v posamezne skupine, ki jih pa ni mogoče sestaviti brez nekega obrazca. Za podstavo naj nam služijo naše slike, ki prikazujejo nekaj značilnih obrazov, s katerimi lahko nadaljujemo svoja opazovanja. Razčleniti moramo torej opazovanje po vtisih, ki jih dobimo iz človeškega življenja, po temeljnih elementih človeškega življenja do ljubezni, užitka itd. Presenetljivo hitro ugotovimo opazovanjevo razmerje do žen, navedemo njegova najljubša jedila ali mu povemo, ali kadi smotke, cigarete ali pipo, ali so mu ljubša sladka ali kislja jedila. Priporočljivo je pri tem, da znamo nekoliko risati. Ni treba biti v tej stroki bog ve kakšen umetnik; gotovo se skoraj vsakomur posreči z nekaj črtami narisati najzanimnejše poteze svojega vtisa, kar služi za dragoceno oporo in je za zbirko primerjav prav potrebna podstava. Kaj kmalu se bomo pozneje lotili tudi slik v časopisih in revijah, fotografij velikih mož iz davne preteklosti in sedanosti, jih skušati po svojem sistemu raztolmačiti in pozneje pogle-

dati v njihove življenjepise, ali je bila naša sodba pravilna.

Nadalje se poglobimo v človekovo razmerje do narave, do telesne nege in sporta, do živali in rastlin. Posrečilo se nam bo povedati osupljenemu opazovancu, da goji kakteje, drugemu zopet, da je velik prijatelj tulipanov, da slabo ravna s psom itd.

Ime: **Zima**
Starost: **46**

do **podložnih**: velikopotezen;
do **kolegov**: dober družabnik, toda oprezen.

Opazovančevu razmerje do umetnosti je velike važnosti, posebno njegov čut za glasbo. Seveda mora imeti opazovalec sam nekoliko zmisla za umetnost, ker drugače se mu v tem pogledu opazovanje dobro ne posreči. Muzikaličnega človeka je

Ime: **Skrbinski**
Starost: **61**

Razmerje
do **žen**: strasten;
do **jedi, pijače**: zahteva obilo;
do **uživanja**: žgane pijače, cigarete;
do **narave**: se ne briga;
do **telesne nege in do sporta**: starega kova;
do **živali in rastlin**: ima papigo;
do **umetnosti**: zelo muzikaličen;
do **poklica**: nenatančen;
do **predstojnikov**: priliznjen;
do **podložnih**: tiran;
do **kolegov**: nasajen, trmast.

V. B. RADOŠ:

KAJ JE V NOTRANJOSTI NAŠE ZEMLJE?

Gotovo je kdo izmed vas že čital povesti slavnega francoskega pisatelja Julesa Vernea (izgovori Žül Verna). Kaj mislite, kateri njegovih fantastičnih romanov je najbolj neverjeten? Katera tistih zgodb se še ni uresničila in se tudi nikoli ne bo? Kajti večina bajnih domislovk imenovanega pisatelja, kot n. pr. o aeroplanu, o podmornici, o potovanju okoli sveta v osemdesetih dneh, je že davno postala resnica in se tem izumom danes nihče več ne čudi.

kaj lahko spoznati, tudi je lahko ravnati z njim, toda težko predrugačiti. Pri nekoliko vaje utegnemo celo slikarjem iz njihovih umotvorov pripovedovati iz njihovega življenja, ne da bi jih prej poznali.

Četrta skupina opazovanj se nanaša na razmerje do predpostavljencev, podložnih in kolegov, kar pa že lahko sklepamo iz spredaj navedenih lastnosti. Tisti, ki ne privoščijo ženi ničesar, kadi cigarete, ne pije alkoholnih pijač, je jedež srednje vrste, se za naravo le malo meni, neguje telo, ne da bi gojil sport, ima doma le nekoliko cvetic v lončkih, ne more trpeti psov, ni muzikaličen, smatra za umetnika le Rafaela, je že dodobra uganjen. V svojem poklicu je častihlepen, do predpostavljencev ponižen, trd do podložnih in nezaupljiv do kolegov.

Peta zelo težavna preiskusna skupina je opazovančevu nagnjenje k boleznim. Obraz izda bolezen včasih že prej, preden celo zdravnik ve zanjo.

Ime: **Novak**
Starost: **52**

do **podložnih**: natančen;
do **kolegov**: prebrisan tekmeč.

Poudarjamo, da za vse to, o čemer smo govorili, ni treba nikakega posebnega talenta, temveč je treba le pazljivo opazovati in skrbno primerjati opazovanja. Izid je skoraj smešno pravilen, četudi ga včasih dotičniki, ki se jih tiče, nočejo priznati. Nikdar pa ne uporabljajmo tega sistema, ki pozeza precej globoko v človekovo notranjost, pri znaneih in prijateljih, bodisi na njihovo željo ali pa v namenu, komu pomagati, ker si s tem kaj lahko nakopljemo nešteto velikih sovražnikov.

Samo ena povest Julesa Vernea bo po mojem mnenju ostala na večne čase zgolj le plod fantazije. Mislim namreč povest «Potovanje v sredino zemlje». Pri naglem, neprestanem razvoju tehnike si moremo vsaj predstavljati, da bomo nekoč lahko letali na planete; toda da bi kedaj prodrli v notranjost zemlje, je popolna utopija — brez nade na uresničenje.

Pred leti so poročali dnevnikarji, da se je posrečilo kopalcem nafte v Kaliforniji doseči globočino 3000

Razmerje

do **žen**: odvisen;
do **jedi, pijače**: je malo in ne mastno;
do **uživanja**: kvartalni pijanec, čika;
do **narave**: zjutraj sanjar;
do **telesne nege**: zanemarjen;
do **športa**: nobenega zanimanja;
do **živali in rastlin**: kakteje, foxterrier;
do **umetnosti**: član pevskega društva;
do **poklica**: pedant;
do **predstojnikov**: podložen;

metrov v zemljo. Seveda je šlo le za ozek lijak, skozi katerega brizga nafta. Najgloblji rovi ne sezajo nad poldrug kilometer globoko v zemljo.

Poldrug kilometer v primeru z zemeljskim premerom, ki ima 6.000 kilometrov — to je toliko kot nič.

Stroj, ki bi vrtal tako globok rov, bi moral delati brez prestanka dva in pol tisoča let, da bi dovtal v sredino zemlje. Ta tritisočkilometrski rov pa je prava malenkost proti debelosti zemeljske skorje, ki meri «samo» 100 kilometrov. Da bi se jo prebilo, bi se moralo delati 45 let.

Naravno, da je mišljeno to delo le za primer; ker vendar nimamo takih strojev in aparatov, ki bi se vgrizli v zemeljsko skorjo na cele desetine kilometrov.

Inženirji, ki bi hoteli izvesti tak načrt, bi morali ne le premagati velikanski pritisk, ampak tudi visoko zemeljsko toploto (temperaturo).

Dokazano je, da se dvigne na vsakih trideset metrov v globino zemlje toplota za eno stopinjo. Prirastek je prav za prav nezaten, toda v globini več sto kilometrov mora biti vročina neznosna. Pač taka, da bi bilo onemogočeno delo vsakemu stroju — kaj šele ljudem!

Kaj pa je še globlje v zemlji, kakšna je njena notranjost, iz česa sestoji njeno jedro — na vsa ta

vprašanja moremo odgovoriti le z domnevanji. Nekateri pravijo, da tvorijo notranjost zemlje kovine, predvsem železo in nikelj, z veliko primesjo platine in zlata. Drugi spet trdijo, da v notranjosti zemlje ni kovin, ampak plini. Ameriški profesor dr. Daile je prišel do sklepa, da napolnjuje zemeljsko notranjost tekoča steklena tvarina. Kakor je pokazala analiza, je kemična snov stekla popolnoma enaka kemični snovi lave, ki jo bljujejo ognjeniki ob izbruhih. Ta lava torej, pomešana s stekleno tvarino, se pretaka v notranjosti naše zemlje in postaja trša, čim bliže je površini zemlje. Dr. Daile je nadalje s svojimi raziskovanji dognal, da zemeljsko jedro nima nič manj nego 50.000 stopinj Celzija toplote!

Da si boste lažje predstavljali to ogromno visokost toplote, primerjajte z njo sončno toploto. Ta znaša komaj 5000 stopinj in je torej desetkrat nižja od toplote v zemeljski notranjosti.

Ne kovine ne plini, nego lava in tekoče steklo napolnjujeta torej notranjost našega planeta. Seveda čisto neizpodbitno dejstvo ni, kar trdi ameriški profesor o notranjosti naše zemlje.

Mogoče ljudje vendar kedaj izumijo aparat, ki bo omogočal človeku doznati, kaj se godi v zemeljskih globinah, kakor je mogoče z Röntgenovimi žarki pregledati notranjost človeškega telesa.

GOSPODINJA:

KAKO PORABIMO V KUHINJI OSTANKE.

Od nekadaj je skrbela pridna in štedljiva gospodinja za to, da je družina pojedla vse, kar je ona skuhalo. Kadar pa se je navzlic temu dogodilo, da je te ali one jedi nekaj ostalo, tedaj jo je gospodinja skušala vedno čim boljše porabiti pri naslednjem obedu ali drugi dan.

Dandanes je pa treba bolj kot kedaj prej štediti prav povsod, tako tudi pri hrani. Vsaka gospodinja, najsi bo na kmetih ali v mestu, mora gledati na to, da kolikor mogoče štedi v vsem in se s tem izogne stroškom, ki jih ne more kriti z dohodki. Štediti je treba seveda tudi pri jedilnih ostankih, ki delajo nekaterim gospodinjam dosti preglavic, ker ne vedo prav, kaj bi z njimi. Ostanke jedil lahko koristijo ali tudi škodujejo, kakor pač ravnamo z njimi. Zato je važno vedeti o shranjevanju in porabljanju ostankov tole:

Jedi, ki ostanejo ali katerih morda namenoma skuhamo malo več, da jih imamo še za pozneje, ne postavljajmo po kosilu nikoli v štedilnikovo pečico, da tam na toplem počakajo do večera ali celo do drugega dne. Čakanje na toplem jedilom zelo škoduje in zato je tako ravnanje popolnoma napačno. Jed, ki stoji dlje časa na bolj ali manj toplem prostoru, se lahko jako pokvari. Trajno uživanje take hrane škoduje ter povzroči motnje v prebavi in dolgotrajne bolezni v prebavilih. Z jedjo, ki jo mislimo shraniti, ravnajmo tako-

le: Takoj po kosilu jo odnesimo iz kuhinje v shrambo ali drug hladen prostor, da se čisto ohladi. Potem šele jo postavimo (najbolje v porcelanasti, stekleni ali vsaj dobro položeni posodi) hladno v hladilno omaro, da na mrzlem počaka. Če pa hladilne omare s ledom nimamo, pustimo jed v shrambi na čim hladnejšem prostoru in jo pokrijmo.

Jed šele tik, preden jo želimo porabiti, hitro ponovno pogrejmo. Če hočemo, da bo ostala jed res teknila, je ne denimo na mizo v isti skledi in isti obliki, ampak spremenimo jo v drugo, okusno jed, kar naredimo lahko brez posebnega truda in stroškov. Ostanke vedno tudi boljše teknejo, če postrežemo z njimi šele prihodnji dan.

Zelenjadne juhe in omake segrejmo take, kakršne so, potem jim pa šele pridenimo kakšen dodatek, da so okusnejše. Izboljšamo jih lahko s koščkom presnega masla, ki dá jedi bolj svež okus. Iz istega vzroka pogrete jedi tudi še enkrat začnimo z domačimi kuhinjskimi zelišči. Izboljša jih pa tudi kisla smetana in če je nimamo, kislo mleko. Razen tega jih je treba skoro vse malo razredčiti (s čisto zelenjadno juho ali vodo), da niso pregoste. Vsako pogreto postno juho zelo osvežijo narezani paradižniki, od katerih dobi juha drugo barvo in drug okus. Prav tako ji pridenemo lahko tudi kakršnokoli drugo zelenjad.

Ostanke omak prav dobro porabimo za izboljšanje juh in mesnih jedi. Sladke sadne omake pa lahko prilijemo k vsakemu kompotu. Izvrstno tekne n. pr. jabolčni kompot, kateremu prilijemo malo malinovega soka. Ostalo vanilovo kremo zelo dobro porabimo, če jo vzamemo za kvašeno testo namesto mleka ali pa tudi za drugo sladico.

Kuhano ali pečeno meso, ki je ostale, kar mrzlo narežimo na rezine, katere zložimo za nekaj minut v vrelo omako ali juho; nato pa vse skupaj hitro prinesimo na mizo. Ostalih zrezkov in zarebrnic (t. j. tenkih pečenih koščkov mesa) ne pogrevajmo na ponvi, ker se preveč izsuše. Položimo jih na krožnik, ki ga pomazimo z mastjo in denimo na lonec z vrelo vodo. Čez krožnik pa poveznimo skledo. Tako se zrezek lepo pogreje in ostane obenem sočen.

Nekaterih jedi, ki so za kuhanje jako občutljive, ne smemo pogrevati na ognju. Take so: mlada, nežna zelenjad, krompirjev piré, riž in testenine. Vse te je treba pogreti s pomočjo vrele vode ali sopare. Lonec z jedjo postavimo v drug, večji lonec z vrelo vodo in ga pokrimo. Da pa more vrela voda tudi krog dna, postavimo notranji lonec na star krožnik. Če pogrevamo jedila s pomočjo vroče vode, naj traja pogrevanje najmanj še enkrat tako dolgo kot pri ognju. Zato pa so tudi pogrete jedi veliko okusnejše, ne razpadejo in se ne pokvarijo.

Ocvrte jedi dajajmo na podstavek iz kovine ali azbesta, ki ga imejmo na robu štedilnika, da se jedi pogrejejo.

Ostanke mlečnega riža ali zdroba ponekod zalivajo z mlekom in pogrevajo; toda bolj okusno jed dobimo, če mrzel, trd riž ali zdrob zrežemo na koščke ter jih povaljamo v jajcu (lahko še v drobtinicah) in ocvremo v masti. Če prinesemo na mizo še kompot ali sadno omako, imamo izvrstno večerjo. Še manj dela imamo, ako topel ostanek zdroba zlijemo na plitev krožnik in pustimo, da se tam ohladi. Drugi dan zvrnemo vse skupaj v plitvo ponev, v kateri smo razbelili malo masti, in pustimo segreti pri milem ognju. Ne prehud ogenj je pogoj, sicer se jed prismoči ter ni skozi in skozi dovolj vroča.

Kadar nam je ostalo samo malo mesa, tedaj si iz njega naredimo poceni in okusno večerjo takole: Meso drobno zmeljemo, mu pridenemo čebulo, zelen peteršilj, citronove kožice, malo soli in prav malo svetlorumenega prežganja. Nato spečemo tenke vlivance (omelete), jih nadevamo s to mesno sekanico in zvijemo. Poleg damo salato ali zelenjad. Ostanke pečenke pa porabimo tudi drugače: Meso zrežemo na koščke in ga zložimo v eno veliko ali v več manjših glinastih posodic (oblik. lončkov). Čez nadevamo kakršenkoli ostanek (zelenjadi) in polijemo z malo omake. Vse skupaj posipamo z nastrganim sirom in drobtinicami; to potem v pečici segrejemo in pustimo zarumeniti. Ta jed je okusna za oko in tudi izvrstno tekne. Prav tako porabimo tudi različni piré, kakor krompirjev, grahov, lečnat itd. Denemo ga v ognja varno skledo,

naložimo po njem lepe rezine prekajene slanine, posipamo s sirom in prepečemo v pečici. Kadar hočemo na isti način pregreti in porabiti zelenjad, tedaj ubijemo nanjo eno jajce in jo prav tako hitro prepečemo v pečici.

Če nam je te ali one jedi ostalo več, naredimo iz nje zopet nove samostojne jedi. Ne smemo jih pa samo pogreti na ognju, ker bi izgubile pravo barvo, se vpekle, osušile in utrpele škodo tudi na okusu.

Krompir porabimo znova tako, da ga narežemo na tenke rezine in opravimo. Krompir v kosih pa v maslu in zelenem petršilju ponovno opečemo, da postane tako zopet prav okusen.

Malo teže je z dušenim rižem. Tega z vilicami lepo narahljajmo, potem pa v vroči masti previdno prepražimo. Tako pregret je izvrsten.

Iz krompirjevega piréja režimo žličnike, ki jih povaljamo v jajcu in drobtinicah ter ocvremo.

Kadar hočemo napraviti iz ostankov popolnoma drugo jed, tedaj jih je treba temeljito predelati, tako da ostankov jedi ni moči več spoznati. Italijanska salata je jed, ki jo naredimo iz mesnih ostankov, posebno od divjačine. Meso, slanike, krompir, jabolka in kisle kumarice zrežemo na kocke ali palčice, pridenemo malo pese in kapar, vse skupaj pa napravimo z dobro salatno omako ali majonezo. Gotovo salato nakopičimo na pločnik in okrasimo s salatnimi listi.

Iz ostankov zelenjadi je dobra tale jed: V masti dušimo drobno zrezan sirov krompir, ki mu pridenemo najrazličnejše juhne korenine, veliko čebule in paradižnikov. Vsemu temu dodamo naposled ostanke zelenjadi (samo modro zelje ni za to). Ta jed je prav okusna, če jo naredimo z ostalim navadnim zeljem, ohrovtom, korenjem, graham, karfiolo, špinačo in kislim zeljem. Ne smemo pa pozabiti na to, da je treba pridejati ostanek šele prav nazadnje, ko je vse drugo že gotovo, in vse prav hitro prevreti. Ostalo zelenjad porabimo lahko tako, da ji primešamo eno jajce in malo drobtinic ter jo spečemo v skledi za narastke. Da je tudi navidez jed lepa in vabljiva, jo pokrijmo nekaj minut prej, preden jo mislimo dati na mizo, površ s snegom enega beljaka in ga pustimo lepo rumeno zapeči. Lepo skorjico dajo tudi drobtinice ali nastrgan sir in koščki presnega masla. S prevleko iz beljakovega snega lahko lepo popravimo tudi ostanek sladice, ki jo hočemo dati ponovno, a v okusni novi obliki na mizo.

Ostanke vseh vrst kolačev, tudi koščkov (drobtin) porabimo takole: Vse ostanke stresemo v skledo, polijemo po njih osladkan sadni sok (rdeč) ali vanilovo kremo. Ko se testo premoči, denemo na vrh še malo spenjene smetane. Povrh pa posujemo lahko še trohico nastrgane čokolade ali zrezanih lešnikov.

Iz navedenih zgledov se učimo, da ni treba nikdar dobrega ostanka jedi zavreči in tudi ne prnesti na mizo takega, da že od daleč diši po postanem. Z malo iznajdljivosti in truda izpremenimo ostanek tako, da nam dá zopet lepo in okusno jed.

ČE VAM JE VROČE, PIJTE VROČE!

Tako piše slavni francoski zdravnik dr. Pavel Farez v svoji knjigi o narodnem zdravju, in to svojo zahtevo razlaga na tale način:

Splošno menijo ljudje, da hlad ugašuje žejo, toda to je velika zmotna. Kljub njenemu čudovitemu nasprotju je treba priznati resnico: najbolje ohladi človeka vroča pijača. Vzemimo sledeči primer: človek počiva na prostem v senci ali pa doma, vročina je velika, vsi zastori so spuščeni, a ker kljub temu ne more več prenašati vročine, izpije kozarec vroče pijače. Kaj se zgodi tedaj? Človek se začne lahko potiti in, da ta pot izhlapi, vzame po fizikalnih zakonih toploto svoji okolici, v tem primeru koži. Tako se koža prijetno ohladi. Francoski zdravnik dr. Langlois je izračunal tole: 125 gramov izhlapelega pota ima desetkrat večjo hladilno moč kakor 250 gramov popite mrzle vode, ki ima deset stopinj Celzija.

Vzemimo pa drug primer: nekdo je po težavnem delu ali dolgi, utrudljivi hoji v žgočem soncu silno utrujen in žejen; pot ga obliva. Njegovo telo je izgubilo mnogo vode, kar je treba nadomestiti; le tako mu je mogoče pomagati. Ali naj počaka, da mu pripravijo vročo pijačo? Ali jo bo potrpežljivo in počasi izpil? To čakanje zares ni prijetno in učinek tudi ne nastopi takoj. Za to je treba premišljenih in pametnih ljudi, ki se znajo obvladati. Toda, kako redki so ti! Večina se noče ali ne zna upirati mrzli ali ledeni pijači: izpije jo na mah in ima pri tem imeniten občutek. Na žalost traja ta občutek le nekaj trenutkov. Po prijetni minuti v grlu spet zapeče, žeja postane še hujša in človek ima neprijetne občutke, dokler njegovo telo vode ne asimilira (se vodi ne prilagodi).

Ta voda se pa mnogo hitreje asimilira, če je topla. Kaj se pravi «mного hitreje»? 500 gramov vode pri 38 ali 40 stopinjah ostane v našem želodcu samo sedem do osem minut in črevesje jo posrka v štirinajstih minutah. Ista množina vode, ako je mrzla, pa ne gre iz želodca naprej pred petnajstimi

minutami, in pol ure traja, preden preide iz črevesja v kroženje.

In zakaj vroča voda bolje ohladi? Ako pijete vroče, vam obdajajoči prostor jemlje vročino, ako pijete mrzlo, pa pridobiva vaše telo vročino nazaj in vaša notranja toplina narašča.

Ako pijemo z ledom ohlajene pijače, odnosno jemo sladole, pa je treba še na nekaj pomisliti, kar je silno važno za naše zdravje. Ledene pijače so toliko vredne, kolikor je vreden led, ki je v njih. Le premnogokrat se še uporablja za pripravljanje takih pijač led iz rek, ribnikov ali jarkov, v katerem je vse polno bakterij, čeprav je morda videti čist. Postaviti steklenico s pijačo v tak led, še gre, toda dajati koščke takega ledu v pijačo in jo potem piti, se pravi zastrupljati samega sebe. To je isto, kakor če pijemo kalno ali ponesnaženo vodo iz kakšne mlakuže. Kaj pa umetni led, ki ga tovarniški izdelujejo? Tudi le-ta je samo toliko vreden, kolikor je vredna voda, iz katere je izdelan. Če je to čista voda iz vodovoda, potem se ga smemo posluževati brez pomisleka, toda... imeti moramo spet nove pomisleke: le pogledjmo, kako ta led včasih prenašajo, kako ga zavijajo v umazane cunje, kako ga postavljajo po kotih v gostilnah, čeprav le za nekaj trenutkov, preden ga spravijo v ledenico! In s kakšnim orodjem ga sekajo in drobe, kakšne roke ga jemljejo in vtikajo v kozarec, ki ga dobimo na mizo! Če človek samo to pomisli, mu mine že precej veselja, piti z ledom hlajene pijače.

Vsakomur pa, ki se nikakor ne more odločiti, da izpije vroč čaj ali vročo kavo, kadar mu je vroče, temveč hoče zaužiti mrzlo pijačo, svetujemo, naj jo srka prav počasi, a vsak požirek obdrži nekoliko trenutkov v ustih. Tako bo imel mnogo daljši in večji užitek, kakor če bi trenutno izpraznil ves kozarec. Tudi prihaja tako pijača že nekoliko segreti v želodec in se torej hitreje asimilira.

Pijte torej vroče, ako vam je vroče, zakaj tako si boste najbolje ugasili žejo!

PETER PRIRODNIK:

ZNANILCI NESREČ.

Ljudsko praznoverje pozna obilico znamenj, ki naj bi bodoče stvari, naj si bodo dobre ali zle, že vnaprej naznanila. Posebno v živalskem svetu je dosti znanilcev nesreč ali zloglasnikov, ki si jih hočemo natančneje ogledati.

Na čelu vseh kraljuje k r o k a r, ki velja že izza pamtiveka za najpomembnejšo mrtvaško ptico. Tega nam ne pravijo samo stara ustna izročila in davne knjige, temveč tudi neštete slike, na katerih so upodobljene te plena željne ptice. Na njih vidimo, kako obletavajo obešene zločince ali pa kako posedajo na praznih vešalih. Praznoverni ljudje celo trdijo, da je krokar včasih v najožji zvezi s hudi-

čem. Vragi, čarovnice in pogubljenе duše se često prikazujejo v krokarjevi podobi. Zato velja za zelo nesrečno znamenje, če prilete na samotni cesti ljudem krokarji naproti ali če letajo nad njimi in krokaajo. — Če se vsede krokar na hišo in zapoje svoj «kra, kra», utegne dobiti hiša kmalu mrliča. — Z druge strani pa je krokar tudi dobrodušna ptica. Znano je mesto iz sv. pisma, kjer pravi Bog Eliji: «Pojdi od tu, odidi proti vzhodu in se skrij pri potoku Kritu, ki teče proti Jordanu. Pij vodo iz potoka; ukazal sem krokarjem, da ti bodo donášali hrano.» Elija je storil po ukazu Gospodovem in «krokarji so mu nosili kruh in meso zjutraj in

zvečer, pil pa je iz potoka». Torej vendar ni potrebno, da bi bila ta žival tako razupita.

Zelo pogosto zamenjavajo ljudje krokarja z vrano, zlasti v krajih, kjer je bolj redek ptič; na Češkem prevzame njegovo zloglasno vlogo celo kavka. Obedve ptici veljata za zlokobnici. — Ako vpijeta dve vrani, ko gremo od pogreba v južno smer, za našim hrbtom, bomo sami pokopani pred koncem leta. — Kadar letajo kavke v jatah, lahko kaj kmalu pričakujemo nevihto.

Sova je prav tako čarovniška ptica. Njeno skovikanje pred hišo ali na strehi, pomeni smrtni primer. Posebno pomembno je njeno skovikanje po desetih zvečer ali več noči zapored. Isto velja za našo najmanjšo sovo, čuka.

Sraka, ki kriči pred hišo ali nad njo, nanzanja kreg in prepir, v drugih deželah pa tolmači njeno kričanje kot nedobrodošel hišni obisk.

Ako poje petelin s proti hiši obrnjeno glavo, pomeni to mrliča; tudi kokoš, ki kikirika kakor petelin, oznanja nesrečo. Te se ubranimo le s tem, da zavijemo taki živali vrat. — Ako kokodakajo kokoši zvečer po molžnji, mora nekdo v kratkem v hiši umreti. Isto velja, če se ognejo lastovke hiše, kjer so prejšnje leto gnezdele. Hiša v najkrajšem času pogori. — Štorklja je znanilka neviht in viharjev. Češki pregovor pravi: «Če se vsede štorklja na hišo, kaj rado gori!» — Če leta ščinkavec veliko okoli hiše in žvižga ali če sede kos na vrtni plot in poje, bo v hiši kmalu nekdo umrl.

Kjer je dosti repnikov (konopljenk), tam je prepir doma. — Če lete jerebice preko dimnika, izbruhne ogenj. — Kljunače srečati, pomeni nesrečo. — Kdor nima ob klicu pribe ali kukavice denarja v žepu, bo vse leto brez njega.

Pa tudi med četveronožci je dosti zloglasnikov. Na prvem mestu naj omenimo kot posebno vilinsko

in škratasto bitje — zajca. V njegovi podobi se prikazujejo vile, čarovnice, nestvori; radi si navzamejo takrat podobo zajca s tremi nogami. Prastaro, še danes veljavno praznoverje je, da prinaša zajec, ki teče preko naše poti, nesrečo, ki je zlasti zelo velika, če pridirja žival od leve strani. V takem primeru je treba, tako svetujejo stari ljudje, pogledati proč in nadaljevati pot proti desni strani. Prav tako nesrečonosna je preko poti bežeča mačka, posebno če ima črno dlako.

Ako se vseli dosti podgan in miši v novo hišo, kmalu nekdo umre. — Ako beži na vrtu pred našimi nogami miš, umre družinski ud. — Podgane, ki trumoma zapuščajo ladjo v pristanišču, naznanjajo s tem njeno potopitev. — Če rodi ovca tri črna jagnjeta, mora nekdo umreti. — Na Češkem pravijo: «Če se srečajo svatje in prašiči, bo zakon novoporočencev nesrečen.» Sploh je zelo neprijetno za vsakogar, če sreča na samem prašiču; zelo slabo je, če jih je večja čreda. Previdni mož se mora obrniti proč in tisti dan ne sme nič važnejšega ukreniti. — Pes je prvovrsten znanilec smrti, ker «vidi» smrt in pogreb. Ako teče med dvema prijateljskima, bo prijateljstva kmalu konec. — Tudi konj baje čuti in voha smrt.

Krastača, ki je bila včasih pri čarovniških postopanjih (procesih) velikega pomena, je baje zelo nesrečonosna. — Smrtna znanilka stamuren in kukec (trdoglav ali mrtvaška ura), če cvrčita in ključeta v sobi. — Pajka zjutraj videti, pomeni nesrečo in skrbi. — Če zagledamo v zgodnji pomladi žabo v vodi, bomo v tistem letu veliko jokali.

Kakor iz spredaj povedanega vidimo, so živali v različnih okoliščinah veliki zloglasniki. To mnenje, ki je še dandanes zelo razširjeno med preprostimi ljudmi, na katerega pa gledajo izobraženci z nasmeškom, je vendar zelo zanimivo s stališča preprostega ljudstva.

B. V.:

IZPODNEBNIKI.

Čeprav so že stari grški in latinski pisci trdili, da pada včasih kamenje izpod neba, in so takšne dogodke natančno opisali, vendar učenjaki tega niso verjeli. Komaj sto petdeset let je minilo, da je začela znanost resno proučevati izpodnebnike. Prvi se je bavil s tem vprašanjem znanstvenik Chladny, ki je izdal leta 1794. knjižico, v kateri pravi, «da obstoji poleg znanih velikih nebesnih teles v vsemirju še veliko število mnogo manjših teles, ki so iz «sirovin». Tedanji učenjaki so domnevo Chladnega strastno pobijali, češ, da ne soglaša s harmonijo, ki jo je božji Stvarnik hotel udeležiti v svojem delu.

Štiri leta prej, preden je izšla ta knjižica, je padlo v mali francoski občini Juliac (srez Gers; 340 prebivalcev) dne 24. julija 1790. kamenje izpod neba. Kljub temu, da je sestavljal občinski svet o

tem poročilo, tega nikjer niso verjeli, temveč so se samo norčevali. Ko pa je trinajst let pozneje, dne 20. avgusta 1803., spet priletelo kamenje izpod neba v francoskem kraju Laigle (srez Orne), je Francoska akademija znanosti stvar preiskala in ugotovila, da je padanje kamenja izpod neba res mogoče. To se je zgodilo 1800 let potem, ko je bil Latinec Plinij napisal te besede: «Ni dvoma, da pogosto pada kamenje izpod neba: jaz sam sem videl na ozemlju Vokoncijev kamen, ki je bil nedavno priletel izpod neba.»

V prejšnjem stoletju so nato mnogi učenjaki preiskovali padce izpodnebnikov, ki se znanstveno imenujejo meteoriti ali aeroliti. To so večje ali manjše mase, ki prilete iz vsemirja na našo zemljo ter sestojijo večinoma iz kamenja, enakega zemeljskemu, ali pa iz kovin, predvsem iz železa in

niklja. Na svojem potu skozi vsemirje slede zakonu težnosti ter slučajno zadenejo ob našo zemljo. Ker lete z zelo veliko hitrostjo (do 40 km na sekundo), se pri vstopu v zemeljsko ozračje zaradi upora zraka in njega silnega pritiska razvija strašna vročina (do več tisoč stopinj), tako da začne izpodnebnik sijajno žareti. Pri tem se pojavijo prikazni, ki jim pravimo zvezdni utrinki in meteori. Ti izpodnebniki pojavi nastanejo večinoma v višini 80 do 120 km. Žarijo nekoliko sekund, potem pa ugasnejo, in sicer iz tehle vzrokov: 1.) njihov snov se spriči silnega pritiska in vročine popolnoma razprši; all 2.) eksplodirajo, to se pravi, da se raznesejo v večje kose, ki nato padejo na zemljo — pri tem je lahko več eksplozij, ki jih je čuti zelo daleč naokoli —; ali pa 3.) meteor uide zopet iz zemeljskega ozračja, čigar gorenjo plast je preletel, ali se odbije na spodnjih, gostejših plasteh zraka enako, kakor se odbije ploski kamen («žabica») od vodne gladine ali topovska krogla, ki prileti plosko na vodo. V obeh teh primerih odleti izpodnebnik spet v vsemirje, toda v popolnoma drugi smeri, kot jo je imel prej.

Število meteorjev je veliko: reči smemo, da jih s prostim očesom moremo povprečno videti deset na uro, kjerkoli se nahajamo. Ob gotovih časih jih pade v nekaj urah na tisoče. Opazovanje skozi velike daljnoglede je pokazalo, da prihaja v ozračje zdržema neštevilno izpodnebnih teles, tako da prav za prav dežuje brez prestanka na našo zemljo kamenje z vseh strani vsemirja. Gibanje teh silno majhnih zvezd in njihov prihod v zemeljsko ozračje poznamo danes po opazovanjih, fotografiranju in preračunavanju tako zelo natančno, da nam ni to nobena skrivnost več. Enako kakor zvezde premičnice (planeti) krožijo izpodnebniki okoli našega sonca po eliptičnih ali paraboličnih potih, tvorijo roje ali boljše rečeno verige, ki so bolj ali manj goste. Nekatere izmed njih srečuje naša zemlja redno vsako leto ali v večjem razdobju. Ker hiti zemlja sama s svojo hitrostjo po vsemirju in jo izpodnebniki srečujejo odspred, odzad ali od strani, jo zadevajo z različno hitrostjo (12 do 70 km), čeprav imajo sami precej isto hitrost (40 km). Danes poznamo precejšnje število takih verig meteoritov. Nekatere imajo ista pota kot zvezde repatice. Naj-

bolj znani so leonidi (12. novembra) in perseidi (9. do 12. avgusta). Imenujejo se po ozvezdijh, iz katerih jih vidimo vedno prihajati: prve po ozvezdju Leva, druge po ozvezdju Perseja.

Po vsemirju plavajo goste megle silno majhnih teles, skozi katera mora naša zemlja mnogokrat hiteti. Tako je zemlja na svojem navidezno mirnem

Takole upodabljaja slikar dež izpodnebnikov po Obsequensovi „Knjigi čudežev“ iz 4. stoletja.

potu skozi vsemirje neprenehoma izpostavljena ob-streljevanju od vseh strani: nahaja se tako rekoč neprestano na bojnem polju in izstrelki vseh velikosti se sipljejo nanjo. Sreča za človeštvo je, da ga varuje močan oklep, ki je samo navidezno slab, drugače pa prav za prav neprodoren: to je naše ozračje. Če ne bi bilo tega ozračja, ki zadržuje izpodnebnike tako, da le redkokdaj padejo na zemljo, bi bilo življenje na zemeljski površini nemogoče: neprenehljivo padajoči izpodnebniki bi ga prav hitro uničili in prav tako, kakor če bi streljalo mogočno topništvo venomer na en kraj. Varni seveda nismo nikoli, čeprav je možnost smrti zbog izpodnebnikovega padca zelo majhna.

40 MILIJONOV STOPINJ CELZIJA.

Mraz ima v našem vesoljstvu že svojo naravno mejo, kajti najnižja temperatura, ki jo moremo doseči, je -273 stopinj; večjega mraza si iz fizikalnih vzrokov ne moremo misliti. Ali pa obstaja taka meja, ki je ni mogoče več prekoračiti, tudi v toploti? Dasi znanstvena raziskovanja niso dospela v tem pravcu do nekega zaključka, vendar lahko trdimo, da vlada v notranjščini nekaterih zvezd nezonsna vročina več milijonov stopinj Celzija.

Znanost in tehnika dandanes še nimata pripomočkov, da bi ugotovili temperaturo v notranjščini ne-

besnih teles. Kar se more o tem izreči, so le bolj ali manj verjetne domneve. Drugače seveda je pri določanju temperature na površini naših nebesnih sosedov, ki se dajo s posebnimi metodami (postopki), skoraj bi rekli, natančno ugotoviti. Sonce, čigar toplota je vir vsega življenja na našem planetu, ima površinsko temperaturo, ki se giblje med 5500 do 6000 stopinjami Celzija. Po naših zemeljskih merilih je to toplina, ki jo že lahko smatramo za izredno visoko. Še pred nekaj leti se ni nikomur niti sanjalo, da se bo v laboratoriju posrečilo, umetno na-

praviti tako visoko vročino. Dandanes pa je to vendarle že mogoče.

Odkar je neki breslavski znanstvenik napravil poskus, da je pod pritiskom 30 atmosfer speljal električni tok skozi ognjeno palico, je ta nemogoča stvar rešena. Vrh palice se je pričel taliti in temperatura je pri tem narasla na preko 6000 stopinj. S tem je bila temperatura, ki jo premore sončna površina, že v malem dosežena, če ne celo prekoračena. Po naši vednosti pa ima sonce mlada leta še večje vročine že za seboj, stara se in na toploti vedno bolj pojema. Astronomi so ga uvrstili v vrsto rumenih zvezd. Večjo temperaturo, kakor jo ima sonce, izkazujejo beložareče zvezde, ki so po večini veliko mlajše. Tako mora imeti n. pr. Sirius (velika zvezda v ozvezdju Psa) najmanj dvojno površinsko toploto sonca, ki jo cenijo na 12.000 do 15.000 stopinj Celzija. Še bolj vroča je zvezdica Lampda v ozvezdju Oriona; njena površina žari v temperaturi 26.000 stopinj Celzija. Druge njene sovrstnice pa dosežejo tudi vročino do 30.000 stopinj. Neko zvezdo v Kasiopeji cenijo celo na 40.000 stopinj. — Pred nekaj leti je neki nemški astronom dokazal, da ima

neka zvezda v ozvezdju Pegaza temperaturo, po kateri bi bilo treba vse dosedanje vrste zvezdnih temperatur zavreči; izračunal je namreč, da predstavlja ta zvezda vročinskega velikana s preko 400.000 stopinj Celzija.

To so seveda temperature na površini zvezd stanic. V notranjščini take zvezde, kjer žarijo plini pod velikanskim pritiskom, pa vlada seveda veliko hujša vročina. Po računih angleškega zvezdoslovca A. S. Eddingtona smemo ceniti temperaturo v notranjščini našega sonca na 40 milijonov stopinj Celzija. To je treba vzeti prav dobesedno, ker ni nič nemogočega. Toplota obstaja namreč v gibalni energiji molekulov in raste seveda z njihovo hitrostjo. Pri običajni sobni temperaturi znaša povprečna hitrost teh molekulov približno 500 metrov v sekundi. Če bi segreli v mislih zrak na 40 milijonov stopinj, bi dosegli molekuli hitrost 150 km v sekundi. Taka hitrost ni v naravi nič neobičajnega. Zatorej lahko smatramo vročino 40 milijonov stopinj, čeprav se nam morda zdi ogromna in si je seveda niti predstavljati ne moremo, v notranjščini zvezd za prav normalno toplotno stanje.

JOSIP ŠTREKELJ:

TRAJNICE.

Mnogo je vrst in še več je sort cvetic, ki jih gojimo na vrtu zaradi lepšega. Cvetice so enoletnice, dvoletnice in trajnice, ki jim pravimo tudi steblike. Enoletne cvetice so tiste, katere moramo vsako pomlad sejati in dalje oskrbovati. Ko pa odcveto in naredo seme, usahnejo. Dvoletne cvetice prebijejo samo eno zimo in že je treba skrbeti za njihov novi naraščaj. Dasi so nam te mile in drage, so začeli ljubitelji cvetic vendar obračati večjo pozornost na cvetice trajnice. Te, enkrat posajene, rasejo, se širijo in cveto leto za letom ter ne potrebujejo toliko nege kakor enoletne in dvoletne cvetice. Tudi pri trajnicah odmrjejo jeseni stebelca, ne pa korenščice. Zato se obude te cvetice prihodnjo pomlad v novo življenje, odženejo še več stebelc in cveto še bolj kakor prejšnje leto. Njihova vrednost je toliko večja, ker imajo cvetje v vseh barvah in oblikah, mnoge pa tudi zelo dekorativno listje. Uporabne so za vse vrtnarske prilike. Nekatere se prilagajo očem kot samske rastline, druge se uveljavljajo v skupinah na tratah, zlasti tiste nizke, s katerimi posajamo blazinice in obrobke; nekatere spadajo v skalnate vrtove, druge zopet ob robe vode na vrtu; vse pa porabljamo za vezanje šopkov. Zaradi teh odličnih lastnosti je naravno, da si trajnice pridobivajo čimdalje več prijateljev in prijateljic.

Trajnice pomnožujemo s semenom, z odganjki in z delitvijo. Semena ne rode vse trajnice; nekatere so jalove, druge zopet ga zarode na mero. Vendar umen vrtnar ne seje rad trajnic, ker se rade izprevržejo v manj vredne. Le redkokdaj se zgodi, da imajo iz semena vzgojene rastline tako lepo obliko

kakor materine rastline. Seme nekaterih trajnic kali pol leta do enega leta, kar je neprijetno. Kadar smo navezani izključno na seme, tedaj posejmo dotične cvetice meseca maja ali junija na pravilno pripravljeno prostor.

Bolje je tedaj, nabaviti si za nasad dele trajnic, ker ohranijo prav vse lastnosti materinih rastlin, saj so živ del njihovega telesa. Če potrebujemo večje število kake vrste, odlomimo spomladi mlade odganjke, ko so 10 do 15 cm dolgi, tik ob korenščici in jih posamič posadimo. Da dosežemo boljši in gotovejši uspeh, jih posadimo najprej v toplo gredo, ko se ukorenijo, pa na stalno mesto.

Najuspešnejše je pomnoževanje trajnic z delitvijo materinih rastlin. Ker se razraščajo trajnice vsako naslednje leto v čimdalje večji grmič, jih izkopljemo in razdelimo po potrebi na več manjših delov. Najprimernejši čas za to je mesec september. Taki grmiči se do zime tako dobro ukorenijo, da cveto naslednje leto nemoteno. Tudi spomladi jih lahko delimo, ali njih večina ne cvete v istem letu tako, kakor bi želeli. Izjema je pri indijskih krizantemah, ki jih uspešneje razmnožujemo spomladi, velikocvetne pa najbolje s potaknjenci vsako pomlad sproti.

Trajnice sadimo tako globoko, kakor so rasle na prejšnjem mestu. Pregloboko posajene ne uspevajo. Ker jim je namenjeno stalno mesto za več let, jim moramo pripraviti dobro zemljo. Jeseni odmrta stebelca porežemo, plitvo okopljemo in pognojimo, ker so korenine blizu površja. Semtertja nadomestimo hlevski gnoj z umetnim, ki ga tudi takoj, ko ga potrosimo, podkopljemo.

Vsako četrto ali peto leto moramo trajnice presaditi. Mnoge se med tem časom tako razrastejo, da so v napotje druga drugi. Ker pa tudi zemljo izčrpajo, potrebujejo pomoči in priboljška. Tedaj jih izkopljeemo meseca septembra in grmičke zmanjšamo. Njihove dele, ki preostajajo, lahko porabimo za nov nasad, če ga potrebujemo. Ako jih namerjamo posaditi zopet na prejšnje mesto, nam je treba zemljo vsaj deloma premenjati in pognojiti.

Trajnice učinkujejo kar najbolje tako v skupinah kakor tudi posamezno na trati. Preden sestavimo skupino raznih trajnic, moramo poznati njihovo visokost, ko dorastejo za cvet, da ne zakrivajo višje nižjih. Zato posadimo spredaj najnižje, čimdalje bolj

proti ozadju pa višje. Vedeti moramo tudi, kdaj cveto. Odrabi je treba tedaj nekoliko vrst tistih, ki cveto spomladi, nekoliko tistih, ki cveto poleti, in nekoliko jesenskih. Na vrtu morata biti vedno cvetjce in menjava, da je pogled nanj prijetnejši.

Na stotine je vrst trajnic in malone vsaka vrsta ima več sort, ki se razlikujejo po velikosti, rasti, barvi kakor tudi obliki cvetov. Za opis vseh bi bilo treba preveč prostora. Najmikavnejše pa hočemo vendarle navesti in dodati, koliko so visoke, kdaj začno cvesti in kakšne barve so. Nekatere cveto po mesec dni, druge po dva meseca, mnoge pa ponovno, zlasti če jim porežemo odevetela stebelca.

Ime	Botanično ime	Visokost v cm	Začetek cvetenja	Barva cvetja
Marjetica	<i>Bellis perennis</i>	10	april	razna
Repnjak	<i>Arabis alpina</i>	15	"	bela
Svedre	<i>Gentiana acaulis</i>	20	"	modra
Plamenka, trajna	<i>Phlox divaricata, nivalis in setocea</i>	15	"	razna
Trobentice	<i>Primula (razne)</i>	20	maj	razna
Vijolica	<i>Viola odorata</i>	10	"	modra
Orlica	<i>Aquilegia (razne)</i>	60	"	razna
Šmarnica	<i>Convallaria majalis</i>	20	"	bela
Srčki	<i>Dielytra spectabilis</i>	50	"	rožnata
Lilijan	<i>Hemerocalis flava in fulva</i>	80	"	rumena
Perunika	<i>Iris germanica</i>	60	"	razna
Potonika	<i>Paeonia sinensis</i>	80	"	razna
Mak, trajni	<i>Papaver orientale</i>	70	"	rdeča
Vijolica, vedno cvetoča	<i>Viola cornuta</i>	15	"	modra
Rožlin	<i>Althaea rosea</i>	160	junij	razna
Volovski jezik	<i>Anchusa italica</i>	120	"	modra
Zvončnica	<i>Campanula pyramidalis</i>	100	"	"
Plavica	<i>Centaurea montana</i>	50	"	"
Čreveljček	<i>Cypripedium calceolus</i>	20	"	rumena
Ostrožnik	<i>Delphinium Amethyst</i>	160	"	modra
Volčji bob	<i>Lupinus polyphyllus</i>	60	"	razna
Goreča ljubezen	<i>Lychnis calcedonica</i>	80	"	rdeča
Gajlardija	<i>Gaillardia grandiflora</i>	50	"	rumena
Volče jabolko	<i>Physalis Franchetti</i>	40	"	bela, plod rdeč
Kresnica	<i>Chrysanthemum maximum</i>	50	"	bela
Monarda	<i>Monarda didyma</i>	60	julij	škrlatna
Astilba	<i>Astilbe Arendsii</i>	60	"	rožnata
Plamenka, trajna	<i>Phlox decussata</i>	80	"	razna
Rudbekija	<i>Rudbeckia lacinata</i>	200	"	rumena
Vetrnica, japonska	<i>Anemone japonica</i>	60	avgust	rožnata in bela
Helenija	<i>Helenium autumnale</i>	150	"	rumena
Zlata rozga	<i>Solidago hybrida</i>	150	"	"
Ognjena sveča	<i>Tritoma Uvaria</i>	80	"	oranžna
Mala sončnica	<i>Harpalium rigidum</i>	130	"	rumena
Nebina, jesenska	<i>Aster hybrida (razne)</i>	50-120	september	razna
Funkija	<i>Funkia subcordata</i>	30	"	bela
Krizantema	<i>Chrysanthemum indicum</i>	40-120	julij do oktober	razna

Kakor rečeno, bi ne bilo prav menjati trajnicam vsako leto prostor. Če jih pustimo več let stalno na istem kraju, nas hvaležno poplačajo s številnejšim in bujnejšim cvetjem. Navadno jim odločimo gredice ob vhodu na vrt ali pa ob koncu zelenjadnega ali cvetličnega dela vrta. Ako je na vrtu vodni bazen, se ob njem lepo prilagajo. Ako so obrobki (rabate) na vrtu dovolj široki, vsaj 60 cm, jih posadimo tudi ob njih. V večjih vrtovih se nekatere lepo prilagajo na tratah bodisi kot samske rastline, bodisi v skupinah. Nekatere nižje spadajo pomešane v skalnate vrtove.

Vsaka trajnica nosi v sebi zapisan značaj. Plamenka (*Phlox decussata*) žari v smehu, najbolj, če je sredi zelene trate na soncu, ker ji sončni žarki dobro denejo. Je vesela in tudi lepa. Nekateri trde,

da je kraljica trajnic. Stasiti ostrožnik (*Delphinium*) vzbuja ponos. Vztrajnosti nas uči rjavorumena gajlardija, ki kljubuje usodi narave in cvete tako dolgo kakor nobena druga cvetica, tja do pozne jeseni, dasi jo tlačí v tla. O skromnosti govori orlica (*Aquilegia*), ki raste in cvete povsod, kamorkoli že jo vsadiš. Zvončnica (*Campanula*) je strah lenuhov, ker bodri na delo. Marjetica (*Bellis perennis*) zameži in zaspi ob sončnem zahodu kakor pridni otroci. O vsaki trajnici bi se utegnilo kaj povedati, saj ima vsaka svoj pomen in svoj namen. Mnoge govore še o drugih lepih čednostih, nekatere pa imajo celo zapisano, kaj bo po smrti. Naposled naj omenimo le še gorečo ljubezen, ki jo imamo tako radi na vrtu, udejstvuje naj se pa povsod tam, kjer so ljudje skupaj.

VIKTOR PIRNAT:

V DOLINI GRADOV.

«Dolina gradov» bi po pravici nazvali oni lepi in tako malo poznani košček slovenske zemlje doli med temnimi Gorjanci, šumnim Rogom in vinorodno Trško goro. Potuhnjena Krka opleta s svojim srebrnim pasom zelene livade, pisana polja, brsteče gorice, kronane z belimi cerkvicami in skrivajoče starodavne zidove krških gradov.

Kot koklja med svojo družinico čepi sredi doline na vzvišenem polotoku dolenske Krke prijazno Novo mesto. Veselo zre v svet in v bodočnost, kot so zabavni in smeli njegovi prebivalci in okoličani. Raduje se življenja, ki se vedno bolj razvija v nekdanji dolini pod Kuko goro, raduje se zelenja in cvetja, ki je z njim posut svet okoli njega, in milega podnebja in sprehodov, ki so edinstveni, neštevilni in glede mikavnosti drug z drugim tekmuječi.

Oglejmo si one skrite in nepoznane lepote dolenskih brd in gričev, seznanimo se s stoletnimi tajnimi in davnimi prigodami njihovih prebivalcev in naselij in gradov, da spozna svet poleg veličja jugoslovenskega morja in divote gorenjskih planin še romantiko dolenskega hribovja in njegovih tihih koticov ter se tako prepriča, da ustreza lepa naša domovina vsem zahtevam in vsem okusom.

Obiščimo posamezne gradove, ki jih je v slikoviti novomeški okolici na tucate, pojdemo vso ono pot, ki je za spoznanje dolenskih lepot tako značilna, oglejmo si jo površno, da vsaj malo zaznamo, kaj vse čuvajo sanjava Krška dolina, vesele gorice in bajni Gorjanci!

«Tam na onih strmih brdih,
koder trte bujni sad
poleg breskev veter maje,
vzpenja se ponosen grad.

Hmelj v zelenje ga ovija,
spodaj žubore vode,
in tako tem sivim stolpom
gradu je Hmeljnik ime.»

Tako nekako je pred osemdesetimi leti opeval kranjski potopisec Costa grad Hmeljnik, kamor se preko vinogradov povzpne 507 m visoko. Pa niti toliko se mislo trudili, ker leži že Novo mesto 200 m nad morjem. Za naš trud smo stotero in tisočero poplačani. Razgled nepopisen.

Pohorje, Kamniške planine, Triglav, Kanin, Snežnik, Velebit doseza oko. In v tem silnem obroču tisoči hribov in gričev in pisanih cerkvic in samotnih sel. Novo mesto se izteguje ob zviti Krki, sosednji gradovi zavistno škilijo na prešerno tovarišico gori na nosu vinskih goric, temni Gorjanci podčrtavajo idilično sliko, ki tone v daljnih meglicah. Nepozabno!

Grad sam, ki raste iz strmih pečin pod sinje nebo, je znameniti in nepremagljivi čuvar vse doline tostran in onstran vinskih goric. Najvernejša slika srednjeveškega gradu, natrpanega z dragocenostmi. Lastnik, baron Wambolt, bo napravil iz njega pravi pravcati muzej.

Ne le najvišji in najpopolnejše srednjeveški, tudi največji in najstarejši grad v obližju Gorjancev je devet sto let doživeli Hmeljnik.

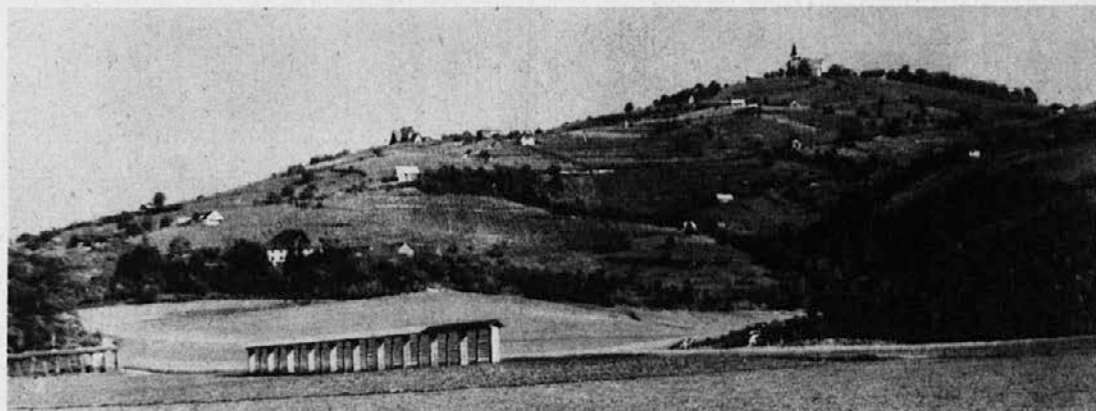
Odtod se je napotil po doživljajih hrepeneči baron Zierheim v daljni svet, ki ga je po štirih letih blodnje ostavil kot ubogi mitničar na Črnučah pri Ljubljani. Dr. Lahova tridejanka «Noč na Hmeljniku» se odigrava tu gori, ostavljajoča spomine na Francoze, ki so tam srkali zlato trškogorsko kapljico.

Mahnimo jo še mi in kar k viru na samo slavnoznanu Trško goro, da od soda pokusimo to in ono ter ugotovimo, da ne raste tod le zgolj kislica, ki uvija človeku lase in mu zamoči oči. O, le poskusite! V nedeljo bodo vsi hrami oživel in kot martinčki se bodo sončili ljudje pred zidanicami, velike neže pred seboj in polno dobre volje in sladkih popevk.

Po grebenu ob samih vinogradih, uživajoči venomer prelesten razgled, smo v eni uri pri cerk-

V DOLINI GRADOV

(Glej članek na strani 64.)

Trška gora. V podnožju grad Bajnof.

Stari grad.

Hmeljnik.

Struga.

Otočec (sredi Krke).

Klevevž.

Prežek.

Vrhovo.

Kartuzijanski samostan Pleterje pod Gorjanci.

Menih v samostanski knjižnici.

Ruševine cerkvice sv. Ožbalta na Gorjancih. (Značilen vhod: oslovski hrbet.)

Prenovljeni grad Graben nad Krko.
(Foto „Guido“, Kandija.)

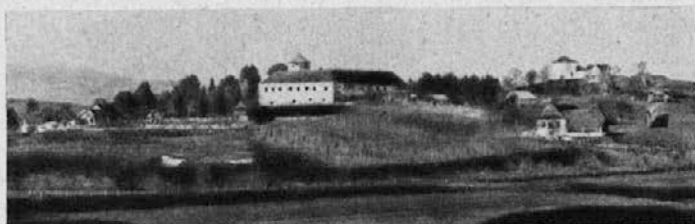
Cerkvica sv. Miklavža na Gorjancih.

Grad Tolsti vrh, zibelka Trdinovih bajk in povesti o Gorjancih.

Grad Soteska.

Grad Grm (sedaj kmetijska šola). Desno «Božji grob», grobnica grofov Mordaxov, ustanoviteljev Grma.

Gradiča Kamen in Pred malim mostkom.

Grob Primicove Julije, Prešernove oboževanke, na šmihelskem pokopališču.
(Foto: Viktor Pirnat.)

Luknja.

Grob Janeza Trdine na starem novomeškem pokopališču.
(Foto inž. St. Guzelj.)

IZ NOVE LJUBLJANE

Trimostje.

Šetališče v Tivoliju.

Nebotičnik (palača Pokojninskega zavoda za nameščence.)

Ljubljana z nebotičnika.

Novi most s sv. Janezom Krstnikom pred trnovsko cerkvijo.

Novi Čevljarški most.

Gradišče se je popolnoma moderniziralo.

Ob splošni bolnišnici poglabujejo Ljubljanco.

«Šlajmerjev dom», novi moderni sanatorij Trgovskega bolniškega in podpornega društva.

vici Matere Božje na Trški gori. Grb stiških opatov jo krasi, mogočne lipe jo ščitijo, diven razgled doli na širono šentjernejsko polje in dalje do Brežic in Posavja se odpre očem. Na mali Smaren je tod življenje. Še Turčin pride kuhat svojo «crno».

Pod goro je vsem romarjem poznana «kuharica», gostilna, ki ima res dobro kapljico, streljaj proč pa leži mogočno poslopje — grad Bajnof, nekdanja ogromna zidanka stiškega samostana.

Bajnof je nemška popačenka iz «Weinhof», za kar je Stičanom tudi služil, dokler ni reformator Jožef II. odločil drugače. Danes je lepo urejena in bogata graščina, ki se postavlja poleg nad vse ugodnega položaja z lastno elektriko, katero proizvajajo doli ob Krki v valjčnem mlinu. Oboje služi istemu gospodarju.

Pa spet dalje po vinogradih, malo se dvignimo in že smo pred drugo srednj-evško, slikovito zgradbo. Stari grad ima prav tako diven kot obvladujoč položaj. Nalik jastrebu čepi vrh vinogradov in jih čuva s podnožnim št. Petrom doli ob Krki. Živahni so tam ljudje in neugnani, ker njihova kapljica iz Grčevja je od zlomka.

Onstran grebena v dolini so razvaline roparskega gnezda Štrleka, kjer domujejo danes modrasi in sove; takoj pod njim pa se širi od vseh strani zavarovana Jezerska dolina s šmarješkimi toplicami. Te so dobile pred leti lasten vodovod in električno razsvetljavo.

Lepi so tam sprehodi. V grad Klevevž. Zanimiva in slikovita starina, ki skriva zdaj drugačno starino: izborna kapljica, posebnost klevevških kletarjev. Njihova vina je odlikovala tudi svetovna razstava v Barceloni. Divni grad hrani več znamenitih Langusovih umotvorov.

V nasprotno smer je po senčnem in ravnem gozdu pičlo uro do romantičnega koščka sveta tam sredi lene Krke. Reka se močno razširi, več otočkov jo razriva in na največjem se bohotti prelestni grad Otočec.

Tam narava pač ni skoparila. Visoko grajsko zidovje moli skoro iz vode, silno obzidje čuva obširno dvorišče, zadaj stoletne bukve, desno gori šentpetrska cerkvice, po vodi pa tisoči divjih rac in gosi in čapelj in drugih ljubiteljic vode. Tu je njihov paradiz, tu jih nihče ne moti, nihče ne preganja. Strogo prepovedano.

Lesen most veže oba bregova z otokom. Polovico zavzema grad, spet srednji vek v tretji izdaji, druga polovica pa je nasajena z najrazličnejšim eksotičnim (tujim) drevjem in tvori diven naraven park. Po njem se je izprehajal že stih in trepet vseh Turkov, uskoški kapetan in poveljnik granice Ivan Lenkovič, ki je odtam tudi odšel k prednikom.

Lepa baronica Schweiger von Lerchenfeld je sedela tam Mencingerju kot model za sliko Matere Božje v grajski kapelici, kakor je kesneje njena sorodnica v isti namen sedela na Klevevžu umetniku Langusu.

Kako so Turki zavistno škilili z bregov na lepi, ponosni, a nedostopni grad, koliko Krke so zaman popili, koliko rib zastoj nakrmili, o tem niti ne govorim.

Na otoškem gradu je bil tudi glavni stan francoskega generala, ki je pred sto dvajsetimi leti zapovedoval dolenski posadki in polkom v Novem mestu.

Ob šumeči Krki med zelenim vrbovjem se vije udobna vozna pot v četrto ure oddaljeno Strugo.

Otok in Struga. Po tej poti se je sprehajal Tavčarjev Konstantin in se shajal z lepo otoško grofinjo. Bogme, za sanjarenje ni pripravnejšega kraja, za mlade ljudi ne primernejšega mesta!

Grad Struga iz gozda na desnem bregu Krke gledan mnogo bolj ugaja kot od onstran Krke. Odtam se vidi nekam dolgočasen, nasprotna stran pa je povsem grajska, zanimiva. Preden je bil grad prenovljen, je imela skoro vsaka soba svoj lastni prostor, kamor se mora zateči vsak revež in vsak bogatin. Molel je kot slikovit prizidek iz stene. Pa se je iz druge strani Krke potem moglo študirati zakone prostega padca. Stene so se pa barvale.

In se je nekoč peljal ugleden gospod z drugim uglednim gospodom domačinom v Šmarjeto kopat... — in to je gola resnica — ... pa pokaže tujec na struški grad in vpraša: «Kaj pa je ono rjavo poploplje?»

«Čokoladna tovarna», je bil točni odgovor dolenskega šaljiveca.

Čokolada je izginila iz struških sten, ni sledu za Tavčarjevimi struško-otoškimi zaljubljenici, ostala pa je še romantika teh dveh čuvarjev temne Krke, sanjava je kot vedno pokrajina onstran reke, Vinvrha z dvema cerkvicama in povinogradenimi pobojji gledata preko širnih gozdov tja pod temne Gorjance, kamor nas vodi tudi naša pot.

V volavški graščini s Paradeiserjevimi grbom in z od strehe do temelja počeno steno se komaj ustavimo. Preveč vse propada. Škoda velika za lepo poslopje tam sredi šentjernejskega polja.

Pol ure proč od vinorodnim Tolstvom in vrhom smo v gradu istega imena, ljudstvo pa ga tudi še po starem nazivlje «Gracarjev turn».

Ponovno srednji vek. Prezanimivo je to sivo zidovje, kjer so si Turki toliko trli butice, kamor so vpadali roparski Uskoki in kjer se je tako rad mudil glasnik gorjanskih lepot in njihovih bajk, sivolasi naš Janez Trdina, ki počiva na starem novomeškem pokopališču.

Gracarjev turn je bil svoj čas glavna trdnjava v onem podgorskem pasu, ki je preko prej omenjenih gradov zapiral dolino in dohod do Novega mesta. Zato pa je tudi tak! Tri metre debelo zidovje. In stara lesena vrata in ribniška ura. To so povsem svojevrstne zanimivosti.

Zdaj stoji grad sredi samih vinogradov. In Rudežovo vince! Tam okrog najdemo same izbrane vrste. Pol kilometra proč je že spet grad: lepo, ponosno Vrhovo, last dolenskega Valvasorjanca, drja. An-

tona Schöppl-Sonnwaldena, bivšega ravnatelja Kranjske hranilnice. Koliko ima on zbranega gradiva o dolenskih gradovih in kako ima vse to urejeno! Skoda bi bilo, ako bi ostalo vse le v njegovih predalih.

Na Vrhovem je drugič zajadral v zakonski pristan kronist Valvasor. On poroča o nekem čudnem zelišču, ki je rastle na vrhovskem vrtu. Zelenjava «Dutroa» je rodila leči podoben sad. Ta se je pomotoma zmešal s pravo lečo, skuhali so kosilo, sluzičnač je pojužinala, čez nekaj ur pa pričela poženjati vsakojake neumnosti. Sluga je božal grajsko gospodično, hišna se je postavljala na glavo, kuharica je premetavala krožnike in vse zdrobila in slično. Prespani se drugi dan niso prav nič zavedali svojih nerodnosti. Zdaj te rastline vrt ne pozna (čeprav bi bila za spremembo marsikomu dobrodošla), diči pa se vrt z izredno okusnim naravnim parkom, ki ga tvori izbrano domače in tuje (ekso-tično) drevje.

Tam okoli so nastajale večnolepe gorjanske bajke in pripovedke. Je pa tudi kraj za kaj takega kot ustvarjen.

Še bolj proti Gorjancem položen je stal grad ič Ošterc ali, kot ga domačini nazivajo, «Oštras» iz nemškega «Hochstrass». Tam so zvitaj hajduki zakurili graščaku Severinu Schweizerju, bivšemu osebnemu tajniku žumberškega stotnika grofa Paradeiserja. Zdaj je na onem mestu le hišica za oskrbnika lepega posestva.

Čisto pod Gorjance potisnjen se beli stari grad Prežek. Je že precej zlezel na podnožje Gorjancev, sv. Miklavž bi mu mogel metati darove kar na posteljo.

France Prešeren in Anastazij Grün hranita Prežek še na onem svetu najbrž v najprijetnejšem spominu. Saj so jima tekli dnevi na gradu prijatelja Andreja Smoleta nebeško. Še zdaj se vidijo sledovi njihovih zapiskov in podpisov.

Za Prežekom se grize v Gorjance divna soteska Pendirjevka s skrivnostno Hudo pečjo. Tam rasto še tise, pod njimi lajajo gorske lisice, da odmeva tja preko grebena grbastega Grobišča v nič manj romantično sotesko Kobiljo.

Ob njenem početku je moral stati nekdanj grad Hohenau, niže doli je vas Vrhpolje, znamenita po «grenevahtni» kasarni, ki so jo pred sto leti napadli bosenski roparji, kar je ovekovečil s priprosto sliko in popisom dogodka domačin in očividcev Jože Rangus.

Preko gozda smo kaj hitro pred visokim in ogromnim obzidjem, ki obdaja kartuzijanski samostan Pleterje.

Edini tovrstni samostan v državi. Beli resni možje se tam postijo, vstajajo sredi noči in molijo za grešni svet. Vsak je zase, le prav redko so za nekaj kratkih uric vkup, mesa ne uživajo. Znana je pleterska sadjereja, vinoreja in živinoreja. Zdaj so pod sekvestrom.

Tod je gozdaril pred sto desetimi leti slavni izumitelj ladijskega vijaka Jožef Ressel, kar priča

spominska plošča na samostanskem pročelju. Silna knjižnica, ogromni križni hodniki, divne cerkve, velikanski vrt in način življenja teh menihov so vsekakor ogleda vredni.

V stari cerkvi, ki jo je sam sezidal in ki je med najčistejšimi gotskimi stavbami v deželi, je bil položen k večnemu počitku mogočni Celjan Herman II.

Gori na gorjanski planoti za vasjo Javorovico so danes razvaline celjske lovske cerkvice sv. Ožbaltja, ki je naš lovski patron. Razgled nepopisen. Samostan baš pod nogami. Pred teboj vsa Krška dolina in svet do Posavja, Pohorja in planin do Triglava in dalje. Slabega okusa Celjani niso imeli. Sv. Ožbalt, ki je dičil cerkveni oltarček in ki so ga tolikrat božale oči mogočnih Celjanov in njihovih visokih gostov, pa bi moral dobiti prostor v muzeju, da se ohrani zgodovinska starina pozrnim rodovom. Javorovčani bi ga gotovo radi prodali.

Precej više onstran omenjenih sotesk cinglja zvonček pri cerkvi sv. Miklavža. Poleg je zavetišče novomeške podružnice Slovenskega planinskega društva, tako da je poskrbljeno tudi za večdnevne izletnike.

Dobro uro navkreber, pa smo na najvišji točki Gorjancev, na Trdinovem vrhu, 1181 m visoko. Razvaline hrvaškega sv. Ilije in kranjske sv. Jere so še vidne.

Po teh cerkvicah so včasi neusmiljeno gospodarili Uskoki, katerih potomci žive po gorskih vasičah onstran gorjanskega roba, po Žumberku.

Zanimiv in tajinstven je gorjanski svet. Z neodoljivo silo vleče vsakogar, ki se je le enkrat mudil na njem, še in še vase in nase, in vedno so te gorjanske šume in obširne košenice nove, lepe in privlačne, vsak pot bolj. Ne le snežne planine, tudi gozdnati, vedno zeleni, položni in okrogli hrbti dolenskih Gorjancev skrivajo čari, ki so nepozabne in ki se tako lepo zrealijo v Trdinovih bajkah.

Nad cesto, ki pelje iz novomeške kotline v Belo krajino, je stražil 571 m visoko nekdanj tako mogočni grad Mehovo. Zdaj so tam le še skromne razvaline. Obvladujoč položaj in silno zidovje nista mogla zadržati leta 1515. upornih kmetov, da bi ne bili strahotno zavladali nad gradom in se maščevali nad bednimi graščaki.

Koliko so imeli tam opraviti Turki in Uskoki! Nekoč so Podgorke z burklami naklepale nerodne Uskoke, ki jih je mehovski graščak naščuval na uporne Podgorce. Objesten Uskok je med begom pokazal gradu oni del telesa, kjer se neha hrbet, in grajski pisar ga je v nudenju cilj s svinčenko poplačal za njegovo predrznost. Tako poroča Valvasor.

Otroka Mehovega sta v dolini ležeča gradova Poganci in Ruperč vrh.

Poganci so igrali veliko vlogo za časa reformacije. Tedanji lastnik Gusič je bil po veri protestant. V lepem grajskem parku so mnogo kesneje skrivaj pokopali graščaka grofa Petazzija, vreča s peskom

in njegovim imenom pa počiva na šmihelskem pokopališču. Zanimiva zgodba, ki jo bom drugič razvzval.

Na tem divno urejenem gradu je pred sto dvajsetimi leti živela tudi rešiteljica Novega mesta in okolice, da ju užaljeni Francozi po nesrečni »hmeljniški noči« niso povsem uničili. Bila je to krasna grajska gospa Izabela von Breckerfeld, ki je govorila francoski in s svojim nastopom očarala zapovedujočega francoskega generala Zuchija.

Blizu gradu se skriva sredi gozdička cerkvice s v. Roka, prijetno izletišče Novomeščanov.

Ruperč vrh ima prelep položaj. Na obširni planjavi, spremenjeni v mični naravni park, se dviga belo grajsko zidovje, nekdanja last kostanjeviških cistercijanov. V veliki in lepi kapelici s tremi oltarji še dandanes mašujejo.

Nekaj streljajev pod gradom je mična železniška postaja Birčna vas, kmalu za njo pa raste iz tal podolgovata Ljubenska gora, ki ji je severno pobočje vse gozdno, onstran pa se gnetejo številni hrami med bujnimi trtami.

Z Gorjancev dolci gledajo razvaline gradu Smuka na obsežni planoti, ki ji je krona prenovljena lična cerkvice. Prav pripravna izletna točka. Na ono stran v Semič je komaj pičlo uro hoda. Mi pa jo potegnemo z vlakom do kandijske postaje in jo mahujemo mimo šmihelskega pokopališča, kjer počiva Prešernov ideal Julija Scheuchenstuel, rojena Primic, dalje na grad Grm, sedež kmeziške šole, znane širom lepe naše domovine. Zanimiv je grmski grad in važna njegova »specialna poljedelsko-živinorejska šola«, ki je odgojila že toliko mladih gospodarjev. Obsežno je grmsko posestvo, velik je šolski vrt. Grm je danes prav za prav predmestje Novega mesta. Iz grajskega drevereda se krasno vidi na mestni trg in tja preko na Hmeljnik in na Kamniške planine.

Trije bratje Mordaxi so si postavili tri graščine nekako pred štirimi stoletji. Tretji si je zgradil Grm, prvi je ostal na rodnem gradu Grabnu dolci ob Krki in je svojo dediščino le malo popravil, srednji brat pa si je sezidal dom nekako sredi med obema bratoma ob hosti in krstii grad na ime Zaborski. Danes se komaj še poznajo grajski temelji, dočim je Graben prenovljen in naseljen. Nad šest sto let se že ogleduje v zelenem zrealu počasne Krke.

Pred sto leti so se dobili tam in v onstranski vasi Ločni blizu Trške gore divni raki. Costa je bil ves trd nanje. In še marsikdo drug tudi. Zdaj jih na žalost ni več. Kuga jih je pomorila.

S čolnom po Krki mimo dolenske metropole najdemo tam ob bolenici usmiljenih bratov v Kandiji gradiček »Pred malim mostkom«, kjer se nižje dolci izliva v Krko Težki potok in vodi preko njega majhen most. Nemški se mu je reklo »Neuhof«, ker je bil med vsemi okoliškimi gradovi najkesejše zgrajen. Danes je konvent usmiljenih bratov in se naslanja na njihovo bolnico.

Baš njemu nasproti, na drugi strani ceste, leži ponosni dom bivšega deželnega glavarja Frana Šukljeta — grad Kamen. Odlična starina.

Oba ta gradiča uživata diven pogled tja preko Krke na vzpenjajoče se Novo mesto in na temne Gorjance.

Po Krki navzgor pridemo do gradiča Srebrnič in dalje do Zaloga nad izlivom ponikalnice Prečne. Pred dobrimi sto leti je doživel Zalog neprijeten obisk bosenskih roparjev, ki so ga nemilo oplenili, le baroničine spalnice se niso dotaknili. Svojevrstni kavalirji.

V zgodnji pomladi cvete po travnikih dolci pod gradom na milijone pomladnih žefranov. Obširne livade so kakor pokrite z velikanskimi vijoličastimi in belo pikčastimi preprogami.

Enako je z narcisami pred soteškim gradom za Stražo. Razsežen grajski travnik ves v belem snegu, milijoni narcis kot o binkeštih na Golici.

Grad Soteska, za časa Valvasorja najlepši v deželi, je še danes silna, mogočna stavba in postaja stalno bivališče princa Karla Auersperga. Svet se tam močno zoži in dolino zapira sedanja Soteska. Prvotni grad propada nekaj sto metrov višje potisnjen v sotesko tukaj urne Krke. Turki so imeli pred »zelenim gradom« veliko spoštovanje.

Na eni strani vinogradi, na drugem bregu silne šume, ki se raztegnejo v kočevske pragozdove tja črez 1100 m visoki Rog, kjer rista medved in divji mrjasec nič nenavadni prikazni.

Od soteškega gradu se v dveh urah lahko popneš k Sv. Petru, ki ga odlikuje diven razgled od morja do planin in do ogrskih nižin, ali pa si v istem času v Žužemberku in se čudiš ogromnim zidovom nekaj tako mogočnega in lepega gradu Žužemberškega visoko nad šumečo Krko.

Tudi bi jo lahko mahnilo iz Soteske k ruševinam gradu Rožeka in dalje v znane Dolenske toplice, da se operemo in odpočijemo od dolge poti.

Vračamo se preko Straže pod pisanimi vinogradi ob ponikalni Prečni tja do njenega izvira, nad katerim se steguje v nebo slikovito in drzno zidovje edinega našega jamskega gradu Luknje, nekdanjega bivališča proslulega klativiteza Erazma Predjamskega.

Silno pečevje za njim, ozka globoka dolina pred njim, v njej novomeška elektrarna. Prošlost in sedanost. Nekam čudno je človeku pri sreču ob pogledu na te dve veliki nasprotji. Staremu se čudimo, novemu se divimo, v obojem pa uživamo.

Obšli smo preko trideset slavnih in slikovitih starin pod temno Kuko goro, le hipno smo se pomudili pri njih, toliko, da vemo zanje in da se bomo drugič s tem večjo vnemo vdali brezštevilnim lepotam, ki jih skriva njihova burna prošlost in nam jih nudi nepoznana sedanost, kajti deviškost sramežljiva kot mlada nevesta je bila doslej svetu skrita prelepa dolina gradov tam pod bajnimi Gorjanci.

RAVNANJE Z OBLEKO, PERILOM IN OBUTVIJO.

Obleka varuje telo pred vremenskimi izpremembami (vročino, mrzom) in pred poškodbami ter goji čut lepote in dostojanstva. Vsaka obleka — tu mislimo seveda tudi na perilo — in vsaka obutev morata biti primerna letnemu času in vremenu, higienska, t. j. telesnemu zdravju neškodljiva, in praktična. Obleka je draga. Ako hočemo, da nam bo dobro služila dolgo časa, tedaj izdajmo zanjo rajši malo več, kajti dobro blago nam precej več koristi in mnogo dlje časa služi kakor pa ceneno. Toda vse to ni odvisno od kakovosti blaga. Veliko važnejše je, da znamo z obleko pravilno ravnati, jo nositi, shranjevati in prati, ker traja drugače vendarle samo kratko dobo, četudi smo precej izdali zanjo.

Vsa oblačila delimo v vrhno obleko (kratko rečeno: obleko), v spodnjo obleko (perilo) in v obušarje. Vsaka vrsta pa zahteva svoje posebno previdno in skrbno ravnanje in nego ter nam samo pod tem pogojem resnično služi.

Vrhne obleke shranjujmo v omarah tako, da vise. Obesimo jih v omaro na ta način, da so lepo razprostrte in da se ne drgnejo ob steno ali vrata omare ter se tudi ne dotikajo tal. Vsaka obleka naj visi, če le mogoče, na obešalniki, kakršne imajo nekateri ljudje po vseh omarah za obleko, samo da jih je v vseh hišah premalo, dasi velja eden samo dva ali tri dinarje. Za rahle, občutljive obleke prevlečimo lesene obešalnike z mehkim blagom, da se obleka ne pokvari. Pletene ali kvačkane (volnene) obleke shranjujmo vedno tako, da leže. Viseti ne smejo, sicer se preveč raztegnejo in izgube svojo pravo obliko. Najbolje so spravljene, ako jih lepo položimo v predal. Seveda jih moramo prej poravnati in zložiti (gladko) in varovati vsakršnega pritiska. Svilenе obleke obesimo previdno, potem pa jih prav rahlo pokrijmo z ogrinjalom (pelerino). Pri tem se blago ne pomečka, temveč varuje. Ker se svilenе perilo rado zmečka, kadar je zloženo, zato pogrnimo vmes polo svilenega papirja, ki zabrani, da bi se naredile ostre gube. Svilenе nogavice, ki smo jih radi pozneje še rabili, obesimo v obroč, ovit s svilo. Sicer pa je najbolje, če jih po vsaki uporabi operemo.

Moški suknjiči naj vise samo na zelo visokih obešalnikih, da rame ne izgube prave oblike. Hlače pa obešajmo na nalašč za to narejene praktične obešalnike, kjer vise dobro napete navzdol. Za zavratnice je zelo prikladen prostor na notranji strani omarinih vrat. V vodoravni smeri pritrdimo na omarina vrata (znotraj) trak ali palčico, kamor jih zateknimo. Rokavice raztegnemo in poravnajmo v pravo obliko ter jih zložimo v omaro (škatico) takoj, ko smo jih slekli.

Vsi damski klobuki ali slamniki bi morali biti vedno na za to narejenih stojalcih, kakršne vidimo pri prodajalkah klobukov. Ker jih pa pri hiši navadno ni, uporabljamo v ta namen prav dobro bolj visoke stare vaze, katerim naredimo zgoraj mehko glavico iz svilenega papirja. Na tako narejeno stojalce poveznimo klobuk, ki se ne bo nikoli pomečkal, stojalce pa postavimo v omaro na polico in razgrnimo čez eno še tenko rutico.

Kožuhovina ne sme ležati v omari, sicer se zlozmijo fine dlačice. Bolje je, ako visi na obešalniki, ki je narejen nalašč za to.

Snaženje obleke je važno vsakdanje opravilo. Posebno moška obleka mora biti vedno lepo in natančno polikana, kar zahtevata njen preprosti kroj in težko blago, drugače je videti površna in zanemarjena. Obleke je treba redno čediti prahu. Za lahke damske obleke je zadosti, ako jih iztresemo, druge pa stepemo in potem skrtačimo. Zgolj krtačenje ne zadošča, ampak vsako obleko je treba semtertja tudi temeljito stepsti in tako popolnoma odstraniti prah. Pri tem seveda ne smemo razbiti gumbov ali pokvariti kateregakoli okraska. Krtačimo vedno v smeri blaga, ne pa počez. Izjemo dela v tem primeru le volneni baržun. Baržunaste obleke iztepajmo na narobni strani, krtačimo pa jih po pravi, toda z zelo mehko ščetko. Svilenih oblek ne krtačimo, ampak potezajmo jih samo s koščkom flanela ali mehkega platna od zgoraj navzdol. Ako je postala obleka blatna (cestno blato!), tedaj pustimo, da se blato popolnoma posuši in potem ga šele odstranimo. To naredimo lahko kar z rokami, nato pa šele obleko skrtačimo. Pri svilenih oblekah odstranimo blato z gobico ali krpico, namočeno v razredčenem špiritu, suho zbrišimo in, če je treba, tudi polikajmo. Svilenih oblek ne likajmo dosti! To velja tudi za volnene obleke, ki jih likajmo kolikor mogoče malo. Ako je volna dobra, se zmečkana obleka poravna itak sama od sebe, če jo pravilno obesimo. Zmečkane obleke iz bombažastega blaga pa moramo polikati. Klobuke po uporabi skrbno skrtačimo, zelo fine pa samo z leseno palčico na rahlo potolčimo. Za moške klobuke rabimo ozko, malo upognjeno ščetko za krtačenje krajevcev.

Obleke v omarah varujemo prahu, če jih zagrnemo z zastorom, ki teče na kovinskem drogu za vrati. Čez obleke v predalih pa pogrnimo čisto ruto. Bele reči zavijmo vedno v zelo pomodreno (plavljeno) krpo. Vsakdanje snaženje obleke je važno tudi zaradi tega, ker pri tem lahko takoj opazimo vse male poškodbe, ki jih moramo takoj popraviti. Vsak večer, ko so otroci že v postelji, pregledjmo njih stvari in takoj prišijmo izgubljeni ali odtrgani gumb ter zakrpajmo, kar je raztrganega.

Janko Rač:

Dišana pravica

I.

Po vseh vaseh Dravske doline od Meže do Ruš je kosila na zimo leta 1881. nova bolezen, ki je imela čudno ime: influenza. Kar nenadno sredi dela je stresel mraz bolnika; noge in roke so bile kakor iz svinca, v glavi je bučalo. Kdor se ni pazil, je dobil vžigelico (= pljučnico) in po njem je bilo v nekaj dneh. Posebno stare ljudi je pobiralo, včasih kar po dva z ene številke.

Prvi adventni teden so pokopali oba Ribarja. Dva dni vsaksebi ju je vrglo v posteljo, njega v torek, njo v četrtek. Ko so v soboto postavljali pare in umivali mrtvega gospodarja, je izdihnila še žena, da so prižagali še troje desak za njene pare. V ponedeljek so odnesli oba iz hiše in petindvajsetletni edinec Cena se je znašel sam na posestvu. Ni bilo veliko zemlje pri četrtnjaku Ribarju, toda njive so bile črne in travniki niso nikoli stradali vode.

Lep fant je bil Cena in marsikatero oko gruntarske hčere je z vzdihom v srcu ušlo k njemu, ko je stal pred cerkvijo za ped večji od vrstnikov in si vihal mehke pšenične brke. Tem težje je bilo dekletom, ker so vedela, da je vitka bajtarjeva Lucija zanj edina ženska pod soncem.

Komaj so zagrebli stara Ribarja in je vsa hiša še dišala po svečnih ogorkih, je že prišla nevesta Lucija s starešinom na ogled. Nihče se ni spotal na tej naglici, saj je Cena potreboval žensko kakor žlico pri hiši. Brez godca in bučne svatbe je minil poročni dan. Le fantje so prepevali tri dni, da so zapili dvajset goldinarjev podokni in pet prikupnine od polnoletnih fantov. Podokni je bil namreč priključen obred sprejemanja novih članov, ki morajo položiti pred sprejemom goldinar na mizo, da smejo potem na vas in v fantovski zbor.

II.

Sredi polja sta okopavali krompir v majski soperici mlada Ribarica in mlada Blažela, ki se je prav pred adventom omožila. Ozka meja je delila obe njivi, tako dolgi, da so dobile njive tam okrog ime «dolge njive». Počasi teko ure pri enakomernih zamahih svetlih motik.

Pa se je naslonila Blažela na motišče in ogorčila Lucijo:

«Dež bo, mušice lezejo kar v oči.»

«Da bi vsaj še nekaj ur pripekalo sonce. Če zatepe dež mladi plevel, bo v enem tednu bolj zeleno za nama ko pred nama», je šla v pogovor Lucija in se tudi naslonila na motišče.

Mlado življenje je kipel vsenaokrog in odzvanjalo v sočnih telesih mladih mater. Tako sta že v drugem stavku bili pri otrocih. Z lju-bečo mislijo daje mati oblike novemu bitju, zato hitijo vse misli k njemu kakor čebelna družina v panj.

«Oba sva lepa in lepe otroke bova imela. Ko bodo veliki, bova pila pri njih, pa bogato se bodo poženili», se je zravnala Lucija in uleknila svoj vitki život.

«Samo da bi bili zdravi...», je zavzdihnila Blažela in se nagnila naprej. V urnem peketu sta spet padali motiki v vajenih mladih rokah in se zajčkali v soncu, misli mladih mater pa so tiho pletle srečo prvcenema... Kakor odmev njunih misli je trepetala škrjančkova pesem v modrini in migljala vročina nad mladim zelenjem pšenice, rži in ječmena...

III.

Božji blagoslov je bdel nad Ribarjevo hišo. V petih letih je vriskalo na ledini že pet kodrolasih potomcev. Tedaj pa se je na slabo obrnilo. Eno leto je vzela polovico pridelka toča, drugo domalega vse moča, v tretjem letu pa je izžgala polja in travo suša. Dolgovi so rasli, da ni stradala družina.

«Na Prajzovsko pojdem, da kaj prislužim. Ribčev Matevž, ki dela od lani tam v jami, prav dobro piše. Za tiste naše brazde že dobiš koga, da ti jih obrne», se je odločil Cena na jesen, ko so pospravili polja. Dobil je pravico za pot in napolnil je svoj vojaški kovčeg. Kuštrovčki so gledali radovedni resni očetov obraz in objokane materine oči. Po vrsti je pobožal Cena otroke in objel ženo, ki ji je zagotovil:

«V dveh letih se vrnem. Denarja ti pošljem nekaj vsak mesec, da odplačaš počasi dolgove ter kupiš deci in sebi obleke in jela.»

Lucija je zaplakala. Z njo so udarili v jok otroci, ki so tako navezani na mater, dokler ne odrasejo, da so njen odsev v veselju in žalosti.

«Pa zdravi ostanite!» je še pozdravil z voza Cena in že je izginil voz za oglom. Kakor drobica so se vsuli otroci po cesti za očetom, da jih je Lucija komaj polovila in spravila domov.

Cez teden dni je Cena pisal, da je dobil delo v jami, za božič pa je prinesel pismonoša že prvih 20 mark od očeta. Močan je bil Cena, priden, razumen in trezen, zato je vsak mesec lahko pridelal še po marko ali dve. Lucija je delala od zore do mraka doma in še pri sosedih, ko je odsluževala oratarja. Otroci so rasli v zdravi rdečici. Kako bi pa tudi ne, ko je mati sredi noči ustajala in jim rezala kruh, da bi prej odrepili.

IV.

Za dve leti se je bil namenil Cena v svet, ostal jih je pa deset. Tudi jame se namreč privadiš, postaneš kopač in šteješ že v ponedeljek, koliko boš drugo soboto potegnil. Desetak se je vrstil za desetakom, da je Lucija z veseljem gledala, kako rasejo prihranki v hranilnici v tisočake. Zdravje se je držalo Cena, nje in otrok. Francek, najstarejši sin, je dopolnil 14. leto in izstopil iz šole. «... Za dom bi ga bilo treba, on pa je ves za mašine. Za ključavničarja bi se rad šel učiti», je pisala Lucija možu.

«Domov moram!» je sklenil Cena, ko je prebral pismo. «Otroci doraščajo in me še niti ne poznajo. Tako se zagrižeš v ta ših, da še na dom pozabiš.»

Enajsto pomlad se je Cena res vrnil domov. Plašni so sprva stali otroci krog dveh velikih kovčegov, iz katerih sta z materjo devala čudovite reči. Ko so pa videli, da se je tudi njih spomnil ta veliki mož, ki mu pravi mati ate, so ga tudi oni vzljubili.

Z vso silo svojih moških štiridesetih let se je zagrizel Cena v zemljo, dokupil njive in lep zavod (= gozdno parcelo) v rebri. Kakor so prej prihajali, tako so sedaj odhajali otroci od doma: vsako leto eden. Prvi za mašinista, druga na pošto, tretji v trgovino, četrti za mesarja. Še zadnjega ni strpelo doma, temveč je želel priti v tovarno.

«Pa pojdi in zdravje naj se te drži», je z bolečino v srcu pustil Cena zadnjega otroka od hiše.

Krepke še so bile petdesetletnikove roke, da sta z ženo lahko zmagovala sprotno delo, za večje pa sta najemala.

Vseh pet otrok sta spravila Ribarja do belega kruha. Pogosto so še prihajali domov po pomoč in našli vedno odprto shrambo in darovito dlan. S ponosom sta gledala Ribarja svoje otroke, ko so govorili fantje in dekleta o njihovi lepoti. Na velikonočni ponedeljek so se zbrali vsako leto vsi otroci doma. Eno, dve leti je pripeljal France, ki je bil železniški strojevodja, še ženo in otroka, tretje leto je pisal, da ima službo, četrto pa se sploh ni več oglasil. Ostali so še prihajali, toda eno leto je izostal ta, drugo oni...

V.

Ko sta dopolnila Ribarja šestdeseto leto, sta bila že sama pri velikonočnem kosilu.

«Ni lepo od njih, da so naju vsi zapustili», je vzdihnil oče.

«Samo, da jim je dobro», ga je tolažila žena, skrivaj si je pa otrnila solzo.

Vojna in lakota sta prignali domov otroke in vnuke. Težko oprtani so odhajali od doma, spremljani vedno s prijazno besedo: «Pa še kaj pridite!»

Med vso vojno je redil dom njihove družine. Z mirom je pa spet osirotel Ribarjev dom. Sedmi križ je lezel na delavna pleča Lucije in Cena, da sta pričela pešati. Nekaj njiv sta dala v deteljo, za živež in obleko pa sta prodala sedaj ta, sedaj oni kos. Vabila sta

otroke domov, da bi eden ali drugi prevzel posestvo, pa jima še odgovoril ni nobeden.

Luciji so začele otekati noge, zato sta Ribarja prodala posestvo za sto tisočakov in se stisnila kot najemnika v bajto kraj vasi. Cena je sekal vsak dan sproti drva, prinašal vodo in iz trgovine vse, česar je bilo treba za kuho, žena pa je kuhala in posedala z molkom za pečjo. Tako sta živela v božjem miru upokojena trpina dva meseca.

Neke nedelje popoldne pa je udarilo kakor kragulj v njun zavetek. Rdeč avtomobil je obstal pred bajto. Iz njega se je zdevala košata ženska, za njo pa zaruljen (= debel in rdeč) možak. Oba sta stopila v hišo.

«Mama!» se je vrgla gosposka ženska Luciji v objem.

«Malči!» je vzkliknila mati.

Vstopivša gospa je bila njena hči, ki ni prestopila domačega praga že dvajset let. Poštna uradnica je bila v nekem koroškem trgu, kjer se je poročila z nemškim mesarjem. Petnajst let se ni spomnila svojega doma, sedaj pa je po naključju zvedela, da so prodali starši domačijo. Slabi časi so napočili tudi za njuno obrt, da jima je pretel polom. «Kakor nalašč!» je vzkliknil Malčin mož Valter, ko mu je povedala žena veselo novico. Sklenila sta obiskati ženine starše in jih pregovoriti, da jima posodita izkupiček za posestvo, za obresti in uslugo se pa preselita k njima v kot.

Vsa v zadregi sta bila stara Ribarja, ker nista mogla ničesar ponuditi tako nenadnemu obisku.

«Po mero ga stopim k Tonovcu, da se bomo laže pogovarjali», je dejal Cena, ko se je zavedel od prvega presenečenja.

In ga je prijel Valter za ramo z desnico, levico pa je dvignil kakor v bran:

«Jaz pripeljati sebi, takoj prinesti.» Izginil je skozi vrata, segel v avto in prinesel obilen jerbas, poln vitkovratih steklenic, pečenja in drugih dobrot.

Srečna je gledala Lucija svojo gosposko hčer, ki je sedela vsa sladka poleg nje v obleki iz prelivojoče se svile, s težkimi uhanj v ušesih, prste vse okovane z lesketajočimi se prstani. Mož Valter je le s težavo govoril slovenski in je bil prav vesel, ko mu je Cena ponudil nemško besedo.

Pri obilnem prigrizku in dobri pijači so bili kmalu vsi štirje kakor ena sama družina, ki je vsak dan skupaj.

«Kaj vama ni v tej puščobi dolg čas?» je pričela prav previdno Malči in pobožala mater po sivih laseh. «Prav smilita se mi, posebno če pomislim, kdo vama bo stregel, ko povsem obnemoreta.»

Lucija in Cena sta se spogledala, kakor da sta se šele sedaj zavedla svojega žalostnega položaja. Lucija je globoko zavzdihnila, Cena pa je skomizgnil z rameni in se zamislil.

«Veš kaj, Valter!» je plosknila Malči z rokami. «K sebi ju vzemiva. Kakor nalašč bi bila za nju tista hišica na vrtu.»

Valter je kakor v zadregi zasukal težek prstan na levici, potrkal z njim po mizi in menil: «Za dvoje ust več ali manj pri hiši, prava reč. Posebno če so še tako bližnji sorodniki.»

Cena je zares zbudila ta beseda, postavljena kakor past, da je dvignil glavo in s poudarkom pristavil: «Nikoli nisva prejemale miloščine in je tudi na zadnjo uro ne bova.»

Stegnil je roko pod bližnje zglavje, potegnil izpod njega trebušato rdečo listnico iz janjčje kože in segel vanjo. Šop pisanih tisočakov je izvlekla žilava Cenova desnica. Ko je zagledala Malči ta zaklad, je zasenčila oči, da bi je ne izdal njen lakotni pogled. Valter je na videz malomarno pogledal pisani papir, pod mizo so se mu pa stisnile pesti kakor v krču.

«Dokler bodo takile pri hiši, še ne bo treba hoditi krog župana in župnika s povzdignjenimi rokami», je prebiral Cena s palcem desnice lepo zloženi papir.

«Kaj se boš bahal s tem betvom!» je položila Lucija svojo roko na denar. «Kar nazaj ga spravi, da ga zlo oko ne vidi. Ljudem sva rekla, da ga imava v hranilnici.»

«Saj bi ga tudi dala, pa se čuje, da ni varno», je pristavil Cena in porinil denarnico spet pod vzglavje.

«Nič ni gotovega z denarjem. Če v blagu kroži, je še najbolje. Nikoli ga nimaš, a vendar se vedno povrača še obilnejši kakor čebele s paše. To se pravi, da denar dela. Seveda je treba biti za to spreten in imeti srečne roke. Midva sva tako začela z malim, danes pa sva, kar sva», je modroval Valter, žena mu je pa važno prikimala.

Zvesto sta poslušala Ribarja to novo razodetje in se spominjala, kako sta onadva zbirala v mladih letih denar, ki je šel ves za otroke.

«Ali vidva nimata nič otrok?» je krenila za to mislijo Ribarica.

Malči je povescila oči: «Ni jih nama dal Bog.» Nato pa je pristavila: «Morda je tako celo bolje...»

«Ne govori napak», ji je pritrdil v mislih Cena, ko se je spomnil na tisočake v jami, trdo prislužene, ki so šli vsi za otroke, glasno pa je menil: «Še najinih sto tisoč vzemita v rejo, da bodo tudi delali.»

«O tem bi se še dalo govoriti», je obotavljaje pristavil Valter.

«Moj ljubi Valter, bodi dober, saj gre vendar za moje starše», je pobožala Malči moža po tolstem tilniku. «Zadnje ure jim napraviva brezskrbne.»

«Saj tudi nisva tako nejosetna (= nenasitna), da bi vaju izpodjedavala. V grob pa tudi ne bova nesla papirja s seboj», je potegnila s hčerko mati.

«Ne rečem, da ne. Silil vaju pa ne bom. Dobro premislita, da ne bosta rekla potem tako ali tako», se je naposled le udal Valter in se po nepotrebnem useknil, da je zakril rdečico veselja na svojem licu.

Prav pristrčno se je vil odslej še dobro uro razgovor, ko se je pričela gospoda poslavljati. Zunaj so si stiskali pri avtomobilu roke. Na vseh pragih so stali radovedni vaščani. To je seveda prav dobro delo gospe Malči, ki je šepnila nekaj v uho možu, da je prikimal, povabil na voz stara Ribarja in pristavil: «Zvečer vaju pa nazaj zategnem. V dveh urah smo tja in nazaj.»

Ribarja sta se spogledala; prijala jima je ponudba, posebno zaradi vaščanov.

«Po denar še stopim, da nama ga kdo ne spleve, ko ne bo nikogar doma», je menil Cena in stopil ponj v hišo.

Zavist in nevoščljivost sta nategnila in spali obraze vaščanov, ko je odbrzel avtomobil po cesti na zapad. Je že tako, da je kos kruha v tuji roki vedno večji kakor v lastni.

VI.

Pri prijetni vožnji so brzo dosegli Malčin novi dom, lepo gosposko hišo z veliko mesarijo. V vrtu je stala med zelenjem in cvetjem kakor v pravljici hišica.

«Semkaj se lahko preselita, da v miru živita, dokler vama je Bog odločil», je rekla Malči s sladkim glasom.

V udobnih naslonjačih sta si stara Ribarja komaj upala sedeti pri večerji. Povsem ju je prevzelo.

«Takale blagajna je varna pred tatovi», je pokazala Lucija s prstom na težko verthaj-

movco v kotu. «Veš kaj, Cena, ko imaš že denar pri sebi, kar sedaj ga daj Valterju, da nama ne bo delal skrbi.»

Cenu je ta ženin nasvet tako ugajal, da je izvlekel rdečo listnico iz telovnikovega žepa in jo položil na mizo.

«Vesela sva, da sva našla tako prijazen kot za stara leta. Delajta z najinim denarjem vidva, nama pa pustita, da pri vama preživiva večer svojega življenja brez skrbi v miru», je rekel Cena in si utrnil solzo ganotja, ko je pomolil listnico Valterju, ne da bi videl in opazil, kako se je le-temu roka tresla, ko jo je vzel iz njegovih rok. Valter se je vendar hitro obvladal in rekel brez sledi veselja v glas:

«Če je vama prav, je nama tudi. Kdaj pa prideta?»

«Najino sirovščino še prodava doma. Čez dober teden pa prideva», je naglo dostavila Lucija. V njenih očeh je bila blaženost, ko je gledala svojo lepo, dobro Malči.

Mrak je že legal na trg, ko sta se spomnila Ribarja, da je čas za odhod. Malči je stopila za možem v sosedno sobo.

«Hvala Bogu, ne bo nama treba na stara leta streči iz pesti tujim ljudem za najin denar. Vedela sem, da je Malči najboljša med vsemi otroki, kolikor sem jih rodila», je rekla Lucija Cenu.

V sosedni sobi je prav tedaj šepnila Malči možu: «Škoda bencina za povratek! Napravi, kakor da se avto noče użgati. Z vlakom se lahko odpeljeta stara domov.»

Mož je lokavo prikimal in ves vljuden povabil Ribarja, naj sedeta v avto. Tudi Malči je sedla poleg srečne matere. Valter je vrtel ročico, pretikaval in poskušal sem in tja pri motorju. Nestrpno ga je vprašala Malči:

«Valter, kaj pa se vrtiš okrog? Tak poženi že vendar!»

«Nekaj se je zateknilo», je zagodel Valter in se naprej vrtel okrog voza. Čez nekaj časa si

je pa obrisal oljnate roke, vzdihnil in se obrnil k onim na vozu:

«Ne gre, pa ne gre.»

Pogledal je na uro in vzkliknil. «Čez deset minut gre vlak, z njim bosta morala domov.»

«Je še bolj varno», je pritrdila Lucija, ko so zlezli z voza.

«Gušte!» je poklical Valter hlapca. «Naprezi kočijo!» Brž se je to zgodilo. Slovo je bilo prav ganljivo. Z glasnim mlaskom je poljubil z ženo vred tudi Valter oba Ribarja in ju povabil, naj čimprej prideta z vsem k njima.

Prijetno trudna sta sedla stara Ribarja v vlak in sanjala o lepi hišici v vrtu. Valter in Malči pa sta računala do srede noči. Ugotovila sta, da se bosta povsem izkopala iz dolgov s spretno pridobljenimi tisočaki in se rešila poloma.

VII.

Doma sta našla Ribarja okno svoje bajte odprto.

«Tatovi!» sta vzkliknila oba hkratu. Ko sta pa pogledala po sobi in našla vse, kakor sta bila pustila, sta se spomnila, da sta pozabila okno zapreti.

«Hvala Bogu, da sva dala denar shraniti. Lahko bi pustila drugič odprto okno in bi nama kdo res vzel denar. Pozabljiva postajava», je dejala možu Lucija in molila očenaš za očenašem za zdravje svoje dobre hčerke, ki ju je obvarovala nesreče, vse dokler ni pokojno usnula.

Drugi dan je povedal Cena v trgovini in v gostilni, da prodajata pohoštvo, ker se preselita v kot k hčeri. Ko je pravil, kako bo delal pri zetu njun denar in kako sta onadva bogata, ga je vprašal trgovec, ali so kaj zapisali.

«Zapisali? Saj nismo med leblajtarji. Še na misel nama ne hodi kaj takega. Veš, da bi dobrotnika razžalila», se je začudil taki podli misli Cena.

«Pa če vam ne pojde gladko, na kaj se boš skliceval, če nimaš pisma? Jaz bi ne hodil», je dvomil dalje trgovec.

Tedaj je stopil v trgovino župan, ki je že v gostilni slišal o namerjanem Ribarjevem odhodu.

«Cena, dobro premisli! Denar je denar in ne pozna ne brata ne otroka. Dovolj že ima občina revežev.»

S pestjo je udaril Cena krepko ob pult, pogledal srdito izpod košatih obrvi in rekel:

«Ribarjem niste nikoli delili miloščine in jim je nikoli ne boste!» Obrnil se je in odšel brez pozdrava iz trgovine.

Ko je pravil doma ženi o vsem tem, je le-tá prekrizžala roke, dvignila oči proti nebu in vzdihnila: «Takšna nevoščljivost!»

Ves teden sta Ribarja prodajala premičnine; zase sta prihranila le posteljnino in obleko, ki sta jo vzela v dveh kovčegih s seboj. Odpeljala sta se namreč še tisto soboto k hčeri.

«Glej, Cena, kako naju zavidno gledajo!» je šepnila Lucija možu, ko sta se vozila, sedeča na svoji prtljagi, skozi vas.

«Čez dva meseca bosta že nazaj. Poznam jaz tisto njuno ptico Malči», je rekel poštar pismo-noši, ko sta se peljala Ribarja mimo pošte. Kako prav je govoril!

VIII.

V trgu sta naletela Ribarja namesto veselega sprejema same kisle obraze.

«Sta že tu?» je zategnila Malči obraz. «Nič še nismo utegnili pospraviti v hiši. Polne so roke drugega dela!»

Ves popoldan sta čedila starca sama stanovanje. Zvečer so privlekli odnekod dvoje raztrešenih postelj, za silo zbitih. Ne zeta ne hčere ni bilo ves tisti čas na spregled. Za večerjo jima je prinesla kravja dekla napol mrzlo kavo.

«Delo jih baše, pa se ne spomnijo!» se je tolašila Lucija, mož pa je molčal.

Drugi dan je bila nedelja. Že na vse zgodaj, ko sta bila stara še pri pokoju, sta sedla Valter in Malči v avto ter se odpeljala nekam, da ju ni bilo nazaj do pozne noči. Ribarja sta dobila veliko skledo krompirja z nekaj vodene juhe in zvrhan krožnik klejnatih kosti. K sreči sta imela vendarle še denar od skupička za prodano opravo in sta hotela pod večer na kupico vina v gostilno. Pri dvoriščnih vratih ju je pa ustavil ves besen volčjak, da sta se morala vrniti. Tako sta bila sredi lepega, zelenega in cvetočega vrta zaprta kakor kaznjenca. Ves naslednji teden sta zaman povpraševala po hčeri in zetu. Hčerka je odšla v toplice, mož po kupčiji, jima je povedala dekla.

V soboto, ko so zaradi prevzema kož na kratko privezali psa, sta jo vdrla Ribarja ven. Komaj sta se malo pokrepčala. Ko so ju gostje izpraševali, sta začela tožiti, da jima je dolg čas. Tedajci sta kakor iz tal zrastle Valter in Malči, ki sta se ves teden prikrivala. Prav

sladka sta bila, toda Cena sta dva kozarca starine že toliko okorajžila, da je glasno oponesel Valterju:

«Ni lepo od vaju, da že prvi teden tako ravna z nama!»

Valter je privzdignil samo obrvi, ne da bi karkoli rekel, Malči pa se je obrnila proti gostom:

«Oprostite, stari je pijan!»

Nihče bi ne prisodil Cenu take jeze. Prijel je napol prazno litrsko steklenico: «Kaj, ti boš zmerjala svojega očeta s starim pijancem? Ti, ki sem vama prepustil najin zadnji denar za vajino svinjsko hrano. Jaz te bom naučil...» Da ga ni skušala Lucija prijeti za roko, bi bil treščil razjarjeni starec steklenico naravnost v hčerkinjo glavo, tako pa je zgrešil lučaj njeno glavo in se je steklenica razbila ob steni. Medtem je že prišla Cena krepka Valterjeva roka za šinjek (= tilnik) in ga porinila na cesto, dočim je Malči hitela domov po pomočnika. Lucija pa je jokala zadaj in vzdihovala: «Pre-sveta devica, kdaj in s čim sva si to zaslužila?»

IX.

Drugo jutro sta odšla Ribarjeva nazaj domov. Še pred njunim prihodom je nekdo prinesel v vas novico o dogodku.

S povešenimi očmi sta šepala starca skozi vas in se spet nastanila v bajti kraj vasi, odkoder sta se pred dobrim tednom izselila. Ker nista imela več postelje, sta se preselila na peč.

Cena je stopil do župana in župnika po ubožni list, da izterja svojo pravico in svoj denar. Vložil je tožbo proti zetu. Valter si je najel najboljšega odvetnika, na ubožni list je pa poslal Cenov zastopnik le svojega začetnika, ki je ves čas molčal.

Tako se je zgodilo, da je Cena pravdo izgubil, ker je Valter dokazal, da je sklenil z Ribarjema ustno preživitveno pogodbo, dasi ni silil za denar. Sodnik je verjel tembolj Valterju, ker je bil ugleden človek.

Cena je gnal pravdo s svojim ubožnim listom naprej in prodajal za vsakdanji kruh obleko. Ko je tudi drugič izgubil pravdo, je odšla zjutraj žena od doma. Čez dva dni so jo privedli vso ovedeno domov. Našli so jo bili v sosednji župniji, kjer je ustavljala vsakogar sredi ceste in mu pripovedovala, kako lepo in bogato hčer ima, ki ji je kupila zlato obleko in jo poslala nabirat siromake, da jih nasiti. Nič več ni poznala moža Cena. Deset dni ni

hotela ničesar užiti, enajsti dan je umrla z blagoslovno besedo na ustnih:

«Bog ti bo povrnil, Malči...»

Od otrok ni bilo nikogar k pogrebu.

Cena se je po njeni smrti še bolj zagrizel v pravdo. Vsa vas je sočuvstvovala z njim tako, da je celo župan dal vsak mesec skrivaj trgovcu stotak, da je dajal Cenu na up živež. «Ko dobim pravdo, ti vse povrnem», je vedno obetal Cena trgovcu.

Leto dni po ženini smrti je Cena prejel od stola sedmorice odklonitev priziva s pristavkom, da ga mora Valter preživljati.

«A, taka je pisana pravica otrok do očeta», je rekel Cena, pustil bajtina vrata na stežaj odprta in šel ves vpognjen v reber, kjer je bil nekdanj njegov gozd. Odpasal je hlačni jermen, edino stvar, ki mu je ostala od desetletnega dela v jami. Poiskal je rogovilast pritličien gaber, potegnil skozi zaponko goli konec pasu in ga zadrnil na vejo. Pas je bil v vsej dolžini poln rumenih rinčic. Ko je Cena to opazil, se je trudno nasmehnil: «Čevljar Poldi v Hambornu pač ni vedel, ko jih je zabijal v moj pas, kako je to pripravno. Ko zadrigneš pas okrog vratu, se lepo zapne, da se pač ne moreš premisliti.»

In res se je pas lepo zapel, Cene pa se je pognal naprej in pokleknil na mehki mah, ko so mu omahnile noge. Drugi dan so ga našli vsega zasinelega, mrzlega.

Občina je izterjala od Valterja stroške za pogreb in še osem stotakov za prehrano, sku-

paj 1200 Din. Valter je poslal dva tisočaka, češ, naj bo ostalo za občinske reveže.

To se je zgodilo teden dni prej, preden je gospa Malči javno ihtela pri deklamacijah na materinskem dnevu, čigar pokroviteljica je bila. Morda je pa res ihtela za svojo materjo . . .

(Ilustriral Mirko Šubic.)

Dipl. agr. A. JAMNIK:

AGRARNI BLAGOVNI STANDART.

Od leta do leta se vnovčujejo kmetijski pridelki težavneje. Ne le, da se mnoge države, ki so prej uvažale naše pridelke, sedaj zapirajo pred uvozom in streme za samopreskrbo, temveč tudi doma je trg oslavel, kupna moč porabnikov pa padla. Iskati bi bilo treba novih tržišč, a kje jih najti? Kriza je po vsem svetu.

Vendar bi se moglo še marsikatero naše blago izvažati, ako bi bilo pridelano in odpremljeno tako, da bi se utegnilo povpraševati po njem. Na tujih trgih naše blago tudi po nizki ceni težko vnovčujemo, ker so mnogi narodi spretnejši od nas in ker z reklamo kakor tudi z očitvidno in otipljivo kakovostjo zaradi boljše priprave, enotnosti in izbranih blaga bolj privlačujejo kupce nase kot mi, ki prihajamo na trg z dokaj divjim blagom divje proizvodnje.

Nekdaj je porabnik vse vzel, kar in kakor se mu je nudilo. Ako je bilo blago manj izgledno in neprebrano, ga je kupil pač ceneje.

Dandanes kupuje porabnik ceneje na drug način. On noče riskirati (tvegati) in kupiti cenenega blaga, katerega uporabnostne vrednosti ne pozna in je ne more kar mimogrede ugotoviti. On noče riskirati in «gori — plačati». On išče blago takega izvora, čigar uporabnostna vrednost mu je znana in ki ga rajši tudi draže plača kot nepoznano blago, a je prepričan, da se pri nakupu ne prevari. Tako ravna zato, ker je dandanes pač vsakdo prisiljen, posebno s hrano, postopati zelo varčno in vsako stvar čimbolj izkoristiti, da telo in duševna zmožnost dela ne trpita in da mu ostane v mošnjičku vendarle še denar za razne stvari, ki mu jih prinašata kultura in moda in katerih užitku se noče in ne more odpovedati, ker je pač tako. Ne da bi se zavedal, ga je v to prignala industrijska in trgovinska, velekapitalistična reklama ali vsaj po tej vzbujena domišljija in obzir na druge ljudi, češ, kaj bodo rekli, če ne bo delal tako in tako. Agrarna reklama pa spi.

Morda si že kupil kdaj nepoznano stvar, ki se ti je videla zelo poceni in ti je močno ugajala. Komaj pa si jo imel in uporabil, si že videl, da si denar vrgel proč, kajti niti zdaleka ni toliko vredna kakor druga, ki jo poznaš, o kateri veš, da je dobra in le nekoliko dražja. Šola te je izmodrila in prihodnjic rajši plačaš za stvar nekaj več, pa več, kaj si kupil, in tudi, da si tako še najceneje in najpri-

merneje prišel do nje in da imaš za izdani denar primerno korist, a onega cenenega «šmorna» nočeš niti pogledati več. Vidiš — tako je z vsakomur in nihče nima denarja, da bi ga razmetaval za poskušnje.

Tako je s teboj, ki si se prevaril z nakupom načičkanega, brezvrednega, čeprav cenenega industrijskega predmeta, tako je z vsakim porabnikom in torej tudi s porabnikom, ki kupuje kmetijske proizvode. Kar spozna za dobro in kar se mu priljubi, išče in plača, česar pa ne išče, zanj nima vrednosti.

Temeljito se moti, kdor misli, da na trgu odloča ali da utegne odločati pridelovalec. Ne, samo porabnik odloča, ali kupi in kaj kupi. To je utemeljeno že po naravi.

Pridelovalec se mora pač potruditi in približati porabniku, izvedeti, kaj ta želi, in se po njegovi želji ravnati, najsi se mu zde želja, okus, prepričanje itd. pametni ali ne!

Naprednejši narodi — posebno Anglosasi so to že precej zgodaj spoznali in svoje pridelovanje temu primerno uredili — se ravnajo po želji porabnika, hoteči ga zadovoljiti in tako privezati nase. Vsako stvar postavijo predenj v kolikor mogoče lepi obliki, da zadoste tudi zahtevi oči.

Kdor hoče v današnjem hudem in premetenem tržnem boju uspešno tekmovati, mora vedeti, da mu je treba poleg ponudbe kakovostno prvovrstnega, lepega, izenačenega blaga zmanjšati tudi strošek pri postavitvi blaga na trg. Take pocenitve se dajo z uspehom dosežati samo v dobro organiziranem veleprometu. Pametnejši narodi že delajo dokaj časa tako.

Pridelovalec svoje blago proda ali ga izroči v prodajo veleprometniku in ta potem nadrobnim oddajalcem. Poslednji iščejo le tako znano blago, o katerem vedo, da ga bodo njihovi odjemalci radi sprejemali, za uvajanje novega blaga, četudi iste vrste in kakovosti, se pa le neradi odločijo, ker se boje, da izgube odjemalce.

Pri takem načinu svetovnega vnovčevanja je samo po sebi umevno, da se je posebno razvila veljava «znamke» («marke»), ki je danes odločilna.

Kaj pa je znamka in kako nastane?

Porabniki so n. pr. že pred časom postali pozorni na posebno izbornost nekega predmeta. Recimo, da so začeli opažati, da je dansko maslo res izvrstno.

Ni prevodeno, ima vedno enako količino tolšče, okusa je prijetnega, barve pa tako lepo rumene (barvano), da bi ga kar z očmi jedel. V promet prihaja to maslo v zelo ličnih zavitkih in prodajajo ga samo tisti trgovci, ki imajo hladilne naprave; pri njih se torej dobiva vedno lepo trdno in nikoli ne od vročine omehčano, mazavo, ker ni tako za oči prav nič prikupno. S tem maslom je tudi vsakdo, ki ga uporablja, zadovoljen, saj ima za izdani denar primerno korist in ga blago bolj zadovolji, kakor če kupi cenejše maslo nepoznanega izvora in nepoznanega pridelovalca. Danci so ptiči, zakaj njihovo maslo je vedno dobro in vsi ga proizvajajo po enaki formuli (enakem predpisu). S svojim blagom zadovolji porabnika tako, da pri vnovičnem nakupu masla trgovcu pove, da hoče le «dansko» maslo. In, glej, tako je ustvarjena — znamka. Samo beseda «dansko» že dovolj pove o kakovosti in vrednosti tega blaga, o njegovi enaki dobroti in koristnosti, odnosno uporabnosti vrednosti.

In danes vlada na trgu znamka, a še bolj bo vladala in že se bije boj tudi med znamkami.

Z raziskovanjem (analizo) trga spoznamo želje, okus, strasti, potrebo in plačilno sposobnost porabnika kakor tudi, koliko utegne le-tá porabiti blaga. V različnih krajih so te stvari različne. Privezati želimo porabnika nase s tem, da ga čim bolj mogoče zadovoljimo. Ako hočemo to doseči, si naredimo neki predpis ali opis, kakšno bodi to blago po kakovosti, videzu in ceni, da bomo zadovoljitev stalno dosegali. Tega opisa, tega ideala, da bodi naše blago vedno enako, se pri pridelovanju držimo, strogi bodimo sami s seboj in vsa sredstva, pripomočke, izkušnje in izsledke znanosti uporabljamo, da to čim popolneje dosegamo. Z omenjenim idealnim predpisom si napravimo standardni predpis ali standard. Po njem proizvajano blago je kakovostno, standardno blago, ime pa, pod katerim ga izročamo potrošnji, je postalo znamka.

Vsa skrb in vsa prizadevanja, da si določimo standard, in vsi napor pri proizvajanju seveda tudi stanejo, toda ne toliko, da v izgotovljenem standardnem ali znamkinem blagu ne bi mogli biti več ko poplačani; vrhu tega pa se vnovčuje tako blago veliko laže in rizika ni, da bi ga morali kdaj na (velikem) trgu prodajati pod ceno samo, da ga prodamo in da se s čakanjem ne pokvari. Ta riziko odpade toliko bolj, če smo si standardni predpis ustvarili po dobro izvedeni analizi trga.

Dobra znamka zavojuje svet ter se hitro uvede in uveljavi povsod. Komu niso znane znamke «Ford», «Gillette», «Shell», «Dansko maslo», «Ementalec» i. dr.! Zadostuje samo beseda, pa že vsakdo ve, za kaj gre in kakšno vrednost imajo izdelki s tem imenom.

Standarda naš kmet sam ne more niti dobro ustvariti niti ga uveljaviti. Zgolj z združenimi močmi in s sposobnimi ljudmi se more zgoditi, da bo postavljaj naš kmet pravi pridelek ali izdelek na trge, kjer ga bo namerjal vnovčevati, in da ga bo potem popolnoma enakega združeno ustvarjal

v tolikih množinah, da bo blaga dovolj za velepromet.

Nikoli še ni vse tiščalo tako skupaj in k «vele»-stvarim kot sedaj. In kdor ne dela tako, bo zaostal in jokal. Vsa velika industrija se združuje v velika udruženja, sindikate, koncerne, truste, vse velike banke se fuzionirajo (zlivajo) ali se združujejo v koncerne, vse države delajo na to, da tudi kmetijstvo z zadrudništvom in akcijskimi družbami napravijo za velepodjetnika, zaradi česar tudi naš kmet ne sme zaostajati. Zdrževati se mora v večje proizvajalne kolektive (enote), združeno tudi ustvarjati in prihajati na trg s standardiziranim blagom.

Ali imamo pri nas katerikoli agrarni proizvod sploh standardiziran? Nekaj takega bi za silo mogli reči morda za hmelj. Kaj pa sadje, ki še gre v denar? Koliko vagonov moremo napolniti n. pr. z jabolki iste sorte, obranimi z drevja, prebranimi, zdravimi, enakimi in vloženimi po tri, dve in zopet tri, dve jabolki itd. v osmih prečnih vrstah na dolžino zabojevka in v petih plasteh tako, da je zabojevček poln in drug drugemu po meri enak (t. j. v razmerju 2 : 3 ali po rif raf = 154 jabolok ali drugače, toda vse in vedno enako), da tiči v zabojevku natanko 188 jabolok in da nadrobni prodajalec samo privzdigne pokrovček in je blago že razstavljeno. No, koliko vagonov bi naložili? Kar takoj prav nobenega, kajti na to danes sadjarji menda sploh še ne mislijo! Oni prodajajo in nakladajo jabolka največ kar prosto in sirovo v vagon kakor krompir. Zato pa tudi dobijo za tako sadje vrlo malo. Plača se jim ga kot blago za prešanje, ne pa kot fina jedilna, namizna jabolka.

No, in kako je s krompirjem? Pridelovalec ga prodaja, ne glede na sorto, neprebranega — šiške poleg najdebelejših, debelih in srednjih, zdravih in bolehnih, nagnitih, objedenih, presekanih, še prstenih gomoljev — in porabnik, ki ga od trgovca kupuje, dobi med mešanico še sorte: rožnik, oneidovec, ribničan, hrastovec i. dr., belomesnato in rumenomesnato «onga». In kako naj se kuha tako pomešan krompir, ko se ena sorta razkuha, je druga milnata, tretja pa trda! — Kdo naj kupuje tako «zmešnjavo»?

Ker smo že prej govorili o maslu, se vprašajmo, kakšno je naše presno maslo. Namizno maslo bi moralo imeti najmanj:

83·5 % tolšče,
samo 13·0 % vode,
do 2·0 % soli in
1·5 % drugih sestavin iz mleka,

poleg tega svež, prijeten okus, tipičen vonj, lepo rumeno barvo in biti bi moralo zoblíčeno okusno. Ne rečem, da se tako maslo ne dobi. Toda pojdi na ljubljanski trg, pa boš dostikrat lahko videl razne brezoblíčne množine brez prave barve, v katerih bo gotovo preko 16 ali tudi več odstotkov vode, čeprav velja za presno maslo vsaj v tem pogledu neki predpis. Če tako stvar kupiš in pokusiš, ti je že žal; denar si vrgel proč, v grlu te peče, peko te

tudi lica od sramu, ker si bil dovolj bedast, da si zaradi nizke cene tako stvar kupil, in že preišljaš, ne bi li za proč vrženim denarjem treščil tudi maslo proč. Večjim naročilom s prvovrstnim, skozi in skozi enakim blagom naša proizvodnja trenutno ne more ustrezati.

Kako pa je z drvimi za kurjavo? V ljubljanski okolici napravljajo menda Ižanci po 21 in Polhovgrajci po 23 palcev (col), nekateri kmetovalci in prekupei, odnosno trgovci, pa po meter dolga polena. V neposredni bližini mesta Ljubljane, na malem ozemlju, torej kar tri dolgostne mere! Eni dobavljajo samo cepance od debela, suhe, drugi z nekoliko primesi polen od vej, drugi z veliko teh polen in nesuho blago. Taka drva pripeljejo po kakem deževnem dnevu in se izgovarjajo, da je blago znotraj

suho in vlažno le zunaj, in sicer zaradi dežja. Kdor se ne spozna, je pri ceni opeharjen.

Z vsemi drugimi našimi pridelki je enako. Tudi z mlekom! V vse to je treba spraviti več reda in vsaj skromnejšega standardiziranja. Če se to zgodi, se naša domača potrošnja čisto gotovo poveča in omogoči boljši izgled za izvoz, pridelovalčev žep pa dobi več evenka.

Med časom, ko sem to pisal, sem izvedel, da se bo Kmetijska družba zavzela za skupno vnovčevanje kmetijskih proizvodov. Če bo primerno in vsaj primitivno (preprosto) standardizirala, bo to za naše gospodarstvo dvakrat dobro. Vsekako je želeli, da se v proizvodnjo tudi v pridelovalčevo korist uvede več reda, enotnosti in solidnosti (za nesljivosti).

—žn—

LETALKE.

Isti dan meseca maja, kakor je pred leti prvi priletel mladi Lindbergh iz New Yorka naravnost v Pariz, ne da bi se bil na dolgem potu kje ustavil, je priletela lani čisto sama preko Atlantskega oceana iz Nove Fundlandije na Irsko mlada Američanka Miss Amelia Earhart. Vse jo je slavilo zaradi tega drznega poleta in mesec dni je bilo svetovno časopisje polno poročil o njej. Nešteto njenih fotografij so prinesli listi. Potem pa je vse utihnilo in kmalu bo ta letalka pozabljena.

Danes se morda tudi Američani več ne spominjajo neke druge svoje slavne letalke, ki je vzbudila nekdanj svetovno pozornost. Toda kje je že to! V začetni dobi letalstva se je dne 16. aprila 1912. posrečilo mladi Američanki, Harietti Quimby, preleteti Rokavski preliv na Blériotovem enokrovniku. Bil je to isti stroj, s katerim je nedavno poprej Blériot dvakrat preletel Rokavski preliv. Za polet iz Anglije čez morje v Francijo je takrat rabila ta letalka 55 minut. Ob tisti priliki je francoski letalski mesečnik «L'Aérophile» pisal o njej tole: «Miss Hariett Quimby si je bila že v Mehiki priborila ženski višinski rekord. V Ameriki jo smatrajo za najboljšo letalko Novega sveta.» Takrat, ko je preletela Rokavski preliv, je bila zelo lepo 23letno dekle, kakor kažejo tedanje fotografije. Toda kdo se je danes spominja, kdo se spominja prvih letalk?

In vendar jih je bilo precej in bile so zelo slavne te prve pilotinje. Zgodovinarji se bodo še v poznih časih čudili, da je bilo že v začetni dobi letalstva toliko pilotinj. Francozinje so lahko ponosne na to, da je bila prva ženska, ki je sama letala, Francozinja. To je popolnoma naravno, kajti zibelka letalstvu je tekla v Franciji. Leto 1910. si je baronica de la Roche pridobila prvo pilotsko legitimacijo. Bila je najprej slavna igralka in le po čudnem naključju je prišla do letanja. Poleti 1908. se je neko noč po končani gledališki predstavi odpeljala iz Pariza na deželo, seveda ne z avtomobilom, nego

z navadnim enovprežnim izvoščkom. Sedela je v veseli družbi do ranega jutra, nato pa se je vrnila. Pot jo je vodila mimo letališča Issy-les-Moulineaux. Tu je v svitu prve jutrnje zarje videla prvič v svojem življenju na letališču pilote, ki so se vadili v zraku, kar jo je tako navdušilo, da je opustila svoj poklic in postala letalka. Nekoč se je hudo ponesrečila, toda letanja ni opustila. Šele vojna je za nekaj let prekinila njeno letalsko karijero. Po končani vojni je takoj spet začela letati in letala do dne 18. julija 1919., ko se je ubila.

Vendar ni bila ona prva letalka, ki je našla smrt z letalom. Prva ženska, ki se je z letalom smrtno ponesrečila, je bila Američanka, gospa Jane Moore, rojena Wright, sestra prvega ameriškega letalca Wilburja Wrighta, ki je pri poletu za aviatško diplomostrmoglavil na tla dne 21. julija 1911. v Etampesu v Franciji.

Že pred svetovno vojno je bilo mnogo žensk pri letalstvu. Bile so predvsem Francozinje, Američanke in Angležinje, da, celo neka zamorka je bila med njimi. Svetovna vojna je napravila v Evropi nagel konec letanju žensk, zato so pa tem več letale Američanke. Danes je največ pilotinj v Ameriki, namreč 554. Toda ni dvoma, da se bo to število v doglednem času še zvišalo, kajti ko je Miss Amelia Earhart preletela Atlantik, je zavladalo med mladimi Američankami velikansko navdušenje za letalstvo. V Angliji pilotira 63 žensk redno letala, v Italiji jih je 40. Pilotinje se nahajajo skoraj med

vsemi narodi, tudi med Kitajci in Japonci. Reči moremo, čeprav nimamo točne statistike, da jih je nad tisoč po vsem svetu. Pripadajo vsem narodom in vsem poltem. V Franciji jih je 40 in med njimi je tudi najmlajša pilotinja sveta, gospodična Germaine Pelloquin, ki je stara šele šestnajst let, a že

sanja o tem, kako naj preleti Atlantik iz Pariza v New York.

Zakaj pa ne? Če je Amelia Earhart sledila Lindberghu, zakaj ne bi Francozinja sledila onim moškim, ki so v obratni smeri premagali na krilih letala velikanski ocean?

PROF. DAVORIN VOLAVŠEK:

MUSLIMANKA V ČASIH IN DANES.

Ves svet se čudi energičnemu in duhovitemu reorganizatorju Nove Turčije, Kemal-paši, in njegovim reformam, ki so globoko posegle tudi v versko življenje mohamedancev, predvsem pa visoko dvignile socialni položaj turške žene.

Žal so se uveljavile Kemalove reforme le v njegovi državi, a milijoni muslimank čakajo še vedno rešitelja.

Mohamedankin položaj označuje v glavnem sledeče: 1.) harem, to je zapiranje žene pred svetom in družbo, 2.) zagrinjanje obraza, 3.) mnogoženstvo ali poligamija, 4.) dejstvo, da smatra musliman svojo ženo ali svoje žene za svojo popolnoma osebno last, in 5.) v splošnem zelo nizka izobrazba mohamedanske žene.

Ogromna večina Evropecev ima še dandanes popolnoma napačne nazore o orientalski ženi in njenem zaprtju v haremu. Pri besedi harem misli vedno na stotine zaprtih suženj in na nečuvvene orgije, ki se gode za tajnimi haremskimi zidovi. Vse to je bilo resnično pred več stoletji, v dobi, ko so se polnili haremi sultanov in drugih turških velikašev z mladenkami, zajetimi pri brežštevilih turških pohodih v vseh mogočih deželah. V novejši dobi se pa haramsko življenje v Turčiji in v drugih mohamedanskih deželah ni dosti razlikovalo od navadnega rodbinskega življenja pri nas v Evropi in drugod.

Poligamija je bila v starem veku splošno znana ustanova vseh narodov. Edino Grki in Rimljani so se povzpeli do enoženstva. Od Rimljanov je sprejela enoženstvo tudi krščanska cerkev in ga uzakonila.

Pred Mohamedovim nastopom je imel Arabec osem do deset žen, a Mohamed je določil le štiri žene kot najvišje dovoljeno število. Koran dovoljuje vsakemu muslimanu, da si vzame po uvidenosti in seveda zlasti po imetju eno, dve, tri ali štiri žene, dočim je število suženj neomejeno.

Splošno se položaj suženj in njihovih otrok ni dosti razlikoval od položaja prvih žen. Otroci so bili svobodni in deležni iste vzgoje ter so dobivali tudi svoj delež od očetovega premoženja. Pri sužnji so odločale o njeni usodi razen lepote tudi njene duševne sposobnosti. Lepa, duhovita sužnja se je lahko povzpela nad prave, zakonite žene. Zgodovinski znana je poleg drugih posebno lepa ruska sužnja Roksolana, ki je postala prva sultanova žena, njen sin pa očetov naslednik na prestolu Otomanov.

Mohamed je pri dovolitvi več žen upošteval dejanske razmere svojega naroda in njegov politični

položaj. Ne smemo pozabiti, da je orientalska žena z 12 do 14 leti navadno že mati in s 30 leti starka. Mohamedanci so potrebovali nadalje bojevnike za razširjanje svoje vere in so zaradi tega hoteli, da jim rodi vsaka žena, poroda zmožna.

Na tri načine je bilo, oziroma je dovoljeno muslimanu, priskrbeti si ženo.

Po prvem načinu se je vršilo vse slavnostno. Zakon so dogovorili zaročenčevi in zaročenkini sorodniki, ne da sta se bodoča zakonca prej kedaj sploh videla. Najprej se je sestavil natančen popis nevestine bale, ki jo je moral mož ob ločitvi vrniti. Če je pa žena umrla brez otrok, je ostal možu del bale. Popis je moral potrditi krajevni sodnik z dvema pričama vred. S tem je bil zakon za javnost dejanski že sklenjen, vse drugo se je izvršilo nato v domači hiši. Od različnih ceremonij, ki so se v prejšnjih časih vršile, naj omenimo le nekatere.

Nekaj dni pred poroko, ki je bila vedno v petek, se je podala nevesta v kopel, kjer so jo po vsem telesu, razen po glavi, obrili. To je zahteval svoje dni in še nedavno okus Turkov. Po poročni noči je odnesla moževa sorodnica nevestino spodnjo obleko in pokazala vsem gostom znake devišstva na njej. To je bil povod, da je zavladalo splošno veselje; v nasprotnem primeru je imel pa mož pravico, poslati nevesto njenim staršem, a obenem je moral tudi vrniti njeno balo.

Po drugem načinu je šel mož h kadiju (sodniku) in tam pred pričami obljubil, da hoče skrbeti za svojo bodočo ženo in za otroke; določiti je moral tudi odpravnino, ako z ženo ne bi bil zadovoljen in bi jo odslovil.

Najenostavnejši je bil tretji način. Mož si je kupil kratko in malo sužnjo za ženo, ki se mu je morala brez vseh ceremonij pri kadiju in drugod povsem pokoriti.

Poudariti moramo, da se je zadovoljila in se še vedno zadovolji ogromna večina muslimanov le z eno ženo, zakaj marsikom imovinske razmere ne dovoljujejo imeti po več žen. Pa tudi premožni Turki višjih slojev so v novejši dobi dajali prednost enoženstvu. Mnogokrat so storili to tudi na zahtevo izobražene, moderne žene, ki se je otrsela starokopitnih nazorov in zahtevala od moža, naj ostane ona njegova edina žena ves čas zakona.

Zanimivo je, kako zagovarjajo muslimani mnogoženstvo proti enoženstvu, in priznati moramo, da imajo v marsičem popolnoma prav.

Nedvomno je, da se s poligamijo bolj in zanesljiveje množi potomstvo in s tem ohranja rodbina. Res je tudi, da zmanjšuje mnogoženstvo število nezadovoljnih starih devic in razmah prostitucije.

Nam se zdi poligamija nemoralna ustanova, ker se ne krije z našimi nazori o zakonskem življenju in morali. Toda bodimo odkritosrčni in priznajmo, da so naši nazori o morali zgolj teoretični, kako pa je z njimi v praksi, vemo sami dobro. Res je, da obstoji tudi pri nas mnogoženstvo, in sicer pred poroko, v zakonu ali pa namesto njega. Koliko je mož, ki bi mogli reči, da niso pred poroko nobene ženske bliže poznali, koliko jih je, ki niso kot zakonski možje nikdar preskočili plotu zakonske hiše, ali si vsaj želeli takega skoka, in kako veliko je število fistih, ki se ogibajo zakona samo zaradi tega, da lahko letajo od cvetke do cvetke brez vsake ovire. In tudi glede žen velja dostikrat isto. Ali ni to mnogoženstvo?! Razlika je le v tem, da je bilo turško in je še dandanes orientalsko mnogoženstvo po zakonu in tradiciji dovoljeno, a naše je nezakonjeno.

S tem, kar smo pravkar povedali, seveda ne namerjamo zagovarjati poligamije, zakaj saj ima tudi ta mnogo, mnogo slabih strani. Zlasti ne smemo prezreti visokih stroškov, ki jih naprti možem mnogoženstvo in ki so uničili že ogromna premoženja; mnogokrat pa je že posegla poligamija celo jako usodopolno v državne finance. Pomislimo le, koliko težkih milijonov so požrli vsako leto obširni sultanovi haremi. In te milijone je iztisnil sultan iz naroda! Slabe posledice je imelo često tudi dejstvo, da se ženin in nevesta pred poroko nista poznala in se prej nikoli niti videla nista, kar je povzročalo brezštevilna razočaranja v zakonu. Poligamija ne pozna družinskega življenja v našem pomenu, ko vzgajata mož in žena skupno otroke. Tekmovanje

med ženami je rodilo sovraštvo in intrigantstvo (kovarstvo).

Mnogo slabše kot poligamija vpliva na splošni kulturni razvoj naroda to, da zapirajo ženo v harem in jo odstranjajo od vsega družabnega življenja. Žena vobče brez nujnega posla ne sme zapustiti harema, če pa se to vendarle zgodi, si mora ves obraz docela zagrniti. Ta zahteva ni naravnost turška, ker je koran nikjer ne predpisuje, temveč splošno orientalska.

Modernejša mladoturška vlada je že poskušala omiliti to zahtevo, toda spričo konservativnosti turškega naroda ni mnogo dosegla. Le maloštevilne prosvitljene žene iz boljših krogov so začele nositi evropske koprene ali pa nastopati javno celo nezakrite. Proti omiljenju nespametne navade je bilo predvsem malo in slabo izobraženo turško duhovništvo, dostikrat pa celo žene same. Saj tudi pri nas glede tega ni precej bolje, če gre za kako staro, četudi neumno navado.

Odstranitev žene iz družbe je slabo vplivala tudi na izobrazbo turške žene, posredno pa še na vzgojo otrok, ki so jih razen tega odvzeli materi že v nežni mladosti.

Kar ni mogla doseči mladoturška vlada, je izvršil z energično gesto veliki preroditelj Turčije, duhoviti Kemal-paša. Kar čez noč je izginil namreč harem in z njim mnogoženstvo. Turška žena je dosegla svobodo in socialni položaj, ki ga uživa žena komaj v najmodernejših evropskih državah.

Žal veljajo, kakor smo že omenili, Kemalovi zakoni le v moderni turški republiki, a v vseh drugih deželah, kjer žive milijoni muslimanov, je ženski socialni položaj večinoma tak, kakršen je bil takrat, ko je narod sprejel Mohamedovo vero. Vendar pa opazamo tudi v teh deželah čimdalje bolj stremljenje, da se odpravijo stari, nemoderni običaji.

B-k:

GRAMOFONSKA PLOŠČA.

Ko je nastopil radio svojo zmagoslavno pot po vsem svetu, so splošno prerokovali gramofonu smrt. Prerokovanja se pa niso izpolnila; nasprotno: danes je gramofon bolj razširjen kot sploh kedaj pred in reči smemo, da si radio in gramofon nista tekmeča, temveč da še drug drugega izpopolnjujeta. To je tako kakor z elektriko in plinom. Ko so izumeli električno razsvetljavo, so nekateri menili, da je s tem plinu za vedno odklenkalo, a temu ni bilo tako. Res je sicer, da je v razsvetljavi elektrika plin večinoma izpodrinila, toda plin si je ohranil postojanki: kuhanje in kurjavo. V modernih mestih je plin pri kuhi popolnoma izpodrinil staro gorivo in svoje postojanke bo obdržal tako dolgo, dokler ne bodo izumljene take električne peči, ki bodo v obratovanju cenejše od plinskih.

Baš v zadnjih letih so tudi gramofon tako zelo izpopolnili, da ga ne bo nikoli več mogoče spraviti s sveta, četudi radio še tako izpopolnijo. Napravimo

poskus in vzemimo gramofonsko ploščo najnovejše izdelave; pustimo jo igrati najprej na gramofonu, recimo dvajset let starem, potem pa na modernem gramofonu. Razlika je tako velikanska, da jo spozna še človek, ki nima prav nikakega zmisla za godbo. Stari gramofoni so hreščali, smrčali in jokavo evilili, da je bila groza, današnji pa oddajajo godbo in človeški glas tako naravno in lepo, da zadovoljijo tudi najbolj razvajenega ljubitelja glasbe. Tu mislim seveda na dobre, to se pravi drage gramofone svetovnoznanih tvrdk, če igramo na njih dobre plošče, in ne na cenene aparate, ki oddajajo tako imenovano «konzervno» godbo. Razlika v glasu dražjih in cenejših aparatov je ogromna; slab aparat pokvari glas tako, da človek kar ne more spoznati iste plošče, igrane na cenejšem aparatu.

Ker marsikateri naših čitateljev nima pojma, kako se izdelujejo gramofonske plošče, zato hočem to izdelovanje kratko razložiti.

Vzemimo primer, da hoče tvrdka, ki izdeluje plošče, izdati ploščo s kakšno narodno pesmijo. V ta namen se dogovori z umetnikom, ki zapoje pesem v posebnem prostoru, imenovanem studio. Studio je, enako kot studio v radijskih oddajnih postajah, soba, zgrajena tako, da ne more vanjo prodreti nikak glas od zunaj. Strop in stene so pokrite z nagubanim blagom, tako da glas odnikoder ne more odmevati, temveč prihaja čist in nespremenjen v sprejemni aparat, česar ne bom natančneje popisoval. Omenim samo, da prihaja glas, obratno kot pri gramofonu, skozi cevi do škatlice z napeto opno, na katere sredini je pritrjena igla, ki drsi, kakor pri gramofonu, po vrteči se plošči, samo da je ta plošča iz mehkega voska in popolnoma gladka. V njo zareza igla nekaj milimetrov globoko svoje tresljaje. t. j. tresljaje napete opne, na katere sredini je pritrjena. Postopek je torej takle: pevčeve glasilke ali pa brneče strune godal se tresejo, ti tresljaji tresejo zrak, zračni tresljaji tresejo napeto opno, opna trese iglo in igla vrezava svoje tresljaje v mehko vrtečo se voščeno ploščo. Tako zapiše prav za prav zvok samega sebe v vosek. S tem je snimek gotov, toda je mehak in ni uporaben. Treba je napraviti od njega trde odtiske.

To se zgodi na ta način, da posujejo voščeno ploščo dobro z grafitnim prahom ter jo dajo za 24 ur v galvanoplastično kopel. V tej električno-bakrent kopeli se sesede z izločevanjem bakra na voščent plošči nova kovinasta plošča iz čistega bakra, katere vrezi ustrezajo popolnoma vrezom voščene plošče, samo da so obratni: kjer je na voščeni plošči vdolbina, je na bakreni izboklina, in kjer je na voščeni izboklina, je na bakreni vdolbina. Dobi se torej, če govorim v jeziku fotografav, od pozitivnega odtiska (prvotne voščene plošče) negativni odtisk (bakrena plošča).

Odtiski od te bakrene matrice so zopet pozitivne plošče, katere nato lahko igramo na gramofonu. Ker je matrica iz kovine, je treba napraviti odtiske od nje iz snovi, ki je pri odtiskavanju mehka, tako da ne poškoduje matrice, a sprejme obenem vase vse njene vreze, se potem strdi in postane tako zelo trda, da jo moremo neštetokrat igrati. Od ene kovinske matrice je moči torej tako napraviti neomejeno število gramofonskih plošč, kakor se dá napraviti od ene fotografske plošče ali filma neomejeno število posnetkov (slik).

Sedaj si pa oglejmo snov, iz katere se izdelujejo gramofonske plošče. Navadno mislijo ljudje, da so plošče iz ebonita, ker so črne in se svetijo, toda temu ni tako. Kaj vse pride v črno testo, iz katerega so narejene plošče, je fabričarijska tajnost, vendar pa so znane nekatere sestavine. Glavna je šelak, ki se mu med drugim primešajo zmleta bombaževina in kovine v prahu, in sicer zagledaj, da je plošča tem bolj trda in da delj traja.

Od vseh teh sirovin vzamejo seveda čisto točno določeno količino, kar vse dobro skupaj pomešajo v črn prah, ki ga valjar spremeni v testo.

Izgotovljeno mehko testo vložijo v posebno stiskalniko, ki «tiska» s pomočjo bakrene matrice končne plošče.

Vročna mehka plošča se na zraku ohladi, strdi in pride v prodajo, ko jo še skrbno pregledajo, obrusijo in ji nalepijo etiketo (napis).

To je na kratko postopek pri izdelovanju togih, črnih gramofonskih plošč. V zadnjem času se prodajajo tudi druge, svetle plošče, ki so upogljive, le-te so seveda izdelane iz druge snovi, a se vlivajo, oziroma tiskajo prav tako kakor črne plošče. Seveda niso te plošče tako dobre in trpežne kakor črne, pač pa so zato cenejše.

Spredaj že sem omenil, da radio gramofonski plošči ne dela konkurence. Obadva imata svoje ljubitelje in svoje občinstvo. Moderni gramofon in moderna plošča nadkrilujeta vsekako radio, če gre za umetniški prenos godbe, prav posebno pa še, če gre za prenos klavirja. Zaradi tega marsikateri svetovni umetniki, kakor n. pr. Ján Kubelik ali Sergej Rahmaninov, nočejo igrati v radiu, ker radijski sprejem godbe nikoli ne doseže umetnikovega igranja, temveč ga mestoma naravnost pači. Nasprotno pa je igral Sergej Rahmaninov za gramofonske plošče. To ni nič čudnega, kajti v zadnjih letih je dala električna gramofonska plošča tako točne, naravne in lepo doneče snimke, da si boljših sploh ni moči misliti.

Treba je priznati ter občudovati znanstveni in poljudni pomen radia za človeštvo, toda radio, kar se tiče glasbenih prenosov, danes pač laže zadovolji množico z zabavno godbo kakor muzikalno izobraženega človeka. Sergej Rahmaninov je dejal n. pr. o radiu tole: «Če bi živel v pregnanstvu v Alaski, si pač morem predstavljati, da bi bil hvaležen za vsako, tudi najslabšo godbeno reprodukcijo, ki bi mi jo nudil radio. Toda poslušati radijski prenos koncertov v velikih mestih, kjer gre človek lahko sam v koncertno dvorano, se mi zdi onečaščenje. Radio je čudovit izum, toda za umetnost, mislim, nikakor ni primeren.»

Če primerjamo muzikalno vrednost radia z gramofonom, moramo priznati, da je dala gramofonska plošča umetniku darilo neprecenljive vrednosti: večno življenje njegove umetnosti. Če poslušamo umetnika v radiu, se je v naslednjem trenutku njegova umetnost razblinila v nič. Gramofonska plošča pa ohrani za vedno igro in petje slavnih umetnikov. Pomislimo le, kaj bi pomenilo za svetovno muzikalno kulturo, če bi imeli gramofonske plošče od Liszta, največjega pianista vseh časov! Sedaj si lahko samo nejasno predstavljamo, kako je igral. Prihodnji rodovi bodo glede tega srečnejši, zakaj s pomočjo zvočnih plošč bodo pomenili naši največji moderni muziki za zanamec nekaj več kot sama imena.

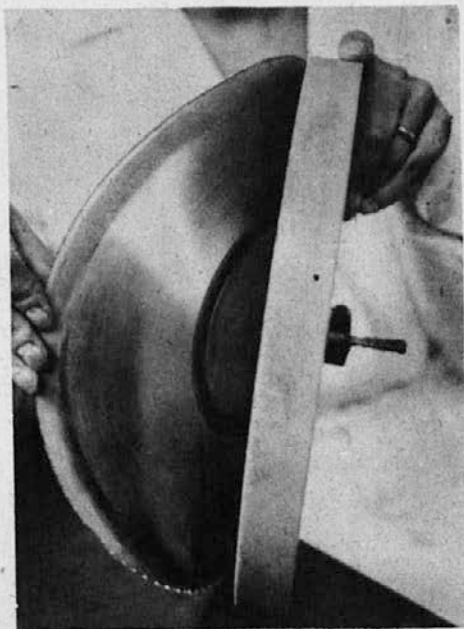
Vsa umetnost muzikov se je končala nekoč z molkom. Poprej je težil umetnika občutek, da njegova umetnost z njim izgine za vedno, danes pa lahko zapusti zveste posnetke svoje umetnosti, neminljivo pričevanje svojega življenjskega dela.

GRAMOFONSKA PLOŠČA

(Glej članek na strani 79.)

V 24urni galvanoplastični kopeli nastane na prvotni voščeni plošči (pozitivu) bakren odtisk (matrica ali negativ), od katerega se odtisnejo gramofonske plošče (pozitivi).

Delavka lušči bakreno matrico (na levi) od prvotnega posnetka na voščeni plošči (na desni).

Bakreno matrico stružijo in skrbno obdelujejo, da pride naposled v čisto neoporečnem stanju v stiskalnico plošč.

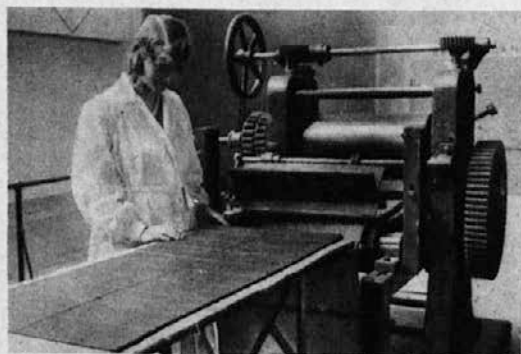
Pri pripravi sirovin: zmleta bombaževina, ki se dodaja poleg šelaka in drugih snovi tudi zmesi, iz katere izdelujejo testo za plošče.

Najvažnejša in najdražja sirovina, ki se uporablja za izdelovanje gramofonskih plošč, je šelak, ki ga dobivajo iz Indije. Pred uporabo ga skrbno preiščejo in očistijo primesi.

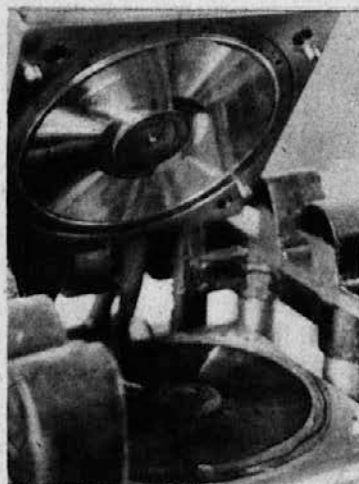
Na drobno zmleta zmes šelaka in raznih drugih snovi se siplje med dva vrteča se velika votla jeklena valjarja, ki ju segreva po ceveh z desne prihajajoča para. Z valjanjem se pridobiva črno testo, iz katerega se izdelujejo plošče.

Toplo in mehko, iz valjarja dospelo testo se reže v pravokotne kose, ki se devajo natč v stiskalnico plošč.

Na električno segreti mizi se pripravljena surovina omehča in pripravi za stiskalnico.

Stiskalnica plošč: zgoraj bakrena matrica, spodaj izgotovljena plošča. V spodnjo votlino stiskalnice so vložili kos testa, nato pa stiskalnico s silnim pritiskom zaprli tako, da so se vsi vrezi matrice (negativa) v vseh najmanjših potankostih vtisnili v ploščo (pozitiv). Pri tem postopku se vtisne obenem tudi sredina plošče z imenom tovarne, naslovom in številko plošče.

Gotove plošče končno še natančno obrusijo.

ŽIVALI PRI ZDRAVNIKU

Konj pri specialistu za oči.

Slonu žagajo nohte.

Pri zdravniku specialistu za ribe.

Pes na operacijski mizi.

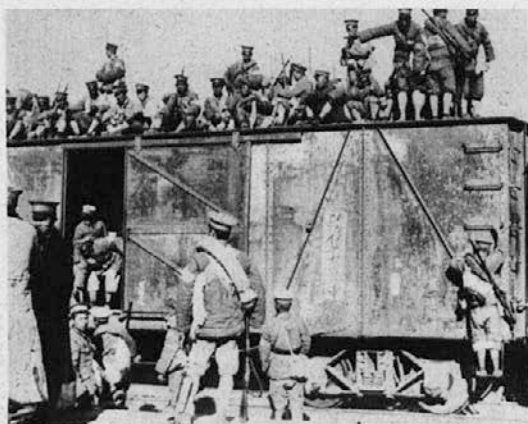

Leoparda rentgenizirajo.

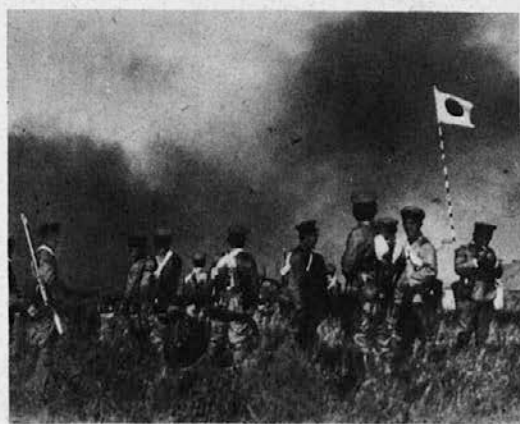

Dromedarju derejo zob.

PRIZORI IZ JAPONSKO-KITAJSKE VOJNE

V Mandžuriji. Kitajski vojaki se odpravljajo na fronto.

Japonski glavni stan pred Mukdenom.

Kitajski ranjenci.

Pešci stražijo železnico Taonan-Angangki.

Japonci jurišajo...

V boju preizkušeni se vračajo za kratke dni v zaledje.

Rdeči križ lajša beguncem gorje.

VINKO BITENC. CLOVEK Z VROJENIM ZNAMENJEM

Ali je mogoče, da se je to zares prime-rilo? Primerilo se med živimi ljudmi, ob belem dnevu, pod soncem, ki je? — Morda je tako, da ima človek, vsak posebej, svoje merilo za doživljanje, ki so mu tako rekoč od vsega početka namenjeni po njegovi naturi in moči.

(Ivan Cankar: Podobe iz sanj
[stran 60.])

I.

Najprej vam moram povedati, da se je zgo-dilo tole ob priliki, ko so na nekem letališču krstili novo letalo najmodernejšega tipa na ime «Prince Ambrozius».

Ob tako redkem in pomembnem dogodku namreč, kakor je krst aeroplana, se ne sme motiti slavnostnega razpoloženja, pa naj bi bilo karkoli. In vendar se je takrat to zgodilo. Kajti nenasitna povojna Furija gre svoja čudna pota. Svoje grabežljive kremplje vtakne vmes celo tam, kjer bi bilo najmanj treba. Nič ji ni sveto, preveč se je nasrkala gorja, po-besnelosti svetovne morije, da bi mogla pri-zanesti vsaj ubogi človeški duši. Preden iz-bruhne svojo žrtev iz žrela, jo postavi še na bridko preizkušnjo: biti ali ne biti.

Gospod Klančar Andrej, upokojeni davčni kontrolor, je bil mož zelo odličnega značaja. Kruta usoda, ki ga je spremljala zadnje deset-letje, ga ni zlomila, dasi je že večkrat klonil pod njeno pezo. Z jasnim, vedrim čelom je stopal že priletni mož po trnjevi poti živ-ljenja.

Njegova žena Katarina mu je bila verna družica. Peterim otrokom je dala življenje, na starost pa ni imela nikogar več. Najstarejša hči je umrla med vojno za jetiko, enega sina in dve hčeri je zvalila k sebi Amerika, naj-mmlajši sin Boris pa je odšel leta tisoč devet sto petnajstega prostovoljno na vojno. Bil je skoro še deček, komaj mu je bilo sedemnajst let. Ni ga bilo več nazaj. Ostal je tam, kjer in kakor tisoč drugih. Ne pisanja ne glasu ni

bilo več o njem. Koliko je prestalo srce go-spe Katarine! Čas je sicer olajšal rane, a za-celil jih ni.

Gospa Katarina je popolnoma osivela od same žalosti. Iskala je tolažbe v delu.

Kolikokrat sta se pogovarjala z možem o otrocih, budila spomine na tiste lepe čase, ko so bili še vsi skupaj doma. Za Borisa, naj-mmlajšega, sta včasih mislila, da mogoče še živi.

Pretekla so leta — pet, deset, toda o sinu ni bilo ne duha ne sluha.

Tedaj sta zakonca Andrej in Katarina za vedno pokopala upanje, da še kedaj vidita svojega ljubljenca.

II.

Lepa pomladanska nedelja je vabila ljudi v naravo. Dolge procesije so romale po prašni cesti iz mesta.

Na ogromnem prostoru letalskega kluba so se zgrinjale množice ljudi. Nestrpno so pričakovali, kdaj se prične zanimiva ceremonija krsta. Kakor velikanski bel golob je čepelo letalo sredi travnika ob visoki leseni lopi.

Gospodje v črnih oblekah in z visokimi ci-lindri na glavah so se živahno razgovarjali tam okoli. Ob poti so stali v dolgi vrsti svetli avtomobili. Praznično razpoloženje je vladalo med ljudmi.

Tudi gospod Klančar in njegova žena Kata-rina sta se udeležila slovesnosti.

«Še nikoli nisem videl, kako krstijo letalo», je dejal gospod Klančar pri zajtrku svoji ženi. «Pojdiva pogledat to reč.»

Gospa Katarina ni bila posebno vneta za take stvari.

«Oh, v tisto gnečo!» je zamahnila z roko. «Pa bi šla rajši na izprehod proti gozdu.»

Mož je vedel, kam merijo ženine besede. Ob tisti poti, ki je iz idiličnega predmestja držala proti gozdu, so imeli Klančarjevi nekoč hišico z vrtom. Odtam je odšel sin Boris v vojsko. Ko sta zakonca po končani vojni toliko let za-man pričakovala glasu o sinu, sta se začutila

silno osamljena in zapuščena. Prodala sta domačijo in se preselila v mesto.

Gospa Katarina se je težko privadila tesnemu mestnemu stanovanju, kamor je tako malo-kdaj posijalo sonce. Ob lepih dneh sta hodila z možem na izprehod po oni stari, znani poti in obujala spomine na nekdanje srečne dni.

Tudi ta dan si je zaželela gospa Katarina oddiha v prijazni predmestni okolici, kjer se je v bližini razprostiral smrekov gozd.

«Če že želiš, pa jo mahneva tja», se je po kratkem molku odločil mož. «Rad bi sicer pristostvoval tej redki svečanosti na letališču, toda —»

Vedno je upošteval želje svoje zakonske polovice in ni imel navade, da bi ji oporekal.

Žena je pogledala moža, se mu nasmehnila in se ga oklenila okoli vratu.

«Ne, ljubi možiček, tega pa spet ne maram, da bi se zavoljo mene odrekel svojemu veselju. Kar pojdiva na letališče. Saj v najin stari kotiček greva še drugikrat lahko.»

Gospod Klančar je pristrčno objel ženico. Njej so se od ginjenosti zalesketale solze v očeh. Da bi jih prikrila, je stopila k oknu in ga zaprla.

Nato sta se zakonca pripravila za odhod.

«Dobro vse zakleni», je naročal mož. «Vedno se čita o kakšnih vlomih.»

Gospa Katarina je spravila denar in škatlico z zlatnino iz predala v ročno torbico.

«Je res najbolje, če ima človek vse pri sebi, kadar gre zdoma», je govorila pri tem.

Ko sta se zakonca prepričala, da je vse dobro zaklenjeno, sta se počasi odpravila na ulico. Ključ od stanovanja je spravil gospod Klančar v žep.

Množica ljudi na letališču je postajala večja in večja. In še so prihajali ljudje peš, na kolesih, z motorji in z avtomobili.

«Pazi na torbico», je zašepetal gospod Klančar ženi med gnečo.

«Ne boj se, Andrej, saj jo dobro držim.»

In gospa Katarina je torbico, ki ji je visela čez roko, trdno stisnila k sebi.

Na lesenem odru, okrašenem z zelenjem, je zaigrala godba.

Slavnost se je pričela.

III.

Ob istem času, ko sta gospod Klančar in njegova žena veselo stopala po poti proti letališču, je hodil po ulicah znanega predmestja mlad, zanemarjen, divje poraščen človek.

Umazana čepica mu je lezla na čelo, izpod ohlapne, ponošene vojaške suknje so gledale na več krajih raztrgane, razcefrane hlače.

Roke je tiščal v žepih in z globoko udrtimi, žarečimi očmi se je oziral po hišah, kakor da nekaj išče. Ob levih sencih se mu je vila ozka temnomodra lisa — vrojeno znamenje.

«Čudno, da ne morem najti hiše», je mrmral neznanec sam pri sebi. «Seveda takrat, ko sem odšel, še ni bilo toliko zgradb tod okoli.»

Bridko se je nasmehnil in je zavil v drugo ulico. Nedeljski mir je vladal v predmestju. Redki ljudje, ki so srečavali neznanca, so začuden gledali za njim. Sumljivi pogledi so ga spremljali vsepovsod. Skozi odprto okno neke vile se je čula godba. Mlada ženska postava se je prikazala ob oknu, se zasmejala in spet izginila.

Neznanec je obstal. Naslonil se je ob cestno ograjo in se zamislil. Petnajst let! Petnajst dolgih let je minilo, odkar ni bil doma. Koliko gorja, trpljenja je prestal v tem času! Najprej v strelskih jarkih, potem pa v ujetništvu, tam v daljni Sibiriji. Bog ve, ali še žive domači, ali jih niso ugonobili morda vojno zlo, žalost in nedostajanje. Pisal je sicer iz ujetništva, a odgovora ni dobil nikoli. Saj ni mogoče, da bi mu mati ne odgovorila, če bi dobila poročilo od njega. Gotovo so ga smatrali že za mrtvega. Domotožje, hrepenenje po domačih in beda so mu dali silo, da je pobegnil.

Posrečilo se mu je prehoditi nepregledne ruske stepe in se skrivoma ukrcati na parnik na Črnem morju. Suvali so ga, slepega potnika, porivali ga sem in tja kakor zaboj ter ga naposled izkrcali v neki italijanski luki. Lahi so ga utaknili v zapor, ga navsezadnje izpuštili in odpravili čez mejo.

Bolan, sestradan, zanemarjen je nastopil Boris Klančar, človek z vrojenim znamenjem, svoj križev pot proti domovini.

In danes je prispel v svoje rojstno mesto. Prosjačil je tu in tam, toda ljudje ne dajo radi. Tudi usmiljenje je pregnala po vsej priliki vojna iz src ljudi.

Mladi mož je od utrujenosti že popolnoma omagal. Višnjevskasti kolobari so mu plesali pred očmi. Z opotekajočimi se koraki je drsal naprej po ulici. Na obeh straneh so stale prijazne hišice z vrtovi.

Borisu se je dozdevala okolica vse bolj znana. Gledal je na desno in na levo. Ali ga ne pozdravlja tam doli na nasprotni strani ulice domača hišica, njegov rojstni dom?!

Boris je pospešil korake. Burno mu je udarjalo srce v prsih in v grlu ga je dušilo od veselja. Ali mu še žive mati, oče, sestra? Kakšno presenečenje, ko se nenadoma pojavi pred njimi, kakor bi vstal od mrtvih!

Ustavi se pred hišico. Vse je še tako, kakor je bilo nekdanj. Tudi vrtna ograja je še ista, le da je lepša, nanovo prebarvana. A vse je tiho okoli hiše. Vsa okna so zaprta. Izpred kočje laja pes nad njim.

«Belin!» je hotel zaklicati Boris nad psom. Toda glas mu je zamrl v grlu. Saj to ni Belin, oni pohlevni kužek, ki je Borisa tako dobro poznal. Kolikokrat ga je vzel Boris s seboj na izprehod! A ta tu je velik črn pes. Besno se zaganja proti vrtnim vratom. Gotovo je bil že poginil zvesti Belin.

Nasproti je prihajal starejši moški.

«Oprostite, gospod,» ga je nagovoril Boris z lahnim ruskim naglasom. «Ali vam je mogoče znano, kdo prebiva v tej hiši?»

Napol po gosposko oblečeni gospod ga je premeril od glave do nog.

«Kaj bi pa radi?»

«To je moj rojstni dom. Rad bi vedel, ali so moji roditelji še tu.»

Gospod se je začudil. Radovedno je motril neobritega, slabo oblečenega človeka.

«Odkod pa prihajate in kdo ste?»

«Vrnil sem se iz ruskega ujetništva. Moj oče je davčni kontrolor Klančar.»

Zdaj je gospod kar obstrmel.

«Menda se ne mislite norčevati iz mene? Tega bi vam ne svetoval. Ne poznam nobenega Klančarja! Vem samo, da je gospodar te hiše trgovec. Že nekaj let sem njegov sosed. Ampak ne hodite preveč okrog hiš, zakaj utegne se pripetiti, da vas sreča stražnik.»

Gospod je ošinil tujca z nezaupljivim pogledom, se okrenil in zavil v sosedno hišo.

Mlademu možu je od notranje bolesti udarila kri v bleda, upadla lica. Še enkrat se je ozrl na vrt, proti zelenim oknom. Ali to res ni več dom njegovega očeta? Kam so odšli roditelji, kje naj jih išče?

Z upognjeno glavo je odšel Boris počasi nazaj po ulici. Ni vedel, kam naj se obrne, umazan, razčapan, kakor je bil. Ali naj gre od hiše do hiše izpraševati po svojih roditeljih? Ali naj se poda na policijsko stražarnico? Saj ne bo nihče verjel njegove zgodbe. Tam bi ga najbrže pridržali v zaporu. Kaj mu je storiti?

V žalostnih, obupnih mislih je prispel do gozda. Ozka steza se je vila ob robu in se na

drugem koncu razširila v belo, s peskom posuto pot, ki je vodila proti mestnemu parku.

Borisu se je nenadoma pridružil mlad potepuh z oguljeno obleko, s pegastim obrazom in predrznimi očmi.

«Kam greš, kolega?» ga je nagovoril.

Boris je radovedno motril potepuha.

«Sam ne vem, kam. Čemu pa me nazivaš kolego?»

Potepuh se je široko zasmel.

«Oprostite, zmotil sem se,» se je šegavo priklonil. «Nisem namreč vedel, da tudi gospodje baroni nosijo raztrgane cape.»

Te besede so spravile Borisa v dobro voljo. Saj je bil tako željan prijazne domače besede iz ust kakega človeka, pa najsi bi bil kdorkoli.

Potepuh je privlekel iz žepa klobaso in velik kos kruha. Odtrgal je polovico klobase, odlomil kos kruha in oboje ponudil Borisu.

«Na, jej! Saj se kar vidi, kako si lačen. Preklet svet, kako te je zdelal.»

Boris je pograbil kruh in klobaso ter z veliko slastjo pričel jesti.

Iz drugega žepa je potegnil potepuh zeleno steklenico.

«Še zalij zraven. Slivovka je dobra. Sinoči sem jo sunil, hudiča, v neki gostilni.»

Boris je debelo pogledal neznanca, vzel steklenico in jo nastavil na usta. Nato je vrnil ostanek potepuhu, ki ga je izpil.

«Veš kaj,» je rekel skrivnostno, «danes se nam obeta dober plen. Tam na drugi strani

mesta, na letališču, se prične baš ob tem času velika slovesnost. Med gnečo ljudi se nudi prilika za izvrstno kupčijo.»

In pri tem je postopač napravil z roko gesto, kako se kaj izmakne.

Borisa je spreletelo do kosti. Lepega človeka sem srečal, mu je šinilo v glavo. Obstal je.

«Kaj pa misliš o meni?» je dejal z jeznim naglasom.

Potepuh se je zdrznil, takoj nato pa se zakrohotal. Čudno se mu je zasvetilo v očeh, ko je zapičil svoj pogled v Borisove oči.

«Kaj mislim — nič! Če hočeš, pojdi z mano. Silim te ne. To pa vem, da si prav tako potreben denarja kakor jaz.»

Borisu je zamigljalo pred očmi. Denar!

Koliko časa že ni imel pare v žepu! Kar je dobil miloščine na dolgi poti v domovino, je sproti potrošil za kruh. O, če bi imel vsaj toliko, da bi si kupil pošteno obleko! Saj si v teh capah ne upa v mesto, med ljudi. Povsod bi ga imeli za potepina, berača, nihče bi mu ne verjel resnice. In zvedeti mora vsekako, kje so njegovi roditelji, če sploh žive. Kakšna škoda, da nima svojih listin! Izginile so mu nekoč, ko je med potjo prenočil v nekem hlevu. Tat je gotovo pričakoval, da najde denar v listnici.

Jed in pijača sta poživila Borisa. Samo če bi imel še denar. Zanj se dobi vse.

Denar, denar, denar!

«Grem s teboj», je Boris zamolklo odgovoril postopaču. «Bom le videl, kaj boš tam opravil.»

In sta šla. Nekaj časa sta se držala gozda, potem pa zavila na stransko pot skozi park. Ljudje so pač gledali za njima, a kar tako, iz navade.

Prava reč v teh časih, če se pojavita med gospodo dva razcapana berača.

IV.

Krst novega letala je bil končan. Zdaj je moralo priti najzanimivejše: prvi polet bele orjaške ptice, ki je nosila na svojem trupu ponosno ime «Princ Ambrozius».

Prostor na letališču je bil kakor mravljišče. Z glavo ob glavi so stali ljudje. Toplo pomladno sonce se je smejal na nebu, užigalo v množici dobro voljo in palilo zadovoljne obraze.

Med šum in govorjenje so udarjali zvoki godbe.

Pogledi ljudi so bili uprti v letalo, vse je nestrpno pričakovalo, kdaj se dvigne v zrak.

Spreddaj je sedel pilot, v kabini pa nekaj dam in gospodov.

Motor je pričel brneti in mehanik je pognal velikanski propeler na sprednjem koncu letala.

Med množico, kjer sta stala zakonca Anarej in Katarina, se je nenadoma začulo vpitje.

«Držite ga! Žepar! Tat! Primate ga!»

Gospa Katarina je prestrašena zgrabila za svojo torbico.

«Jezus Marija, moj denar!» je zakričala neka gospa v bližini. Čez roko ji je visel samo usnjen jermen, a torbice ni bilo nikjer. Predrzni tat jo je bil odrezal.

Ljudje so kričali, se prerivali in mahali z rokami po zraku.

Žepar z dvema ženskima torbicama pod raztrganim suknjičem je v splošni zmešnjavi odnesel pete.

Nekateri so ga opazili. Z divjim krikom so se pognali za njim. Tudi dva stražnika sta se prikazala odnekod. Toda mladi žepar se je že skrtil za prvimi hišami.

Nesrečni Boris, ki mu je potepuh obljubil, da si bosta plen razdelila, se ni upal ganiti iz gneče. Da bi bežal za potepuhom, je bilo že prepozno. Ljudje bi ga takoj zgrabili. Blazna misel se mu je zapodila v možgane: Kaj, če bi se zatekel na letalo? V Rusiji je služil več let pri nekem letalskem oddelku; zraka je torej vaju.

Pogledal je po ljudeh. Pozornost vseh je bila osredotočena na bežečega tata in na letalo, ki se je pravkar pričelo premikati.

Dva stražnika sta se bližala. Navsezadnje ga bodo še zaprli kot tata, čeprav ni ničesar ukraдел, si je mislil Boris.

Z bliskovito naglico se je preril v ospredje in stekel proti letalu.

V tistem hipu, ko je zdrvel iz gneče, je butnil ob gospo Katarino. Ta je pogledala nerodneža v obraz. Prebledela je, v grlu ji je zastala sapa: na sencih človeka, ki je švignil mimo, je zapazila ozko temnomodro liso, vrojeno znamenje, prav tako, kakršno je imel njen pogrešani sin Boris.

Hotela je zaklicati za neznancem, pa ni mogla. Od presenečenja ji je odpovedal glas. Zgrabila je moža za roko in vzkliknila:

«Andrej, človek, ki teče tam, je naš Boris!»

Naslonila se je možu na rame in se onesvestila.

Boris je dosegel letalo; planil je kakor no-rec, zgrabil z obema rokama za os pri kolesih

in se skušal zaviheteti navzgor. Pa se mu ni posrečilo. Letalo se je pričelo dvigati.

Člani kluba, ki so bili v bližini, so vsi zbegani skočili za dvigajočim se letalom, da bi predrzneža še pravočasno potegnili na tla. Pa je bilo že prepozno. Letalo je plavalo več metrov od tal in se dvigalo više, vedno više.

Ljudje so onemeli. Nekateri, posebno mladina, so začeli navdušeno ploskati ob nenavadnem prizoru v zraku.

Smatrali so moža, ki je čepel med kolesjem, za drznega akrobata.

V.

Vse to se je odigralo v kratkih minutah. Nastala je velika zmešnjava na letališču. Pozornost onih, ki so drli za žeparjem, se je zdaj obrnila na aeroplan. Vse je strmelo v zrak, kjer je krožil «Princ Ambrozius».

Ljudem je zastajal dih ob pogledu na pogumnega moža. Ena misel je prešinjala množico: zdaj pa zdaj bo nesrečnež strmoglavil z višine in si razbil glavo.

Gospa Katarini je odleglo. Ženska, ki je v bližini prodajala pecivo in hladilne pijače, je postregla s kozarcem vode. Gospod Klančar je zmočil robee in ga pokladal ženi na čelo.

«Kje je Boris?» je zašepetala gospa Katarina, ko je odprla oči.

«Kati, prosim te, ne domišljuj si tega», ji je prigovarjal mož. «Odkod, za božjo voljo, bi se naj vzela najin sin? Človek, ki si ga smatrala za sina, je navaden lopov, ki ti je najbrže hotel izmakniti torbico. Poglej, kam je bil pobegnil.»

Mož je pokazal v višino na aeroplan, ki je krožil že precej visoko nad mestom. Pod trupom belega orjaka je čepelo nekaj temnega — nesrečnež Boris.

Gospa Katarina je strmela kakor zamaknjena.

«Pojdi, Kati, greva domov», je rahlo izpregovoril gospod Klančar, ki se je bal, da se mu žena znova ne onesvesti, kajti v njenih očeh je zapazil neki čuden vročičen žar.

«Ne, Andrej, ostaniva tu! Jaz vem, dobro sem videla tisto znamenje na sencih. Boris je bil, verjemi mi, da je bil.»

«Motiš se, Kati, zagotavljam te! Kmalu se boš prepričala. Glej, letalo se je pričelo spuščati navzdol. Tam ob lopi stoje stražniki. Čim pristane letalo, bo tudi konec nepridipravove svobode.»

Gospa Katarina je bruhnila v jok. Ljudje so se začudeno ozirali.

«Ne, nikoli! Ne pustim, da bi njega, mojega sina —»

Soprog jo je komaj zadržal, da se ni spuстила v tek proti sredini letališča, kjer so se pomenkovali gospodje od kluba in policije ter z nervoznimi pogledi strmeli v zrak.

«Princ Ambrozius» se je okrenil in hitel nazaj v smeri proti letališču.

Nedaleč od tu je stala tovarna. Ob njej je štrlel visok dimnik v zrak. Vrh dimnika je bil pritrjen strelovod.

Letalo se je bližalo tovarni. Ko je plulo tik nad dimnikom, se je zgodilo nekaj nezaslišanega.

Izpod aeroplana se je utrgala temna točka, nekaj je zavihralo po zraku in se v tistem trenutku nataknilo na strelovod.

Pritajen krik je šel skozi množico.

«O Bog — moj sin!» je zakričala gospa Katarina in se pognala preko travnika. Mož je odvihral za njo.

Vsekrižem so drveli ljudje proti tovarni. Vzkliki groze in presenečenja, pa tudi zabavljanja so se mešali med vrvenje množice in ropot letala, ki se je polagoma bližalo tlom.

Ljudje so hiteli, ne meneč se za klice stražnikov, ki so skušali preprečiti paniko in napraviti prostor za pristanek letala. Nihče se ni zmenil za opomine, vse je drvelo naprej, se spotikalo, padalo, vstajalo, klelo, se smejal, zabavljalo in vzdihovalo. Nastala je pravcata zmešnjava prerivajočih se, drug ob drugega butajočih človeških teles. Vsakdo je hotel biti

prvi na mestu ob tovarni, da vidi nepričakovano senzacijo: akrobata, ki se je pognal ali padel po nesreči — kdo ve — iz letečega aeroplana in obtičal na tovarniškem dimniku.

V nekaj minutah je bil prostor na letališču prazen; samo «Princ Ambrozius» in njegov pilot sta počivala ob letalski lopi. Pilot in pasažirji so šele po pristanku doznali, kakšnega gosta so imeli pod seboj.

Ogromne množice ljudi so se zbirale ob tovarni.

Gospa Katarina je s solzami v očeh rotila navzočne stražnike:

«Rešite ga, on je moj sin! Po petnajstih letih se je vrnil iz vojne — zdaj pa ta nesreča!»

Moževo prizadevanje, da bi pomiril ženo, je bilo zaman. Ženske so jokale z nesrečno gospo, nekateri pa so jo smatrali za — blazno.

Policija je nemudoma telefonirala na reševalno postajo. Mladi fantje so splezali čez visok tovarniški zid, hoteč se skozi vhod z dvorišča povzpeti v notranjost dimnika in po železnih klinih navzgor. A bila je nedelja. Delo v tovarni je počivalo, vhod v dimnik je bil zaprt. Tudi čuvaja ni bilo nikjer.

Ljudje so nepremično zrl v višino — na dimnik. Tam je visel v mučnem položaju ubežnik Boris. Pomagati si ni mogel niti najmanj, ker mu je železni drog strelovoda tičal tesno ob hrbtu, ost strelovoda pa molela čez višino njegove glave.

Da bi slekel suknjo in se tako rešil iz zagate, ni bilo niti misliti, zakaj vsak najmanjši gib telesa bi pomenil padec — padec v globino. Samo s petami se je Boris nekoliko upiral na dimnikov rob. Tudi z napol odrevenelima rokama se ni mogel oprijeti strelovoda, ker so ga rokavi suknje ob ramenih zaradi teže telesa vezali kakor železni oklepi, da ni mogel stegniti rok za hrbet. Z grozo je zautil Boris, kako mu telo polagoma drsi ob strelovodu nizdol. Staro, preperelo blago suknje se je pričelo od pritiska trgati. Mogoče samo še nekaj trenutkov, pa se bo suknja razparala in —

Boristu so se od groze širile očesne zenice, znoj mu je stopal na čelo. Pomislil je na svoje nepremišljeno, blazno početje. Kakšen zli duh mu je navdahnil misel, da se je zatekel na letalo? Kaj ga je premotilo, da je s skokom iz drvečega letala tvegal svoje življenje? Takrat je pač mislil samo eno: izogniti se ljudem, ki bi ga nedvomno zgrabili kot žeparja, čim bi letalo pristalo. V tistem hipu, ko je letalo

svignilo mimo visokega dimnika, se je Boris hotel oprijeti za strelovodov drog. Toda po čudnem naključju se je vihrajoča suknja nataknila na strelovod.

Zdaj je Boris tako rekoč priklenjen v zraku. Čaka samo, kdaj se pretrga poslednja vez suknje in on zdrči z dimnika v globočino pod seboj.

Počasi, vedno bolj polzi telo navzdol. Boristu se zdi, da sliši, kako se na hrbtu trga blago suknje.

Rsssk — rsssk — rsssk...

Bog ve, koliko rahlih vlakencev ga še veže z železnim drogom! Če ta popuste — en sam: rsk — in —

Boristu se je zameglilo pred očmi. Ali ne bo rešitve? Sekunde minevajo, že minute bežijo!

Iz globine prihajajo vzkliki, govorjenje, celo jok! Vmes pretresljivi klici. Tako znan je Boristu ta glas! Dà, pozna ga! Glas svoje matere!

Ali pa se mu le zdi tako? Saj ni mogoče, da bi bila njegova mati tu? In če bi bila, saj ne sluti, da je človek vrhu dimnika njen sin. Kako bi vedela! Ali pa — vendar ve?!

Boristu je zakrvavelo srce. Lotevalo se ga je nekako omotično stanje. Premaknil se je s telesom. Rsssk — mu je še bolj slišno završalo na uho.

Polagoma, brez prestanka je lezlo telo ob dimniku navzdol. Vsak hip lahko popuste poslednji šivi...

Rsssk — rsssk — rsssk...

Iz daljave se je oglasil rog. Prihajalo je moštvo reševalne postaje.

Grozotni prizor vrhu dimnika je množico navdal z ogorčenjem in nestrpnostjo. Neki fant je poskušal splezati po strelovodni žici navzgor. A ko je bil nekaj metrov od tal, se je vrnil. Še drugi so poskušali, pa noben ni imel poguma, da bi splezal do vrha.

Tam je viselo Borisovo življenje — prav dobesedno — le še na kratki niti. Neprestano je nesrečnežu brnelo v možganih:

Rsssk — rsssk — rsssk...

Noge so mu bile zdrknile čez dimnikov rob. Zdaj bi se mogel oprijeti debelega zidu. V smrtnem strahu je Boris z nadčloveškim naporom dvignil roke, iskaje z njimi opore. Toda v rokah ni bilo več moči; bile so kakor mrtve.

Samo še košček blaga, ped širokega, veže Borisovo telo z drogom. Kadar se še ta košček pretrga — bo konec trpljenja za vedno.

Poslednji trenutki, a pesem trgajočega se blaga vedno ista:

Rsssk — rsssk — rsssk...

Reševalni oddelek je prispel. Z mrzlično naglico so postavili velikansko lestvo ob dimnik. Dva moža sta se vzpela po njej navzgor. A lestva je bila prekratka. Še so je manjkali kaki trije metri do dimnikovega vrha. Eden izmed mož je dal znak v globino in takoj nato je začel plezati po lestvi tretji možki z manjšo lestvo na rami.

Boris je vse to pod seboj gledal v nekakem polzavestnem stanju. A tista moreča pesem se je nadaljevala, enolično mu je bobnela v ušesih:

Rsssk — rsssk — rsssk...

Mož, ki je stal na skrajnem koncu lestve, tik pod dimnikovim vrhom, je nervozno čakal, kdaj bo mogel zgrabiti krajšo lestvo, ki sta mu jo tovariša rinila navzgor.

Rsk!

Presunljiv krik. Reševalec se je bliskovito okrenil in prestregel telo, ki se je ujelo na lestvo.

Gospa Katarina je zarjula spodaj kot zver. Množica je utihnila. Oči vseh prisotnih so

spremljale gibe mož, ki so previdno, z velikim trudom drsali nezavestnega Borisa po lestvi navzdol.

Možje so položili rešenca na zemljo. Gospa Katarina je planila k njemu, se vrgla nanj in mu pogledala v obraz. S tresočimi rokami je odstranila razmršene lase, ki so lepili na znojnem Borisovem čelu in na sencih. Tam se je prikazala tenka temnomodra lisa; vrojeno znamenje.

Gospa Katarina je v brezmejni radosti pogledala moža in vzkliknila:

«Andrej, nisem se motila. Poglej — naš Boris!»

Gospod Klančar se je sklonil nad sina in debele solze so mu kapale iz oči.

(Ilustriral Francè Podrekar.)

NAPAČNO JE!

Napačno je,

obleči pozimi dvoje parov nogavic, če je obutev potem tako tesna, da stiska nogo v čevlju in preprečuje enakomerno pretakanje krvi.

Napačno je,

poljubovati svoje otroke na usta, še slabše pa, dopustiti, da jih tuji ljudje poljubujejo. Prvič se prenašajo lahko s poljubovanjem nalezljive bolezni, drugič pa ne dela poljubovanje otrokom nobene posebne zabave.

Napačno je,

pustiti otroka samega v prostoru, kjer gori nezavarovan ogenj.

Napačno je,

pušiti v spalnici; če pa se to vendarle zgodi, moramo skrbeti, da sobo potem temeljito prezračimo.

Napačno je,

omedlelega človeka vzravnavati pokoncu z dvignjenim gorenjim telesom. Položiti ga je v vodoravno lego, odpeti mu obleko, obraz in prsa pa poškopiti z vodo. Samo človeka, ki ga zadene kap, je treba položiti na tla ali na posteljo z dvignjeno glavo.

Napačno je,

dajati otrokom neoprano sadje. Vode, v kateri se opere sadje, ne daje nihče otrokom piti, ker je tako umazana. Pač pa sadje, na katerem tiči toliko umazanosti?

Napačno je,

obleči proti mrazu mnogo spodnjega perila. Bolje je, obleči topla gorenja oblačila, ki jih lahko v toplih prostorih odložimo.

Napačno je,

pogovarjati se z bolniki o njihovi bolezni ali pa jim celo pripovedovati o enakih boleznih, ki so jih imeli drugi in ki so zaradi njih umrli.

Napačno je,

otipavati rane s prsti ali brisati z njih strjeno kri. V prvem primeru utegne nastati zastrupljenje rane, v drugem pa je sesedena kri izvrstna varovalna plast proti okuženju.

Napačno je,

si ne nabaviti o pravem času naočnikov. Nasprotno: izboljšamo si vid, če si pravočasno nabavimo pravilne naočnike.

PREMIŠLJANJE O GOSPODARSKIH ZADEVAH.

I.

Pred nekaj tedni mi je rekel velezaslužni kmetijski strokovnjak, da je vse kmetijske krize krivo to, ker dela naš kmetijski gospodar vse preveč z motiko in vilami — premalo pa s svinčnikom. Imel je prav, kajti večina naših posestnikov premalo računi, premalo primerja izkupiček s stroški, tako da tudi oni, ki bi hoteli umno gospodariti, tega ne morejo, ker jim večina brezbriznežev narekuje prodajno in nakupno ceno; k temu pride pa še javnost, ki meni, da smejo pač uradnik, delavec, industrijec, obrtnik zahtevati plačilo za svoje delo, da pa mora biti kmet zadovoljen s tistim, kar dobi, ne glede na to, da je tudi on vložil v svoje gospodarstvo kapital, da dela od zore pozno v noč, da trpi ves riziko (vse tveganje) vremenskih in drugih nezgod.

To stališče javnosti se je pač prejasno izkazalo o priliki mesarskih procesov: Cene živini so padale in padale, meso pa je ostalo vedno enako drago, dokler se niso zganila oblastva in tirala mesarjev pred sodišče. Vsa javnost je bila razburjena, kajti postavljeno je bilo pač vprašanje, kdo naj ima korist od padca živinskih cen: mesar ali konsument (kupec); le to je bilo vsakomur jasno, da mora kmet izgubiti pri živini; o tem ni bilo vredno niti razmišljati. — Kakor pri mesu, tako je bilo tudi pri vinu, hmelju in drugih rečeh. Kaj zato, če padajo cene pod produkcijske stroške, kmet naj bo zadovoljen, da sploh kaj dobi, saj ni treba, da se tudi njemu amortizirajo investicije, saj njega delo nič ne stane, naj bo zadovoljen, da ima zagotovljeno prehrano, čeprav še tako skromno prehrano. Kako drugače računi javnost z investicijami kakega obrata in z delom manualnega (ročnega) delavca! Kriv pa si je tega kmet sam, predvsem naš kmet, ki se ne zaveda, da je njegovo delo najmanj toliko vredno kakor delo vsakega drugega delavca in da je njegovo gospodarstvo prav toliko vredno kakor vsaka obrt.

Pa pogledjmo, koliko ceni kmet svojo posest! Res je — hvala Bogu, da je tako —, da so kmetje, ki komaj žive v svoji skromnosti, ki bi pa svoje zemlje ne prodali za noben denar. Toda če jo prodajajo, vidimo, da se prodaja

hektar nekako po 10.000 dinarjev, torej kvadratni meter po dinarju. Bože mili! Grem v kavarno, popijem črno kavo in plačam zanjo toliko, kolikor za štiri kvadratne metre plodne zemlje! Pride vesela družba, zloži za štefan vina v predmestni krčmi in plača zanj dvanajst kvadratnih metrov sveta!

Vino — to je seveda še posebno poglavje! Neprenehoma tarnamo, da nima cene. Ali ga pa znamo ceniti mi? Naša vina so večinoma težka, močna vina. Telo dobi od njih posebno moč, dokler jih uživamo zmerno, a premagajo nas brž, ko jih uživamo preveč. Toda iz tega si ne napravimo točnega računa, da bi spoznali, da so naša vina zdravilna vina, da imajo do neke mere zdravilno moč, da pa na drugi strani zdravil ne bomo vivali po vrčih vase in v druge, ko jih silimo k pijači. In naše vinogradništvo peša prav zaradi tega, ker svojega vina ne cenimo dovolj. Kar je slabih vinogradov, bi jih bilo treba opustiti, da bi ostala samo dobra vina, ki naj bi se jih cenilo kot medicino. Seveda, vi skimujete, toda povem vam takoj, da tudi sam ne bom opustil svojega slabega vinograda zato, ker me silijo, da obdržim vinograd, moji sosedi. Oni imajo vina, da ga ponujajo vsakomur, predvsem svojim delavcem kar v vrčih; tako ne morem ostati brez vina, da bi se ljudje ogibali moje hiše in bi delavci navzlic manjši plači rajši delali pri sosedu. Tako smo povezani, da moramo zaradi soseda grešiti tudi sami. Edino težke gospodarske prilike nas bodo prisilile, da bomo lastno delo bolj spoštovali. Svet pritiska polagoma, a vztrajno; sedanja vinska kriza ni začetek, marveč je le člen v tej verigi... Ker je vino pretežno, so začeli variti pivo, pozneje sestavljati brezalkoholne pijače, prišla je prohibicija, t. j. prepoved razpečavanja alkoholnih pijač, v Združenih državah ameriških in na Finskem. Treznostno gibanje se širi, gospodarsko stanje ubija slabo produkcijo, dobra vina pa bodo vzdržala in ohranila ceno ne kot pijača za vsakodnevno žejo, marveč kot zdravilno in krepilno sredstvo o posebnih prilikah, boleznih in starosti. Na nas pa je, da se zavedamo, kam gre pot, da ne tožimo današnjega dne za grehe preteklosti in da razumemo razvoj v bodočnosti.

II.

Po vsem svetu obstoji načelo, da je blago takrat dražje, kadar ga je malo in mnogo kupcev, da pa izgubi svojo ceno, kadar ga je mnogo, a kupcev nič ali malo. Za kmeta velja to pravilo samo takrat, kadar kupuje od trgovcev in kadar je pri prodaji zanj neugodno, drugače je pa kmet izvzet iz tega pravila, ako bi bilo tudi njemu enkrat v korist. Nekoliko dokazov:

Živine je mnogo, kupcev ni; kaj je bolj samoposebi umevnega, kakor da živina nima cene. Kmet čaka, da se izvoz kam odpre, čaka, dokler more, naposled mora živino prodati za slepo ceno. — Za veliko noč bi imel kmet rad doma potico; da jo kmetica napravi, potrebuje mleko; tudi mestni ljudje potrebujejo v tem času več mleka; vsako leto ga nedostaja; človek bi mislil, da bo vsaj takrat cena mleku poskočila in dosegla pravo vrednost. Toda kaj se zgodi? Mestni tržni organi strogo nadzorujejo in kaznujejo vsakogar, ki zahteva za mleko več kakor sicer. Premislimo ta primer od obeh strani, da bomo pravični.

Res je, da stane kmeta mleko vedno enako skozi vse leto: za praznike ga ne dá živina niti več niti manj kakor sicer, ž njim je vedno enako posla, pot v mesto je vedno enako dolga, zakaj naj torej kmet mleko baš za praznike dražje prodaja?

Skozi vse leto je mleka vedno dovolj na trgu, samo ob praznikih ga nedostaja; že po gorenjem pravilu o ponudbi in povpraševanju bi b'lo zvišanje cen pravilno. K temu pa pride še to, da ima sedaj kmet uporabo za mleko doma, česar sicer nikoli nima; sedaj bi si ga z mirno vestjo rad privoščil sam, a si ga odtrga od ust, ker je baš za praznike prilika, da ga razpeča. Odpovedati se mu mora. Ali ni torej vzroka, da ga zaračuni nekoliko dražje.

Ali ne dobi delavec, ako dela poleg svojega delovnega časa še izjemoma več, za to poleg redne plače še petdesetodstotni pribitek kot posebno nagrado, zakaj povsod je treba plačati za neobičajno, ne vsakdanjo mero nekoliko več kakor sicer. Le pri mleku, pri tistem, kar bi bilo kmetu v korist, se to ne sme zgoditi. Ako potrebuje mestna gospa namesto vsakdanjih dveh litrov sedaj pet litrov mleka, jih mora plačati prav po isti ceni, kakor plačuje dva litra skozi vse leto. Tukaj je gotovo pomota v računih, kajti po vsem božjem in človeškem pravu bi bilo pravično, da bi dobil kmet za mleko vsaj njegovo vrednost v denarju, pri čemer pa seveda ne moremo odobra-

vati, če hoče mlekarica, ki dobavlja mleko vse leto, to konjunkturo zlorabiti, češ, dva tedna pred prazniki je mleko sploh dražje, pozneje bo pa zopet po dosedanji ceni. Tak primer, ki škodi potem vsem, je treba pa res eksemplarično (za zgled) kaznovati.

Tu je baš prilika, da spregovorimo tudi o pravi vrednosti mleka. Različna so pač lahko mnenja, kaj je dragocenejše: mleko ali vino; primera v današnjih časih itak ne bi bila pravilna, ker vemo, da tudi vino nima cene, ki mu pritiče. Ne bomo torej primerjali, marveč skušali izračunati stroške, ki jih imamo z mlekom, da bomo vedeli, kdaj dajemo mleko pod ceno, kdaj za pravo ceno, a kdaj smo predragi ž njim. Krava je po drugem, odnosno tretjem teletu največ vredna, nato pa pada vsak dan v ceni, bistveno torej drugače kakor vol, ki še tudi v tej dobi na vrednosti pridobiva.

Za govedo rabimo vsak dan nekako pet daskih enot, kar je nekako 15 kg sena; ako polagamo druga, boljša krmila, lahko obrok sena skrečimo, kar pa v ceni ni posebne razlike. Če računimo torej za kilogram sena samo en dinar, pokrmimo enemu govedu na dan 15 dinarjev, prehrana za enega človeka na dan ne stane povprečno toliko. Ako daje krava po 10 litrov mleka in ga prodamo liter po 1 Din 50 p, se nam hrana povrne. Delo in nasteljo žrtvujemo za gnoj in morebitno vprego. Kadar se množina mleka zmanjša, oziroma breja krava več ne doji, gre to na račun teleta, ki mora ta primanjkljaj v izkupičku nadomestiti, kar se pri sedanjih nizkih cenah telet itak ne zgodi. — To nam kaže, da bo gospodar po tem računu slabo gospodaril, ker naposled le ne najde nadomestila za zmanjšanje v vrednosti krave same. Kdor torej prodaja danes mleko po 2 dinarja liter, ga prodaja pod ceno, ako hoče le trohico imeti za svojo skrb in svoje tveganje.

Iz gorenjega sledi, da je danes bolje prodajati krmo, kakor rediti živino. Marsikateri gospodar je že sam prišel na te misli, le da ne ve, s čim naj potem gnoji svoja polja. Kdor je letos prodajal krmo, je gotovo dobro špekuliral, zakaj cena krmi se je dvigala vedno bolj, medtem ko je cena živini neprestano padala. Kaj pa bi bilo, če bi se to navdilo posplošilo, če bi hotel zopet vsakdo le krmo prodajati in nihče več živine rediti: krma bi izgubila vso ceno. Godilo bi se isto, kar se godi vinogradnikom: preveč bi bilo blaga in premalo odjemalcev. Gledati moramo na to, da sta ponudba in povpraševanje enaka, da sta si pa tudi krma in živina v pravilnem razmerju.

VZROKI UMObOLNOSTI.

Število umobolnikov vedno bolj narašča. Zato je gotovo umestno, da širimo med narodom spoznavanje, iz katerih vzrokov nastajajo duševne bolezni, in s tem tudi, ali in koliko jih moremo preprečiti.

Ugovarjalo se je sicer, da je to naraščanje obolenj le navidezno, češ, da se tudi človeštvo vedno bolj razmnožuje, ker poprej, ko psihijatrija še ni bila tako razvita, bolezni dostikrat niso spoznali in so bolniki živeli v dosti neugodnejših razmerah, zaradi česar je med njimi vladala večja umrljivost. Priznavamo sicer tem ugovorom nekaj veljave, a povsem upravičeni niso, kajti vedno naraščanje umobolnikov nam dokazujejo tudi statistike zadnjih desetletij, za katere navedeni ugovori nimajo nobene istinitosti več. V splošnem se je poudarjalo, da je kriva številnejših obolenj na umu rastoča civilizacija, s katero narašča in se poostruje boj za obstanek, ki zahteva največje napore duševnih in telesnih moči, da se z njo zelo množi prebivalstvo velikih mest, v katerih se v zdravstvenem in moralnem oziru mnogo greši. Tudi temu priznavamo veljavo, dasi se s civilizacijo vobče širi tudi blagostanje in se podajajo boljši pogoji življenju.

Tem splošnim življenjskim razmeram nasproti pa moramo iskati še razne druge vzroke za duševna obolenja. Zavedati se moramo, da rešitev tega vprašanja ni lahka. Iz bolezenske slike same bomo pač v zelo mnogih primerih, nikakor pa ne v vseh, mogli ugotoviti njen vzrok, zakaj iz istih vzrokov utegnejo nastati različne bolezenske slike, a tudi iste oblike obolenj iz različnih vzrokov.

Umobolnosti so obolenja možganov, a možgani so zelo kompliciran (zamotan) organ z zelo kompliciranimi funkcijami.

Ako se možgani ne morejo pravilno razviti ali ako pri svojem razvitku utrpe velike pokvare, tedaj so dotičniki od rojstva bebasti. Kadar pa možgani v pozni starosti zaradi nezadostnega krvotoka utrpe na svoji prehrani, tedaj se pojavi starostna duševna oslabelost. Ogrornemu številu drugih umobolnikov pa so vzroki najrazličnejši. Ni nam mogoče, da bi naštevati in opisovali njih dolgo vrsto, omejiti se moramo le na najvažnejše.

Zelo se precenjuje med narodom vpliv močnih duševnih pojavov, kakor to še sedaj radi opisujejo pesniki in pisatelji in kakor so to poprej upoštevali tudi zdravniki (n. pr. veljavni psihijater Griesinger, † 1868.). Žalost, obup, strah, nesrečna ljubezen, črv vesti — vsi ti sicer močni duševni afekti (pretresi) sami na sebi niso povzročitelji obolenja. Tudi velike panike — pri požarih, potresih in drugih elementarnih nezgodah — in celo svetovna vojna z vsemi njenimi grozotami niso povzročile toliko obolenj, kakor se to vobče misli.

Med narodom se tudi pogosto zamenjavata vzrok in učinek. Če veletržec doživi polom, menijo ljudje, da ga je to tako potrló, da je zblaznel, dasi je čisto polom zakrivil s svojimi ponesrečenimi spekulacijami, v katere se je spuščal zaradi svoje pričetne bolezni. Ako hodi ženica od ene božje poti do druge, menijo zopet, da je zakrivilo bolezen nenadno pobožnjaštvo, in vendar je bilo le-tó že bolezenski pojav. Ako postane dotlej soliden mož alkoholik in razuzdanec, se išče v tem vzrok obolenja, dočim je ta sprememba značaja že znak obolenja.

Kakor je znano, se pojavljajo bolezni le pri nekaterih od onih oseb, ki so se izpostavile istim neugodnostim in nevarnostim, medtem ko ostanejo druge zdrave. Pravimo, da so dotičniki bolj nagnjeni k obolenju, ali pravilneje, da imajo manjšo odporno silo do obolenja. V posebni meri velja to za umobolnosti in dotičnike zaznamujemo kot predisponirance. Opazovanja so že zgodaj dovedla do tega, da se umobolnosti pojavljajo v izvestnih rodbinah v velikem številu, ali kakor pravimo, da se bolezen podeduje in da je bolnik dedno obremenjen. A ne podedujejo se samo razne oblike duševnih bolezni, temveč tudi razne druge abnormalnosti (nepravilnosti): patološki značaji, pijančevanje, zločinstva, samomori.

Taka obremenjenja se pogosto navajajo, dasi jih je dostikrat prav težavno dognati, ker so bolnikom ali sorodstvu res neznan ali ker jih nočejo navesti, smatrajoč jih za sramoto. Potomci bolnih roditeljev pa so tudi lahko popolnoma zdravi, vendar je nevarnost za obolenja pri njih mnogo večja kot pri drugih. Posebna nevarnost je za one, ki so tako od očetove kakor tudi materine strani obremenjeni, t. j. kjer so v obeh rodbinah bile umobolnosti ali vsaj abnormalnosti med sorodniki (starši ali dedi ali strici ali tete). Med židi, ki so pri ženitvah omejeni na svoj rod in kjer zakoni med sorodniki niso redki, med aristokrati in zlasti med vladarji, ki so se ženili le v ozkem krogu in pogosto v sorodstvu, so umobolnosti prav pogoste, kar nam kaže škodljiv vpliv krvnega sorodstva.

Najpogubneje vpliva alkohol. Zloraba alkoholskih pijač povzroča že sama ob sebi razne alkoholske blaznosti, pospešuje obolenja za raznimi drugimi vrstami blaznosti, pogubno vpliva na zarod. Med duševno obolelimi osebami je 40 odstotkov takih, pri katerih je zloraba alkohola posredni ali neposredni vzrok obolenja.

Alkohol že pri spočetju lahko pogubno vpliva na zaplodek, ako se spočetje vrši tedaj, ko je eden ali ko sta celo oba roditelja v stanju pijanosti (kar se žal le pre pogosto dogaja). Otroci pijancev kažejo

večjo umrljivost in dostikrat so božjastni ali bebasti. Pijanost sama kaže v težji obliki znake duševnega obolenja ter se more smatrati za kratkotrajno blaznost — v nji se vrše razna nasilja in razni zločini.

Posebne alkoholске blaznosti so: patološka ali psihotična pijanost, tako zvaní «alkoholski vrvež» ali «delirium tremens», kronični alkoholizem ali alkoholska ljubosumna blodnjavost. Alkohol pa daje tudi raznim drugim bolezenskim vrstam poseben pečat.

Drugi pogubonosni vzrok duševnega obolenja je spolno okuženje in sifilitično obolenje, ki se je med vojno in po nji med našim narodom zelo razširilo. Posebna vrsta obolenja — progresivna paraliza — ima v nji svoj izvor in se je tako pri moških kot pri ženskah v zadnjem desetletju tudi med našim kmečkim prebivalstvom zelo razširila, dočim je bila prej redka in se je v večjem številu pojavljala le po velikih mestih in je bila bolj omejena na izvestne kroge prebivalstva.

Medtem ko zadevata alkoholizem in okuženje pretežno moške, so pri ženskah normalni dogodki njih organizma dostikrat povod ali vzrok duševnemu obolenju.

Za časa menstruacije (perila) se pogosto tudi pri povsem zdravih ženskah opaža lažja razdražljivost, zlasti pred prvo menstruacijo se pri onih, ki imajo nagnjenje do histerije ali epilepsije (božjasti), včasí pojavijo omedlevice, razburjenja, zamračenja, ki se lahko stopnjujejo do kratkotrajne «menstrualne blaznosti». Pogostejša so obolenja pri nosečih ženah, porodnicah in pri doječih materah.

Zlasti bolečine, krvavitve, oslabiljenja pri porodih (posebno nevarna so še dandanes, dasi se redko pojavljajo, puerperalna zastrupljenja z veliko vročico) in oslabiljenja zbog dojenja nam utemeljujejo ta obolenja, ki pa k sreči iz večine preidejo v ozdravljenje. Da dajo ti vzroki pri disponiranih (sprejemljivih) osebah povod za obolenje, je umevno, žal pa je tu prognoza (napoved) neugodnejša. Da so zlasti nezakonske matere bolj disponirane k obolenju, umevamo, ker se pri njih pojavljajo še sramota, strah pred svojci in skrb za lastno in otrokovo prihodnost. Duševna razkrojenost vede včasí do samomorilnih poizkusov ali do umora novorojenčka.

Prav tako je klimakterij (doba, v kateri prestopajo funkcije ženskih spolnih organov) mnogim usoden. Duševna obolenja so v tem času razmeroma pogosta, saj klimakterij sam na sebi povzroča razne težave in razna obolenja.

Različne bolezni, zlasti one, ki povzročajo splošno oslabeledost, dajo povod k obolenju na umu. Vročinske bolezni (pri katerih se večkrat pojavljajo «deliriji»), zlasti legar, a tudi influenza, tuberkuloza i. dr. imajo semtertja za posledico umobolnosti. Sladkorna bolezen (diabetes) lahko izzove

blaznost. Predvsem pa moramo tu omeniti razne živčne bolezni in obolenja možganov in njihovih open.

Božjast je izredne važnosti; dostikrat se pridruži bebastosti, dostikrat pa je zopet bebastost posledica božjasti. Pri božjastnikih, tudi če niso umobolni, lahko nastopajo pri napadih dlje ali manj časa trajajoča zamračenja, v katerih se včasih izvrše celo zločini. Pri takih zamračenjih, ki so včasí trajala po več dni, se je opazalo celo, da je bolnik hodil ali potoval okrog in izvrševal razna opravila, ne da bi se tega zavedal.

Velikega pomena je tudi histerija.

Od zastrupljen naj posebno omenimo še morfij, ki utegne pri dolgi uporabi povzročiti morfinizem z vsemi svojimi usodnimi duševnimi in telesnimi obolenji. Kokain je prav tako nevaren strup in opozarjati se mora nanj zlasti sedaj, ko se vtihotaplja koka tudi pri nas v precejšnji meri.

Vse to so le nekateri najvažnejši in najpogostejši povodi in vzroki obolenj. Vprašanje praktične važnosti je: ali in koliko se jih moremo obvarovati ter s tem preprečiti bolezen.

Da bi se vedno vseh varovali, pač ni v naši moči, kar pa moremo in kar smo dolžni storiti, je, da skrbimo za svoje zdravje in za zdrav zarod ter da se čuvamo vsega, kar nam utegne v tej smeri škodovati.

Zlasti alkoholizem in progresivna paraliza, te dve pogosti obolenji se dasta preprečiti z zmernostjo in vzdržnostjo in s tem, da se brzdajo strasti in uveljavlja razumno in krepstno življenje.

Druga obolenja se dajo vsaj omejiti v številnosti, ako si prizadevamo življenje uravnati povsem po higienskih pravilih. Pri telesnih obolenjih moramo skrbeti za pravočasno zdravniško pomoč, s katero dostikrat ublažimo bolezenski potek, se obvarujemo komplikacij (zamotanosti) in tako zmanjšamo nevarnost prevelikega obolenja.

Posebno važna je skrb za porodnice in otročnice kakor tudi pažnja v klimakterični in razvitveni dobi.

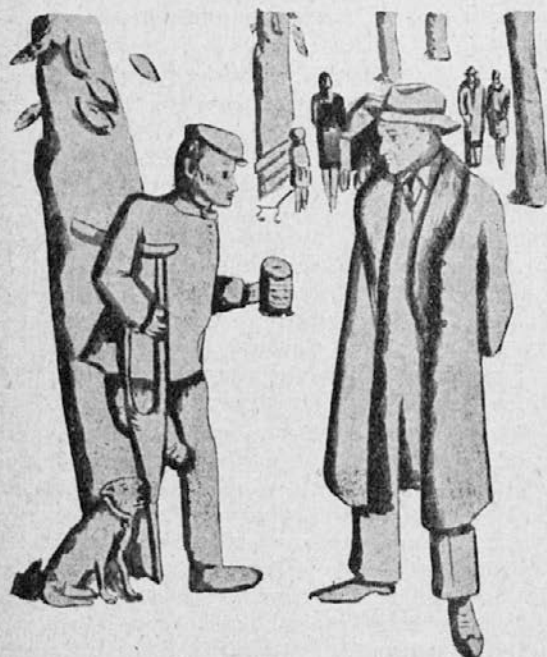
Ljubezni je sicer težko veleovati, a vendar naj se ne sklepajo zakoni z dedno obremenjenimi osebami, torej s člani rodbin, v katerih so bili, odnosno so še umobolnost, božjast, pijančevanje, čudaštvo in zločini, da se obvaruje potomstvo, zakaj nevarnost obolenja obstoji in je velika, čeprav ni brezpogojna, in so potomci lahko zdravi. A razumnik se bo ogibal tudi možnosti obolenja, vsekako se bo v takih primerih gotovo čimbolj pazil in skrbel za to, da se ogne škodljivostim.

Važna je skrb za dobro in pravilno vzgojo otrok in za njih duševni in telesni razvitek, izogibati pa se je treba vsakega pomehkuženja, saj so že stari narodi imeli prislovičje, da le v zdravem telesu prebiva zdrava duša. Če oboliš, pa je važno, da takoj ob pričetku iščeš zdravniško pomoč v zavodni oskrbi.

SAMOMORILEC.

Ura v zvoniku pri Sv. Roku je udarila osemkrat. Ivan Razpotnik je zaprl knjigo in vstal. Dve uri je čital modrijana Platona. In zdaj je bil njegov sklep nepreklicen: umoril se bo. Kaj bolj pametnega niti ni mogel storiti: denarja ni imel, prav tako nobene možnosti, da bi si ga zaslužil, in poleg tega še nobenega veselja nad življenjem sploh. Zdelo se mu je povsem logično, pokloniti se življenju in izginiti — v smrt.

Ozrl se je po ropotarnici, ki je bila do te ure njegovo stanovanje, in zazdela se mu je še grša ko doslej. Tu umreti? Ne! Ivan Razpotnik si je ogrnil plašč, vzel klobuk in šel. Zunaj je bučala in šumela živahna ulica. Ivan ji je obrnil hrbet in odhitel v smeri proti Kalni reki. V mestnem parku so se sprehajali moški in ženske. Berač je iztezal roko z nabiralnikom. Ivan je obstal pred njim in ga opazoval precej prezirljivo.

«Ali bi vam ne bilo ljubše, če bi poginili?» ga je vprašal.

«Ni lepo od vas, da se iz mene norčujete», je nežno odvrnil nagovorjenec.

Ivan Razpotnik je šel dalje. Na Dolgem mostu se je naslonil. Pod njim je tekla očividno premrzla reka.

Mož, ki se je odločil umreti, je preudarjal: umreti, dobro, to je bilo sklenjeno. — Toda kako?...

Umljivo je, da mu je bilo na tem, da ne bi trpel; poleg tega in predvsem pa se ni hotel kazati. Nič kaj lahko ni bilo rešiti ta dvojni problem. Toda nenadno se je Ivan Razpotnik udaril po čelu: «Čudno, da na to nisem mislil takoj», je zamrmral. «Če je bil kdaj zdravnik za kakšno reč dober...»

Hitro odločen se je napolil proti Gosposki ulici. Tam je stanoval eden njegovih prijateljev, znan nevrolog, specialist za živčne bolezni.

Uro kasneje je bral prijatelj zdravnik, s komolci oprt ob mizo, pismo, ki ga je bil Ivan Razpotnik pravkar napisal in podpisal:

«Dragi stari prijatelj!

Prosim, oprostite! Tu, v Tvojem stanovanju, se bom usmrl, kljub temu, da boš imel zaradi tega vsakršne neprilike. Pa saj me poznaš; imel sem vedno to slabost, da sem gledal na zunanost. Ker nedostaja mojemu stanovanju elegancije, si izposodim Tvoje. Nikar mi tega ne očitaj!

V kratkem me bodo torej našli tu mrtvega. Potrebno bi bilo, da bi zaradi tega vlomil v Tvojo omarico s strupi; obžalujem, toda kaj naj bi sicer drugega storil? Razno orožje in orodje, reka, vrv in plin so mi zoprni. Samo po sebi se razume, da si Ti pri moji smrti tako nedolžen kakor pravkar rojeno jagnje. Pričujoče pismo naj dokaže, če bi o tem nastali dvomi. Še enkrat: ne očitaj mi nič in kar hitro me pozabi! To je moja poslednja volja. In zdaj: Zbogom!

Svojeročno podpisal:

Ivan Razpotnik, samomorilec.»

P. S. — Še nekaj: Tebi, medicincu, zapuščam svoje telo. Razreži ga po svoji uvidevnosti.»

«Torej?» je vprašal samomorilni kandidat.

«Torej?» je odvrnil zdravnik.

«Bo šlo... S tem pisanjem v roki ne tvegam osebno veliko... In če si se odločil... Kar

razumemo pod 'resnično odločil'... nepreključno odločil...>

<To sem se.>

<Potem... potem ne vidim, zakaj bi ti ne naredil te male usluge...>

Dvignil se je. Nato je odprl v lesenih stenjskih vratih skrito omarico, v kateri so stale v lepem redu različne stekleničke. Ko je nekaj časa preudarjal, je izbral eno iz njih srede.

<Vzemi!> je dejal.

Ivan Razpotnik je vzel stekleničko in jo nezaupljivo opažal.

<To torej>, je mrmral.

<Dà>, je potrdil zdravnik. <To. Grom v steklenici. Nekaj čisto posebnega. Več ne potrebuješ.>

<Ali — je kmalu konec?>

<Ko blisk.>

<In brez bolečin?>

<Zajamčeno.>

Ivan Razpotnik je potegnil zamašek.

<Oh>, je vzkliknil zdravnik. <Pazi! Saj imaš še čas. Premisli še enkrat! Zakaj če boš poddržal to pod nos in boš le malo globlje zadihal...>

<Približno takole?>

Odločno je dvignil Ivan Razpotnik odmašeno stekleničko k nosu.

Zdravnik je slabotno ugovarjal.

<Pazi, dragi moj!>

Ivan Razpotnik je odmaknil stekleničko samo za toliko hipov, da je lahko zaklical: <Zbogom!>

Potem je vdihnil smrtni strup...

Smrtni trenutek je zares silno čuden trenutek. Umirajočemu Ivanu Razpotniku so se zdele sprva vse stvari njegove okolice natančno take, kakršne so bile prej, popolnoma neizpremenjene. Delovna soba njegovega prijatelja se je odražala v točnih, jasnih črtah. Njemu nasproti, na mizi, dva koraka od njega, je stala z rožami napolnjena vaza. Zadaj je visela stenska preproga v obledelih barvah. Zdajci se je vse zamajalo. Zazdelo se je, da se zrak med rožnim šopkom in očmi umirajočega gosti, da se kopiči v nepremagljivo, neprodarno ledeno kepo. In ob istem času se je odprl strop in je zazijala sinja, omotična luknja; tla pa so se pogreznila v zevajoče, brezdanje globine. Za tisočinko sekunde je plaval Ivan Razpotnik v vsem tem. Osebnost se je počutil še vedno istega in čisto živega, še bolj živega ko kdaj prej... čeprav je opažal, kako

se njegovi čuti, njegovo telo razblinja... Potem...

Potem je bil Ivan Razpotnik mrtev. Vsaj predstavljal si je, da je mrtev. Poslednja senzacija, seveda, se je tudi njemu odtegnila, tista, o kateri nihče ničesar ne ve, tista, o kateri še nihče ni mogel ničesar poročati potem, ko jo je občutil...

Mrtev...

Vsaj mislil je, da je. Pa ni bil.

Ni bil. Zakaj dve uri pozneje se mu je vrnila zavest v isti sobi istega prijatelja, zdravnika, natanko nasproti istih rož. Živel je.

<Kaj je>... je zahropel.

Zdravnik je planil k njemu.

<Ne razburjaj se!> je zaklical. <Nisi še mrtev, ampak takoj boš. Bodi čisto miren! Milijonkrat te prosim odpuščanja, dragi, stari prijatelj: smatral sem za izključeno, da se boš zopet prebudil, zato sem te hotel pravkar zaključiti. Daj, da ti razložim: Nisem te takoj usmrtil, samo uspaval sem te. Že dolgo sem si želel, preizkusiti velezanimivo vivisekcijo (rezanje živega človeka) neverjetnega znanstvenega pomena... in ker si se vendar nepreključno odločil, končati svoje življenje, sem izrabil priliko in izvršil poizkus na tebi... Ampak lahko si čisto pomirjen; ponavljam, da gre samo za majhno zakesnitev, in v petih minutah...>

Stopil je k stenski omarici, iz katere je vzel zopet neko stekleničko. Ivan Razpotnik je nehote povsile oči in opazil, da sta mu odvzeti obe njegovi nogi, prva pod kolenom, druga ob polovici niže doli.

Zadušil se je skoro od jeze.

<Hudič naj te vzame!> je zarjul.

Oni pa ga je miril: <Saj ti pravim, da gre za komaj pet minut, za komaj pet sekund!>

In že mu je pomolil pod nos drugo stekleničko, to pot resnično smrt.

<Ali jaz nočem!> je ugovarjal Ivan Razpotnik in otepal okrog sebe z divjo energijo človeka, ki je vsekako odločen živeti.

Zdravniku je padla steklenička skoro iz rok.

<Kaj govoriš?> je vzkliknil. <Ti nočeš nič več umreti?... <Z d a j nočeš nič več?>

Ne. Resnično: viviseciranec ni hotel več. Kar pokal je od jeze.

<Propalica!> je tulil. <Podlež! Mesar! Ti — ti si se drznil...>

Ves poražen se je zdravnik opravičeval na vse mogoče načine: <Mislil sem, da sem upravičen, ker si bil vsekakor odločen... ker si bil tako rekoč že mrtev! Ne vidim, kaj te na

tem tako jezi, saj ti je vendar lahko čisto vseeno... Obžalujem samo, da si se zopet prebudil... Ali nočeš, da te odpravim?»

Toda oni ga sploh ni več poslušal. Zrl je na svoje odžagane noge in rjul venomer: «Morilec! Kanalja! Bandit! Kanibal!...»

Stanko Trček:

DEVETI VSESOKOLSKI ZLET V PRAGI.

Zopet je za nami svetel mejnik v slovanski zgodovini: deveti vsesokolski zlet v Pragi. Letos smo živo občutili, da so nam danes taki veliki zleti bolj potrebni kakor nekdanji, zakaj v današnjem brezmerju moramo imeti močno vzpodbudo v delu za slovanstvo in silno žarišče vseslovanske misli.

Petdeset let je minilo, odkar so se sokoli prvič sešli. Nepojmljivo skromen je bil tisti zlet v Pragi 1882. leta. Pri skupnih vajah je nastopilo 720 mož, v kroju jih je bilo 1600 in tudi gledalcev ni bilo mnogo več. Toda trdoživo, kleno in za daljno bodočnost ustvarjeno Tyrševo seme se je v pičlih 50 letih samo na Češkem razraslo v zelo mogočno združbo s čez 55.000 mož in žen — telovadec in telovadk, ne računajoč mladine. Če pa pogledamo na celotno slovansko Sokolstvo z njegovimi sto tisoči mladih in doraslih telovadec in telovadk, z ogromnim številom drugače za uspeh delujočih sokolov in sokolice, z mnogimi telovadišči in drugim koristnimi napravami, če pomislimo, da so vse to ustvarili le požrtvovalno delo in ogromne gmotne žrtve, tedaj moramo priznati, da je in bo Sokolstvo v slovanski zgodovini eden najznačilnejših pojavov. Vemo sicer, da bo trajalo dobe, preden bodo Tyrševni nauki zarezali v Slovanov značaj svoje trajne in vidne znake, toda Sokolstvo predvsem pripravlja bodočnost onim, ki se še niso rodili.

V tem toku najživejšega življenja so bili in bodo veliki zleti svetilniki, ki jarko razsvetljujejo skozi desetletja in stoletja prehojeno pot. Na vsaki postaji jasno spoznamo: tukaj smo in taki smo; naprej k zaželenemu smotru! Vemo, da se bo, kot vse, tudi krivulja našega sokolskega dela in sokolskih uspehov nagnila, kakor se sedaj strmo dviga. Tedaj se bo Sokolstvo pripravilo k počitku kakor starček na koncu svojega plodnega življenja, ko je storil vse, kar mu je Nepoznano naložilo; ki je izvrševal svoje dolžnosti in veroval, da dela prav, četudi ni poznal daljnega, pravega smotra svojega bivanja na zemlji in ne pravega pomena svojega dela. Zadovoljuje ga zavest, da njegovo drobno življenje za celoto ni bilo brez koristi.

Izmed vseh zletov so bili praški vedno najsijajnejši, vedno zgledni: pristna slika češkega ljudstva s svojo mehko, požrtvovalno dušo in s svojo trdno voljo do dela in do uspeha. Vsi slovanski narodi so se hodili sem učiti in črpati sile za bodočnost, pa

Ivan ni nikoli dovolil, da bi ga njegov prijatelj «odpravil». Živi še sedaj. In njegovo zgodbo sem napisal prav tako, kakor mi jo je povedal neki dan, ko je dobil od mene vbojajme; zakaj tudi on stoji danes kakor mnogi drugi na oglu neke prometne ulice in berači.

tudi tuje so se na sadovih Čehov zgledovali. Zadnji zlet je bil posebno sijajen že zaradi stote obletnice rojstva enega najpomembnejših slovanskih duhov, ustanovitelja in učitelja slovanskega Sokolstva, dr. Miroslava Tyrša. Po vsem obsežnem slovanskem Sokolstvu so praznovali njegov spomin, višek pa so bili dnevi v Pragi.

Neki češki Sokol je rekel v šali: «V Pragi imamo vsak dan praznik.» Ni se dosti zmotil, zakaj vsesokolski zlet se je začel dne 5. junija in se končal dne 6. julija; trajal je torej ves mesec. Prireditve so se pričele z dnem šolske mladine. Tega dne so učenci in učenke praških osnovnih in srednjih šol pod vodstvom svojih učiteljev pokazali, da je njihova telesna vzgoja na dobri poti. Šolskih dni se je udeležila tudi skupina jugoslovanskih dijakov in dijakinj.

Za šolarji je imela svoje praznike sokolska deca iz Prage in njene najbližje okolice. Pri tem so, prvič v velikem, pokazali sodoben način dečje telesne vzgoje. Zlasti radi so ljudje gledali skupne «vaje»: dece: vodnik je tisočem drobljancev pripovedoval, seve po zvočnikih, otroci pa so z živo vnamo s kretnjami ponazarjali dogodke iz «povesti». Uspeh dečjih dni je bil popoln.

Toda vse to je bilo le uvod h glavnim dnem, k dnem naraščaja in članstva, ki so trajali od dne 26. junija do dne 6. julija. Brez prestanka so se vrstile javne telovadbe, najrazličnejše tekme, kulturne in zabavne prireditve.

V nedeljo dne 26. junija zjutraj je bilo mrzlo; pršil je hladen dež. Vkljub temu so se skušnje naraščaja izvršile v najpopolnejšem redu. Proti popoldnevu je vreme odnehalo in se izboljšalo.

Popoldne, točno ob določenem času, se je začela valiti struja, ki jo je tvorilo trinajst tisoč mladeniških teles,* skozi 40 m široka vrata na telovadišče. Drzno zamišljen, kratek in zelo slikovit nastop kakor tudi enak odstop sta se nekoliko pokvarila. Brezhibno izvedene vaje z lesketajočimi se palicami pa so gledalce ganile, čeprav zavoljo oblačnosti lesketanje palic ni bilo tako učinkovito, kakor bi bilo ob vedrem vremenu.

* Na zlet je smel samo naraščaj iz Prage in iz krajev, ki niso bili oddaljeni nad 60 km.

Najlepše so bile ta dan proste vaje ženskega naraščaja. Petnajst tisoč deklet v preprostitih modrih haljicah se je gibalo z natančnostjo, občutkom in veseljem. Z nepopisno milino se je nebesnomodra barva obleke prelivala z belo barvo dekliških lehti in lic in z rumenkasto barvo tal. Enako krasen je bil tok širokih modrih struj pri nastopu k prostim vajam in pri odstopu od njih.

Vobče so prizori na naših skupnih velikih zletih nepopisni; moraš jih videti in občutiti. Naj že človek misli o svetu in življenju kakorkoli, naj bo še tako trezen, naj ne bo privrženec Sokolstva, globokega ganotja ob pogledu na to utelešeno voljo, na te velikanske množice, ki jih žene ena želja, ena misel, se ne more ubraniti. Slišali smo ljudi, ki so o sokolskih zletih govorili zaničljivo kot o «paradah» in o «teatru». Ko so ta teater videli s svojimi očmi, so prevzeti obmolnili.

Po teh slikah, ki so ganile s svojo mogočnostjo, je prišla vsečna sprememba: vaje praških naraščajnic na 48 v križ postavljenih gredeh. Gibi so tekli v prijetnem, večkrat se menjajočem ritmu, ki ga je vodila prikupna godba. Zraščenosť med glasbo, vajami in izvedbo je bila tolikšna, da bi se bil gledalec skoraj sam pridružil telovadkam. Za naraščajnicami je nastopilo 52 vrst iz vseh čeških žup k izmenskemu teku. V vsaki vrsti je bilo 12 dečkov in 12 deklet. Skupine so enakomerno razpostavili po vsej ploščini tako, da so tekale po širini. Kar butnilo je življenje na telovadišče, ko je na znamenje zdrvelo prvih 52 naraščajnikov. Vsak je imel v roki tribojnico, ki jo je predal prvemu dekletu v svoji vrsti, ta jo je v diru prenesla k drugemu dečku itd. Slo je za čast in slavo žup; zato seveda tudi gledalci niso bili solni stebri; bojevitost je bila vseobča; morda je je bilo pri občinstvu celo več, vsaj glasnejša je bila. Prekmalu se je ta za mladino tako prikladna točka končala.

Nastop je zaključila zletna veleigra «Tyršev sen», ki prikazuje rojstvo Sokolstva. Tyršev sen o stari grški telesni vzgoji in uresničenje tega sna v slovanskem Sokolstvu. Najzanimivejši je drugi del, ki prikazuje s prepričevalno natančnostjo telovadno življenje v stari Grčiji. Tako pristno je bilo vse, da si pozabil na okolico ter bil uverjen, da si sredi pravih Grkov tam nekje med davno minulimi stoletji. Konec izzveni v ponosno hvalnico Tyrševemu duhu in delu.

Ponedeljek in torek sta bila določena za naraščajske tekme v raznih panogah sokolske telovadbe. Jugoslovanski naraščaj je torek porabil za počastitev grobov obeh začetnikov Sokolstva, Tyrša in Fugnerja, in za sestanek z naraščajem češkoslovskega Rdečega križa. Mladina se je našla in razživela pri čajanki, ki jo je v ta namen priredila gospa Alice Masarykova v krasnem vrtu praškega gradu. Treba je poudariti, da so za naš naraščaj sploh povsod skrbeli nadvse po bratsko in da se je naša mladina vrnila le z najlepšimi spomini.

V sredo so se še mogočneje ponovili nedeljski prizori. Moški naraščaj je popravil nedeljske napake ter izvršil nastop in odstop brezhibno; spričo jasnega neba pa so se tudi palice v soncu bliskale s takšnim učinkom, kakršnega je hotel sestavljalec vaj. Oba dneva je nastopilo naših 200 naraščajnikov in 76 naraščajnic s prostimi vajami.

Tega dne dopoldne se je zbralo 25.000 sokolske mladine k slavnostnemu sprevedu po mestu. Občinstvo je mladeniče in mladenke pozdravljalo z ljubeznijo, kakršno najdemo le na Češkem.

Še v sredo zvečer so začeli vlaki razvažati mladino v domače kraje, tako da sta bila četrtek in petek primeroma mirna dneva.

V petek so bile tekme posameznikov in vrst članov in članic za prvenstvo slovanskega Sokolstva. Za ta naslov so se borili Čehi, Poljaki in mi.

Naslednji dan je začelo prihajati članstvo. Železniške postaje v mestu so sprejemale vlak za vlakom. Že v prvih jutrnjih urah je postajalo vrvenje po ulicah živejše, gneča večja. Od tujcev je prišlo največ Jugoslovancev: čez 4000. Zbrali pa so se tudi pripadniki drugih slovanskih sokolskih zvez, bolgarskih «Junakov» in neslovanskih telovadnih zvez. Lahko rečemo, da so bili na zletu strokovnjaki iz vse Evrope, če ne iz vsega sveta.

Prvi nastop članstva je bil določen za nedeljo. Kakor pred tednom, tako je bilo tudi ta dan zjutraj hladno in oblačno. Pri skušnjah smo pošteno prezebali in se češkim bratom kar smilili, češ, kako naj prenašajo tak mraz, ko so vajeni toplote. No, popoldne se je po malem zvedrilo. Sonce je včasih pogledalo na nabito polne odre, na stojšča in na čisto napolnjeno ploščino telovadišča. Sedemnajst tisoč mož je izvajalo zletne proste vaje ponosno in natančno kakor eden; nikjer nobene neskladnosti, nobene malomarne izvedbe, kar je bil dokaz dolgomesečnega vestnega dela v telovadnicah. Vzburili in prevzame človeka ta ena sama velikanska volja, ki kipi iz 17.000 ljudi. Silno mogočnost je še povečala slavnostna pesem, katero so telovadci peli pred začetkom, med posameznimi sestavami vaj in na koncu. Kakor bučanje vodá je donelo iz tisočev grl v čast češki zemlji, Sokolstvu in njegovim tyorcem; kakor vihar je zavelo po zletišču, utrujujoč vero v potrebo in silo Sokolstva. Videl sem, da so se stari, v življenju prekaljeni možje ob teh prizorih solzili!

Nič manj mogočen, toda nežnejši, bolj ženski je bil nastop enakega števila sester. Za domačini je pokazalo 1200 Jugoslovancev in 600 Jugoslovanek s popolnim uspehom svoje letošnje proste vaje. Dan se je končal s «Tyrševim senom». Zaradi zanimivosti naj omenim, da je pri tej veleigri sodelovalo in soustvarjalo blizu 5000 ljudi.

Telovadišče je bilo iz stvarnih razlogov pripravljeno le za 17.000 telovadcev. Le-teh pa je bilo prijavljenih nad 30.000; zato so morali nastopati zaporedoma, in sicer prvi dan ena polovica, drugi dan

druga. Podobno je bilo pri ženskah. V ponedeljek in v torek so se torej deloma ponovili nedeljski nastopi; namenjena pa sta bila ta dva dneva še starejšim bratom, ki jih je 4000 izvajalo proste vaje iz prvega vsesokolskega zleta v letu 1882., in slovanskim in drugim gostom. Takisto smo mogli v torek še enkrat uživati ob pogledu na krasne in slikovite vaje s kiji, ki so jih strumno izvajale same izbrane telovadke in ki smo jih občudovali že v nedeljo.

V sredo dopoldne je bil slavnostni obhod po mestu. Udeležencev je bilo toliko, da se je moral začeti ob devetih in da se je končal šele ob štirinajstih! Jugoslovani smo se ob pol trinajstih vračali od povorke, a na zbirališču so še stale in čakale na povelje za odhod češke sestre. Nad 60.000 nas je bilo vseh skupaj v sprevedu. Popoldne so nastopile na zletišču češka in prijateljske vojske, med njimi tudi naša, in sokolska konjenica.

V vseh teh dneh so se ob enem z nastopi na telovadišču vršile številne tekme v vseh panogah sodobne telovadbe (ta naziv oklepa vobče vse poznane telesne vaje). Mi smo se razen tekem za prvenstvo v Zvezi slovanskega Sokolstva udeležili še tekem v odbojki, v plavanju in v posebnih panogah. Tekme so morali po času in po prostoru tako razdeliti, da človek pri najboljši volji ni mnogo ujel. Videti je, da vsesokolski zlet niso primeren čas zanje.

Lahko si mislimo, da poleg napornega in resnega dela tudi ni nedostajalo primerne sokolske zabave. Veselice so bile na vseh konceh in krajih. Najznamenitejši je bil Tyršev dom za naraščajskih dni, «Razstava» in «Slovanski ostrov». Ljubitelji godbe pa so lahko izbirali med različnimi glasbenimi prireditvami. Na «Razstavi» je bila urejena tudi največja dosedanja sokolska razstava: pravi muzej. Tu si našel vse, kar je za zgodovino in za življenje Sokolstva pomembno. Z veliko ljubeznijo so zbrali gradivo iz vseh koncev slovanskega sveta in ga uredili v pregledne, poučne skupine. V tistem spoštovanju so si sokolske množice ogledovale zlasti lepe spomine iz prvih dob, ki se že odmikajo v ozarjujoči somrak zgodovine. Lepi so ti spomini na čase življeše narodne zavesti, kakor je dandanašnja, po političnih spremembah in duhovni brezsmernosti ogledana. V tolažbo naj nam bo, da se v mladem rodu baš v tem pravcu nekaj giblje. Vse narodne združbe, posebno pa še Sokolstvo, morajo ta stremljenja podpirati in znova oživeti «narodnjaštvo». Ne tisto zavednost Solzislava Hejslovana, kakor pravi nekje Vladimir Levstik, temveč tisto pravo narodnjaštvo zavestno žrtvovanega dela za narodno skupnost in ljubečega negovanja vsega, kar je naše, slovansko. Narod brez žive zavesti življenja, brez spoštovanja in ljubezni do lastne svojine ne živi!

V sredo zvečer se je začela Praga prazniti. V četrtek je že bila vsakdanja in zvečer tega dne smo jo morali zapustiti tudi Jugoslovani.

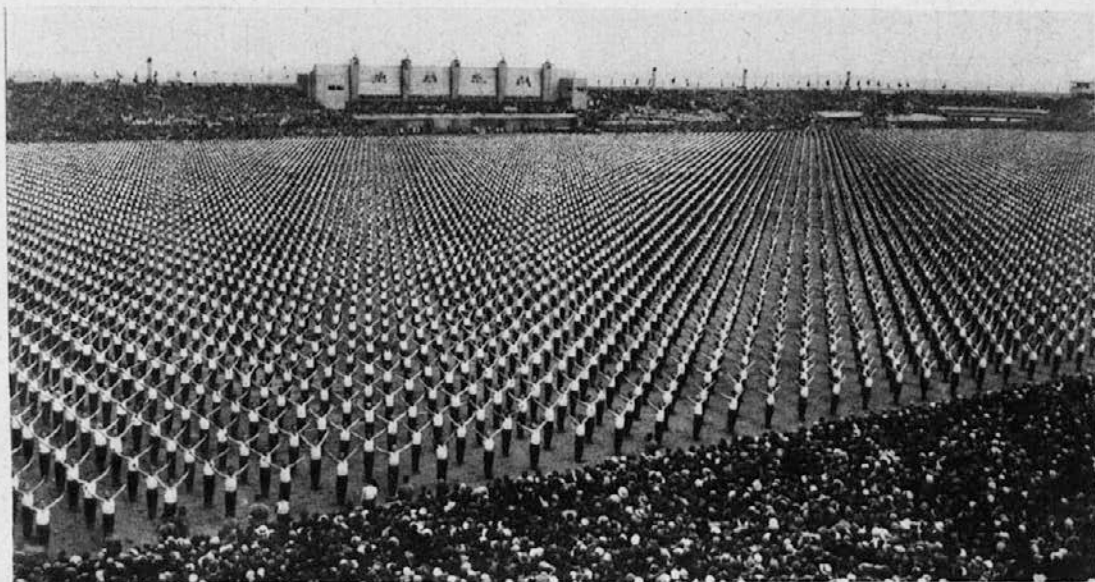
Nekaj števil (brez teh pač nikjer ni) bi še rad povedal, da si bomo lažje predočili «zlet», da bomo pravičnejše ocenjali ogromnost dela.

Zletišče je bilo na višini poleg razglednika na Petřinu. Duša vsega je bilo telovadišče v velikosti 319 krat 202 m. To je lahko sprejelo 17.000 telovadcev in okrog 200.000 gledalcev. Telovadci so se preoblečali v lopah; njihova ena stran je bila za moške, druga za ženske. Med obema vrstama lop je bilo velikansko zborišče, kjer so se urejale močne struje telovadcev. V tem delu zletišča, v telovadčevem svetu, je vrvelo od ranega jutra do trdega mraka; razlegal se je smeh in širila vesela prešernost. Kako pa tudi ne, saj je bilo tu največ mladine, še stari (koliko jih je bilo teh sivih mladeničev in mladenk!) se niso kislno držali. Po ure bi sedel in gledal to žareče telovadsko življenje, ki mu vsi veliki napor takegale zleta ne prepode sreče in prešernosti iz srca. Kar videti je bilo, kako so ponosni, da so med onimi, ki najbolj izpolnjujejo moške sokolske nauke in dolžnosti, ter so srečni, da smejo pokazati plod dolgoletnega truda. Struje so ukorakale skozi 40 m široka vrata pod vzdolžnim odrom, odhajale pa skozi nekoliko ožja izhoda v levem in desnem kotu telovadišča. Tako je mogel naslednji oddelek nemoteno nastopati že takrat, ko so bile zadnje čete prejšnjega še na ploščini. Godba je bila v zaprti dvorani. Odtod je nekoliko zvočnikov prenašalo glas na vadišče. Prireditelji sami so se spočetka bali, kako bo. Reči pa je treba, da so telovadci glasbo zelo dobro in razločno slišali. Za tekme so bila pripravljena tri posebna tekmovališča poleg glavnega prostora, ki je bil namenjen samo za nastope. Ob zunanji strani odrov je okoli in okoli vodila široka cesta, ki so jo obroblyale neštevilne, vedno polne prodajalne in okrepčevalnice. Zvezo z mestom so oskrbovali v redki slogi cestna železnica, avtobusi, avtomobili, nova žična železnica s Petřina in — najčešče in najzanesljiveje — lastne noge.

Dve leti vestnega dela, ki ga je opravljalo nad sto tisoč rok in glav v vsem obsežnem Sokolstvu, se je v sredo dne 6. julija na videz razblinilo v nič. Toda zlet je že obrodil svoje tisočere sadove, saj je baš pripravljalo delo zanj najzlahtnejši sad. Od spominov na zlet z njegovimi silovitimi dojnji pa bodo dolgo živeli naši najboljši: sokolski vodniki, telovadci in telovadke. Vse tisto, kar smo doživeli v Pragi, sme človek šteti k najlepšemu, k najredkejšemu, kar ga v življenju doleti. To ni le žgečkanje živcev tako zvanega «sodobnika», ni teater. To je tisto, kar je in bo vedno veljalo za najplemenitejše: žrtvovanje osebnosti višjemu bitju — celoti. Vsi naši javni nastopi so le ponazoritev, so le očitnost te daritve.

Praški zlet je pokazal, da je Sokolstvo bolj ko kdaj prej zakoreninjeno v slovanskih narodih. In prav je tako, kajti le vestno, z ljubeznijo storjeno delo za višje smotre in za celoto vodi k napredku; sokoli pa hočemo tako delati, hočemo za to živeti!

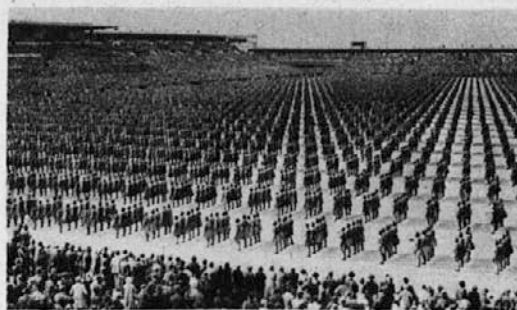
DEVETI VSESOKOLSKI ZLET V PRAGI

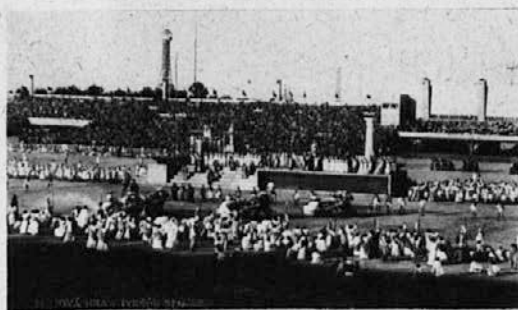
Proste vaje članov.

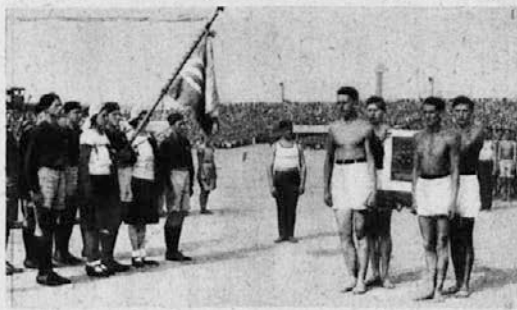
Sprevod naraščaja. Jugosloveni pozdravljajo predsednika republike Masaryka.

Proste vaje češkega ženskega naraščaja.

Zletna igra: Tyršev sen.

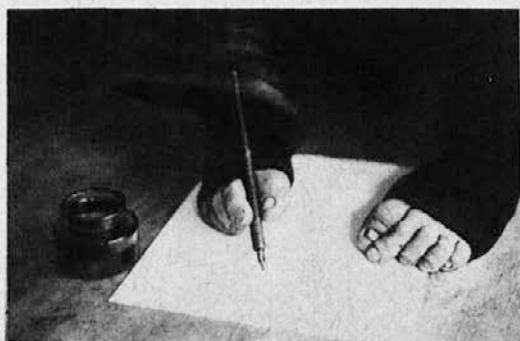

Naš naraščaj predaja naraščaju ČOS spominsko ploščo.

NARAVA PREMAGA VSE OVIRE

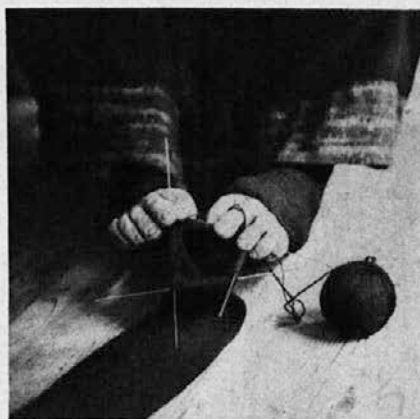
Brez rok rojena gospa Grünberg opravlja vsa hišna dela z nogami: Pri zajtrku.

Pri pisanju.

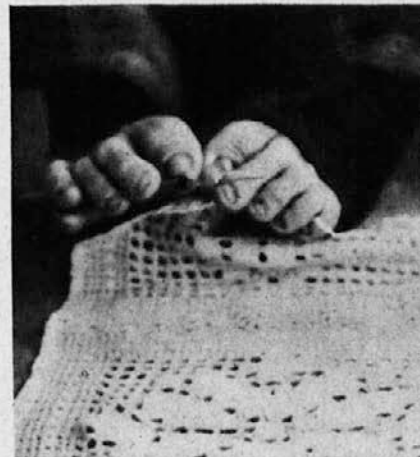
Marsikatera gospa še z rokami ne zna kaj takega.

Pri pletenju nogavic.

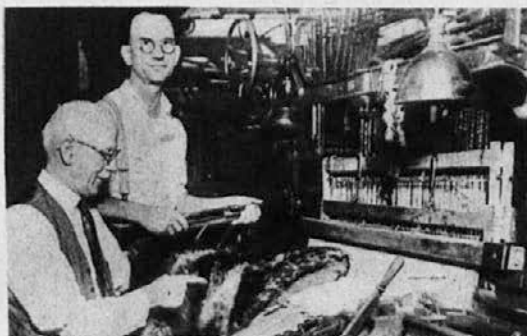

Pri vezenju.

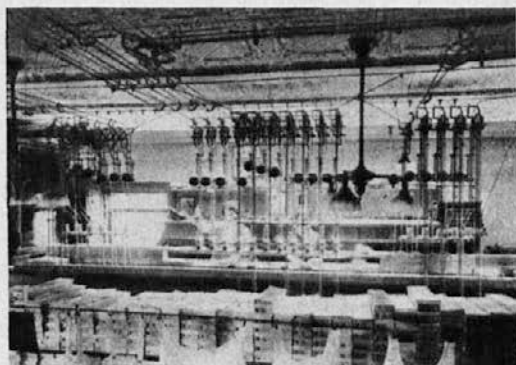

Pri kvačkanju.

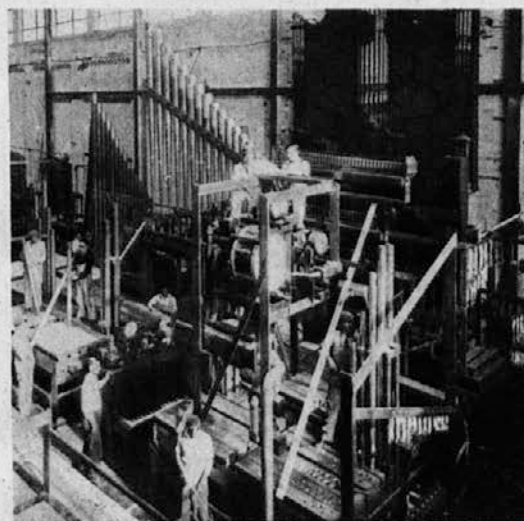
ČUDA TEHNIKE

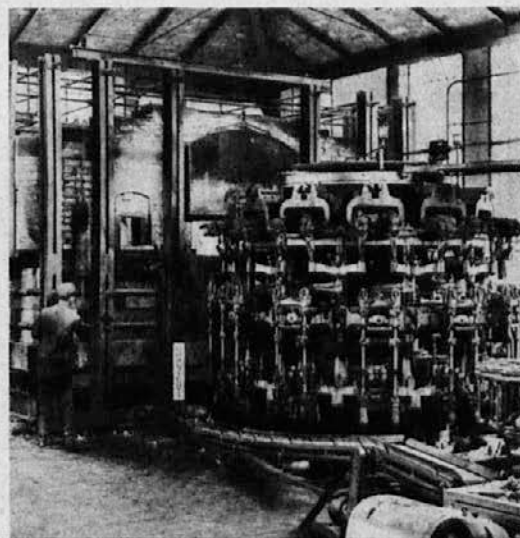
Američan J. Hope je izumel pripravo za izgotavljanje kožuhov. Zdaj ni treba več živali odreti, zadostuje, da se jo ostriže.

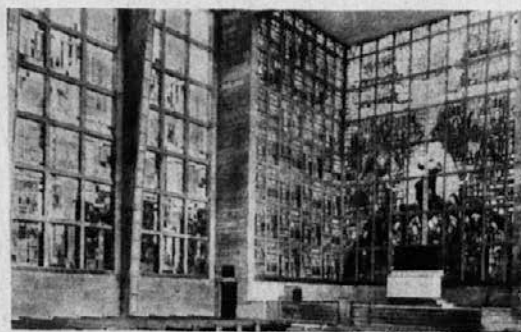
Avtomatična odprema zavitek v tovarni perila.

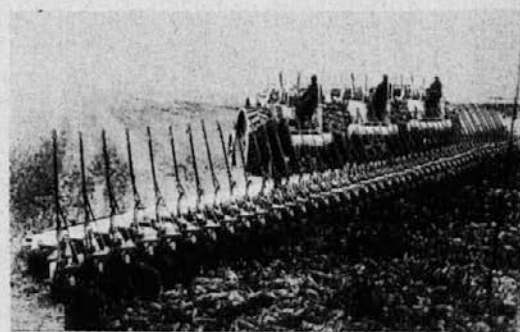
Ogromne orgle iz 100.000 delov, ki jih grade za koncertno dvorano v Filadelfiji.

Stroj, ki izdelava na leto 45.000.000 žarnic.

Najmodernejša cerkev v Evropi: dortmundska katedrala, zgrajena iz jekla in stekla.

Orjaški plug, ki reže hkrati 50 brazd, preorje na dan obsežna polja.

PO PISANEM SVETU

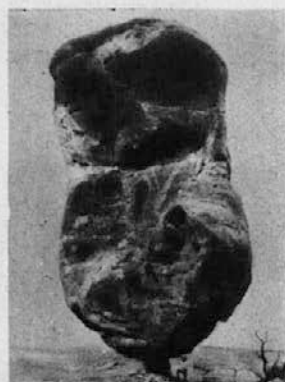
Kraljice lepote v Parizu. V prvi vrsti od leve proti desni: miss Rusija, Nemčija, Anglija, Belgija, Danska, Španija, Peru. V drugi vrsti: Argentina, Francija, Ogrska, Italija, Rumunija, Jugoslavija.

Na Filipinih prenašajo vodo v votlih bambusovih ceveh.

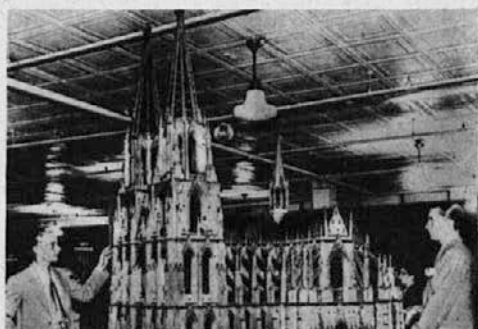
Svojevrsten rekord: ovca z najdaljšo dlako na svetu.

Ta skala stoji v Južni Ameriki že več tisoč let.

Z letalom pokončujejo mrčes, ki uničuje gozde.

Kelmorajnska stolnica, zgrajena v treh letih iz 2,500.000 vžigalic.

KOTIČEK ZA MLADE BRAVCE.

VLADIMIR KAPPUS:

ŠČUKA.

Nad vodo pleše roj mušic,
ko sončece zahaja,
zaziblje se in zavrti
in ribicam nagaja

Ne sliši ptiča lepi spev,
ki v vrbovju prepeva,
ne briga se za beli cvet,
ki v bičevju sameva.

V globini sredi bičevja
je roparica skrita.
ne gane se, ne zgiblje se,
od bičevja pokrita.

Kaj roparici vse to mar?
Naktepe zlobne kuje:
da k njej priplava ribica,
v globini pričakuje . . .

MANICA:

NEBEŠKE SMETI.

«Ovbe, kajončki, samo pravljice bi poslušali, drugega nič, seveda! Pa ne pomislite, da se mi že jezik suši od samega pripovedovanja.»

Tako nas je dobrohotno oštevala teta Špela, ko smo le preveč tiščali vanjo. A odjenjali nismo. Saj smo vedeli, da ta zlata duša ne misli tako hudo.

«Kaj,» je pričela spet in pogledala vsakega posebej, «ali ste pa že kaj molili danes?»

«Smo, teta, smo», so zavpila takoj vsa usta.

«Tako je prav. Moliti moramo, sicer ne pridemo v nebesa!»

«Teta, kakšna pa so nebesa», je nedolžno vprašal sosedov petletni Janžek.

«Saj res, teta, povejte nam kaj od nebes, oj, povejte, povejte . . .»

Vse ročice so se proseče dvignile proti teti. In kako naj bi teta, ta dobra teta, odrekla naši prošnji! Saj ni bilo mogoče. Pa je začela:

«Veste, moji ljubi, nebes popisovati vam ne morem niti jaz niti naš gospod župnik niti živ človek na svetu. To bomo videli šele tedaj, ko pridemo gori, če bomo tako srečni, seveda. Samo toliko vemo, da je gori lepo, sprelepo, da nikoli in nikjer tako. Kakšna lepota kraljuje v nebesih, lahko sklepamo iz tegale: Vse grdo, slabo in nerabno pride v smeti, ki jih vržemo na gnoj. Smeti se dobe povsod, so v najlepših sobah in še celo v cerkvi so. Pride prah, kak pljunek ali še kaka druga nesnaga in treba je pomesti in očediti. Vse smeti so grde — kakor sem rekla — za na gnoj.

In veste, otroci, da čedijo in pometajo celo v nebesih?! Za to delo so angelčki in nedolžne dušice. Ker so nebesa zelo zelo prostrana, se nabere veliko smeti. In ker za smeti ni prostora v nebesih, napravi gospod Bog na nebu

goste luknjice in sveti pometa, ki spravijo vse smeti skozi tiste luknjice na zemljo. In smeti, te nebeške smeti ste že vsi videli. To je sneg, ki pada iz neba. Zdaj pa samo tole pomislite: Če so že nebeške smeti tako bele, čiste in brez madeža, kako lepo, sprelepo mora biti šele vse drugo, kar je v nebesih!»

Teta je prejenjala in se odkašljala. Mi pa smo molče zijali in se čudili. Spet smo izvedeli nekaj novega. Oj, teta Špela, ta je vedela marsikaj in še več . . .

ANDREJ ŠAVLI:

KAKO JE DIVJA ŽENA UČILA KMETA IVANETA.

(PO NARODNI PRIPOVEDKI.)

V starih časih, ko so bili ljudje še dobri in nevedni, so prebivale po naših gorah divje žene. Nekateri so hoteli vedeti o njih, da imajo zelene lase in naprej obrnjene pete. Kdo ve, ali je bilo to res? Ljudem se niso rade kazale. Če pa so vedele za dober svet in poučilo, ju niso nikoli zamolčale. Vpile so ljudem z gore. Ljudje so jih vselej slušali in ravnali tako, kakor so jim velele. In prav je bilo, da so jih poslušali, saj so jim napovedale vse z gore: pomlad, sonce, nevihto, deževje, točo, sneg, srečne dni in hude čase; zato je kmet takrat vedel gospodariti.

Nad Potočno, nekje na Tolminskem, je še danes v robu skrita jama. V njej je prebivala nekoč divja žena. Ob sončnih dneh se je grela na skalovju pred jamo in si česala zelene lase. Daleč pod njo je gojil na sončni rebri kmet Ivanet vinsko trto, ne da bi imel pravo veselje z njo, kajti trta se je razprezala po tleh in se ni hotela povzpeti na količe, ki jih je bil zabil v zemljo. Da bi privezal z zvito vrbovo vejo trto k opori, tega ni še znal niti kmet Ivanet niti drugi vinogradniki. Zato je trta le slabo rodila. Namesto žlahtnega vina

so iztiskali iz grozdja takšno kislico, da je še piti ni bilo mogoče.

Divja žena je to videla. Čula je godrnjati Ivaneta v brajdi, ker mu je šlo pri trti vse narobe. Zaklicala mu je z gore:

«Oj, kmet Ivanet,
vij, vij trto drgavitno,
da bo stalo stanovitno!»

Kmet Ivanet je slušal divjo ženo, vrezal v grmu šibo drgavitno, stopil z levo nogo na njen debelejši konec in jo z rokama začel viti na zgornjem koncu. S tako zvito drgavitovo, leskovo ali tudi vrbovo šibo je vezal od tedaj trto ali sadiko k opori in vse, kar je bilo ve-zave potrebno, kakor z vrvico.

O divji ženi ni bilo potem nič več čuti. Nekateri so trdno uverjeni, da se še skriva v gori. Nihče več je ni videl in tudi ne slišal o njej. Jaz mislim, da jo je vojna, ki je divjala po tolminskih hribih, gotovo pregnala, če je še bila tam. Vsaj to pa vem zanesljivo, da so med vojno preuredili Lahi jamo v pečini nad Potočno v kaverno, in tudi to, da se godi dan-danes kmetu na Tolminskem zelo slabo.

VENCESLAV WINKLER:

O NAJDEMEN BISERU.

Cestni pometač Lenček se je ustrašil samega sebe. Našel je sredi smeti in prahu nekaj, kar je bilo podobno steklenemu gumbu in vendar ni bilo gumb. Bilo je prašno in umazano, vendar se mu je zdelo več kot navadna malenkost. Našel je že včas denar, kak droben novce ali kaj takega, toda take stvari kot danes pa še nikoli ne. Gledal je nekaj časa in premišljal, potem pa razsodil:

«Naj bo, kar že hoče. Domov bom nesel. Če ni nič takega, bo imel Francek za igračo.»

Vendar so se mu še ves dan vračale misli na to malenkost.

Zvečer je najdeno stvar važno in počasi izvlekel iz žepa ter položil na mizo. Sinček in žena sta od začudenja vstala.

«Kaj pa to?» so se spogledali.

Soba je bila prej mračna, zdaj pa se je napolnila z modrikasto svetlobo kakor pri kakšnih čarovnjah. Pometač si je zasenčil oči, ker še nikoli ni videl tolike svetlobe od blizu. Hotel je pravkar nadeti naočnike, a zdaj se mu je zazdelo v hipu vse odveč. Žena se je stresla in zaklicala:

«Moj Bog, to gori!»

«Eh, kaj bo to! To je pač biser», je rekel Francek, ki je že slišal nekaj o biserih v pravljicah.

«Res je biser», je pritrdil oče.

Mati se je prestrašila, kje ga je dobil. Ta stvarca, ki se tako sveti, je gotovo precej vredna. Gotovo jo je izgubil kak gospod.

«Posebnosti ne more biti», je mislil Lenček. «Sveti se že, sveti, za kaj drugega pa tega drobiža ni mogoče porabiti.»

Nekaj časa so gledali vsi v biser. Pometačeva žena je bila vesela; zdaj bo imela vsaj nekaj dragocnega pri hiši. Saj drugo je vse tako siromašno, da mora biti človeka resnično sram. Miza, nekaj stolov, stara omara in postelja. Francek spi v zaboji v kotu.

«To ni vse skupaj nič, to bo imel Francek za igračo», je razsodil pometač. «Saj ni nič vredno. Pojdimo spat!»

Žena je hotela nekoliko ugovarjati, a je potem odnehala. Francek je z veselim krikom spravil biser v žep in odhitel z njim.

Potem je šlo življenje naprej, kakor bi se ne bilo ničesar zgodilo. Pometač je še zmeraj brskal po prahu in smeteh ter upal, da najde nekoč nekaj velikega, morda celo svojo srečo ali pa vsaj košček tistega bogastva, ki je mislil, da so z njim osrečeni nekateri. Na biser ni več pomislil. Zdel se mu je malenkosten, niti za pol kosa kruha bi ga ne maral.

«To je samo za gospodo, ki ima čas, da stoji pri takih malenkostih in jih gleda kot otroci. Meni lega ni treba. Če zvečer ne morem zaspati, odprem okno in vidim tisoč biserov in mi je lahko pri srcu.»

Tih in ponižen je pometal ulice ter skrbel, da so bile čiste. Težko je, hoditi po zaprašenih, umazanih cestah. Sam ni mogel hoditi, kakor so hodili drugi, zato je vsaj skrbel, da so hodili po čistem in lepem.

Žena pa ni bila posebno zadovoljna. Rada bi imela biser, ki ga je prenašal in skrival Francek v žepu. Saj ni vedela, za kaj ji bo. Položila bi ga na mizo, ga občudovala in pozabila na vse drugo, na tisto, kar jo je težilo, in na tisto, po čemer je hrepenela. Nedostajalo ji je kruha in krompirja in mleka in vsega. Tudi stanovanja še ni plačala. To vse se lahko pozabi, če ima človek biser pred seboj.

Toda biser je imel Francek. Pazil je nanj bolj kot na svoje oči. Kadar je šel po ulici, posebno prve dni, ga je tiščal v pesti in držal pest v žepu.

Šele kje zunaj, kjer ni bilo več hiš, je sedel v travo in ga ogledoval. Taka majhna stvar, pa se tako sveti, posebno v soncu. Ni bil ne lačen ne žejen. Domov se je vračal pozno zvečer. Biser je skrtil v hlačnico, hlače pa položil pod glavo.

«Na take stvari je treba paziti», je rekel večkrat.

Polagoma se mu je pa zazdelo, da bi sreča ne bila nič manjša, če bi vedeli zanjo tudi drugi otroci. Od začetka je pokazal dragocenost samo enemu, svojemu najboljšemu prijatelju; potem se ni mogel več vzdržati in pokazal jo je še drugim, tako da jo je kmalu videla vsa ulica. Otroci se niso nič čudili, vse se jim je zdelo samo ob sebi umevno. Od začetka je Francek še trdil, da je njegov, samo njegov, počasi se je pa samo ob sebi dogodilo, da je bil biser last vseh, ne samo enega. Danes ga je varoval ta, jutri drugi.

Zgodilo se je nekoč, da so bili otroci z biserom vred pred mestom v bregu. Prav takrat so bile vse rože v cvetju in je bila najlepša pomlad. Sonce je vriskalo od zadovoljstva, skoraj še bolj kakor otroci, ki so se lovili po travniku. Ker so se pa za biser bali, da bi ga ne izgubili, zato so ga položili na košček mahu pod cvetočo češnjo. In da je bilo vse še lepše, se je sonce z vso močjo uprlo v biser, da se je lesketal kot prečudna luč, da so otroci sami zdaj pa zdaj obstali sredi tekanja in zastrmeli vanj. Nekak ponos, da imajo nekaj posebnega, jih je prešinjal.

Takrat se je pripeljala po klanecu kočija. Štirje belci so bili vpreženi vanjo. Otroci je niso prav nič ne slišali ne videli in šele, ko je bila blizu njih, so jo zapazili. Malo so se ustavili, potem se jim je zazdelo, da ni vse skupaj nič posebnega, zamahnili so z rokami in se hoteli dalje igrati. Toda iz kočije je stopil človek, ves pisano oblečen, in jih poklical.

Prvi se je približal Francek.

Takrat so se vrata pri kočiji popolnoma odprla in iz nje je stopil lep gospod.

«Kaj imate tam gori?» je vprašal in pokazal proti češnji.

Francek se je ozrl.

Tam, kjer je ležal biser, je rasla od zemlje neznanška svetloba, da so zatrepetale oči vsakomur, kdor je pogledal vanjo. Vzravnal se je od ponosa in že je hotel vse razodeti, ko se je spomnil, da bi tujec mogoče rad biser odnesel. Zato je bruhnil uporno in sovražno:

«Nič!»

«Kakšen nič!» je rekel gospod. «To mora biti nekaj posebnega.»

Zasenčil si je z rokami obraz in se zagledal v breg. Potem je poklical služabnika:

«Daj no, poglej, kaj je tam gori. Ti fantič pa tukaj ostani!»

Fantič Francek je stisnil pesti. Sovražno je pogledal gospoda. Kdo mu more ukazovati? Nihče! Tudi ta tujec ne, čeprav ima kočijo in štiri bele konje!

«Nočem!» je kriknil in hotel v breg.

Toda bilo je že prepozno.

Služabnik je pohitel do češnje, našel biser, ga visoko dvignil, da se je še bolj zalesketal in pohitel z njim spet h gospodarju.

Francek je pogledal po tovariših. Nihče se ni ganil. Bledi in tihi so stali ob cesti.

Gospod je pa vzel biser v roke, ga pogledal, pohtelet in se začudil:

«Kako lep biser!»

«Biser je moj!» je bruhnil Francek skoraj v joku.

Gospod ga je pogledal postrani in zagodrnjal:

«Pojdi no, pojdi! Kaj bo tebi taka stvar!»

Zdaj so se približali še drugi otroci. Zgrnili so se okoli Francka in sovražno pogledovali tujega gospoda. Gospod se pa ni zmenil zanje. Radoval se je bisera, tolsto obličje se mu je še bolj smejal kot prej, prstani, uhani in verižice pa so se mu še bolj svetili. Velel je že pognati, ko se je vendarle spomnil otrok.

«Čigav je bil biser?» je vprašal.

«Naš!» so kriknili vsi.

«Moj!» je še ponovil Francek.

«No, naj pride tvoj oče jutri zjutraj k meni. Dal mu bom nekaj, da ne boš jokal. V Gosposki ulici sem doma, tretja hiša na desno.»

Ko je to izrekel, se je odpeljal.

Otroci so gledali za njim in stiskali pesti.

Drugo jutro je šel Lenček k bogatemu gospodu, da bi kaj dobil za biser. Gospod je dolgo govoril z njim, potem pa mu je dal dva dinarja za pot in kos belega kruha za Francka.

Ko je Francek zvedel, da so ga ogoljufali, je stekel za hišo in se milo razjokal — — —

DANILO GORINSEK:

SAMO ENA MATI JE PRAVA.

Nekoč je bil deček, Marko po imenu, ki mu pod milim Bogom ni nedostajalo ničesar. Bog mu je bil dal nebeški dobro mater, nesebično

in skrbno, da še nikoli tega. Ni je bilo stvari, ki je ne bi naklonila svojemu sinu, in Marko je bil razvajen, kot niso bili niti otroci največjih bogatašev. Nič več mu ni bilo po volji, večno je želel izpremembe. Sam že ni vedel, kaj bi rad.

Nehvaležnost je plačilo sveta! Markova mati je to spoznavala čimdalje bolj in naposled se niti ni več prestrašila, ko si je Marko v svoji objestnosti zaželel — drugo mater. Sama je Boga prosila, naj mu jo dá, če že želi boljše. In nebeški Oče, ki pozna svoje otroke in ve, da jih izkušnja najbolj izuči, je ustregel Markovi želji.

A sedaj, ko je imel Marko izbero, kakšno mater hoče, ni vedel ničesar. Dolgo je ugibal in ni vedel, kakšno naj izbere. Da bi priznal svojo zmotu in bi ga bil tako ljubi Bog ugnal v kozji rog, ne, tega pa nikoli! — Ko je pogledal svojo mater in jo videl vso sključeno in sivo od trpljenja, si je pa zmislil: «Ljubi Bog, daj mi lepo mater!» Kot zeleno, že dobljeno. Marko je dobil novo mater, lepo kot pomlad. Prvi dan je bil nepopisno srečen. Ali kosilo mu ni teknilo in tudi večerja mu ni dišala. Tolažil se je, da se mu le zdi tako. Ali drugi dan je bilo slabše. Dejal si je: «Ta mama je sicer lepša, toda moja boljše kuha!» In je prosil Boga, naj mu dá spet novo mater, takšno, ki bolje kuha. Nebeški oče mu je izpolnil tudi to željo. Marko se od početka kar ni mogel najesti, toliko je bilo dobrih jedi. Spet je bil srečen. Ali pod noč, ko so se na nebu prižigale prve zvezde in se mu je zdelo, da preže na vrtu za vsakim grmom tatovi in razbojniki, je šla mati na sprehod in Marko je moral sam doma zaspati. Tiščal si je odejo čez glavo, da ga je pot oblival, in v večnem strahu je ugibal: «Tale mati imenitno kuha, take sladkarije ližejo samo še angelčki v nebesih, toda moja mati je bolj skrbna in boljšega srca. Ona je vselej vedela, da me je strah ponoči. Nikdar me ne bi pustila samega doma, ko je zunaj temna noč in preže povsod tatovi in razbojniki.» — Kar nerodno mu je bilo, ko je spet moral prositi Boga, naj mu dá drugo mater. Skrbno in dobrosrčno. Nebeški Oče mu je vnovič ustregel. Dobil je skrbno in dobrosrčno mater. Božala ga je in mu gladila lase tako, da je bil Marko kar v sedmih nebesih. Ponoči ga ni zapustila. A bila je bolna in večna vročica jo je kuhala. Bdela je pri Marku pozno v noč, naposled pa jo je prevzela utrujenost, legla je vsa zaspana v posteljo. Zjutraj, ko bi moral Marko v šolo, ga ni zbudila, ker je še spala. Marko je zamudil šolo in bil zato potem kaznovan. Zjokal se je, bridko zjokal. Nikdar se mu ni še kaj takega pripetilo. Ves žalosten je premišljal: «Tale mati je skrbna in dobrosrčna, toda moja mati je zmeraj zdrava in

zjutraj je že ob prvem svitu pokonci, da mi vse pripravi in me pravočasno zbudi.»

In je Marko globoko vzdihnil in si iz srca zaželel: «Ljubi Bog, vrni mi spet mojo mater!»

Nebeški Oče mu jo je res vrnil, Marko pa ni nikdar več zaželel druge.

MANICA:

KOLOBOCIJA.

Mali Venče je napravil nalogo in se odpravil v posteljo. Zvezek je pustil na mizi. Ponoči se je pa priklatil nagajivi škrtatelj, odprl zvezek in v nalogi premenjal nekatere besede. In tako je nastala iz pravilno sestavljene naloge naslednja kolobocija:

- 1.) Koza postava ob plotu — igra na klavir.
- 2.) Dimnikar stoji na strehi in — lika perilo.
- 3.) Slavec nam daje sladko mleko.
- 4.) Najurnejša bedra so — polževa.
- 5.) Krt je izkopal globok rov v Savo.
- 6.) Učitelj sedi v šoli in muli travo.
- 7.) Perica se mudi v sobi in snaži dimnik.
- 8.) Krava žvrgoli lepe melodije.
- 9.) Najpočasnejši revček je slinjasti zajček.
- 10.) Janezek se je šel kopat. Sleklet se je in skočil v rodovitno prst.

*

Otroci, bodite tako dobri in rešite Venčeta iz zadrege. Postavite spet besede na prava mesta! Halo, kdo bo prvi?!

KOLIKO JE VREDNO ČLOVEŠKO TELO.

Če deček noče tako, kakor misli in želi njegov očka, ga pokara včasih jezen z besedami: «Nisi počenega groša vreden!» Vendar napravi očka, ki bi prav za prav moral vse dobro vedeti, veliko znansveno napako. Moderna biologija je namreč ugotovila, da predstavlja človek, oziroma da predstavljajo snovi, ki vežejo človeško telo v čisto tehničnem smislu, vrednost celih 45 dinarjev.

To je izračunal angleški biolog Laurenz takole: Človek, ki tehta približno 70 kg, sestoji iz nekaterih temeljnih elementov, ki dajo v kemičnem smislu sledeče številke: v človeškem telesu je po največ vode, ki jo je 45 l, nadalje maščobnih tvarin, iz katerih bi lahko izdelali sedem kosov mila. Oglja je toliko, da bi utegnili z njim napolniti 9000 svinčnikov. Iz fosforja, ki je v staničju, bi mogli izdelati 2200 glavice za vžigalice, železa ima pa človeško telo tako malo, da bi skovali iz njega le srednjevelik žebelj. Od drugih kemičnih elementov je v človeku nekaj apnenca, iz katerega bi namešali le toliko malte, da bi z njo lahko zazidali 1 m² opeke, ali pa pobelili z njim majhen hlev za kokoši. Žveplo bi zadostovalo, da bi uničili z njim na neprevleliki pasji ali mačji koži vse nadležne uši.

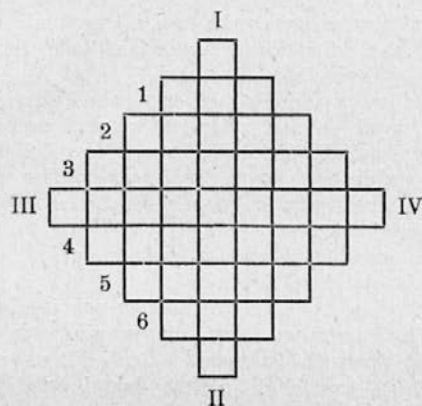
Najbolj jeze vredno pri vsem tem pa je to, da so sestavni deli vedno enaki pri vsakem človeku, najšibko ali največji nepridiprav ali najslavnejši svetski učenjak.

UGANKE — ZVITE ZANKE.

KRIŽANKA.

Izpolni prazna polja s črkami tako, da bo pomenilo I—II kakor tudi III—IV gorovje v dravski banovini, vodoravno pa:

- 1 barvo (vrsto),
- 2 osamljeno gospodarstvo v Ameriki,
- 3 filmskega igralca,
- 4 rudo,
- 5 moško krstno ime,
- 6 človeški organ.

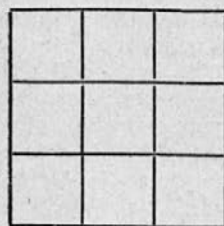
BESEDNA UGANKA.

Je ptič,
ki na tujem je doma.
Zamenjaj črko prvo,
vojak le hrabri
ga pozna!
Po dvoru teka ptič,
prvemu soroden;
odbi mu glavo,
dobiš predmet,
ki mrtev je,
a vendar gre.

RAČUNSKO VPRAŠANJE.

Dasi so v sobi 1 ded, 1 babica, 2 očeta, 2 materi, 3 otroci, 2 vnuka, 1 hči, 1 tast, 1 tašča, vendar je le šest oseb. Katere so te?

RAČUNSKA UGANKA.

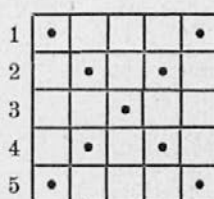

Kvadratne stranice razdeli v tri enake dele in zveži razdelilne točke z ravnimi črtami.

Dobiš devet kvadratnih polj, v katerih vsako vstavi po eno številko tako, da dá vsota vsakih treh števil vodoravno, navpično in diagonalno 15!

DIAGONALNA UGANKA.

Izpolni prazna polja s črkami tako, da zaznamejujejo diagonalna, s pikami označena polja sledeče:

- 1 veliko evropsko mesto,
- 5 slavnega kralja stare Perzije;

vodoravno:

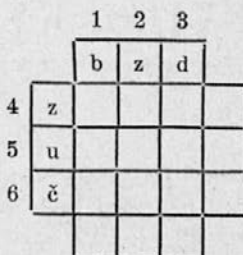
- 1 starogrško luko,
- 2 telovadni izraz,
- 3 ljubljansko predmestje,
- 4 azijsko planoto,
- 5 časovno določbo.

ŠTEVILČNA UGANKA.

1, 2, 3, 4.
Na hribih strmih
se šopiri.
Pridaj odpredaj
mu še 5, 6, 7;
v mesto slavno
te povedem!
Nato še zveži
7, 1, 2, 3, 4,
prideni 8,
zaprt se prostor

pred teboj razširi!
Če biti češ dosleden.
še enkrat zveži
5, 6, 7
in srbski boš dobil
izraz za barvo,
ki pomenja radost,
kras,
na daljnem vzhodu —
žalovanje!

DOPOLNILNA UGANKA.

Izpolni 12 praznih polj s črkami tako, da dobiš besede, ki pomenijo:

1. kovino,
2. kovino,
3. evropsko valuto,
4. zajedo v celino,
5. zvičajno dejanje,
6. borca za svobodo.

ZLOGOVNA UGANKA.

Sestavi iz zlogov: š o, t o n, l a, a n, m i, c i, l o, a n, k a, k a, k a, g e l, i n, r o, n a, n i osem dvožložnih besed in jih razporedi tako, da dado začetne črke ime pomladanske cvetice.

Pomen besed je tale:

kulturni zavod,
del človeškega telesa,
nadnaravno bitje,
znak kulture,
izraz za «spi»,
staroameriško pleme,
moško krstno ime,
pokvarjeno vino.

VSTAVLJAVNA NALOGA.

	1	2	3	4
1				
2				
3				
4				

Vstavi v prazna polja črke:
 a, a, a, a, a, a, b, m, m, m, m, o,
 o, r, r, r tako, da čitaš vodoravno in navpično isto ime:
 1 mesto v Italiji,
 2 Mohamedov sobojevnik,
 3 mati,
 4 član orientalskega plemena.

RAČUNSKA NALOGA.

Število neko sem si izbral
 ter mu 19 pridejal.
 Delim to vsoto še s 13,
 kar dobim,
 z dvema pomnožim;
 odštejem končno še 13.
 Čeprav vse to izvedem,
 ostane sveta mi številka — 7 —.

DROBNE COPRNJE.

1.) Kako prisiliš tovariša, da ti dá številke domine, ki jih zahtevaš?

Kamenčki domine leže na mizi s številkami navzdol. Zahtevaj od tovariša, da ti dá na primer kamenček s številko 0—0. Zelo verjetno je, da ti ne dá zahtevanega kamenčka, ampak na primer onega s številko 1—2. Položi podani kamenček na mizo s številko navzdol in zahtevaj nato kamenček s številko 1—2, ki si ga že dobil. Kot drugi kamenček dobiš na primer kamenček s številko 3—5. Položi ga k prvemu na mizo in zahtevaj nato kamenček s številko 3—5. To nadaljuj, dokler ne dobiš prvega zahtevanega kamenčka 0—0. Položi ga zraven drugih in pomešaj vse kamenčke. — Hokus — pokus —. Kamenčke obrni sedaj s številkami navzgor in tovariš, ki si je vse številke zapomnil, oziroma zapisal, strmi, seveda če igre ne pozna.

Prav tako ravnaš lahko tudi s kvartami.

2.) Kako dobiš izpod poveznjene čaše dinar, ne da se dotakneš čaše ali dinarja?

Na mizo, pogrnjeno s prtom, položi dinar, a na vsako stran po eno vžgalico v taki razdalji, da povezneš na vžgalici čašo. Levo roko položi na prt za čašo, z drugo roko pa drsaj prav naglo z nohtom po prtju pred čašo. Tako pripleše dinar kar skaklje izpod čaše.

3.) Kako spraviš vodo s krožnika v čašo, ne da se z roko dotakneš krožnika?

Nalij toliko vode na krožnik, da pokriva njegovo dno. Nato pozovi navzočne, naj spravijo vodo v čašo, ki si jo poveznil na krožnik! Pusti jih nekaj časa ugibati in premišljati! Potem dvigni čašo, pomoli vanjo od spodaj kos gorečega papirja za nekaj trenutkov in jo naglo povezni na krožnik! V trenutku izgine voda s krožnika v čašo. Zakaj?

ŠTEVILO, KI MERI 1100 km.

Največje število, ki ga lahko zapišemo s tremi deveticami, je:

 9^9

(9 na deveto potenco in to zopet na 9 potenco).

Če hočemo izračunati n. pr. 9 na drugo potenco, zapišemo takole: 9^2 ali $9 \times 9 = 81$.

Tretja potenca števila 9 je: 9^3 ali $9 \times 9 \times 9 = 729$.

Kadar pa postavimo število 9 na deveto potenco, napišemo:

 9^9 ali $9 \times 9 \times 9 \times 9 \times 9 \times 9 \times 9 \times 9 \times 9$

Kot rezultat dobimo število 387,420.489, ki ima devet mest. Če bi postavili to devetmestno število na 9 potenco, bi dobili število, ki ga v Vodnikovi pratiki ne bi mogli priobčiti, ker ne bi imeli toliko prostora, zakaj število bi imelo 369,693.100 števil.

Si li morete to predstavljati? — Gotovo ne! — Hočemo vam predočiti ogromno dolžino tega števila:

Če bi napisali 369,693.100 mestno število na dolg papirnat trak in pustili med posameznimi številkami samo petmilimetrski presledak, bi moral biti trak 1100 km dolg, torej približno toliko, da bi sežal od Ljubljane do Helsingforsa na Finskem ali do Carigrada.

Če bi pisali na dan po 10 ur številke in bi napisali vsako sekundo po eno številko (zelo pridni bi morali biti!), bi potrebovali 28 let in 48 dni, da bi spravili rečeno ogromno število na papir. — Mogoče pa kdo od vas to poskusi?

Kako pa bi bilo, če bi hoteli natisniti 369,693.100 mestno število? Koliko strani v velikosti Vodnikove pratike n. pr. bi bilo treba za to? Računajmo! V eno vrsto, kakršne so pričujoče, more spraviti črkostavec 48 števil. Takih vrst ima stran pratike dvakrat po 61, t. j. 122 na eni strani. Število vrst ene strani, pomnoženo z 48, dá število 5.856 ali število, ki pove, koliko števil gre na natisnjeno stran. Če delimo sedaj število 369,693.100 z zneskom števil na eni strani, dobimo število 63.130, t. j. število strani, ki bi bile potrebne, da bi bilo moči natisniti na njih sprednje veliko število. Za natisk teh strani bi bilo treba 3946 pol papirja take velikosti, da bi bilo na polji po 16 strani. Vodnikova pratika za leto 1932. ima okoli 160 strani ali 10 pol. Knjiga je debela 8 mm. Iz spredaj navedenih pol papirja bi dobili tedaj skoro 395 knjig, kakršna je pratika. In vse te knjige bi bile debele 3160 mm ali, položene druga na drugo, še čez tri metre visoke.

KOLEDAR ZA LETO 1933. V URI.

S to uro lahko določiš, na kateri dan tedna pade katerikoli datum v letu 1933.

Rimske številke označujejo mesece: januar (I), februar (II), marec (III), april (IV), maj (V), junij (VI), julij (VII), avgust (VIII), september (IX), oktober (X), november (XI), december (XII).

S pomočjo arabskih števil v notranjem krogu, ki jih imenujemo tu «prištevk», pa določiš, na kateri dan tedna pade datum posameznega meseca. Napiši si jih na uro!

Zgledí:

Vedeti želiš, na kateri dan tedna pade v letu 1933. svečnica (2. februarja). Postopaš tako: najprej poiščeš II. mesec (februar), t. j. rimsko številko II, in pripadajočo arabsko številko 2 (v notranjem krogu) prišteješ k datumu, t. j. $2 + 2 = 4$. To vsoto deliš s 7. Gre nobenkrat (a to nas ne zanima, kolikokrat je katero število deljivo s 7) ter ti ostane 4. Ostanek 1 pomeni vselej ponedeljek, ostanek 2 torek, ostanek 3 sredo itd.; kadar pa je število povsem deljivo s 7 in ni nič ostanka, torej 0, tedaj je dotični dan nedelja. Svečnica pade torej na četrtek.

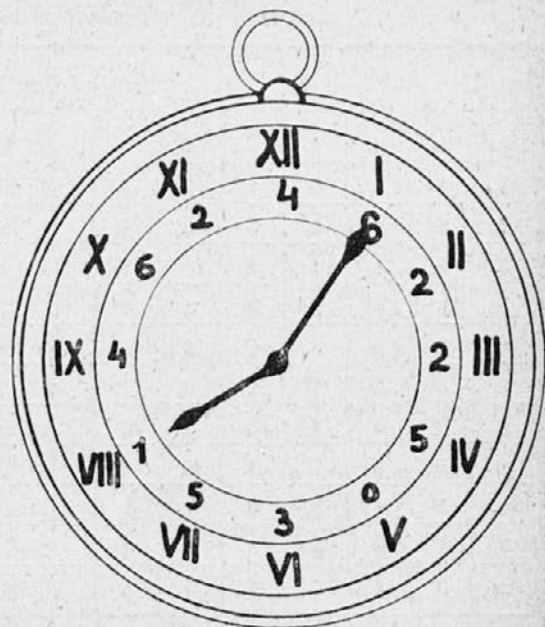
Kadar datum s prištevkom vred ne doseže števila 7, tedaj je to vsoto smatrati za ostanek, kakor spredaj.

Še nekaj prav kratkih zgledov:

Sv. Jožef (19. III.) = $19 + 2 = 21 : 7 = (3\text{krat})$ in ostane 0, pade na nedeljo.

Sv. Trije kralji (6. I.) = $6 + 6 = 12 : 7 = (1\text{krat})$ in ostane 5, pade na petek.

Kres (21. VI.) = $21 + 3 = 24 : 7 = (3\text{krat})$ in ostane 3, pade na sredo.

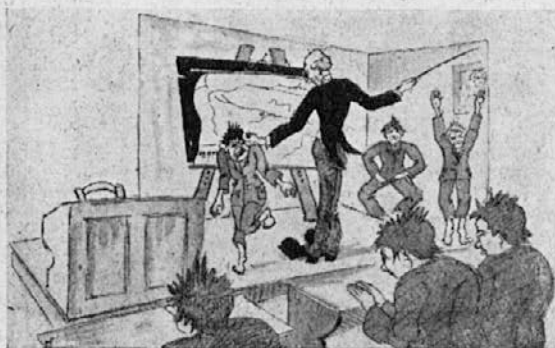

Vidov dan (28. VI.) = $28 + 3 = 31 : 7 = (4\text{krat})$ in ostane 3, pade na sredo.

Ujedinjenje (1. XII.) = $1 + 4 = 5 : 7 = (0\text{krat})$ in ostane 5, pade na petek.

Čarobni prištevkí so za vsako leto drugačni in jih bomo priobčevali tudi v bodoče. Letos jih priobčujemo že tretjič.

KARIKATURI.

Stara šola.

Nova delovna šola.

KAKO DOLOČIŠ, NA KATERI TEDENSKI DAN PADE KATERI-

(Večina ljudi ne ve, na kateri tedenski dan so rojeni. S spodnjima razpredelnicama

Preglednica I. za leta in mesece

4	5	6	2	3	7	1	januar	7	5	3	1	6	4	2
7	1	2	5	6	3	4	februar	3	1	6	4	2	7	5
7	1	2	5	6	3	4	marec	4	2	7	5	3	1	6
3	4	5	1	2	6	7	april	7	5	3	1	6	4	2
5	6	7	3	4	1	2	maj	2	7	5	3	1	6	4
1	2	3	6	7	4	5	junij	5	3	1	6	4	2	7
3	4	5	1	2	6	7	julij	7	5	3	1	6	4	2
6	7	1	4	5	2	3	avgust	3	1	6	4	2	7	5
2	3	4	7	1	5	6	september	6	4	2	7	5	3	1
4	5	6	2	3	7	1	oktober	1	6	4	2	7	5	3
7	1	2	5	6	3	4	november	4	2	7	5	3	1	6
2	3	4	7	1	5	6	december	6	4	2	7	5	3	1

Navadna leta :

1801	1802	1803	1805	1806	1809	1810
1807	1813	1814	1811	1817	1815	1821
1818	1819	1825	1822	1823	1826	1827
1829	1830	1831	1833	1834	1837	1838
1835	1841	1842	1839	1845	1843	1849
1846	1847	1853	1850	1851	1854	1855
1857	1858	1859	1861	1862	1865	1866
1863	1869	1870	1867	1873	1871	1877
1874	1875	1881	1878	1879	1882	1883
1885	1886	1887	1889	1890	1893	1894
1891	1897	1898	1895	—	1899	1900

Prestopna leta :

1804	1808	1812	1816	1820	1824	1828
1832	1836	1840	1844	1848	1852	1856
1860	1864	1868	1872	1876	1880	1884
1888	1892	1896	—	—	—	—

1903	1909	1910	1901	1902	1905	1906
1914	1915	1921	1907	1913	1911	1917
1925	1926	1927	1918	1919	1922	1923
1931	—	—	1929	1930	1933	1934
1942	1943	1949	1935	1941	1939	1945
1953	1954	1955	1946	1947	1950	1951

—	1904	1908	1912	1916	1920	1924
1928	1932	1936	1940	1944	1948	1952

KOLI DATUM V DOBI OD LETA 1801. DO LETA 1952.

lahko vsakdo naknadno dožene, katerega dne v tednu je zagledal luč sveta.)

Preglednica II. za dni meseca in tedna							
Dnevi meseca	1	2	3	4	5	6	7
	dnevi tedna						
1	P	To	Sr	Č	Pe	So	N
2	To	Sr	Č	Pe	So	N	P
3	Sr	Č	Pe	So	N	P	To
4	Č	Pe	So	N	P	To	Sr
5	Pe	So	N	P	To	Sr	Č
6	So	N	P	To	Sr	Č	Pe
7	N	P	To	Sr	Č	Pe	So
8	P	To	Sr	Č	Pe	So	N
9	To	Sr	Č	Pe	So	N	P
10	Sr	Č	Pe	So	N	P	To
11	Č	Pe	So	N	P	To	Sr
12	Pe	So	N	P	To	Sr	Č
13	So	N	P	To	Sr	Č	Pe
14	N	P	To	Sr	Č	Pe	So
15	P	To	Sr	Č	Pe	So	N
16	To	Sr	Č	Pe	So	N	P
17	Sr	Č	Pe	So	N	P	To
18	Č	Pe	So	N	P	To	Sr
19	Pe	So	N	P	To	Sr	Č
20	So	N	P	To	Sr	Č	Pe
21	N	P	To	Sr	Č	Pe	So
22	P	To	Sr	Č	Pe	So	N
23	To	Sr	Č	Pe	So	N	P
24	Sr	Č	Pe	So	N	P	To
25	Č	Pe	So	N	P	To	Sr
26	Pe	So	N	P	To	Sr	Č
27	So	N	P	To	Sr	Č	Pe
28	N	P	To	Sr	Č	Pe	So
29	P	To	Sr	Č	Pe	So	N
30	To	Sr	Č	Pe	So	N	P
31	Sr	Č	Pe	So	N	P	To

Pripomba: Kratica **N** pomeni nedeljo, **P** ponedeljek, **To** torek, **Sr** sredo, **Č** četrtek, **Pe** petek, **So** sobota.

Navodilo.

Ako želiš n. pr. določiti, na kateri tedenski dan si se rodil, poišči najprej v preglednici I. rojstno leto.

Navadna leta so natisnjena na levi, prestopna na desni strani preglednice I., a meseci zgoraj po sredini.

Za razumevanje in pravilno uporabo teh razpredelnic naj bo to navodilo podano kar na zgledih.

Za zgled vzemimo kraljev rojstni dan (17. decembra 1888.). Letnico 1888. najdeš v preglednici I. med prestopnimi leti (desno). Po tem razpredelku pojdi s prstom navzgor do tam, kjer vodoravni razpredelek, v katerem je (levo) natisnjeno «december», seka navpični razpredelek. Tam dobiš številko 6. Nato poišči v preglednici II. (za dni meseca in tedna) zgoraj (1—7) to številko 6 (v predzadnjem razpredelku). Od tu pa pojdi s prstom navzdol do tja, kjer seka vodoravni razpredelek, ki gre od datuma 17. (decembra), navpični razpredelek. Tam dobiš črko P, kar pomeni ponedeljek. — Kralj Aleksander se je torej rodil na ponedeljek.

Drugi zgled:

Na kateri tedenski dan bo v letu 1935. praznik sv. Jožefa (19. marca). Letnico 1935. najdeš na levi strani preglednice I. med navadnimi leti. Od tu greš s prstom naravnost navzgor do vodoravnega razpredelka, v katerem je (desno) natisnjen mesec marec. Tako dobiš številko 5. Nato poiščeš v preglednici II. zgoraj številko 5 in s prstom drsiš navzdol do razpredelka, ki gre vodoravno od datuma 19 in seka navpični razpredelek. Tam dobiš črki To. — Praznik sv. Jožefa bo torej v letu 1935. na torek.

VESTNIK VODNIKOVE DRUŽBE.

Na zadnjem občnem zboru.

Predsednik g. Rasto Pustoslemšek je najprej pozdravil prisotne člane, nato pa jedrnat orisal splošni položaj in smernice naše ljudske književne matice — Vodnikove družbe. Omenjajoč gospodarsko stisko, ki ne prizanaša nikomur, je dejal: Ako se je vzdržala naša družba kljub splošni krizi na isti višini kakor minulo leto, gre hvala v veliki meri ljubezni, ki jo ima naš narod do lepe knjige. Nadalje je poudarjal g. predsednik: Žalostno, a resnično je, da je padla danes pri nas duševna proizvodnja skoraj na ničlo. Ali je to v vzročni zvezi s sedaj vladajočo gospodarsko krizo ali pa sploh nimamo več talentov, kakršnih smo imeli nekoč v izobilju? Uspeh lanskega našega natečaja za najboljšo povest je znan. Pet vloženih konkurenčnih del, a med njimi niti ene povesti, ki bi jo mogli uvrstiti v naš knjižni spored, kamoli ji smeli prisditi razpisano književno nagrado. In vendar ne zahtevamo umotvorov, stoječih na višku umetniškega ustvarjanja, marveč samo dela, ki bi jih lahko s pridom in z užitkom čitali vsi naši narodni sloji. Zato pa je tem več kritikov, takšnih, ki uživajo vso modrost z največjo žlico. In tem kritikom najbolj presedajo baš izdanja Vodnikove družbe! Ne bi izgubljali besed o kritikah naših knjig, če se ne bi te često zlobne kritike našle celo v listih, ki bi morali služiti istim idealom kakor Vodnikova družba. Preseneča nas sicer tako postopanje, vendar nas ne vznemirja. — Z vzklikom «Per aspera ad astra!» je končal g. predsednik svoj govor. Naposled se je spominjal še umrlecev, ustanovnika g. Frana Goloba in poverjenikov gg. notarja Avgusta Kolška in Dorčeta Rovana. Navzočni zborovalci so počastili njih spomin s klici «Slava!»

Tajnik g. dr. Pavel Karlin je podrobno poročal o delu odbora in pisarne. Zlasti pisarna ima spričo lepega števila članov ogromno dela, osobito še z razpošiljatvijo knjig. Pohvalil je gg. poverjenike, ki z malimi izjemami jako vestno in uspešno opravljajo svoj naporni posel. Zahvalil se je časnikom («Jutru», «Slovenskemu Narodu», «Domovini»), ki so podpirali Vodnikovo družbo pri organizacijskem in informativnem delu.

Blagajnik g. Milan Sterlekar je podal podrobno blagajniško poročilo, ki izkazuje sorazmerno zadovoljivo finančno stanje.

Gospodar g. profesor Josip Breznik je v svojem poročilu omenjal, da je imela družba v minulem letu 19.400 članov. Zaradi naraščajoče krize se je bati, da bo letos članstvo, zlasti v industrijskih krajih, padlo. Zaradi tega bodo morali gg. poverjeniki zastaviti vso svojo ljubezen in požrtvovalnost, da ohranijo Vodnikovi družbi in s tem slovenski ljudski knjigi njen mogočni kader. Izrekel je tudi zahvalo kraljevske banke upravi dravske banovine, ki je plačala prispevek za 500 članov.

Obširneje je poročal književni referent gospod dr. Ivan Lah, ki je, izzvan po kritiki g. Vinka Košaka v «Ljubljanskem Zvonu», branil svoje delo, «ker ni pri nas nikogar, ki bi ščitil napadenega pisatelja pred nepravičnim kritikom». Ob veliki pozornosti prisotnih je govornik odločno in ostro zavračal način kritike v omenjeni reviji in podal ostavko na svoje mesto. Občni zbor pa je na predlog ljubljanskega mestnega načelnika in župana g. dr. Dinka Puca soglasno izrekel zahvalo in priznanje g. drju. Lahu in ostavko odklonil.

Knjige za leto 1932.

- 1.) **Vodnikova pratika za leto 1933.**, vsebinski pestra in bogato ilustrirana ljudska čitanka. Uredil jo je Pavel Karlin.
- 2.) **Franceta Bevka «Žerjavi»**, povest iz življenja naših Aleksandrink.
- 3.) **Davorina Ravljena «Tulipan»**, povest slovenskih izseljencev rudarjev na Westfalskem.
- 4.) **Profesorja Mihajla Pupina lastni življenjepisi «Od pastirja do izumitelja»**, II. del, v prevodu drja. P. V. Breznika.

Članarina za leto 1933.

Letniki v Jugoslaviji plačajo po 20 Din, v sosednjih državah po 34 Din, v Ameriki po 1 dolar. Ustanovnina znaša 500 Din za osebo, 1000 Din za družino, društvo, zadrugo, občino ali šolo. Stroške za dostavitev knjig morajo v Jugoslaviji plačati člani sami.

Odbor Vodnikove družbe.

Predsednik:

Rasto Pustoslemšek, ravnatelj in narodni poslanec, Ljubljana.

Podpredsednika:

dr. Ljudevit Pivko, profesor in narodni poslanec, Maribor;

dr. Janko Šlebingger, upravnik državne knjižnice, Ljubljana.

Tajnik:

dr. Pavel Karlin, profesor, Ljubljana.

Blagajnik:

Milan Sterlekar, uradnik Mestne hranilnice, Ljubljana.

Književni referent:

dr. Ivan Lah, profesor, Ljubljana.

Gospodar:

Josip Breznik, profesor, Ljubljana.

Odborniki:

Božidar Borko, urednik, Ljubljana;

dr. Rudolf Molè, profesor, Ljubljana;

Vilko Mazi, učitelj Ljubljana;

Adolf Ribnikar, načelnik, Ljubljana.

SEJMI.

Pripombi. Če pade sejem na nedeljo ali praznik, se vrši sejem na naslednji delavnik Sejmi, pri katerih ni posebej označeno, so za živino in blago.

DRAVSKA BANOVA.

Srez Brežice:

Brežice: 14. febr.; ponedeljek po sv. Florijanu (4. maja); dan sv. Antona (13. jun.); dan sv. Lovrenca (10. avg.); dan sv. Lenarta (6. nov.); zadnjo soboto pred božičem; vsako soboto v tednu (samo za svinje).

Dobova-Mihalovec (sedem občin župnije Dobove, in sicer: Mihalovec, Veliki Obrež, Rigonce, Loče, Sela, Gaberje, Mostec): 31. jan.; 26. marca; 25. apr.; 10. jul.; 13. sept.; 9. dec.

Kapele: 17. jan.; 10. marca; 17. apr.; 7. jun.; 17. avg.; 17. sept.

Manga-Golobinjak: 14. sept.

Pišce: 19. febr.; 8. jul.; 1. avg.; 6. okt.; 3. nov.

Planina: 11. jan.; 1. marca; 12. maja; 15. jun.; 12. jul.; sobota pred praznikom Angela varuha; 15. okt.; 3. dec.

Rajhenburg: 29. jan.; veliki četrtek; ponedeljek po šestl nedelji po veliki noči; dan po sv. Petru in Pavlu; 26. avg.; 10. okt.

Sevnica: 14. febr.; ponedeljek po tih nedelji; tretja sredo po veliki noči; 22. jun.; 16. avg.; 21. okt.; 6. dec.

Sv. Lenart-Zabukovje: 8. aprila; 18. jul.; 20. sept.; 6. nov.

Videm: 21. jan.; 20. febr.; 1. apr.; 21. maja; 3. avgusta; 26. okt.; 16. dec.

Zdole-Pleterje: 15. marca; 24. apr.; 15. jul.; 15. sept.

Zigarski vrh: 21. marca; 13. jun.; 1. sept.

Srez Celje:

Celje: Vsako sredo in soboto (za prašiče); sobota sredi posta; 21. okt.; 30. nov.

Dobrna: Prvi ponedeljek po Svečnici (2. febr.); kvatrni četrtek v sept.; 6. dec. (sv. Miklavž).

Nova cerkev: Ponedeljek po sv. Treh kraljih (6. jan.); četrtek po veliki noči, ponedeljek po sv. Rešnjem Telesu; 6. nov. (sv. Lenart).

Petrovče: 17. jan.; 4. marca; 2. jul.; 14. sept.

Sv. Jakob (občina Kalobje): 3. febr.; prvi ponedeljek po velikem šmarnu (15. avg.).

St. Jurij ob juž. žel., okolica: 2. jan.; 10. febr.; 12. avg.; 19. nov.; 10. dec.

St. Jurij ob juž. žel., trg: 12. marca; 24. apr.; 4. maja; 22. jun.; ponedeljek po letnih kvatrah; ponedeljek po jesenskih kvatrah; 28. okt.

St. Jurij ob Taboru: 29. jan.; 10. marca; 7. sept.; 21. nov.

Teharje: 21. jan.; 22. febr.; 26. marca; 12. maja; 26. jul.; 12. okt.; 24. nov.; 19. dec.

Trg Brašlovče: Ponedeljek pred sv. Matijem (24. febr.); cvetni petek; ponedeljek pred sv. Matevžem (21. sept.); ponedeljek pred sv. Martinom (11. nov.).

Trg Vojnik: Ponedeljek pred Svečnico (2. febr.); ponedeljek po beli nedelji; 16. maja; 4. jul.; 7. sept.; 18. okt.

Trg Zalec: 14. febr.; 13. jun.; 25. jul.; 29. avg.; 4. okt.; 13. dec.

Velika Pirešica (Zg. Ponikva-Pernovo): 21. marca.

Vransko, trg: 3. marca (sv. Kunigunda); drugo sredo po veliki noči; 29. sept.; 15. nov. (sv. Leopold).

Srez Črnomelj in Metlika:

Črnomelj: Torek po prvi kvatrni nedelji v postu; torek v velikem tednu (po cvetni nedelji); torek po binkoštni kvatrni nedelji; torek po sv. Petru in Pavlu (29. jun.); torek po kvatrni nedelji v sept.; torek po sv. Simonu in Judi (28. okt.); torek po kvatrni nedelji v adventu; prvi četrtek v jan.; prvi četrtek v febr.; prvi četrtek v maju; prvi četrtek v avg.; prvi četrtek v sept. Če je ta dan nedelja ali praznik, se vrši sejem prejšnji delavnik, če je pa prvi četrtek prvega dne v mesecu, se vrši sejem prihodnji četrtek.

Metlika: Torek po sv. Treh kraljih (6. jan.); torek po Svečnici; torek po sv. Matiju (24. febr.); torek po sv. Jožefu (19. marca); torek po beli nedelji; torek po binkoštnih; torek po sv. Alojziju (21. jun.); torek po sv. Marjeti (13. jul.); torek po velikem šmarnu (15. avg.); torek po sv. Mihaelu (29. sept.); torek po sv. Martinu (11. nov.); torek po sv. Miklavžu (6. dec.).

Gradac: 21. jan.; 11. marca; 13. maja; 8. jul.; 9. sept.; 25. nov. Če je ta dan nedelja ali praznik, se vrši sejem prejšnji delavnik.

Semič: 14. febr.; 15. marca; 26. apr.; 15. jun.; 24. jul.; 12. okt.

Stari trg: 18. marca (prihodnji delavnik); 13. jun.

Vinica: Ponedeljek po spreobrnjenju sv. Pavla (25. jan.); ponedeljek po tih nedelji v postu; drugi ponedeljek po beli nedelji; ponedeljek po vnebohodu (po 6. nedelji po veliki noči); 6. jun.; ponedeljek po sv. Marjeti (13. jul.); 1. avg.; ponedeljek po Marijinem imenu, t. j. ponedeljek po prvi nedelji po 8. sept.

Srez Dolnja Lendava:

Dolnja Lendava: 25. jan.; 16. febr.; 27. marca; 17. apr.; 16. jun.; 28. jul.; 28. avg.; 28. sept.; 28. okt.; 18. dec. Vsak torek za svinje in drobnico.

Beltinci: 20. jan.; 24. (na prestopno leto 25.) febr.; 25. apr.; 27. jun.; 15. jul.; 5. nov.

Bogojina: 15. febr.; 20. marca; 19. maja; 20. jul.; 4. sept.; 16. nov.

Črenovci: 14. marca (samo za živino); ponedeljek po 3. maju; ponedeljek po 14. sept.; 20. okt.

Dobrovnik: 6. apr. (samo za živino); ponedeljek po Telo-
vem; 25. jul.; 2. okt.

Dokležovje: 18. jun.; 21. avg.

Turnišče: V četrtek pred sveto nedeljo; drugi ponedeljek po veliki noči (prvi je že velikonočni ponedeljek!); četrtek pred binkošti; 12. jun.; četrtek pred veliko mašo; 9. sept.; 4. okt. Vsak četrtek za svinje in drobnico.

Srez Gornji grad:

Gornji grad: Na tiho nedeljo (kramarski sejem); 4. maja; 28. okt.

Ljubno: 19. marca; 1. maja; 24. jun.; 26. avg.; 19. nov. (Se vršijo samo kramarski sejmi.)

Luče: 25. maja (samo za blago).

Mozirje, trg: 22. jan.; 24. apr.; binkoštni torek; 15. jun.; 16. avg.; ponedeljek pred malo Gospojnico; 18. okt.

Rečica ob Savinji: 17. marca; 6. nov. (oba živinska in kramarska); 4. jul.; 21. sept. (se navadno ne vršita).

Smartno ob Paki: 22. marca; 11. nov.

Srez Kamnik:

Kamnik: Kramarski sejmi vsak drugi torek v jan., marcu, jun., avg., okt. in dec. Živinski sejmi vsak drugi torek v mesecu.

Blagovica: 25. jan.; 21. avg.

Dob: 14. febr.; 16. jun.; 10. avg.; 28. dec.

Domžale: 4. jan.; 4. maja; 26. jul.; 25. nov.

Krašnja: 5. avg.; 21. dec.

Lukovica: 3. febr.; 27. marca; 27. apr.; 9. sept.; 18. okt.

Mengeš: 9. febr.; 17. marca (na dan sv. Jere); 26. maja; 5. jul.; 29. sept.; 6. nov.; 13. dec.

Moravče: 24. febr.; ponedeljek v velikem tednu; 16. maja; 21. jun.; torek po sv. Jerneju (24. avg.); 11. nov.

Motnik: 13. febr.; tretji ponedeljek v postu; 22. apr.; 2. jun.; sredo po rožnavenski nedelji v okt.

St. Gotard: Petek pred cvetno nedeljo; 5. maja; 26. maja; 3. jul.; 11. nov.

Zg. Tuhinj: 20. febr.; 3. apr.; 12. jul.; 21. sept.

Srez Kočevje:

Kočevje: 20. jan.; 20. marca; 4. maja; 15. jun.; 25. jul.; 24. avg.; 16. okt.; 30. nov.; 31. dec.

Dobrepolje-Videm: 17. jan.; 1. maja; 31. avg.; 5. dec.

Dolenja vas: 28. jan.; 13. apr.; 4. sept.; 17. nov.

Kočevska Reka: 16. maja; 2. jul.

Koprivnik: 12. maja; 12. okt.

Livold: 1. apr.; 1. sept.

Loški potok: 3. febr.; 4. apr.; 7. jun.; ponedeljek po Marijinem rojstvu v sept.

Mala gora: 25. maja; 30. jun.

Mozelj: 25. apr.; 30. jun. (če je ta dan nedelja ali praznik, prejšnji delavnik); 20. maja (če je ta dan nedelja ali praznik, prihodnji delavnik).

Polom-Vrbovc: Četrty ponedeljek po veliki noči; 5. avg.

Ribnica: 2. jan.; ponedeljek po beli nedelji; 24. jun.; prvi ponedeljek po 2. avg.; 21. sept.

Sodražica: 22. jan.; četrtek pred sv. Gregorjem (12. marca); četrtek pred sv. Janezom Nepomukom; 22. jul.; 2. sept.; četrtek pred sv. Terezijo.

Stara Cerkev: 5. apr.; 1. jun.

Stari log: 20. apr.

Sv. Gregor-Vel. Slavec: 27. apr.; 9. avg.

Turjak: 12. marca; 30. nov.

Velike Lašče: Ponedeljek pred sv. Matijem (ako je sv. Matija v ponedeljek, prejšnji ponedeljek); četrtek pred binkošti; 21. jun.; 16. avg.; 9. sept.; 6. nov.

Zdenska vas, Pri sv. Antonu (Videm): Ponedeljek po tihy nedelji; 13. jun.; 17. jul.; sredo po rožnavenski nedelji.

Srez Konjice:

Konjice: 5. jan. (samo za živino); 9. febr.; 1. marca (samo za živino); veliki četrtek; križeva sredo; 24. jun.; 31. julija.; 31. avg. (samo za živino); ponedeljek po sv. Mihaelu (29. sept.); 4. nov. (samo za živino); 3. decembra.

Oplotnica: 3. marca (sv. Kunigunda); 25. apr. (sv. Marko); 15. jun.; ponedeljek po škapulirski nedelji; 16. avg.; drugi ponedeljek po rožnavenski nedelji; 11. nov.

Vitanje: Sredpostno sredo; 25. maja; 20. jul.; 14. sept.; 2. nov.; 27. dec.

Zreče: 30. jun.; ponedeljek po angelski nedelji. (Se ne vršita.)

Srez Kranj:

Kranj: Prvi ponedeljek v maju, prvi ponedeljek v sept., okt., nov. in dec. vsakega leta, sicer vsak ponedeljek sejmski dan. Ako pade na te dni kak praznik ali v mesecu nov. vernih duš dan, se vrši semenj prihodnji ponedeljek.

Cerklje: 17. jan.; petek pred cvetno nedeljo; 16. avg.; 21. okt.

Poljane: 4. maja; 11. nov.

Škofja Loka: 3. febr.; 17. marca; 24. apr.; 24. jun.; 16. avg.; 29. sept.; 25. nov. Če pade na ta dan praznik, se vrši sejem delavnik poprej. Tedenski sejem vsako soboto.

Tržič: Sobota po 20. marcu; sobota po 16. maju; sobota po 4. oktobru; 30. nov. Tedenski sejem vsako sredo in soboto.

Železniki: Tržni dan vsako leto 30. nov.

Srez Krško:

Krško: 3. febr.; 18. marca; 4. maja; 4. jul.; sobota pred praznikom Angelov varuhov (prva nedelja v sept.); ponedeljek po sv. Luki (18. okt.); 25. nov.; prva sredo v januarju, aprilu, juniju, avgustu, decembru.

Boštanj (Topolove): Torek po binkošti; 7. sept.

Bučka: Na dan sv. Matije (24. febr.); na dan sv. Marka (25. apr.); ponedeljek pred sv. Janezom (24. jun.); ponedeljek pred sv. Mihaelom (29. sept.); na dan sv. Martina (11. novembra).

Bušeca vas: Prvi torek po beli nedelji; prvi torek po binkošti; 9. sept.; 12. nov.

Dernovo: 12. marca; 24. jun.; 29. sept.

Gornji Boštanj: Sobota po pustu; 31. maja; sobota po sv. Urhu (4. jul.); torek pred povišanjem sv. Križa (14. sept.).

Jagnjenica (občina Št. Jurij pod Kumom): Ponedeljek po beli nedelji; 15. jun.; 13. jul. (sv. Marjeta).

Jesenice (Velika Dolina): 22. jul.; 22. nov. (samo za blago).

Kostanjevica: 17. jan.; ponedeljek po tihi nedelji; 31. maja; ponedeljek po sv. Jakobu (25. jul.); ponedeljek po sv. Mihaelu (29. sept.); ponedeljek po kvatni nedelji v adventu.

Leskovec: Ponedeljek pred sv. Jurijem (24. apr.); 26. jul.; 14. avg.

Mokronog: Sobota pred tiho nedeljo; sobota po prazniku Srca Jezusovega; sobota pred sv. Jernejem (24. avg.); tretja sobota v sept.; 28. okt. (sv. Simon in Juda); 9. dec.; 12 mesečnih prašičjih sejmov vsak prvi četrtek v mesecu.

Radeče: 25. jan.; ponedeljek po pustu; ponedeljek pred sv. Jurijem (24. apr.); 25. maja; 27. jun.; 17. jul.; 9. avg.; 1. sept.; 11. okt.; ponedeljek po sv. Martinu (11. nov.); 27. dec.

Raka: 10. marca; 19. nov.

Slančji vrh: Ponedeljek po sv. Urhu (4. jul.).

Studenc: 31. marca; 16. maja; 8. avg.; 30. okt.

Škocijan: Četrtek v prvem kvatrnem tednu; četrtek v drugem kvatrnem tednu; četrtek v tretjem kvatrnem tednu; četrtek v četrtem kvatrnem tednu; 15. apr.; 15. jul.

Št. Janž: Torek v prvem kvatrnem tednu; torek v tretjem kvatrnem tednu; prvi ponedeljek po 24. jun.

Št. Jernej: Četrtek po svečnici; 12. apr.; ponedeljek po kvatni nedelji v maju; na dan sv. Jerneja; ponedeljek po vseh svetih.

Telče: Ponedeljek po sv. Jakobu (25. jul.).

Trebelno: Sobota po veliki noči.

Tržišče (Sv. Trojica): ponedeljek pred sv. Rešnjim Telesom; 5. okt.

Veliki Cirknik: Prvi petek v postu.

Veliko Mraševo: 24. marca; 12. sept.

Vesela gora (Št. Rupert): 12. marca; 27. apr.; četrtek pred binškošmi; sobota pred 8. sept.; 27. okt.

Srez Laško:

Laško: 14. jan.; 24. febr.; veliki četrtek; 5. maja; binškošni torek; 24. jun.; 19. jul.; 24. avg.; 21. sept.; 23. okt.; 11. nov.; 21. dec.

Dol: 10. marca; ponedeljek po sv. Juriju; na dan sv. Ignacija; ponedeljek po sv. Mihaelu.

Jurklošter: 1. febr.; 1. jul.; 4. okt.; 13. dec.

Loka: 13. marca; 5. maja; 22. maja; četrtek po sv. Rešnjem telesu; 5. avg.; ponedeljek po imenu Marijinem; 17. okt.

Šmarjeta: 21. marca; 15. jul.; 7. sept.; 9. okt.;

Št. Lenart nad Laškim: Cvetna sobota; 5. jul.; 16. sept.; 4. nov.

Trbovlje: 17. marca; 18. okt.

Srez Litija:

Litija: Ponedeljek po sredpostni nedelji; sv. Florijana dan (4. maja); ponedeljek po sv. Rešnjem telesu; ponedeljek po sv. Mihaelu; ponedeljek po sv. Nikolaju. Živinski sejmi zadnji ponedeljek v januarju; 13. julija; 22. avg.

Dole: 26. marca; četrtek po sv. Rešnjem telesu; 5. avg.

Izlake-Aržiše: 17. febr.; 21. okt.; ponedeljek po sv. Egdiju; dan sv. Jurija (24. aprila) (dogon nezaten).

Krka-Podbukovje: Ponedeljek po beli nedelji; na dan sv. Kozme in Damjana (27. sept.).

Krka-Videm: Ponedeljek po sv. Treh kraljih; 1. marca; 16. maja; 5. avg.

Malo Trebeljevo: 18. marca; ponedeljek pred kvatno nedeljo v septembru.

Pošnik: 9. aprila; 25. maja; 6. jul.; 10. sept.

Radohova vas: 2. jan.; pustni ponedeljek; 9. apr.; 26. maja; torek po binškošti; 18. okt.

Stična: Četrtek v velikem tednu; ponedeljek pred binškošmi; na dan sv. Bernarda (20. avg.); na dan sv. Katarine (25. nov.).

Šmartno: Dan po sv. Treh kraljih; torek po sv. Valentinu (14. febr.); torek po cvetni nedelji; ponedeljek po sv. Jakobu (25. jul.); torek po Marijinem rojstvu (8. sept.); ponedeljek po sv. Martinu (11. nov.).

Šmartno-Javorje: Torek po tihi nedelji; 24. avg.

Št. Lambert: 14. febr.; 22. maja; 17. sept. (dogon nezaten).

Št. Vid pri Stični: Sreda po veliki noči; 15. jun.; ponedeljek po Marijinem rojstvu (8. sept.); drugi ponedeljek po sv. Mihaelu (29. sept.); sobota pred sv. Martinom (11. nov.).

Vače: Ponedeljek po beli nedelji; torek po drugi kvatni nedelji; 16. avg.; 30. nov.

Veliki Gaber: 30. apr.; 4. jul.; 26. avg.; 30. okt.

Višnja gora: 21. jan.; ponedeljek pred pustno nedeljo; ponedeljek po prvi kvatni nedelji; ponedeljek po cvetni nedelji; ponedeljek po drugi kvatni nedelji; 24. jun.; 26. jul.; 1. sept.; ponedeljek po tretji kvatni nedelji; ponedeljek po vseh svetih; ponedeljek pred četrto kvatno nedeljo.

Zagorje: 9. febr.; četrtek pred cvetno nedeljo; 12. maja; 30. jun.; 29. avg.; 3. nov.; 31. dec.

Zubina: 24. febr.; 21. okt.

Mesto Ljubljana:

Vsako sredo in soboto. Živinski sejmi: prva in tretja sreda v mesecu.

Srez Ljubljana-okolica:

Borovnica: 5. febr.; 15. apr.; 27. sept.; 6. dec.

Dolsko: Ponedeljek po tihi nedelji; 21. okt.

Grosuplje: 25. apr.; 29. sept.

Račna: 11. marca; 5. sept.

Senožeti (občina Dolsko): 26. maja; 18. nov.

Studenc-Ig: 27. febr.; 20. marca; ponedeljek po beli nedelji; četrtek po binškošti; 10. avg.; 11. nov.

Šmarje: Torek po sv. Florijanu; na dan sv. Roka (meseca avgusta).

Vrhnika: Prvi ponedeljek v postu; torek po veliki noči; ponedeljek pred Kristusovim vnebohodom; ponedeljek po sv. Trojici; 25. jul.; na dan sv. Leonarda (6. nov.); 27. dec.

Srez Ljutomer:

Ljutomer: Vsak kvatrti terek in terek v cvetnem tednu so živinski in kramarski sejmi. V ostalih mesecih pa so vsak drugi terek v mesecu le živinski sejmi. Če pade sejem na praznik, se vrši drugi dan.

Apače: 27. apr.; 9. sept.; 19. okt.

Gornja Radgona: 3. febr.; 26. maja; 30. jun.; 10. avg.; 16. nov.

Mala Nedelja: Na kvatrti četrtek po Veliki noči; 21. okt. (samo za živino).

Razkrižje: 30. marca; 17. maja; 24. jun.; 10. avg.; 3. nov.

Štrigova: 18. marca; 21. jul.; 29. sept.

Terbegovci-Sv. Duh: 24. avg.; 13. dec.

Veržej: 7. marca (za živino); 6. maja; 29. sept.; 30. nov.

Srez Logatec:

Dol. Logatec: 3. jan.; 12. marca; 24. okt.

Gor. Logatec: 7. febr.; prvi delavnik po Kristusovem vnebohodu; ponedeljek po roženvenki nedelji; 13. dec.

Begunje: 18. marca; 8. okt.

Cerknica: 24. febr., v prestopnem letu 25. febr.; četrti ponedeljek po Veliki noči ne všteti velikonočnega; 26. jul.; 2. nov.

Grahovo (občina Cerknica): 9. febr.; 22. marca; 17. apr.; 15. nov.

Hotedršica: 5. apr.; 21. nov.

Lož: 19. febr.; 15. marca; 4. maja (sv. Florijan); 10. jun.; 16. avg.; 28. okt.; 5. dec.

Nadlesk (občina Stari trg): 28. marca; 20. sept.; 15. okt.

Nova vas (Bloke): 1. marca; 24. maja; 22. avg.; 29. sept.

Planina: 24. apr.; 12. jul.; 30. nov.

Rakek: 30. jan.; 2. apr.; 30. jun.; 16. sept.

Rožte: Ponedeljek po tih nedelji v postu; 24. jun.; 10. avg.; 29. sept.

Št. Vid: Ponedeljek po sv. Juriju; ponedeljek po sv. Vidu; ponedeljek po sv. Jerneju.

Unec (občina Rakek): 17. jan.; prvi ponedeljek v marcu.

Zerovnica (občina Cerknica): Ponedeljek po sv. Treh kraljih; 14. febr.; sreda pred binškošmi; 15. dec.

Ziri: Sredpostna sreda; sreda po veliki noči; 13. jun.; 4. jul.; 21. okt.

Srez Maribor, desni breg:

Poljčane: Kvatrti ponedeljek v postu; ponedeljek po cvetni nedelji; ponedeljek po Križevem; sobota pred sv. Janezom Krstnikom; 10. jul.; 29. avg.; sobota po roženvenki nedelji; 15. nov.

Slovenska Bistrica: 17. jan. (samo za živino); 24. febr.; 11. marca (samo za živino); cvetni petek; 4. maja; 4. jun.; 25. jul.; 24. avg.; 24. sept.; 28. okt.; 23. nov.; 15. dec. (samo za živino).

Srez Maribor, levi breg:

Sv. Lenart: Sv. Sebastiana dan; 26. marca; ponedeljek po beli nedelji; 19. maja; 24. jun.; 2. avg.; 5. sept.; 5. okt.; 6. nov.

Sv. Jurij v Slovenskih goricah: 22. apr.; 12. avg. (Začasno ustavljena.)

Sv. Trojica: 20. marca; ponedeljek po sv. Trojici; 28. avg.; ponedeljek po kvatrtih v septembru. (Začasno ustavljena.)

Ščavnica (Sv. Ana na Krembergu): 17. jul.; 14. sept.

Zgornja Kungota: 1. apr.; 7. okt.

Mesto Maribor:

Vsak drugi, četrti in peti terek v mesecu živinski sejem. Ako je v terek praznik, se vrši sejem dan poprej. Vsak petek svinjski (za drobnico) sejem. Ako je v petek praznik, se vrši sejem dan poprej. Ako je v četrtek božič, se vrši svinjski sejem v sredo pred božičem. Vsako sredo in soboto je tržni dan.

Srez Murska Sobota:

Hodoš: 10. marca; 5. jul.; 19. avg.; 5. okt.

Cankova: Ponedeljek po cvetni nedelji; ponedeljek po nedelji sv. Trojice; 24. sept.; 11. nov.

Križevci: 16. apr.; 4. jun.; 27. okt. (živinski in kramarski); vsako prvo soboto v mesecu svinjski sejem, ako je ta dan praznik, je svinjski sejem prejšnjo soboto.

Martjanci: 6. maja; 6. avg.; 23. okt.

Murska Sobota: Prvi ponedeljek v jan. (živinski); prvi ponedeljek v febr. (živinski in kramarski); prvi ponedeljek v marcu (živinski in kramarski); prvi ponedeljek v apr. (živinski); prvi ponedeljek v maju (živinski in kramarski); prvi ponedeljek v jun. (živinski); prvi ponedeljek v jul. (živinski in kramarski); 24. avg. (živinski in kramarski); prvi ponedeljek v sept. (živinski); 15. okt. (živinski in kramarski); prvi ponedeljek v nov. (živinski); 6. dec. (živinski in kramarski).

Prosenjakovci: 15. marca; 16. jun.; 2. sept.; 28. nov.

Puconci: 28. maja; 10. jul.; 10. sept.; 10. nov.

Rakičan: 26. marca; terek pred binškošmi; 2. jul.; 16. avg.; 8. okt. (goveji).

Tišina: 10. apr.; 7. sept.

Srez Novo mesto.

Mestna občina Novo mesto: Terek po sv. Antonu v jan.; terek pred sv. Jurijem v apr.; terek po sv. Jerneju v avg.; terek po sv. Lukežu v okt.; terek po prvi adventni nedelji; vsak prvi ponedeljek v mesecu; vsak ponedeljek sejem za prašiče.

Ambrus: Sejem oblastveno ukinjen.

Brunice: Delavnik pred 19. marcem; zadnjo soboto pred kvatrtim tednom v sept.

Crmošnjice: 24. febr.; 24. jun.; 12. sept.

Dobrnice: Sejem oblastveno ukinjen.

Hinje: Četrtek po binškošmi. Sejem oblastveno ukinjen.

Irča vas (občina Šmihel-Stopiče) — bivši kandijski sejmi: vsak četrtek po 15. vsakega meseca.

Lukovk (Trebnje): 16. maja (dan sv. Janeza); prvi ponedeljek po sv. Jakobu (25. jul.).

Mirna: 24. jun.; 2. nov.

Mirna peč: Ponedeljek po sv. Jožefu; 31. maja; 30. jun.; 29. sept.; 29. dec.

Smuka: 10. marca.

Št. Lovrenc (Velika Loka): 10. avg.; 23. nov.

Toplice: Četrtek po sv. Matiju (24. febr.); četrtek po sv. Florijanu (4. maja); 27. jul.; četrtek pred velikim Šmarnom (15. avg.); četrtek po roženvenki nedelji.

Trebnje: 13. jun.; 13. jul.; 16. avg.

Velika Loka: 8. marca; 12. maja; 21. jun.; 25. jul.; 30. avg.; 16. dec.

Zagradec: Sobota pred belo nedeljo; dan pred malim Šmarnom (7. sept.).

Zužemberk: 3. febr.; 17. marca; 24. apr.; dan po Kristu-
sovem vnebohodu; 9. jun.; četrtek po sv. Urhu v jul.;
9. avg., t. j. dan pred sv. Lovrencem; 14. sept.; 28. okt.;
6. dec. Vsako leto na cvetno soboto pa se vrši samo
živinski sejem.

Srez Prevalje:

Dravograd: 20. marca; 9. maja (za živino); 15. jun.; 2. avg.;
21. sept.; 3. nov. (za živino).

Črna: Ponedeljek po sv. Florijanu; 5. avg. (sv. Ožbalt);
21. okt. (sv. Uršula).

Guštanj: 24. apr. (za živino); 24. jun.; 1. sept.; 18. okt.;
25. nov.

Kapla: 7. jul.; 13. okt. (Začasno se ta sejma ne vršita.)

Marenberg: Četrty ponedeljek po božiču; 1. marca (za ži-
vino); ponedeljek pred cvetno nedeljo; binkoštni torek;
21. jun. (za živino); 31. jul.; 29. sept.; 11. nov.

Mežica: 25. jul.; 4. dec.

Muta: 14. marca; 1. maja; 17. julija; 29. avg.; 28. okt.

Prevalje: Četrtek pred sv. Urbanom (25. maja); četrtek
po sv. Jeronimu (30. sept.).

Ribnica na Pohorju: 10. aprila (samo za živino); pone-
deljek po kresu (24. jun.) (samo za živino); ponedeljek
po sv. Jerneju (24. avg.) (samo za živino); ponedeljek
po sv. Uršuli (21. okt.) (samo za živino). (Začasno se ti
sejmi ne vršijo.)

Vuzenica: Prvo postno soboto; 25. apr.; 4. jul.; 16. avg.;
10. okt.; 6. dec.

Srez Ptuj:

Ptuj (mesto): 23. apr.; 5. avg.; 25. nov.; vsak prvi in
tretji torek v mesecu (samo za živino in konje); vsako
sredo (svinjski). Ako praznik ali nedelja, prihodnji po-
nedeljek.

Ormož: Vsak prvi ponedeljek v januarju, februarju,
marchu, maju, juniju, juliju, septembru, oktobru in de-
cembru (samo živinski); vsak torek (svinjski); cvetni
petek; prvi ponedeljek po sv. Jakobu (ako pride Jako-
bovo na ponedeljek, se vrši sejem prihodnji ponedeljek);
na Martinovo (ako je ta dan praznik, se vrši sejem
drugi dan).

Sv. Bollenk: 29. jun.; 2. sept. (Začasno ustavljena.)

Sv. Urban v Slovenskih goricah: 25. maja; 25. jul. (Za-
časno ustavljena.)

Sv. Tomaž pri Ormožu: 21. jun.; 29. avg.; 28. okt.; 3. dec.
(Ako nedelja ali praznik, se vrši sejem naslednji de-
lavnik.)

Srez Radovljica:

Radovljica: 12. marca; 24. apr.; binkoštni torek; 26. jul.;
28. okt.; 13. dec. Tedenski sejem vsak torek.

Bitinje v Bohinju: 26. jul. (za blago).

Bohinjska Bistrica: 1. maja; 24. jun. (za blago); 18. okt.;
6. dec. (za blago).

Dovje: 20. jan.; 29. sept. (oba za blago).

Jesenice: 4. maja; torek po binkoštih (za blago); prvi po-
nedeljek oktobra (za blago); 6. nov.; 3. dec. (za blago).

Kranjska gora: 20. marca; sobota pred drugim ponedelj-
kom v okt.; drugi ponedeljek v okt. (za blago).

Lesce: 24. febr.; velikonočni torek; 29. sept.; 21. okt.

Mojstrana: 23. nov. (za blago).

Sava pri Jesenicah: 14. febr.; 19. marca (oba za blago).

Spodnje Gorje: Petek pred cvetno nedeljo; 11. nov.

(Sejmski dnevi brez označbe «za blago» so sejmi za
blago in živino.)

Srez Slovenjgradec:

Slovenjgradec: 25. jan.; drugo, četrto in šesto soboto v
postu; 12. maja; 10. avg.; prvi ponedeljek v septembru;
prvi ponedeljek v oktobru; 19. nov.

Šoštanj: Četrtek pred pustom; velikonočni torek; 22. jun.;
12. jul.; 29. sept.; ponedeljek pred sv. Katarino.

Št. Ilj pod Turjakom: 20. aprila; ponedeljek pred pustom;
1. junija; 2. julija; v soboto pred angelsko nedeljo;
15. okt.

Št. Ilj pri Velenju: Ponedeljek pred cvetno nedeljo; 4. avg.;
21. sept.

Št. Janž pri Dravogradu: 15. apr.; 13. jun.; ponedeljek
po imenu Marijinem; 9. okt.

Velenje: Četrtek po pustu; 1. maja; ponedeljek pred
binkoštni; 18. jul.; 24. avg.; 24. okt.

Srez Šmarje pri Jelšah:

Šmarje pri Jelšah: Ponedeljek po sv. Treh kraljih;
20. marca; tretji ponedeljek po veliki noči; ponedeljek
po imenu Marijinem; 21. jun.; 17. avg.; 4. dec.

Dobje: Soboto po Vel. noči; 16. jul.; sredo pred imenom
Marijinim; 25. nov.

Koprivnica: 25. jan.; 3. marca; 13. jul.

Kostrivnica: 10. marca; 25. apr.; 15. jun.; ponedeljek po
sv. Jakobu; sobota pred rožnovensko nedeljo.

Kozje: 24. febr.; 26. apr.; 13. jun.; 25. jul.

Lemberg: Ponedeljek po sredpostni sredi; cvetni petek;
12. maja; sredo pred Telovim; ponedeljek po sv. Urhu;
5. avg.; 25. okt.; 25. nov.

Pilštanj: 9. febr.; 8. marca; 16. maja; 9. jun.; ponedeljek
po sv. Roku; 29. sept.; Lesično: ponedeljek po Vseh
svetih.

Podčetrtek: 17. marca; velikonočni torek; 1. jul.; 10. avg.;
1. okt.; 21. nov.

Podsreda: 24. jun.; 21. sept.; 18. okt.; 19. nov.

Podsreda (Stare Sv. gore): Sobota pred tiho nedeljo; so-
bota pred binkoštni.

Ponikva: 14. febr.; četrty ponedeljek po veliki noči;
27. jun.; 1. avg.; sredo po rožnovenski nedelji; sobota
pred sv. Martinom.

Rogatec: 24. febr.; 21. marca; ponedeljek po beli nedelji;
ponedeljek pred vnebohodom; 25. maja; 12. jul.; 24. avg.;
14. sept.; 30. nov.

Sedlarjevo (Polje): 8. maja; 6. dec.

Slivnica (Sv. Urban): Prvi četrtek po binkoštih; 22. jul.;
ponedeljek po rožnovenski nedelji.

Sv. Ema: Binkoštni torek; 17. okt.

Sv. Gore: 4. avg.; 7. sept.

Sv. Peter pod Sv. gorami: 5. febr.; 6. marca; 15. apr.;
23. maja; 21. okt.; 13. dec.

Št. Vid pri Grobelnem: 14. marca; 17. jun.; 20. sept.

Tinsko: Tretji ponedeljek po binkoštih; 2. jul.; ponedel-
jek po angelski nedelji.

Verače (Sv. Filip): 14. jan.; 22. febr.; 1. maja; 25. maja;
17. jul.; 29. avg.; 16. okt.

Zagorje: 31. jul. (za živino).

Zusem (Loka pri Zusmu): 19. apr.; 20. jul.; 25. avg.;
12. sept.

Samo z negovanjem zob nikoli več zobni kamen!

SARG

Na zobeh se zelo često tvori povzročitelj hudih obolenj — zobni kamen. Sargov Kalodont odstrani zobni kamen, ker je edina zobna krema, katera vsebuje učinkoviti sulforicinoleat po Dr. Bräunlichu. Pri čiščenju se razkroje organske substance, ki so zvezane z zobnim kamnom. Tako izgubi zobni kamen **sčasoma** svoje oporišče, se zdrobi in se lahko odstrani s trdo ščetko za zobe.

Pomislite, kako važna je **redna** uporaba Sargovega Kalodonta za ohranitev Vaših zob.

KALODONT

Proti zobnemu kamnu

Nervozni zgodaj umirajte! Pravkar je izšla knjiga o vzrokih in o zdravljenju živčnih bolezni, pravi evangelijski zdravja za vsakega bolnika. To koristno knjigo dobi vsak bralec našega koledarja popolnoma zastonj, če jo zahteva od Ernesta Pasternacka, Berlin SO., Michaelkirchplatz Nr. 13, Abt. K. Več o tem zvedo naši čitatelji iz oglasa v našem koledarju na drugem mestu.

„ELITE“

družba z o. z.

LJUBLJANA, Prešernova ulica 7-9.

Konfekcijska trgovina za dame,
gospode in deco.
Izdelovanje damske in moške kon-
fekcije po meri.

EN GROS

EN DETAIL

MESTNA HRANILNICA V MARIBORU

Stanje hranilnih vlog Din 130,000.000.—

Obreštuje vloge na hranilne knjižice in v tekočem računu po 5%, večje in na trimesečno odpoved vezane pa po 6½%. — Hranilnica je pupilarno varen zavod, za katerega jamči mestna občina mariborska z vsem svojim premoženjem in vso svojo davčno močjo. Zaradi tega nalagajo pri njej sodišča Maribor, Gornja Radgona, Murska Sobota in Dolenja Lendava denar mladoletnih otrok in varovancev vobče, oblastva svoje depozite in cerkve svoj cerkveni denar.

Telefon 2003.

P o s o j i l a n a j u g o d n e j š e.

Telefon 2003.

Zahtevajte povsod le **HUBERTUS** navadno in ter-
pentinovo milo

Hubertus
milo
Celje

od Celjske milarne, d. z o. z. v Celju, ki je najboljše in najcenejše!

Noblesse
 JUVAN
 RAVNIKAL

**ELITNA
 DAMSKA
 KONFEKCIJA**

od prelestnih, modernih modelov do preprostih a okusnih ter moške obleke po meri, modernih vzorcev

**NOBLESE
 LJUBLJANA**

Aleksandrova cesta

ZOBNI ATELJE
DENTIST BEVC Jožko

LJUBLJANA, Gosposvetska 4₁
 tel. 3296

ordinira od 9 - 1/2 1, 2 - 1/2 6
 po dogovoru tudi izven teh ur. ob sobotah
 se ordinira le do 4

Denar je dandanes redko sejan!

Zato je treba varčevati in kupovati le take predmete, ki imajo trajno vrednost. Če gre za nakup pisalnega stroja, brez skrbi lahko odštejete denar, ako se odločite za znamko

WOODSTOCK,

najboljši pisalni stroj sedanjosti, ki je več vreden, kot pa izdaste zani. Bolj zvesto Vam bo služil kot pa vsak prijatelj, kajti nanj se morete vedno popolnoma zanesiti. K dobremu pisalnemu stroju spadajo tudi dobri trakovi, dober karbon papir, matrice in drugi prvovrstni pisarniški predmeti, kajti dobro se najbolje družijo z dobrimi. Obiščite nas, z veseljem Vam bomo razkazali našo zalogo!

TIPKA družba
 z o. z.

trgovina s pisalnimi stroji in pisarniški potrebščinami

Telefon 29-70 **LJUBLJANA** Telefon 29-70

Gledališka ul. 8/1 (Palača pokojninskega zavoda)

50%

popusta ne pomeni prav nič,
 ako kvaliteta blaga ni dobra.

Dobro blago za oblačila vseh vrst

— ogromno izbiro modnih vzorcev — in vedno po najnižji ceni

Vam nudi specialna trgovina

**NOVAK
 LJUBLJANA**

na Kongresnem trgu 15

(nasproti nunski cerkvi)

CECILIJA BRICELJ

prodaja in popravlja
 damske
 slamnike in klobuke.

Preoblikuje moške in damske klobuke, slamnike po najnovejši modi. Slamnike po Din 10·30, moške od 15·40 ter prodaja damske klobuke najnovejše mode od 30 Din navzgor. Barvanje klobukov v 24 urah od 5 Din za komad.

Stojnica **LJUBLJANA** Križevniška ul.
 Vodnikov trg št. 2.

Stalni poset vseh sejmov v Sloveniji.

Knjige Tiskovne zadruga v Ljubljani.

(Cene v oklepajih veljajo za vezane knjige.)

Povesti.

May K.: Old Surehand, I. del	48—	(64—)
II. del	48—	(64—)
Nansen: V noči in ledu	36—	(46—)
Vašte: Umirajoče duše	52—	(62—)
Dostojevskij: Selo Stepančikovo	44—	(56—)
Sven Hedin: V azijskih puščavah	36—	(46—)
Lev N. Tolstoj: Rodbinska sreča	26—	(36—)
Juš Kozak: Boj za Mount Everest	36—	(46—)
Janko Kersnik: Testament	18—	(28—)
Dr. Pavel Brežnik: Junaki prekocean- skih poletov	36—	(46—)
Jaroslav Hašek: Pistolovščine dobrega vojaka Švejka I.	46—	(56—)
II.	46—	(56—)
Cankarjev zbornik	20—	(30—)
Dr. Ivan Lah: Knjiga spominov	30—	(40—)
Fr. Milčinski: Drobiž	14—	(20—)
Anton Novačan: Samosilnik	30—	(38—)
Dr. Ivo Šorli: Zadnji val	30—	(42—)
Damir Feigel: Tik za fronto	14—	(20—)
Dr. Ivan Lah: Angelin Hidar	20—	(20—)
Simon Jenko: Pesmi	6—	(12—)
Mirko Pretnar: V pristanu	24—	(32—)
Igo Kaš: Dalmatinske povesti	6—	(14—)
Jos. Starè: Lisjakova hči	6—	(16—)
Dr. Hinko Dolenc: Izbrani spisi	10—	(20—)
Jos. Stritar: Sodnikovi	10—	(20—)
Julius Zeyer: Tri legende o razpelu	16—	(20—)
A. S. Puškin: Kapetanova hči	20—	(30—)
Janko Kersnik: Cyklamen	20—	(30—)
Janko Kersnik: Agitator	18—	(28—)
Pastuškin: Križev pot Petra Kupljenika	16—	(26—)
Dr. Fr. Zbašnjik: Žrtve	24—	(34—)
Lafcadio Hearn: Knjiga o Japonski	28—	(38—)
Marija Kmetova: Večerna pisma	16—	(24—)
Kunaver: Zadnja pot kapitana Scotta	36—	(46—)
Maupassant: Povesti iz dneva in noči	30—	(40—)
Meško: Kam plovemo	34—	(44—)
Edmond de Goncourt: Dekle Eliza	10—	(20—)
Miguel Cervantes: Tri novele	8—	(16—)
Anatole France: Pingvinski otok	10—	(18—)
Henri Barbusse: Ogenj	20—	(30—)
Leonid Andrejev: Plat zvona	10—	(16—)
Andrej Strug: Jutri	10—	(16—)
Charles de Coster: Ulenspiegel	40—	(56—)
Sv. Hurban-Vajansky: Leteče senice	20—	(28—)
Anton Fogazzaro: Svetnik	40—	(56—)
A. P. Cehov: Sosedje in druge novele	6—	(14—)
H. Sienkiewicz: Z ognjem in mečem	80—	(94—)
H. Sienkiewicz: Potop, I. del	110—	(134—)
II. del	100—	(124—)

Knjige za mladino.

Dom. Filip: Kako so se vrage ženili	24—	(30—)
Vlad. Levstik: Deček brez imena	20—	(32—)
Fr. Milčinski: Tolovaj Mataj	16—	(26—)

Fr. Milčinski: Zgodbe kraljeviča Marka	(16—)
Dr. Ivo Šorli: Bob in Tedi	10— (18—)
Dr. Ivo Šorli: V deželi Čirmurcev	16— (24—)
Ilka Waschtetova: Pravljice	(16—)
Čika Jova Zmaj: Kalamandarija	(10—)
Čika Jova Zmaj: Pisani oblaki	(10—)
Župančič: Pokoncu izpod korenin	35—
Domače in tuje živali	30—
Dolgouhi Jernejček	12— (16—)
Princesa v pomaranči	12— (16—)
Koko in druge živalske zgodbe	12— (16—)
Mihec in princ Lenuhar	12— (16—)
Čarobni studenec	12— (16—)
Božične pripovedke	12— (16—)
Vilinske gosli	12— (16—)
O srečnem krojaču	12— (16—)

Igrokazi.

A. Novačan: Herman Celjski	40— (48—)
Dr. Ivan Lah: Noč na Hmeljniku	7—
Branislav Gj. Nušič: Navaden človek	7—
Dr. Jos. Štolba: Stari grehi	8—
Pet. Petrovič: Ploha	10—
Lud. Thoma: Lokalna železnica	12—
Ant. Linhart: Županova Micka. — Veseli dan ali Matiček se ženi	14—
F. Svoboda: Poslednji mož	14—
K. Schönherr: Zemlja	15—
Branislav Nušič: Narodni poslanec	18—
M. Korolija: Jugana, vila najmlajša	7—
Pet. Petrovič: Vozel	18—
J. Zagar: Vrtnec. Drama v treh dejanjih	18—
F. Ks. Svoboda: Popek. Veseloigra v enem dejanju. — Bogatin in smrt	15—
Dr. Ivan Lah: Pepeluh	18—
Ludovik Thoma: Lotkin rojstni dan. — Branislav Nušič: Naša deca	12—
Manners: Peg, srček moj	18—
Jirasek: Oče	14—
Mrtik: Mariša	18—
Fr. Govekar: Rokovnjači	20—
Leskovec: Dva bregova	24—
Henrik Ibsen: Gospa z morja. Igra	12— (18—)
A. Novačan: Veleja. Drama v treh dej.	12— (18—)
Ivan Pregelj: Azazel. Zalna igra	14— (22—)

Poučne knjige.

A. Melik: Jugoslavija. Zemljepisni, sta- tistični in gospodarski pregled. I. del	40— (50—)
A. Melik: Jugoslavija. Zemljepisni pre- gled, II. del	40— (50—)
Bon ton. Knjiga o lepem vedenju, govorn- jenju in oblačenju v zasebnem in jav- nem življenju	65— (82—)
Dr. Jos. Tičar: Nalezljive bolezni. S slik.	18—
Dr. Kern: Prva pomoč obolelim živalim	34—

Knjige se naročajo v knjigarni Tiskovne zadruga v Ljubljani, Šelenburgova ulica 3.

DR. PIRČEVA

SLADNA KAVA

J E P R V O V R S T E N
D O M A Č I Z D E L E K

S K A T E R I M P R I P R A V I T E Z D R A V O ,
I Z D A T N O , R E D I L N O I N C E -
N E N O P I J A Č O Z A V A S I N
V A Š E O T R O K E

D R . P I R Č E V A S L A D N A K A V A
J E P R A V P R I J E T N E G A O K U S A
I N J O P I J O O D R A S L I K O T
O T R O C I Z U Ž I T K O M

